

129. Maanantaina 4 päivänä joulukuuta 1989

kello 13

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta sekä tappiontasauksesta tuloverotuksessa annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta 4264

Hallituksen esitys n:o 113

Toivomusaloitteet n:ot 42, 64, 65, 78 ja 79

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 77

Suuren valiokunnan mietintö n:o 200

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

jatketaan Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen koskevan valtioneuvoston tiedonannon käsittelyä ..

Pöydällepanoa varten esitellään:

2) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 35 hallituksen esityksestä nykyisten määrällisten rajoitusten poistamista ja uusien tai vaikutukseltaan vastaavien toimenpiteiden estämistä koskevan Suomen tasavallan ja Euroopan talousyhteisön väliseen sopimukseen tehdyn täydentävän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä (HE n:o 224) 4379

3) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 27 hallituksen esityksestä laiksi vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä annetun lain muuttamisesta ja laiksi vapaakuntakokeilusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE n:o 159) 4379

4) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 28 hallituksen esityksestä laiksi kaavoitusalueiden jakolain muuttamisesta (HE n:o 92) „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Hetemäki-Olander.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat E. Aho, R. Aho, Ajo, Ala-Harja, Alho, Astala, Björkstrand, Elo, Fred, Heikkinen, Helle, Hokkanen, Holvitie, Ikonen, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokinen, Jokiniemi, Joutsensaari, Juhantalo, Jäätteenmäki, Kanerva, Kasurinen, Kauppinen, Kekkonen, Kohijoki, Koistinen, Kokko, Korkia-Aho, Kääriäinen, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, Lehtosaari, U. Leppänen, Löyttyjärvi, Maijala, Metsämäki, Moilanen, Mäkelä, Nieminen, Nordman, Nyby, Nyman, Ollila, Paasilinna, Paavilainen, Pekkarinen, Pelttari, Perho, Pokka, Puisto, Pulliainen, Puska, Rajamäki, Rehn, Renlund, Riihijärvi, T. Roos, Rusanen, Ryynänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Sasi, Seppänen, Siljanpää, Siuruainen, Tähkämaa, Uosukainen, Urpilainen, Vastamäki, Vihriälä, Virolainen, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas ja Vähänäkki.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Jokinen, Kekkonen, Nordman, Uosukainen, Urpilainen, Sasi, Joutsensaari, Hokkanen, Vuoristo, Puisto, Mäkelä, Vähänäkki ja Juhantalo.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Astala ja Kokko, virkatehtävien takia edustajat Kasurinen ja Rehn sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat E. Aho, R. Aho, Ajo, Ala-Harja, Alho, Björkstrand, Elo, Fred, Heikkinen, Helle, Ikonen, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Juhantalo, Kohijoki, Koistinen, Korkia-Aho, Kääriäinen, Lahti-Nuutila, M. Lahtinen, Lehtosaari, Maijala, Metsämäki, Mäkelä, Nyby, Ollila, Paavilainen, Pekkarinen, Peltari, Perho, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Renlund, T. Roos, Rusanen, Ryyänen, Röntynen, Saari, Sarapää, Sasi, Seppänen, Sillanpää, Siuruainen, Uosukainen, Vastamäki, Vihriälä, Virolainen, Vuoristo, Vähäkangas ja Vähänäkki, tästä ja huomista päivästä virkatehtävien takia edustajat Kanerva ja Vistbacka sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Jääteenmäki, Löyttyjärvi, Nyman ja Pokka sekä tämän kuun 8 päivään yksityisasioiden takia edustajat Laine ja Paasilinna.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Poisto päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 1) asia.

Valtioneuvoston tiedonanto Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhden-

tymiskehitykseen koskevan valtioneuvoston tiedonannon käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Pääministeri Holkeri: Arvoisa puhemies! Dynaamisen eurooppalaisen talousalueen luominen tarjoaa mahdollisuuden myötävaikuttaa taloussuhteiden laajentamiseen myös Ees:n ulkopuolella. Tässä mielessä Ees on avainjärjestely. Se antaa lisäksi lähtökohdan kaupallisten suhteiden edelleen kehittämiseen maailmanlaajuisessa mitassa.

Suomen peruslängökohtana tässä kehityksessä on maan puolueettomuuspolitiikan säilyttäminen ulkopoliittikan keskeisenä välineenä. Suomalainen puolueettomuuspolitiikka heijastaa meidän omia näkemyksiämme maailmasta ja sen menosta. Muiden näkemykset meistä taas heijastavat omaa kuvaamme, imagoamme, maailmalla.

Viimeksi kuluneiden parin vuoden aikana ulkopoliittikaamme ja asemaamme on kuvattu kolmessa merkittävässä valtiomiespuheessa tavalla, joka on pannut pisteen aikaisemmillemme mahdollisille harhakäsityksille asemastamme. Aikajärjestyksessä noista puheista ensimmäinen oli presidentti Ronald Reaganin esitys Finlandia-talolla, toinen presidentti Mihail Gorbatschovin pitämä puhe samassa paikassa ja kolmas pääministeri Margaret Thatcherin puhe Lontoossa kuukausi sitten.

Me emme astu yhdentyvään Eurooppaan pelokkaasti pälyillen vaan päämääristämme ja omasta arvostamme tietoisena itsenäisenä eurooppalaisena kansakuntana. Meidän ei tule myöskään pahoittaa mieltämme siitä keskustelusta, jota maailmalla nyt käydään ns. Suomen mallista. Tämän keskustelun yhteydessä näyttää näet samalla tarjoutuneen tilaisuus valaista Suomen ulkopoliittisia lähtökohtia ja kuvata niitä aineksia, joista nyky-Suomi rakentuu.

Erikoistapauksemme on ollut nimenomainen poliittinen voimamme. Se on antanut meille myös jäljittelemättömän roolin maailmannäyttämöllä. Suomen tekemät ulkopoliittiset ratkaisut, kansakunnan vääjäämätön demokraattinen asenne ja sen voimakas riippumattomuuden halu säilyttivät Suomen itsenäisen liikkumatilan kylmän sodan vuosina. Suomen puolueettomuus ei rajoita nykyi-

sissäkään voimakkaan liennytyksen olosuhteissa maamme toimintamahdollisuuksia. Puolueettomuus on ulkopoliittikkamme väline, jolla on käyttöarvonsa muulloinkin kuin tilanteissa, joissa turvallisuus uhkaa pettää. Yhdentyvässä Euroopassa puolueettomuuden merkitys pikemminkin kasvaa kuin pienenee.

Ennen oli tapana esittää kysymys, eivätkö pienet valtiot todellisuudessa jauhaudu kapaleiksi suurten puristuksessa. Nyt kysymys esitetään toisessa muodossa, eivätkö pienet valtiot menetä merkitystään liittyessään suuriin, ylikansalliseen päätöksentekoon pyrkiviin yhteisöihin. Lisäksi me elämme megatrendien, megatonniin, supervaltojen ja ylikansallisten yritysten maailmassa.

Pienuus tai suuruus riippuu kuitenkin kansakunnan omasta voimanponnistuksesta, sen omasta tavasta tarkastella muuta maailmaa ja sen omasta halusta elää omaa elämäänsä. Osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön, menestyminen maailmankaupassa ja yritysten kansainvälistyminen ovat osa pienuuden tai suuruuden sisältöä. Viime kädessä pienuus tai suuruus riippuvat siitä tavasta, millä valtio tarttuu esillä oleviin mahdollisuuksiin ja käyttää niitä hyväkseen. Näkemys- ja tahtotekijöiden lisäksi on syytä muistaa myös se, että suuret valtiot tai yhteisöt joutuvat uhraamaan aikaansa ja hajottamaan vastuutaan ja harrastuksiaan laajalle rintamalle, usein maailman laajuisesti. Pieni valtio taas voi suunnata tarvittaessa koko huomionsa ja toimintatarmonsä omien etujensa varjelemiseen. Se voi paneutua niihin lähes kokonaan.

Pienten valtioiden liikkumatilaa ja osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön edesauttavat myös monet uudet tekijät: valtioiden voimistuva keskinäinen riippuvuus ja kommunikaatioteknologian tuoma kansakuntien keskinäinen kohtalonyhteys. Pienissä valtioissa saattaa olla enemmän kiinnostavaa persoonallista lahjakkuutta, elämisen laatua ja elinvoimaa kuin monissa suurissa valtioissa. Muistettakoon, että Euroopan taloudelliselle yhdentymiselle loivat esimerkin ja pohjan juuri pienet maat, Benelux-maat.

Euroopalle on aina ollut tunnusomaista kansallisten erityispiirteiden säilyttäminen. Myös yhdentyvässä Euroopassa näitä piirteitä tulee kunnioittaa. Ehkä jo lähitulevaisuudessa voimme puhua eurooppalaisesta sinfo-

niasta, jossa on useita itsenäisiä teemoja mutta joka silti muodostaa kokonaisuuden.

Yhdentyvässäkin Euroopassa kansallisvaltiot ovat uskoakseni vastahakoisia jättäytymään ylikansallisen päätäntävällän armoille. Oletan, että uusissa integraatiojärjestelyissä päätöksenteko tapahtuu demokraattisesti myös ylikansallisissa keskuksissa.

Suomi on aikaisemminkin joutunut vaikeiden haasteiden edessä järjestämään ulkopolitiittiset suhteensa tai sopeuttamaan taloutensa kokonaisvaltaisesti. Se on onnistunut tekemissään ratkaisuissa silloinkin, kun kotimaan julkisessa keskustelussa on päivitely ja epäily pienen Suomen neuvottelumahdollisuuksia.

Nyt Suomi integroituu Eurooppaan ja Euroopan uusiin taloudellisiin järjestelyihin oman etunsa takia, ei siksi että Suomi matkisi muita tai että se tuntisi muutoin itsensä vajavaiseksi eurooppalaiseksi kansakunnaksi. Suomen arvomaailma ja humanistiset perinteet ovat jo eurooppalaisia. Me olemme aina olleet osa Eurooppaa.

Eftan ja EY:n neuvottelijat tulevat kokeiden ammattilaisten tapaan lähtemään siitä, että kaikki huolehtivat omista eduistaan antaen, ottaen ja sovitellen. Tavoitteena on siis etujen ja velvollisuuksien tasapaino. Eftamaiden korkea elintaso ja niiden sisäisen lainsäädännön, normiston, ja elämisen korkea laatu tekevät sopeutumisen EY:n vastavaan käytäntöön — niin uskon — suhteellisen helpoksi. Tässä mielessä ei Suomellakaan ole suuria vaikeuksia sopeutua neljän peräänkuulutetun vapauden mahdollisimman täydelliseen toimeenpanoon.

Dynaaminen eurooppalainen talousalue tarjoaa tietysti muitakin kuin taloudellisia ulottuvuuksia. Se tarjoaa Suomen kansalaisille tasavertaiset mahdollisuudet osallistua yhdentyvän Euroopan lukuisiin yhteistyömuotoihin. Se tarjoaa mahdollisuuden kehittää ja rikastuttaa entistä monipuolisemmalla tavalla suomalaista kulttuuria.

Kun puhutaan neljästä vapaudesta, voidaan puhua myös eräistä oikeuksista, jotka ovat tärkeitä Suomelle. Ensimmäinen näistä oikeuksista on suomalaisen puolueettomuuspolitiikan säilyttäminen. Tämä edellyttää myös oikeutta säilyttää ulko- ja kauppapolitiittiset sopimusjärjestelmämme. Meillä on myös oikeus huolehtia oman kulttuurimme tarpeista samalla sen ominaispiirteet säilyt-

täen. Tämä ei edellytä aidan panemista tai muurin pystyttämistä.

Euroopan yhdentymiskehitys säestettynä silloin tällöin kuullulla erityisellä euroretoriikalla saattaa synnyttää kuvan Euroopasta maailman taloudellisenä ja henkisenä keskuksena. Takavuosien europessimismistä on jo eräillä tahoilla päädytty oman Eurooppakeskeisen ylivertaisuuden korostamiseen tavalla, joka ei ole kaukana ylimielisyydestä.

Maailmalla on muitakin taloudellisia, poliittisia ja sivistyksellisiä ulottuvuuksia kuin oman mantereen yhdentymiskehitys. Muistettakoon, että tämä kehitys sinänsä oli jo alun perin vastaus oman mantereen ulkopuolelta tulleisiin haasteisiin. Nyt nämä maailman laajuisiksi tulleet haasteet vaikuttavat kehityksen kulkuun entistä voimallisemmin myös Euroopassa. Integroituminen ja alueellinen yhteistyö ovat saavuttamassa muotoja, jotka ovat jakamassa maailmantaloutta kolmeen hallitsevaan taloudelliseen superryhmittymään, nimittäin Länsi-Eurooppaan, Pohjois-Amerikkaan ja Kaukoitään.

Tässä kehityksessä myös Suomea sivuavia globaalihaasteita ovat avoimen multilateraalisen maailmantalouden säilyttäminen, makrotaloudelliset epätasapainot, väestö- ja ympäristöongelmat ja realistisen kehitysyhteistyöstrategian laatiminen ensi kymmenluvulle. Näihin haasteisiin vastaamiseksi Suomen on pyrittävä osallistumaan mahdollisimman täysipainoisesti myös kansainvälisten järjestöjen ja rahoituslaitosten työskentelyyn.

Euroopassa parhaillaan tapahtuvan rauhanomaisen taloudellisen ja poliittisen siirtymän hallinta vaatii ehkä enemmän luovuutta ja taitoa kuin kriisinomaisten vastakkainasettelujen hallinta. Etenkin jäykästi liikkuvat byrokraatit joutuvat nyt todella koetukselle.

Viime aikojen innostusta, joskaan ei järin suurta asiantuntemusta, osoitti mm. se länsieurooppalainen sanomalehti, joka kertoi, että "kun presidentti Gorbatsšov vierailullaan Suomessa kannustaa urheita suomalaisia liittymään Euroopan yhteisöön, yllittää tämä kaikki aikaisemmat kuvitelmat"; näin siis meistä maailmalla.

Ulkopolitiikaltamme peräänkuulutetaan nyt toimeliaisuutta. Joillakin tahoilla sitä syytetään jähmeydestä. Harkitsematon puuhakkuus saattaa johtaa kuitenkin saavutetun ulkopoliittisen uskottavuuden ja luotettavuuden

menettämiseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei meillä olisi jo nyt näkemyksiä ja toimintamalleja esimerkiksi Itä-Euroopan suhteista Eftaan tai Itämeren alueen — sanokaamme sitä vaikkapa Baltic Rimin — taloudellisesta kehittämisestä.

Vaikka vanhat uhkakuvat näyttävätkin maanosamme yltä nyt väistyvän, strategiset asetelmat ovat säilyneet ennallaan. Miljoonarmeijat aseistuksineen jäävät Wienin neuvottelujen edistymisestäkin huolimatta paikoilleen ainakin tulevan vuosikymmenen puoleenväliin saakka. Valtioiden väliset rajat ja liittokunnat ovat edelleen samat. Turvallisuuspoliittisten sitoumusten ja sopimusten vyyhti kietoo edelleenkin maanosamme.

Eurooppa tuntuu kuitenkin etääntyvän päivä päivältä yhä kauemmaksi vallitsevasta järjestyksestä. Maanosassamme on opeteltava ehkä jo lähitulevaisuudessa hallitsemaan uudenlaista valtioiden välistä tasapainoa. Tämä hallinta edellyttää kykyä nähdä ja huolellisesti harkita, missä mahdollisuuksien rajat kulkevat, kuinka pitkälle ja kuinka nopeasti missäkin voidaan muutosten tiellä edetä. Tässä meneillään olevassa Euroopan muutosprosessissa Suomen ulkopoliittiset kiinnostuskohdat ovat entisellään.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöprosessi syntyy nimenomaisesti tarpeesta hallita muutoshakuiset paineet koko maanosan mittakaavassa. Etyk vakautti myös Suomen aseman. Roolimme puolueettomana Pohjolan valtiona selkiytyi. Etykin arvo tunnustetaan nyt kaikkialla varauksettomammin kuin koskaan prosessin käynnistyttyä. Etyk takaa sen, että kun nyt siirrytään kahtiajaon korvaavaan uudenlaiseen turvallisuusjärjestykseen, tämä uusi järjestelmä syntyy asteittain ilman epävakautta merkitseviä murroksia.

Saksojen lähentyminen, joka näyttää jo astuneen useita askeleita eteenpäin, voidaan myös nähdä osana Etyk-prosessia, joka tähtää lisääntyvään yhteistyöhön ja raja-aitojen madaltamiseen.

Suomessa me olemme tottuneet tarkastelemaan Eurooppaa kokonaisuutena. Nykyisessä tilanteessa korostamme, että Neuvostoliitossa ja Itä-Euroopassa tapahtuvat taloudelliset ja yhteiskunnalliset muutokset eivät ole haasteita vain näille maille, vaan myös koko eurooppalaiselle yhteisölle. Viime kädessä Euroopan kahtiajako ei lievene, mikäli emme näe Euroopan kehitystä kokonaisuutena,

missä politiikan, ihmisoikeuksien ja talouden kysymykset ovat toisistaan erottamattomat.

Ärade talman! Den europeiska säkerhets- och samarbetsprocessen uppstod uttryckligen ur behovet att bemästra trycket på reformer i en alleuropeisk skala. KSSE hade en stabil inverkan också på Finlands ställning. Vår roll som en neutral stat i Norden fick klarare drag. Värdet av KSSE-processen erkänns nu överallt mer förbehållslöst än någonsin sedan processen startade. KSSE är en garant för att man nu, när vi står på tröskeln till ersättandet av tudelningen med en ny typ av säkerhetsordning, kan skapa ett system gradvis och utan delstabiliserade omvälvningar. Ett närmande av de två tyska staterna, som redan ser ut att ha tagit flera steg framåt, kan också ses som en del av KSSE-processen. Den strävar ju som bekant till ett utökat samarbete och ett uppluckrande av fysiska och psykologiska hinder. Det har varit brukligt i Finland att granska Europa som en helhet. I den nu aktuella situationen understryker vi att de ekonomiska och samhällsliga reformer, som äger rum i Sovjetunionen och i Östeuropa, är utmaningar inte bara för dessa länder utan också för hela den europeiska gemenskapen. I sista hand kan den europeiska tudelningen inte uppluckras om vi inte ser utvecklingen i Europa som en helhet. I denna helhet kan man inte åtskilja politik, mänskliga rättigheter och ekonomi från varandra.

Arvoisa puhemies! Presidentti Mihail Gorbatšov on viime viikolla Roomassa ehdottanut Etyk-maiden huippukokouksen järjestämistä ensi vuonna. Perusteena hänellä on Euroopassa, niin idässä kuin lännessä, tapahtuvat muutokset. Presidentti Gorbatšov puhuu Helsinki II:sta. Euroopan tilanteen taustaa vasten tätä ehdotusta voidaan pitää ymmärrettävänä ja ajankohtaisena. Etyk tarjoaa tarkoitukseen sopivan foorumin. Jos asiasta sovitaan, on Suomi osaltaan valmis isännöimään kokouksen.

Mitä sitten Euroopan yhdentymiskehitys tarkoittaa Suomen talouspolitiikan kannalta? Ilman Euroopan yhdentymiskehitystäkin Suomi joutuu vastaamaan nyt eteen tulleisiin talouspoliittisiin haasteisiin. Ees:n luomien puitteiden sisällä maan oman talouden on luonnollisesti oltava kunnossa. Ilman

Ees-ratkaisuakin nämä haasteet ja niiden synnyttämät paineet saattavat kuitenkin kasvaa nykyistä raskaammiksi. Ees on mm. omiaan tarjoamaan suomalaisille yrityksille mahdollisuuden osallistua tasavertaisena kilpailijoidensa kanssa eurooppalaisille markkinoille.

Integraatiokehityksen merkitystä pohdittaessa on hyvä pitää mielessä, että Suomen osuus maailman väestöstä on prosentin kymmenys, osuus maailman tuotannosta prosentin kolmannes ja osuus maailman kaupasta noin prosentin luokkaa. Suomi on tässä suhteessa pieni, mutta se on myös korkean tulotason omaava maa, jonka hyvinvointi perustuu ratkaisevasti mahdollisuuksiimme hyödyntää omia luonnonvarojamme ja omaa osaamistamme kansainvälisen vaihdannan puitteissa.

Integraation etujen hyödyntäminen edellyttää laajamittaista lainsäädännöllistä harmonisointityötä, kuten myös jäljellä olevan tuonnin määrällisen säännöstelyn sekä muiden kaupan esteiden ja kilpailua vääristävien tukien poistamista. Markkinoiden toimintaedellytysten parantaminen ei ole vain yhdentymiskehityksen asettama vaatimus, vaan samalla keino oman taloutemme toiminnan tehostamiseen. Tämä johtaa tuottavuuden kasvun nopeutumiseen sekä kuluttajaa suosivaan tiukempaan hinnoitteluun. Mitä avoimemmat markkinat, sitä kovempi kilpailu.

Omalta osaltani katson, että Suomen mahdollisuudet menestyä laajenevassa kansainvälisessä kilpailussa ovat hyvät. Meillä on suhteellisen korkeasti koulutettu työvoima, elinvoimainen ja tulevaisuuteen panostava teollisuus sekä hyvät peruspalvelut turvaava julkinen sektori.

Meillä pelätään joskus, että julkisten palvelujen tasosta jouduttaisiin tinkimään integraation takia. Tähän pelkoon ei nähdäkseni ole aihetta. Julkisten menojen osuus bruttokansantuotteesta on Suomessa alle Euroopan keskitason. Lisäksi valtion velkaantuneisuus on vähäisempää kuin missään muualla.

Reaalisen kilpailukykyyn nostamiseen edelleen on hyvät mahdollisuudet. Teollisuuden investointitoiminta on vilkasta niin kotimaassa kuin ulkomailla, ja tuottavuuden kasvu on varsin ripeää. Sekä perustutkimuksen että elinkeinoelämää välittömästi tukevan tutkimustoiminnan kehittäminen on hallituksen politiikan painopistealueita.

Elämme nyt pitkään jatkuneen korkeasuhdanteen, siltä näyttää, loppuvaihetta, mikä on heijastunut vaikeasti hallittavina inflaatiopaineina ja vaihtotaseen alijäämän suurenemisena. On syytä painottaa, että tie Eurooppaan on sitä tasaisempi, mitä paremmin pystymme turvaamaan kansantaloutemme tasapainon. Jo tämänkin takia olisi erittäin suotavaa, että inflaatiota hidastava ja ulkoista tasapainoa vahvistava talous- ja tulopoliittinen kokonaisratkaisu, jossa päästiin keskusjärjestötasolla viime viikolla alulle, voidaan saada aikaan.

Nämäkään eivät ole uusia asioita. Olemme jo kauan sitten hyväksyneet sen tosiasian, että ulkoinen taloudellinen riippuvuus on joka tapauksessa se, mikä asettaa ehtoja ja rajoituksia meillä harjoitettavalle talouspolitiikalle. Onhan talouspoliittisen konsensuksen perusta juuri siinä, että jos hyväksytään markkinatalous ja vapaakauppa, kuten meillä on tapahtunut, niin silloin kilpailukyvyistä ja kannattavuudesta on samanaikaisesti pidettävä huolta.

Integraation myötä tulopoliitiikan rooli korostuu, kun sen sijaan etenkin rahapolitiikan merkitys edelleen vähenee. Yhdentyvissä Euroopassa on välttämätöntä luoda järkähtämätön luottamus siihen, että Suomen markan arvo on vakaa. Muuten uhkana on hallitsematon korkokehitys. Näissä oloissa on entistä tärkeämpää, että finanssi- ja tulopoliittikka tukevat kansantalouden tasapainoa.

Integraatio terävöittää tasapainoa tukevien toimien merkitystä, mutta ei siis mitenkään muuta talouspolitiikan perusasetelmaa: on joka tapauksessa osattava elää oman tuotannon sallimissa puitteissa liiallista velanottoa välttäen.

On yhä selvemmin nähtävissä, että parhaan tuloksen tuottava talouspolitiikan roolijako on sellainen, johon kuuluu vakaa markka, tiukka finanssipoliittikka ja kannattavan työllistämisen edellytykset turvaava tulopoliittikka.

Arvoisa puhemies! Täällä keskustelussa on tähän mennessä jo esitetty useita päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoja. Suurimmat oppositioryhmät ovat vaatineet edelleen tiedonannon lähettämistä valiokunnan käsiteltäväksi. Kuten olen monesti eri yhteyksissä, mm. tässä salissa, todennut, valiokuntakäsittely ei nyt neuvotteluaiakतालun huomioon ottaen ole mahdollista. Hallitus voi neuvo-

tella laajakantoisista ja Suomelle perustavaa laatua olevista kysymyksistä vain olemalla samanaikaisesti vakuuttunut eduskunnan tuesta ja luottamuksesta. Ulkomaankauppa-ministeri on puheenvuorossaan ilmoittanut hallituksen antavan ensi vuoden puolella selonteon, jolloin myös valiokuntakäsittely kaikessa laajuudessaan on mahdollinen. Tästä eteenkinpäin hallitus antaa eduskunnalle ja sen valiokunnille kaiken tarvittavan tiedon. Tässä suhteessa hallituksella ei ole mitään muita pyrkimyksiä.

Mitä lukuisiin muihin päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoihin tulee, hallitus katsoo, että niissä esitetty, sinänsä painavat argumentit ja neuvotteluedellytykset sisältyvät jo hallituksen toimintalinjaan. Näkökohdat on otettu huomioon, joten hallitus ei näiltä osin pyydä eduskunnalta lisää ohjeita. Jo huomioon otettuina hallitus tulkitsee ponsien olevan vastakkaisia yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon kanssa. Hallitus siis lähtee siitä, että arvoisan puhemiehen eduskunnalle tekemä ehdotus tulisi hyväksytyksi.

Ed. Laineen ed. Löyttyjärven kannattamana esittämä perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuoto vaatii kuitenkin erityismaininnan. Se on selkeä epäluottamuslause hallituksen esittämälle toimintalinjalle, ja ponsien sanamuoto ei ole tämän päivän Eurooppaa.

Arvoisa puhemies! Tähänastinen keskustelu on osoittanut, että eduskunta on perehtynyt hyvin ja syvällisesti yhdentymiskehitykseen. Suomen elintärkeät lähtökohdat ovat esimerkillisellä tavalla korkean lainsäätäjän tiedossa. Omaaloitteinen ja aktiivinen eduskunta onkin erinomainen kivijalka turvatesamme yhdentymisprosessissa elintärkeät etumme ja arvomme itsenäisenä eurooppalaisena kansakuntana.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti arvokasta, että herra pääministeri jälleen näyttäytyy eduskunnassa ja vieläpä käyttää täällä puheenvuoronkin. Valitettavasti hän kokonaan sivuutti sen konkreettisen arvostelun ja ne konkreettiset kysymykset, jotka hallituksen politiikka on eduskunnassa aiheuttanut. Viitataan tässä erityisesti kahteen seikkaan.

Pääministeri ei lainkaan kajoanut siihen päätökseen, jonka hallitus teki äskettäin ul-

komaalaisille asetettujen omistusrajoitusten oleellisesta lieventämisestä. Me emme ole saaneet selvyyttä siitä, miksi tällainen päätös tehtiin, emmekä siitä, miksi tällainen päätös tehtiin, juuri nyt ennen neuvottelujen alkamista.

Toinen seikka on hallituksen talouspolitiikkaa. Tiedonannon tekstissä ja pääministerin täällä käyttämässä puheenvuorossa todetaan, että talouspolitiikan pitäisi olla yhdentyvissä Euroopassa erityisen hyvää. Täällä eduskunnassa herättää hämmennystä ja hämmästyä se, kuinka hallitus voi mitenkään puolustaa omaa talouspoliittista linjaansa tämän valossa. Kansantalous on vajomassa syvenevään velkaantuneisuuteen, ja erään teollisuusjohtajan sanontaa lainatakseni yrityksemme ovat koviin eurooppalaisiin kehiin joutuessaan "kehäraakkeja". Suuresti mainostettu vakautusratkaisu ei vielä Suomen taloutta tervehdytä. Yritysten kilpailukyky heikkenee ensi vuonna, ehkä seuraavanakin. Vaihottasevaje ei ala ainakaan supistua, vaan ehkä heikkenee edelleen. Korkeat korot näyttävät olevan tämän vakauttamisratkaisun seurauksena samoin kuin yritysten konkurssit, teollisuuden investointien tyrehtyminen, työttömyyden kasvu ja henkilökohtaiset konkurssit. Eli talous tasapainottuu, kuten oppositio on arvioinutkin, hallituksen heikon finanssi- ja tulopolitiikan vuoksi rahapolitiikan kautta murheellisin seurauksin.

Toivottavasti herra pääministeri pysyy eduskunnassa koko päivän ja on mukana keskustelussa, jota hallituksen tiedonannosta käydään.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Herra pääministeri puhui valtiovaiheesta puolueettomuuspolitiikastamme ja siitä yleisestä asenteesta, jolla hallitus integraatiota lähestyy. Olen ymmärtänyt niin, että opposition taholta on kaivattu tällaista laajempaa taustaa, mutta huomaan nyt, että kun sellainen laaja tausta tässä eteemme maalataan, ed. Väyrynen välittömästi haluaakin pääministerin käsittelevän niitä yksityiskohtia, joita täällä todellakin asiantuntijaministerit ovat keskustelun kuussa runsaasti kommentoineet.

Herra pääministeri sanoi yleistilanteesta puhuessaan, että hallituksen pitää välttää turhaa ulkopoliittista, vai sanoiko hän harakitsematonta, puuhastelua. Nyt ymmärtääk-

seni tätä kritiikkiä ei todellakaan hallituksen tarvitse pelätä, sillä suomalainen ulkopoliittinen ongelma nykyisin nopeasti muuttuvassa tilanteessa on pikemminkin se, että meidän vakaa suhtautumisemme saattaa tietyllä tavalla muuttua liian tahmeaksi reaktioksi aikamme tapahtumiin.

Kun yleiseurooppalaista huippukokousta ollaan valmistelemaan, minun täytyy sanoa, että se on sellainen asia, jota ei suinkaan välttämättä olisi tarvinnut jättää suurvaltajohtajien aloitteiden käsiin. Tällaisessa asiassa Suomella itsellään olisi ollut edellytykset aktiivisuuteen. Samoin nyt, kun näyttää siltä, että uusio-Etyk, Helsinki II, on lähestymässä, ei pidä jäädä vain passiivisesti odottelemaan, signaloida yleistä valmiutta, vaan nyt pitäisi hallituksen pystyä pikaisesti nimeämään Etyk-erityissuurlähettiläs, jonka tehtäväksi annettaisiin Helsinki II:n edellytysten, puitteiden ja asialistan konsultointi.

Ed. Kempainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministerin puhe oli todellakin aikaisempiin verrattuna tyylikäs. Lieneekö kirjoittaja vaihtunut vai muuten pääministeri jämäköitynyt, mutta joka tapauksessa tunnustuksen ansaitseva linjan tarkistus tässä suhteessa. Kuitenkin täytyy sanoa, että siitä vieläkin jäi hallituksen tarkempi, yksityiskohtaisempi linja selvittämättä, mitä hallituksen edustajat näissä neuvotteluissa tulevat käytännössä esittämään, niin kuin jo ed. Väyrynen osaltaan kritisoi.

Vielä olisin halunnut todeta, että meidän käsityksemme mukaan ponnet, joita päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi on esitetty, ovat kuitenkin hallituksen linjaa täsmentäviä ja täydentäviä eivätkä ainakaan kaikki näytä sisältyvän hallituksen tiedonantoon, joten jos ne siihen sisältyvät, mitä linjaa hallitus tekee, niin tietysti tässä silloin on parannusta tapahtumassa.

Vielä muutama kommentti. Ensinnäkin Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen koollekutsumisen perusteina ei liene niinkään ollut tarve hallita muutoshakuisia paineita maailman laajuisesti, vaan nimenomaan edistää Euroopan turvallisuutta ja yhteistyötä sekä saada siinä aikaan konkreettista toimintaa.

Toiseksi haluaisin kritisoida pääministerin näkemystä siitä, että myös ylikansallisissa elimissä ja yhteisöissä päätöksenteko tapah-

tuisi demokraattisesti. Nythän täytyy todeta, että Euroopan yhteisöjen tavallaan ylin päätävä elin, Europarlamentti, on meidän näkökulmastamme täysin kumileimasin ja siellä valtaa käyttävät sekä ministerit että pienilukuinen virkamieskomissio. Jos virkamieskomissio, johon Suomenkin edustajat ilmeisesti jossakin muodossa Ees:n yhteiselimen puitteissa pääsevät Suomen edustajiksi, on se demokraattisen päätöksenteon muoto, niin täytyy sanoa, että silloin meidän käsityksemme aika paljon demokraattisesta päätöksenteosta eroavat.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi sanoisin ed. Kempaiselle, että hän tietysti tarkoittaa, kun hän kritisoi EY:n päätöksentekoa, sitä että Suomessa kaikki on toisin, että Suomessa eivät ministerit mitään määrää ja täällä määrätään kaikki demokraattisesti. Olen hyvin ilahtunut tästä kommentista, koska minulla oli hieman toisenlainen käsitys.

Sitten pääministerin sinänsä ilahduttavaan puheenvuoroon. Minua ihmyyttää tässä keskustelussa eräs seikka, jonka haluaisin ottaa esiin. Kun Ruotsin hallitus teki integraatioselonteon lähes kaksi vuotta sitten, Ruotsin hallitus oli etukäteen neuvotellut pääpuolueiden kanssa integraatioselonteon sisällöstä. Näin ollen Ruotsin parlamentissa ei tarvinnut äänestää, mutta keskusteltiin kyllä hyvin vilkkaasti.

Hallituksella on ollut aikaa melkein koko vuosi 1989 valmistella tiedonantoa tai selontekoa, eikä minun tietääkseni keskusta tai muu oppositiopuolue ole ollut haluton keskustelemaan selonteon tai tiedonannon sisällöstä ja integraation päävaiheista. Minua ihmyyttää, että kun tämä kysymys on, kuten pääministerikin katsoo, perustavaa laatua Suomen tulevaisuuden suhteen, miksi hallitus ei tätä ole tehnyt ja miksi integraatiokehitys on vietävä poliittiseksi riitakapulaksi, jossa me joudumme äänestämään tiedonannon puolesta tai sitä vastaan. Olemmeko Euroopan vastustajia, mikäli emme pidä tästä muodosta keskustella?

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin yhdyn siihen, mitä ed. Donner edellä sanoi, että tässä mielessä hallituksen menettely ehkä tarpeettomasti on jakamassa suomalaista

mielipidettä asiassa, jossa kuitenkin kansallinen yksimielisyys voisi olla ihan hyvästä.

Pääministeri puheessaan sanoi, että vaikka Euroopassa kaikki muuttuu, niin jokin sentään pysyy paikallaan, ne pilarit, joihin Suomen ulkopoliittikka on kiinnitetty. Niissä ei tapahdu mitään muutoksia eikä siirtymää mihinkään suuntaan. Minusta tämä on joko itselleen epärehellistä, kyllä valitettavasti Euroopan muutos vaikuttaa meidän asemaamme väkisin, tai jos se ei ole itselleen epärehellistä, niin se on vain yritys ilmoittaa, että näistä asioista ei julkisesti tule keskustella. Jos näin on, niin se on tyhmää ja valitettavaa. Suomi ei voi olla viimeinen maa, joka jää menneisyyteen suhteessa politiikan julkisuuteen, ja se koskee myös ulkopoliittikkaa.

Olen myös hieman pettynyt pääministerin kieltoon, että eduskunta ei saa ottaa kantaa opposition esittämiin linjauksiin tässä asiassa, vaan on annettava blankovaltakirja. Minusta se ei vastaa eduskunnan tehtävää tässä asiassa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi ilmoitan, että kun olen kuullut, että esittämäni yhdeksän päätöslauselmaesitystä on täällä tulkittu yhdeksi yhdeksänkohtaiseksi päätöslauselmaesitykseksi, niin tulen vetämään sen siinä muodossa tänään pois ja esittämään uudestaan siinä muodossa, että se varmasti on yhdeksän erillistä ehdotusta. En hyväksy tehtyä tulkintaa, mutta siihenhän minun on tietysti alistuttava, miten asiat täällä on tulkittu.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun te, herra pääministeri, puhutte Euroopasta, niin usein on hyvin vaikea tietää, tarkoitatteko koko Eurooppaa vai ainoastaan sen läntistä osaa. Äsken kyllä aloititte puheenvuoronne puhumalla dynaamisesta länsieurooppalaisesta talousalueesta, ja tällöin ei voi erehtyä, tarkoittatte Ees:ää, jonka sanoitte mahdollistavan yhteistyön myös ulkopuolella olevien kanssa. Mutta, herra pääministeri, nimenomaan tätä tiedonanto ei kerro eikä varsinkaan korosta, että Ees:n Suomen hallituksen tavoitteiden mukaan pitää ulottaa yhteistyö myös ulkopuoliin.

Te, herra pääministeri, olette pitänyt mahdollisena tulliliiton aikaansaamista. Te ette torju sitä. Tulliliitto jos mikään on sellainen,

joka suuntautuu muita maita vastaan. Nyt tosin ei ehdoteta tulliliittoa, mutta se pidetään varastossa, se on edelleen kuvassa mukana ja teidän hyväksymänänne. Mielestäni blokkien yli ulottuva yhteistyö on paljon tärkeämpää kuin blokkien sisäinen yhteistyö, ja tässä mielessä todella tärkeää on pyrkiä yleiseurooppalaiseen linjaan. Te puhutte kylä kauniisti eurooppalaisesta sinfoniasta, se on erinomainen asia, mutta siihen pitää pyrkiä blokkirajat ylittäen eikä rakentaen uusia esteitä.

Herra pääministeri! Tiedonanto ei vakuuta sitä, että hallitus haluaa säilyttää maan itsenäisen päätäntävällän, ei turvaa eduskunnan valtaa ja vaikutusvaltaa eikä mielestäni anna kuvaa juuri siitä Euroopasta, jota te sanoitte äsken puheenvuorossanne puolustavanne.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä yhdyn myös niihin näkemyksiin, joita ed. Donner puheenvuorossaan toi jo esille.

Arvoisa pääministeri! Te puheenvuorossanne sanoitte, että Ees on avainjärjestö. Sen kautta on mahdollista rakentaa uusia yhteistyösuhteita, ja ehkä tässä voi tulkita, että se tarkoitti yhteistyösuhteita itäiseen Eurooppaan ja myös kehitysmaihin. Kun olen tätä tiedonantoa lukenut, minulla on sama käsitys kuin ed. Laineella, että näin selvästi kuin te tämän asian nyt ilmaisitte, se ei valitettavasti sisälly tiedonantoon, ja tällaista kokonaisraamia siinä ei ole esitetty.

Sitten toiseen kysymykseen. Pääministeri kertoi myös hyvinvointipalveluitten tulevaisuudesta ja siitä, että meidän julkiset menomme ovat alle eurooppalaisen keskitason ja että myös valtionvelkamme on kohtuullinen ja tältä pohjalta on mahdollista turvata myös korkeatasoiset julkiset palvelut tulevaisuudessa. Yhdyn näihin näkemyksiin. Meillä on kaikki mahdollisuudet tähän, mutta kysymys on siitä, käytetäänkö näitä mahdollisuuksia, ja tässä suhteessa on erilaisia näkemyksiä, tuleeko siihen pyrkiä tai kuinka voimakkaasti sitten puhutaan sen puolesta, ettei lähdetä hakemaan suin päin mallia Euroopasta. Hallituksella tietysti on hyvin keskeinen rooli tässä, mutta uskon, että toisenlaisia ääniä tulee helposti hallituksen ulkopuolelta, ja tässä tarvitaan hyvin tiukkaa

linjanvetoa, että se sitten tulevaisuudessa onnistuu.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Holkerin hallitus saa meiltä epäluottamuslauseen siksi, että se on luovuttamassa pois kalleinta, mikä meillä on, eli itsemääräämisoikeuttamme. Tämä tapahtuu siten, että ensimmäisessä vaiheessa päätösvaltaa annetaan Eftalle, joka myös meidän mandaattiamme neuvotteluissa käyttää. Toiseksi muodostetaan Eec:n, EY:n ja Eftan liittouma, johon tulevat ylikansalliset päätöselimet ja jossa nimenomaisesti EY:n linja tulee olemaan ratkaiseva. Tämä tulee viemään meiltä päätösvaltaa, ja me emme voi sitä oikeana linjana pitää.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Annan suuren arvon sille, että pääministeri tulee eduskunnan eteen esittämään käsittääkseni laajahkon näkemyksen siitä, minkälainen on edessämme oleva Eurooppa. Nyt kuitenkin kaipaamme eräitä yksityiskohtia. Erityisesti tietysti suomalaisia pienenä kansana huolestuttaa se, minkälainen mahdollisuus meillä on vaikuttaa siihen lainsäädännön harmonisointityöhön, nimenomaan sen valmisteluun, jota Euroopan yhteisön alueella tehdään. Te pääministeri puheenvuorossanne korostitte todellakin sitä, että meillä on jatkossa oikeus säilyttää oma kulttuurimme. Hyvä on, jos todella on näin. Edelleen korostitte sitä, että Suomi on niin ja niin pieni maa ja meidän kansantaloutemme on tässä kaikessa tavattoman pieni kaiken kaikkiaan.

Tätä taustaa vasten todella ainakin itselläni on huoli siitä, mitkä ovat Suomen todelliset mahdollisuudet vaikuttaa lakien, direktiivien, asetusten ja suositusten harmonisoinnin sisällön valmisteluun Euroopan yhteisön alueella, vai käykö jatkossa niin, että me joudumme tosiasioiden eteen, tavallaan tulee tilanne hylätä tai hyväksyä. Mielestäni suomalaisten ja suomalaisten kuluttajien kannalta olisi tavattoman tärkeä asia se, että meillä olisi mahdollisuus vaikuttaa lainsäädännön valmistelutyöhön, ja siinä mielessä todella olisin toivonut hallituksen tiedonannossa selkeämpää linjanvetoa siitä, mikä on se päätöksentekojärjestelmä ja asioiden valmistelu, joka käytännössä tapahtuu ja jonka pohjalta

Suomen eduskunta aikanaan tulee tekemään päätöksiä.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björklund arvosteli minua siitä, että en ottanut kantaa pääministerin puheen linjaan vaan kaipaasin vastauksia konkreettisiin kysymyksiin. Kaipaasin sen vuoksi, että niitä ei ole täällä muutoin saatu ja ehkä pääministeri voisi niitä asioita valaista.

Tämä puhe oli varsin hyvä. Siinä oli jopa retorista komeutta. Enemmän kuin korulauseita tarvittaisiin kuitenkin konkreettisia kannanottoja oleellisiin asiakysymyksiin. Pääministerin ponsitulkinta oli, kuten on monessa puheenvuorossa todettu, hieman outo. Jos kerran muut ponnet kuin devan esittämä eivät ole epäluottamuslauseita vaan suorastaan sisältyvät hallituksen linjaan, tulisi hallituspuolueiden konsensuksen vahvistamiseksi tukea niitä. Toivon, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmät tätä vielä vakavasti harkitsevat.

Pääministeri Holkeri: Arvoisa puhemies! Minusta on mieluisaa saada kiitosta opposition nimekkäiltä edustajilta, mutta siinä tämän kuullun varsinainen anti olikin.

Ed. Väyrysellä, joka on ollut huolissaan minun vierailuistani eduskunnassa, kertoisin sen, että pyrin olemaan kansanedustajien käytettävissä jokaisen täysistunnon yhteydessä, joko täällä salissa tai sen ulkopuolella, ja pyrin seuraamaan täällä käytyä keskustelua parhaani mukaan. Mutta ed. Väyrysellä ilmeisesti on tämä keskustelu ainakin osittain jäänyt seuraamatta, koska hän kaipasi mm. selvitystä omistusoikeusrajoituskysymyksiin, asiaan josta kauppa- ja teollisuusministeri täällä varta vasten käytti pitkän ja perustellun puheenvuoron. Silloin läsnäolo eduskunnan istuntosalissa, ed. Väyrynen, olisi saatanut olla hyödyllinen toimi, joten en lähde ministeri Suomisen täällä esittämää tässä yhteydessä toistamaan. Katson vain hallituksen puolesta olevan hallitukselta reilua ja avointa menettelyä sen, että se iltakoulussaan halusi täsmentää sen, mitä se tiedonannon sivuilla lausumallaan omistusoikeudesta tarkoittaa, kun tiedossamme ovat eurooppalaisen vastavuoroisuuden vaatimukset, jos me haluamme ylipäättänsä Suomen kansan etuja ajaa.

Mitä tulee hallituksen harjoittamaan talouspolitiikkaan viime aikoina, niin ed. Väyrynen käytti puheenvuoron, jonka olen kyllä kuullut useita kertoja jo aikaisemminkin. Siinä ei ollut mitään uutta. Siinä ei tälläkään kertaa ollut yhtään esitystä siitä, mitä pitäisi tehdä, mikä olisi se opposition kokonaisnäkemys ja tavoite, jolla nykyisessä tilanteessa asioita hoidettaisiin. Olemme sen sijaan vain kuulleet opposition, nimenomaan keskustaopposition, edustajien julkisista puheenvuoroista, joissa esimerkiksi työmarkkinajärjestöjen tulopoliittinen ratkaisukin on jo ehditty tuomita. Mielestäni tämän kaltaisten talouspoliittisten neuvojen vastaanottaminen ei ainakaan tule olemaan hallituksen suurempi harrastus.

Mitä tulee talouspoliittiseen keskusteluun, sitä ehkä yksityiskohtien osalta käytäneen muussa yhteydessä. Hallitus haluaa nykyisissä olosuhteissa vastata meidän aikamme, tämän päivän haasteisiin ja tehdä sitä koskevia ratkaisuja.

Ed. Väyrysellä lisäksi äskeisen jälkimmäisen vastauspuheenvuoron johdosta totean, että ponnet, vaikka eivät sisälläkään epäluottamuslause-ehdotusta, ovat hallituksen mielestä tarpeettomia. Ne eivät ole sellaisia ohjeita, joita nyt hallitus sinänsä neuvottelutaipaleelleen tarvitsee.

Kun jouduin kuuntelemaan hyvin monta tulkintaa äskeisestä puheestani, niin suositteaisin, että yhteistyöllä hankkisimme jokaiselle kiinnostuneelle kopion siitä, mitä äsken sainoin, ettei minun tarvitsisi uudelleen sitä toistaa. Tietysti nopeasti omaksuttuna tuollainen pitkäkö puhe saattaa tuottaa itse kullekin meistä vaikeuksia, ja näin ollen en siis arvostele esimerkiksi ed. Soininvaaraa siitä, että hän käänsi minun puheenvuorosani olleen ajatuksen täysin päinvastaiseksi, enkä myöskään tavoitellut sellaista ”nynnyilyä”, johon ehkä ed. Björklund tuli viitanneeksi eräänä mahdollisuutena ulkopoliitikassa. Siihen en näe mitään aihetta.

Olen ed. Björklundin kanssa täsmälleen samaa mieltä, että meidän on syytä pitää mielemme vireänä ja kenties myös organisatorisesti ottaa huomioon, mitä maailmalla tapahtuu. Pidän ed. Björklundin tekemää ehdotusta sinänsä hyvin harkinnan arvoisena. Katsotaan kuitenkin, mihin tilanne saat- taan nyt lähiaikoina johtaa. On nimittäin pakko kiinnittää huomiota myös siihen, että

presidentti, pääsihteeri Gorbatschovin Maltaan tapaamista edeltänyt Rooman puhe ei tullut varsinaisesti Maltalla enää toistetuksi. Tämä hyvin avoin, sanoisinko maalaileva pääsihteeri Gorbatschovin puheenvuoroon sisältynyt viittaus Helsinki-prosessiin, Helsinki II:een, ei välttämättä ole se, mikä nyt lumipallon omaisesti vyöryy eteenpäin. Kaikki asiat eivät ehkä ole ihan yhtä nopeita kuin puolueiden ja hallitusten vaihtumiset Itä-Euroopassa. Tämä keskustelu ehkä jossain muussa yhteydessä vielä syvemmin.

Mitä tulee ed. Donnerin puheenvuorosaan mainitsemaan Ruotsin selontekoon, Ruotsin hallitus todella esitti selonteon viime vuoden syksyllä valtiopäivillä Ruotsissa, mutta niin esitti Suomenkin hallitus. Täällä käytiin yli sata puheenvuoroa käsittänyt keskustelu tästä aiheesta ja siinä yhteydessä selvitettiin meidän lähtökohtiamme. Me olemme itse asiassa nyt askeleen Ruotsia edellä siinä, miten tässä tilanteessa on aikomus toimia.

Mitä tulee ulkoasiainvaliokunnan eräiden jäsenten täällä käyttämiin puheenvuoroihin siitä, että hallitus ei olisi selostanut riittävästi toimiansa, niin haluan vieläkin toistaa sen, että ulkoasiainvaliokunta on aika halutesaan saanut informaatiota integraatioketjityksen kulloisestakin vaiheesta, ja jos saan, arvoisa puhemies, luvallanne sanoa, myös silloin, kun se ei ole halunnut, esimerkiksi viime kesänä kesken kesälomakauden jne. (Ed. Aaltonen: Sanoiko valiokunta, ettei halunnut?) — Minä olen vain lehdistä lue-
nut ja tämän lausuman halusin arvoisan puhemiehen luvalla siteerata tässä yhteydessä. Tämä oli ilmeisesti tarkoitettu aikanansa runolliseksi vapaudeksi, kun tämä oli esitetty. (Ed. Väänänen: Ei pidä luottaa lehtiin!) — Mehän luotamme, ed. Väänänen, nimenomaan lehtien tulkintoihin.

Kun ed. Laine kiinnitti huomiota siihen yleisluonnehdintaan, jonka tässä yhteydessä annoin Ees:n mahdollisuuksista suuntautua ulospäin, haluan todeta, että ainakaan minun Eurooppani ei ole Länsi-Eurooppa. Minun Eurooppani ei myöskään, ed. Laine, ole Itä-Eurooppa, vaan minun Eurooppani on sitä, mitä de Gaulle aikansa kuvaili Atlantilta Uralille tai mitä muita määreitä tässä yhteydessä käytetäänkin. Minusta esimerkiksi joku Chopin on eurooppalaisista eurooppalaisin säveltäjä, mutta hänen lähtökohtan-

sa olivat jossakin muualla. Mutta kun ed. Laine sitten lähtee siitä, että me olisimme mukamas suositelleet tulliliittoa, niin näin ei ole missään yhteydessä tapahtunut. Tulliliitto on ollut keskusteluissa esillä, koska se on muiden toimesta keskusteluun otettu, ja siitä asiasta tehdään tuossa tiedonannossakin varsin yksityiskohtaisesti selkoa. Aivan erikseen äskeisessä puheenvuorossani totesin, että ne hankkeet, jotka nyt ovat eurooppalaisuuden yhteydessä menossa ja joilla me huolehdimme omista eduistamme, eivät ole aidan panemista tai muurin rakentamista, siis täysin päinvastoin kuin ed. Laine tuli äskeisessä puheenvuorossaan minua tulkinneeksi.

Ed. Tennilän huomautus siitä, että hallitus tulee saamaan siltä puolelta aina epäluottamuslause-esityksen, ei tullut minulle mitenkään uutuuksena. Mutta jos ajatellaan biologista todellisuutta, niin tietysti niitäkin mielipiteitä täytyy kunnioittaa, jotka ed. Tennilällä on. Totta kai jonkinlainen euro-mörkökin pitää olla tässä näytelmässä. (Ed. Tennilä: Ja Suomen myyjätkin näyttävät olevan!)

Ed. Anttila esitti parisen viikkoa sitten hallituksen vastattavaksi suullisen kysymyksen, johon eduskunnassa hallituksen puolesta vastasin. Olisi kenties ollut hyödyllistä, että eräät kansanedustajat — vaikkapa ed. Väyrynen — olisivat olleet silloin paikalla tuon vastauksen kuulemassa, niin moni täällä nyt esitetty huomautus ja näkökohta tiedonantomenettelyn tarkoituksenmukaisuudesta olisi jäänyt tässä yhteydessä esittämättä.

Ed. Jokinen merkitään länän olevaksi.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen edustajat ovat kyllä eduskunnassa antaneet erilaisia selityksiä sille, miksi omistusrajoituksia koskeva päätös tehtiin, mutta selitykset eivät ole olleet tyydyttäviä. Perimmäinen kysymys tässä on se, vaikka tämä päätöksen sisällöstäkin voidaan olla monta mieltä, miksi juuri ennen neuvottelujen alkua tehdään päätös, jolla heitetään pois kädestä yksi vahvimista neuvottelukorteista, mikä tietysti merkitsee sitä, että EY:n puolella otetaan lähtökohdaksi uusi tilanne ja vaaditaan Suomelta uusia myönnytyksiä. Näin tyhmää tai sanoisinko,

että en käyttäisi loukkaavaa kieltä, epäviisasta neuvottelustrategiaa en ole aikaisemmin nähnyt.

Toiseksi olen käyttänyt täällä talouspoliittisen puheenvuoron, joka on samanlainen kuin aikaisemmat sen vuoksi, että nämä puheenvuorot ovat taloudellisten tosiasioitten mukaisia. Taloudelliset tosiasiat eivät poistu hallituksen erilaisilla selityksillä. Herra pääministerillä on varmasti tiedossa keskustan talouspoliittinen linja ja meidän vaihtoehtomme. Me olemme ensimmäisen kerran jo puolitoista vuotta sitten varmuuden vuoksi lähettäneet pääministerille kirjeen, jossa me olemme ennustaneet, mihin hallituksen linja johtaa, vaatineet suunnan muutosta, talouden tervehdyttämishojelman laatimista ja tarjonneet yhteistyötä. Meitä syytettiin tuolloin mustamaalauksesta. Myöhempi kehitys on osoittanut, että me emme olleet arvioissamme edes riittävän pitkälle meneviä, vaan todellinen kehitys on ollut vielä synkempi.

Hallituksen talouspoliittinen linja on ollut virheellinen ja kansantalouden tasapainottomuuksia ruokkiva, eikä viimeaikainen kehitys ole vielä merkinnyt sitä, että talouden tervehdyttämiseen olisi ryhdytty. Jonkinlaista huonon kehityksen vakiintumista vakauttamisratkaisu ehkä saa aikaan.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Holkeri oli näkevinään minun kommentissani jonkinlaaisen syytöksen nynnilyä kohtaan. Pois se minusta! Herra pääministeri päinvastoin mielestäni hyvin mainiolla tavalla antoi täällä sodanjulistuksen sen kaltaista eurokammaa kohtaan, jota esimerkiksi ed. Väyrynen edustaa. Pidän kovasti siitä asenteesta, että me emme pelokkaasti pälyillen Eurooppaa lähe, vaan tietoisina tavoitteistamme.

Mutta kieltämättä halusin arvostella sitä tahmeutta ja hitautta, joka meillä vanhan mallin mukaan toimien yleiseurooppalaisessa asetelmassa tulee. Kun tässä halusin kehoittaa hallitusta vauhdin nopeuttamiseen, niin se lähti kyllä myös siitä ajatuksesta, että Suomi on saanut Etyk-prosessissa tietyn erityisaseman, joka antaa sen sanalle painoa, joka on onnellisten sattumien ja taitavan politiikan vuoksi suurempi kuin tällaisen maan paino muutoin olisi. Juuri sen painon vuoksi meidän pitäisi osata tässä olla aloit-

teellisia, niin aloitteellisia, että meidän ei tarvitsisi odottaa suurvaltajohtajien päiväkäskyjä, ettei meidän tarvitsisi odottaa sitä, että pääsihteeri idässä tai presidentti lännessä jotain neuvoa antaa, jonka pohjalta me lähdemme toimimaan. Meillä todellakin on edellytykset oma-aloitteiseen toimintaan, ja sen käyttämisen vähyyttä olen arvostellut.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pitää paikkansa, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on saanut tietoa, informaatiota, neuvottelujen kulusta, mutta tällä asialla ei sinänsä ole merkitystä siihen nähden, että eduskunnan pitäisi voida päättää näistä asioista. Kertomalla siitä, että informaatiota on saatu, kierretään tosiasia, että nyt ei asiaa lähetetä ulkoasiainvaliokuntaan, jossa voitaisiin muotoilla eduskunnan linja siitä, millä tavoin yhdyntymisneuvotteiluissa pitäisi edetä. Tämä on keskeistä, jotta voitaisiin sanoa eduskunnalla olevan päätäntävaltaa. Nyt eduskunta asetetaan vain tosiasioiden eteen. Tosiasia on, että tässä yhteydessä me emme päästä mitään, meidän tulee vain joko hyväksyä tai hylätä se, mitä hallitus ilmaisee toimintalinjanaan tiedonannon lopussa. Sen vuoksi minä pidän näitä ponsia aivan selvinä toimintaohjeina. Ne sisältävät asiallisesti aivan muuta kuin sitä, mitä hallituksen toimintalinjassa kerrotaan, jossa hyvin epämääräisesti ilmoitetaan joistakin hallituksen pyrkimyksistä.

Meidän ponsissamme on esimerkiksi hyvin selkeä kannanotto siihen, miten Suomen tulisi pyrkiä rakentamaan semmoinen päätäntävaltajärjestelmä, jossa me voisimme eduskunnassa päättää niin, että ei ilman muuta hyväksyttäisi Euroopan yhteisöjen direktiivejä myös meitä velvoittaviksi, vaan että kaikki asiat tulisivat eduskunnan päätettäväksi. Se on erään ponnen sisältö.

Sama koskee ympäristöasioita, joissa asetamme selvästi ehdoksi, että tehdään sitovia sopimuksia siitä, että näissä asioissa me emme joudu madaltamaan omaa ympäristöä koskevaa lainsäädäntöämme ja sen kehittämiseksi olevia omia tavoitteitamme.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti ymmärrettävää, että kun monet kysyvät, pääministeriltä jää ehkä epähuomiossa jokin asia vastausta vaille, enkä minä nyt peräänkuuluta sitä uudel-

leen. Totean vain sen, että jos me emme saavuta pitkälle menevää konsensusta täällä eduskunnassa ja poliittisten puolueiden kesken vuoden 1991 jälkeen, jolloin päätöksenteko alkaa, niin koska monet lait, jotka liittyvät integraatioon, tullaan säätämään perustuslain säätämisyjärjestyksessä, sehän merkitsee sitä, että ei nykyinen eikä myöskään tuleva hallitus koskaan pysty saamaan ilman uusia vaaleja näitä eduskunnassa läpi.

Se tekee vielä välttämättömämmäksi minun kysymykseni siitä, miksi ei hallitus neuvottele pääoppositiipuolueiden kanssa integraatiosta. Kysyin sitä, mutta jään luultavasti vastausta vaille. Erona Ruotsiin on se, että vaikka oltaisiin edellä Suomen kehityksessä, Ruotsin sosialidemokraattinen vähemmistöhallitus neuvotteli kaikkien pääpuolueiden kanssa integraatioselonteosta, se hyväksyttiin näiden puolueiden keskeisissä neuvotteluissa, jonka jälkeen parlamentti käsitteli, oli keskustelua ja se oli hyödyllistä, mutta ei tarvinnut enää kysyä näiltä puolueilta, hyväksyvätkö ne Ruotsin kehityksen vai eivätkö.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä en edellisessä puheenvuorossani väittänyt, että pääministeri on suositellut tulliliittoa. Sanoin, että pääministeri on pitänyt ja pitää mahdollisena sellaista ja että se on edelleen varastossa mahdollisia myöhempiä ratkaisuja varten.

Erityisesti arvostelin sitä, että, te herra pääministeri, ette yksiselitteisesti torju tulliliittoon liittymistä. Sitä pidän kaikkein tärkeimpänä, koska tulliliitto merkitsee aina syrjintää kolmansia osapuolia kohtaan.

Edelleen kyllä pelkään, että Ees saattaa myös luoda uusia rajoja ja esteitä nimenomaan Sevin suuntaan. Uusi Eurooppa, josta herra pääministeri puhui, ei mielestäni voi eikä saa rakentua syrjintään, ei uusiin Berliinin muuria muistuttaviin tulliliittoihin, ei ylikansallisten elinten päättäntävaltaan niin, että me menetämme mahdollisuutemme Suomessa ratkaista suomalaisiin kohdistuvia asioita. Eduskunnan on saatava päättää ja päätösvalta on säilytettävä täällä.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin toteaisin, että olen samaa mieltä ed. Björklundin kanssa siitä, että Suomen pitää nyt niin kuin aina olla aktiivinen Etyk-prosessin edistämisessä

ja sille on nyt todella avautumassa aivan uudenlaisia ulottuvuuksia. Tässä suhteessa en ymmärtänyt pääministerin kommenttia, että tämä etenee omalla painollaan. Kyllä siinä tarvitaan aktiivista panosta, ja nimenomaan tämän kaltaiset esitykset, joita ed. Björklund teki esimerkiksi erityissuurlähettilään nimeämiseksi tätä asiaa valmistelemaan, olisivat varsin tarpeellisia.

Edelleen olisin perännyt pääministerin kantaa päätöksenteon demokraattisuuteen tulevassa Ees:ssä tai yleensä yhdentävässä Euroopassa. Miten se voidaan turvata? Minä luulen, että kaikkia tässä salissa ja yleensä suomalaisia huolestuttaa, miten suomalaisten mahdollisuudet osallistua päätöksentekoprosessiin todellisuudessa järjestetään.

Jos katsotaan, että Ees on osaltaan avainjärjestö muuhun Eurooppaan, niin silloin kai Suomen pitäisi näissä neuvotteluissa aktiivisesti esittää jo Brysselissä joulukuussa eli tässä kuussa, että ryhdytään luomaan koko Eurooppaa kattavaa Euroopan talousaluetta eikä pidättäydytä pelkästään 18 maan Ees:ään.

Lopuksi vielä, kun herra pääministeri aikaisemmin puhui siitä, että on huolehdittava yritysten kilpailukykyvyydestä ja kannattavuudesta, niin kyllä kai silloin nimenomaan korkoja rahapolitiikka on varsin merkittävä tekijä, eikä sen merkitystä tulisi tulevaisuudessaakaan vähätellä. Jos yhdentymisprosessi johtaa siihen, että sen merkitys vähenee ja pelkästään tulopolitiikka jää aseeksi, niin silloin olemme kokonaan uudenlaisen arvion edessä.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Nythän luodaan Euroopan yhdysvaltoja, joiden luomisen taustalla on nimenomaisesti suuryhtiöiden tarpeet. Nykyiset rajat ovat niille liian ahtaita kansallisina rajoina. Näille Euroopan yhdysvalloille, EY — Efta-järjestelmälle, tulee ylikansallinen päätöksentekojärjestelmä, ja se kaventaa taatusti meidän omaa mahdollisuuttamme päättää asioista tässä maassa. Tämä tietysti meitä vasemmistolaisia huolestuttaa, koska me olemme aina lähteneet Suomen itsemääräämisoikeudesta ja sen puolustamisesta. (Välihuutoja oikealta: Ainako?)

Mikä on sitten vaihtoehto? Valikoiva päätöksenteko, niin että me päätös, direktiivi, normi, säädös kerrallaan asioita eduskunnas-

sa käsittelemme, hyväksymme tai hylkäämme. Mitään könttäratkaisua me emme voi kerta kaikkiaan hyväksyä, koska se on sama kuin käsien pystyyn nostaminen. Meillä pitää olla valmius myös kahdenvälisiin neuvotteluihin ja sopimiseen, jos hallituksen valitsema tie todella johtaa tällaiseen könttäratkaisuun eli vie meiltä oikeuden valita, missä olemme mukana ja missä emme ole mukana.

Minä en muuten ymmärrä muun opposition halua voimistella näiden ponsien kanssa. Jos te ette pidä hallituksen linjaa oikeana, sanokaa se selvästi. Jos te pidätte sitä oikeana, kannattakaa hallitusta. Eihän tässä vain ole kysymys siitä, että kun on näin iso asia kysessä, ei haluta riitaantua nykyisten hallituspuolueiden kanssa, jotta tie sinne hallitukseen sitten vaalien jälkeen olisi kuitenkin olemassa. Minusta tuntuu, että teistä kaikista oppositiovoimista, ainakin ponsista ja puheenvuoroista päätellen, tämä tie on huono, mutta jokin kummallinen voimistelu tässä on käynnissä, ettei vain tulisi sanottua selvästi sitä, mitä tarkoitetaan.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eduskunnan on todella syytä olla huolissaan valtansa kapenemisesta. Millään pääministerin vakuutuksilla ei poisteta niitä mahdollisia uhkatekijöitä, joita integraatiossa on. Voiko pääministeri vakuuttaa, ettei sellaisia tekijöitä ole eikä tule, että Suomi menettää tässä itsenäisyyttään? Se on jo valmistelussa sitä menettänyt, koska laajaa poliittista vastuuta ei ole hallitus halunnut, vaan on itse tykönään tehnyt päätökset.

Ed. Pystynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Halusin vastauspuheenvuoron ed. Värysen puheenvuoron jälkeen sen johdosta, että hän toistuvasti tivasi pääministeriltä tietoa nostaen jopa tärkeimmäksi kysymykseksi sen, minkä vuoksi hallitus lievensi omistusoikeussäännöksiä juuri ennen Ees-neuvotteluihin lähtemistä. Niin kuin pääministeri viittasi, ministeri Suominen antoi tässä salissa seikkaperäisen ja selvän vastauksen tähän kysymykseen. Haluan siitä sen verran ed. Värykselle todeta, että se oli todella hyvin järkevä menettely. Hän mainitsi, että rajoituslakia, joka on vuodelta 1939, tullaan saattamaan ajan tasalle. Sen puitteis-

sa hallitus on käyttänyt tiettyä linjaa noudattaen päätösvaltaansa ja halusi sitä tässä vaiheessa hieman lieventää noin yleisesti ottaen. Kuitenkin jokainen tapaus käsitellään erikseen ja tullaan pitämään huolta siitä, että tässäkin tilanteessa kansalliset edut kussakin tapauksessa otetaan merkittävästi huomioon.

Mielestäni on erittäin järkevää keskustella tästä asiasta juuri tiedonantokeskustelun yhteydessä ja juuri ennen kuin Ees-neuvotteluihin lähdetään, koska juuri tämän salin käsitys siitä, miten pitkälle tässä voidaan mennä tai miten pitkälle ei voida mennä, on arvokasta hallitukselle neuvotteluihin lähdettäessä. Minun mielestäni tämä asia on täysin selväksi tehty eduskunnalle jo aikaisemmin.

Ed. Värysen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilälle totean, että me emme voi ottaa täsmällisempää kantaa hallituksen EY-politiikkaan, koska sen linja ei ole tullut vielä eduskunnalle selvitettyksi. Me olemme valmiit antamaan valtakirjan neuvottelujen käynnistämiseen mutta edellyttäme, että eduskunnalle tulee tilaisuus myöhemmin lausua kantansa keskeisiin ratkaisuihin. Vasta siinä vaiheessa, kun hallituksen linja yksityiskohtaisemmin selviää, nähdään, olemmeko me samaa mieltä vai eri mieltä.

Se, mikä tässä on omituista, on pääministerin ilmoitus hallituksen tulkinnasta. Minkä vuoksi hallituspuolueiden edustajat vastustavat opposition esittämiä ponsia, jotka eivät sisällä epäluottamuslausetta ja jotka pääministerin mukaan sisältyvät hallituksen linjaan? Loogista olisi kai tukea niitä. Jos hallitus haluaa konsensusta rakentaa, se on rakennettavissa siten, että hallituspuolueet kannattavat sellaisia eduskunnassa esitettyjä lausumia, jotka hallituksen oman tulkinnan mukaan ovat sen linjan mukaisia. Ellei näin menetellä, meille syntyy epäily, että ei olla samaa mieltä tai että niitä vastustetaan sen vuoksi, että on substanssia koskeva erimielisyys.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, että ed. Tennilän edustama maailmankatsomus on täydellisessä kriisissä, ei oikeuta häntä uhraamaan itse asiassa työväenliikkeen ja vasemiston kaikkien parhaita perinteitä, esimerkiksi internationalismin perinteitä, kun hän korosti koko

ajan niin ahdasta kansallista näkökulmaa, joka alkoi haiskahtaa vähän jo nationalismilta. Kaikkein pahin uhka Suomelle on se, että Suomi jää yksin ja että Suomesta tulee jonkinlainen piikkilanka-onnena, mihin myös Paavo Väyrynen viittasi.

Minusta tämä keskustelu on osoittanut, jos siitä kuorii niin kuin sipulia olennaista esille, yllättävänkin suuren konsensuksen, mitä tulee hallituksen perusratkaisuihin ja tuen antamiseen hallituksen neuvottelujen käymiselle. Menettelytavoista on ollut kritiikkiä, jota myös sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä esitti, että laaja kansalaiskeskustelu ei ole ollut näillä tiedoilla mahdollista. Uskon, että hallitus ottaa sen onkeensa ja ennen kuin seuraava selonteko tulee, siinä suhteessa tapahtuu parannusta.

Mitä tulee ed. Donnerin sinänsä mielenkiintoiseen tapaan vaatia oppositiota mukaan valmisteluihin, jos olemme ihan rehellisiä, keskeinen oppositiopuolue, keskusta, on ollut mukana valmisteluissa ulkoasiainvaliokunnassa, mutta ennen kaikkea keskustapuolueen mahtava miehitys ulkoasiainhallinnossa on auttanut keskustapuoluetta taatusti tuomaan näkemyksiään esille ehkä enemmän kuin on ollut kohtuullista.

Ed. Almgren (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoin jo ryhmäni puolesta käyttämässäni puheenvuorossa, että jos jossakin asiassa hallitus on toiminut korrekisti, se on juuri se, että ulkoasiainvaliokunta on saanut tietoa. Se kokoontui heinäkuussa. Herra pääministeri, jos kritiikkiä esiintyi yksittäisten ulkoasiainvaliokunnan jäsenten osalta, se johtui pelkästään siitä, että kesäkaudesta johtuen sanoma ja kutsu tuohon kokoukseen tuli ehkä liian myöhään. Sen jälkeen me olemme saaneet tietoa syys- ja lokakuussa ja ulkomaankauppaministeri esikuntineen on tässä suhteessa pitänyt ulkoasiainvaliokunnan erittäin hyvin ajan tasalla.

Kokonaan toinen asia on, jos ulkoasiainvaliokunnan jäsenet eivät ole omia ryhmiään informoineet siitä. Selväksi myöskin on käynyt, että kun ministeri Salolainen on informoinut ulkoasiainvaliokuntaa, ulkoasiainvaliokunnan jäsenet ovat tulleet tietoisiksi siitä, että on ollut vaikeuksia hallituksen sisällä sellaisen muodon saamisessa selontekoon tai tiedonantoon, joka olisi tyhjentävä.

Mutta, herra pääministeri, erään asian olisitte voinut myöntää puheessanne, joka muuten oli hyvä. Se on se, että johtamanne hallituksen hoipertelu, tiedonanto — selonteko — tiedonanto, saattoi ehkä aiheuttaa sellaisen harhaluulon, että asia lähetetään myöskin valiokuntaan. Kun sitten kävi ilmi, että jämäkästi ilmoititte hallituksenne toimesta, että näin ei tule tapahtumaan, edustajien taholla esiintynyt turhautuneisuus ja ryhmien taholla esiintynyt vastaväite teitä ja hallitustanne kohtaan on siinä suhteessa ymmärrettävissä. Näin ollen myöskään aikapula, johon jälleen kerran vetositte, ei tuntunut olevan oikein riittävä peruste sille, että asiaa ei lähetetty valiokuntaan.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pystynen käsitteli vastauspuheenvuorossaan hallituksen periaatepäätöstä, joka koski ulkomaisen omistusoikeuden laajentamista. Tämän osalta, kun olin itse paikalla keskustelua kuuntelemassa ja osittain siihen osallistumassa, haluan todeta sen, että hallituksen käsittelyjärjestys tässä on hyvin omituinen. Nimittäin periaatepäätöksen tekemisen yhteydessä hallitus asetti komitean tutkimaan, millä tavalla asia käytännössä järjestetään. Nyt tätä menettelytapaa on selitelty usean ministerin taholta monta kertaa. Viimeksi sitä seliteltiin Oecd:n sisäisillä paineilla.

Nämä tiuhaan tahtiin vaihtuneet selitykset kertovat sen, että hallitus ei ole täysin ollut yksimielinen eikä täysin tietoinen, mikä hallituksella on ollut tavoitteena. Kun todetaan toisaalta se, että periaatepäätöksen tekee hyvin merkittäväksi se, että eduskunnassa on hyvin selkeä enemmistö kansanedustajista puheenvuoroissaan asettanut hyvin selkeitä rajoituksia omistusoikeuden laajentamiselle, on tätäkin taustaa vasten menettelytapa hyvin outo. Olisi ollut järkevämpää edetä siten, että olisi käyty neuvottelut, joissa meillä olisi ollut neuvotteluväaraa ilman periaatepäätöstä, viety läpi komiteakäsittely normaaliin tapaan ja sieltä tehdyt esitykset olisi neuvotteluprosessin tulosten kanssa käsitelty ja pyritty vasta tämän jälkeen vapauttamaan, jos on tarvis, meidän ulkomaisten omistusoikeuttamme.

Tässä suhteessa hallituksen esitykset, päinvastoin kuin pääministeri puheenvuorossaan totesi, eivät ole vakuuttaneet ainakaan mi-

nuu näissä kysymyksissä, ja uskoisin, että sama pätee myös monen muun kansanedustajan suhteen.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun minä peräänkuulutin poliittisia neuvotteluja, joihin osallistuisivat myöskin oppositiopuolueet, en tarkoittanut sitä, että keskustalla ei olisi edustusta. Jos keskustan virkamiehiä on paljon ulkoasiainhallinnossa, olen aina toivonut ja ainakin ajatellut asiaa näin, että he toimivat tasapuolisesti Suomen tasavallan etujen puolustajina kuten myös siellä olevat sosialidemokraattiset tai muut diplomaatit.

Tämähen ei ole tyydyttävää, koska demokraattinen päätöksentekohan ei ole sitä, että virkamiehet päättävät vaan poliittiset puolueet ja kansan valitsevat edustajat. Sen takia olin peräänkuuluttamassa asiaa, koska tilanne muuten johtaa poliittiseen umpikujaan täällä, kun tullaan vuoteen 1992 ja eteenpäin, jos me emme saa suuria enemmistöpäätöksiä aikaan integraatiosta ja sen prosessin jatkuvuudesta. Tämä on se perusasia, jota minä peräänkuulutan, mikäli ei haluta eduskuntaa hajotettavaksi ja uusia vaaleja ja kaikkea sitä repimistä, mihin tämä johtaa.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Jaakonsaarelle totean, että toiset uudistuvat niin nopeasti, ettei vanhasta jää jäljelle mitään. Kun hän puhui, siinä hän puhui vanha Eec:hen liittymisen vastustaja, joka nyt on kääntänyt takkinsa tai minkä lie nee hameensa täydelleen.

Mitä tulee patriotismiin, minä olen mielelläni vanhanaikainen ja puolustan Suomen itsemääräämisoikeutta kaikin voimin. Jos minua syytetään euromörköteorian levittäjäksi, minusta ed. Liisa Jaakonsaari levittää ihan suotta yksinäisyysmörköä. Jos me pidämme kiinni omasta päätöksentekioikeudestamme ja näemme koko Euroopan, meillä ei ole mitään aihetta ajatella niin, että jäämme yksin. Sellainen profetointi on turhan mörön luomista varmasti.

Yhteenvetona tästä kaikesta totean runoilija Matti Paavilaisen sanoin, että piti avata ikkunat Eurooppaan mutta menossa on koko seinä.

Pääministeri Holkeri: Arvoisa puhemies! Ehkä aivan kohtuuden vuoksi: Minä

en ole koskaan kuullut, että ed. Jaakonsaari olisi liittämässä Suomea Euroopan yhteisöön, niin kuin ed. Tennilä äsken tuli väitänneeksi, kenties epähuomiossa. Minä ajattelin vain, että minulla ei ole tiedossani tässä salissa ketään, joka olisi juuri nyt tällaista ajatusta edes esitellyt. Mutta varmaankin tämä on ns. lapsus linguae. Me itse kukin tulemme joskus lausantaneeksi sellaisia lausuntoja, jotka sitten jälkeenpäin on täsmennettävä.

Ed. Donner on ansiokkaasti ja mielenkiintoisella tavalla käsitellyt itse prosessia samoin kuin ed. Almgrenkin äsken käyttämässään repliikkipuheenvuorossa.

Minun on nyt pakko mennä, ed. Anttila, siihen keskusteluun, jonka kävimme täällä salissa parisen viikkoa sitten, muistuttamalla muutamista lähtökohdista. Ensinnäkin virkamiesvalmistelut tässä kysymyksessä, joka nyt on arvoisien edustajien pöydillä, saatiin valmiiksi 20 päivänä lokakuuta, minkä jälkeen poliittinen yhteen veto suoritettiin 27 päivänä lokakuuta. Noina päivinä otin yhteyttä eduskuntaan ja tiedustelin, sopisiko eduskunnalle, että eduskunta keskustelisi hallituksen selonteon tai tiedonannon pohjalta, joka tapauksessa hallituksen selvityksen pohjalta 7 päivänä, joka oli sellainen päivä, jota me pidimme ensimmäisenä mahdollisena ulostulopäivänä hallituksen puolelta. Osoitautui kuitenkin, että eduskunnan oma työtahti, aikataulut ja ennen kaikkea myös edustajien juuri viime kuuhun ajoittuneet monet tärkeät, esimerkiksi ulkoasiainvaliokunnan, matkat, eivät antaneet aikaisempaa ajankohtaa kuin viime kuun 27. päivän, siis viime viikon, jolloin tämä keskustelu päästiin aloittamaan.

Siinä yhteydessä ed. Anttilalle vastatessani sanoin, että hallituksella on kaksi toimintavaihtoehtoa, joko niin, että hallitus antaa tiedonannon, joka välittömästi keskustelun päätyttyä johtaa sitten, jos johtaa, luottamuslauseäänestykseen, tai hallitus antaa selonteon, jota sitten voidaan ajan kanssa käsitellä eduskunnan valiokuntalaitoksessa aivan ilman, että hallituksella on mitään takarajaa tarvetta asettaa. Koska kokousaikataulu on, kuten tiedämme, sellainen, että ensi viikolla ulkomaankauppaministeri Salolainen osallistuu Efta-ministerikokoukseen ja 19 päivänä tätä kuuta jo Efta — EY-yhteiskokoukseen, tämä valinta oli tehtävä,

ja halusin, kuten ed. Anttilalle vastatessani sanoin, jättää eduskunnan enemmistön päättäväksi sen, kumman menettelyn eduskunta haluaa nyt tässä yhteydessä ottaa.

Mainitsin myös eräiden eduskuntaryhmien edustajille, että hallitus voi aivan hyvin palata eduskuntaan tämän asian kanssa. On kenties joka suhteessa tarvetta hyvin piankin esimerkiksi tiedonantovaihtoehdon jälkeen tulla selonteolla ensi keväänä, niin kuin nyt on ilmoitettu tultavankin. Tämän merkillisempää sekoilua taikka edestakaisin veivaimista tässä asiassa, ed. Almgren, ei ole ollut.

Mitä tulee siihen, että hallitus olisi jollakin tavalla halunnut ylenkatsoa muiden kuin hallituspuolueiden kanssa yhteistoimintaa tässä asiassa, sen haluan kyllä kiistää. Mutta meillä nyt kuitenkin kaikesta huolimatta on Suomessa parlamentaarinen hallitustapa. Hallitus vastaa eduskunnan edessä tekemisistään, valmistelee toimeenpanovaltaan liittyvät asiat ja neuvottelee asioista, myös ulkopoliitikasta, tasavallan presidentiltä ohjeet saaden muiden maiden kanssa ja tuo tulokset sitten eduskunnan arvioitavaksi. Näin tulee tapahtumaan tälläkin kertaa.

Ruotsissa sikäläinen vähemmistöhallitus on tietysti hivenen toisessa asemassa ollut viimevuotisen selontekokeskustelun yhteydessä, kun se on vähemmistöhallitus. Mutta parlamentarismi lähtee siitä, että hallitus tulee kysymään eduskunnalta, kelpaavatko hallituksen toimet vai eivät. Nyt me olemme tämän tiedonannon yhteydessä kysymässä eduskunnalta, kelpaako tämä hallituksen aikoma linja vai ei. Tulee luottamuslauseäänestys, jonka jälkeen hallitus tietää, miten se omaa linjaansa tulee sitten jatkamaan.

Samassa yhteydessä on jo lukuisia kertoja tuotu esille se, kuinka hallitus toivoo yhteistyötä mahdollisimman laajalla rintamalla, ei pelkästään eduskunnan kanssa, vaan myös poliittisten puolueiden. Integraationeuvottelukunta, joka ulkomaankauppaministerin johdolla toimii, kattaa laajan järjestökentän yleisen kansalaismielipiteen osalta, ja tämä linja tulee luonnollisesti jatkumaan edessäkin olevina aikoina.

Mitä tulee ed. Väyrysen kanssa käytävään keskusteluun, minä en näe tätä keskustelua nyt yksityiskohtaisen talouspoliittisen pohdinnan paikaksi, koska siihen on toinen keskustelu. Mutta kun siihen ed. Väyrynen on nyt moneen otteeseen mennyt, niin minä

olen todellakin yhden ainoan talouspoliittisen ohjeen nähnyt keskustan puheenjohtajalta viime aikoina. Ennen hallituksen budjet-tiriihineuvotteluja ed. Väyrynen piti Keminmaalla puheen, jossa hän oli valmis jakamaan 10 miljardia markkaa kertomansa mukaan valtion ylimääräisiä verovaroja tilanteessa, jossa hallituksella oli kokonaan toisenlainen linja. Kun hallitus haluaa nyt nimenomaan säästää ja luoda ylijäämiä pahojen päivien varalle ei ainoastaan julkiseen talouteen vaan antaa siihen mahdollisuuksia myös yksityisille ihmisille, niin tällaista ed. Väyrysen talouspoliittista ohjetta emme todellakaan ole ottaneet vastaan.

Mitä tulee ed. Laineen kritiikkiin tulliliit-toasiasta, muistan sanoneeni tästä oikeastaan vain sen, että tulliliitto-sana ei vielä merkitse yhtään mitään, ennen kuin tiedetään, mitä sillä tarkoitetaan. Sillä voidaan tarkoittaa niin kovin monia erilaisia asioita, ja on yhä edelleenkin auki, mitä mahtavatkaan sillä ne tarkoittaa, jotka sitä ovat ajaneet. Se oli esillä mm. Ruotsin hallituksen eräissä pohdinnoissa joitakin aikoja sitten, mutta on ilmiselvästi sieltä jo väistynyt. Enkä minä näe tarkoituksenmukaisena, käyttääkseni ed. Tennilän sanaa, voimistella jonkun yksit isen sanan kanssa. Minua kiinnostaa paljon enemmän sisältö, miten mahdolliset sopimukset rakentuvat.

Ed. Jokinen peräsi minulta tietoa, voiko pääministeri vakuuttaa, ettei Suomi menetä kansallista päätäntäoikeuttaan. Joka ainoa sopimus, ed. Jokinen, jonka eduskunta hyväksyy vieraiden valtioiden kanssa, merkitsee jonkin asteista oman päätäntäoikeuden rajoittamista. Kun Ranskan vallankumous aikanaan loi metrisen järjestelmän ja metrimittan, vähän ajan kuluttua Suomestakin hävisivät kyynärät ja kaikki muut kansalliset mittaustavat. Ei tämän sen kummempaa ole. Me omaksumme lisää sellaisia normeja, joita on muuallakin käytössä ja rupeamme tältä osin käyttäytymään samalla tavalla. (Ed. Jokinen: Sosiaaliturva vähenee!) — Tuollaiseen huomautukseen, ed. Jokinen, en näe mitään aihetta, vaan aivan kuten ed. Kuuskoski-Vikatmaa totesi, meillä on hyvät mahdollisuudet säilyttää suomalaisen sosiaaliturvan taso ja sitä edelleenkin nostaa. Uskon, että siinä olemme kaikki valmiit ponnistelemaan parhaamme mukaan.

Mielelläni vastaisin ed. Kemppaiselle hä-

nen peräänkuuluttamaansa asiaan, miten me turvaamme päätöksenteon demokraattisuuden ja mitkä ovat ne yksittäiset menetelmät, joilla esimerkiksi eduskunta voi olla tässä työssä tulevina aikoina keskeisesti mukana. Niihin oikeusministeri käyttämässään puheenvuorossa on jo paneutunut syvällisemmin. Mutta me emme tiedä lopputulosta tästä neuvotteluprosessista. Me emme vielä tiedä, minkälaisen järjestyksen eri osatekijät saavat, kun neuvotteluja ei ole vielä käyty.

Tämä on mielenkiintoinen keskustelu: Ensimmäin sanotaan, että hallitus on omistusoikeuden rajoittamiskysymyksessä menetellyt väärin, kun se on ikään kuin paljastanut korttinsa etukäteen toisille neuvotteluosapuolille, vaikka on neuvottelujen käymisen edellytys, että tällä tavalla on voitu menetellä. Toisaalta kuitenkin syytetään hallitusta siitä, kun hallitus ei tiedä valmiiksi tulevien neuvottelujen lopputulosta. Minä en todellakaan tässä asiassa voi eduskuntaa valistaa, mutta jos jostakin kuulen tai kristallipallosta varmuudella saan tietää, mikä on neuvottelujen lopputulos, ed. Kemppainen, tulen mielelläni sen sitten kertomaan. Pidän neuvottelujen lopputuloksen etukäteen tietämistä varsin epätodennäköisenä ja lupaan jatkaa tältä osin myöhemmin vuoropuhelua.

Pyytäisin kuitenkin, että ulkomaankaupaministeri Salolainen, joka käytännössä ryhtyy neuvotteluja käymään — jos lopputuloksena on eduskunnan luottamuslause hallitukselle — vielä selvittäisi omistusoikeuskysymystä eräältä neuvottelukysymykseen liittyvältä osalta ja miksei vähän laajemminkin.

Ministeri Salolainen: Arvoisa puemies! Muutama sana selvennykseksi omistusoikeuskysymyksestä, josta on noussut täällä varsin laaja keskustelu. Ensinnäkin lainsäädäntömmehän on peräisin, tosin eräitä korjauksia on tehty välillä, vuodelta 1939. Se on tarkoittanut sitä, että jos katsotaan esimerkiksi Oecd:n käytäntöä maailmassa, niin Suomi on joutunut sijoitusmaana aika omistukseen valoon. Ulkomaalaiset ovat katsooneet, että Suomi ei kenties ole niitä maita, jotka kaikkein mieluummin ottaisivat vastaan ulkomaisia sijoituksia.

Tämän vuoksi kauppa- ja teollisuusministeriössä on jo pitkään pohdittu, millä tavalla lainsäädäntöä tulisi uusia, ihan maailman

laajuistakin taustaa silmällä pitäen, ei pelkästään integraatiokysymystä. Asiaa on valmisteltu laajalti mm. ulkomaisten investointien neuvottelukunnassa. Asia omaa logiikkaansa noudattaen on edennyt ilman, että sillä olisi ollut mitään erityistä yhteyttä integraatiokysymykseen, siihen, että joka tapauksessa alkoi kypsyä kauppa- ja teollisuusministeriön puitteissa ja ulkomaisten investointien neuvottelukunnan piirissä tapahtuva pohdinta siitä, millä tavalla Suomi yleisesti alkaisi suhtautua ulkomaiseen sijoitustoimintaan. Katsottiin, että tässä yhteydessä, kun integraationeuvottelut alkavat, on järkevää tehdä periaatepäätös etukäteen sen vuoksi, että jos se olisi tehty, sanokaamme, tämän keskustelun jälkeen, joka eduskunnassa käydään, niin se olisi johtanut todellisiin väärinkäsityksiin siitä, että tässä on haluttu jotakin salata eduskunnalta, että tässä olisi jotakin hämää, ei olisi haluttu, että tästä asiasta olisi keskusteltu.

Mitä todellisuudessa sitten on tapahtunut? Todellisuudessa on tapahtunut, että hallitus on tehnyt tietyn periaatepäätöksen ylipääntään suhtautumisesta ulkomaiseen sijoitustoimintaan. Periaatepäätöksen käytäntöön soveltamiseksi on tarkoitus asettaa komitea, joka tutkii lähemmin, mitä on se kansallinen etu, joka jokaisessa kohdassa, jokaisessa relevantissa kohdassa periaatepäätöksessä, asetetaan kaiken yli käyväksi ehdoksi. Täällä sanotaan esimerkiksi: "Hallitus tulee edistämään ulkomaisten sijoitusten vapaamielistä kohtelua. Periaatteena on tällöin, että kauppa- ja teollisuusministeriö suhtautuu ulkomaalaisomistusta koskeviin lupahakemuksiin myönteisesti, ellei sijoitus ole ristiriidassa oleellisten kansallisten etujen kanssa." Tämä toistuu täällä joka paikassa. Mikä on kansallinen etu ja missä tapauksessa sitä sovelletaan, se tullaan määrittämään sen komiteatyöskentelyn aikana, joka nyt alkaa.

Toisin sanoen kansallinen etu tullaan ottamaan siinä määrin huomioon kuin Suomessa katsotaan välttämättömäksi ja tarpeelliseksi. Mitään alennusmyyntiä ei ole etukäteen tässä asiassa tapahtunut. Mitään lakia ei ole vielä muutettu, ei miltään osin. Hallitus on tehnyt vasta vain periaatepäätöksen, jotta se selkeyttäisi tilannetta omalta osaltaan.

Mitä tulee integraatiokeskusteluun, me olemme kaikki olleet Efta-maiden kanssa yhteisesti neuvottelemassa siitä, millä tavalla

tultaisiin järjestämään omistusoikeuskysymyksiä tulevaisuudessa. Suomi on tässä suhteessa ollut eräs kaikkein varovaisimpia maita ja on jo alustavien virkamieskeskustelujen aikana ilmoittanut, että omistusoikeuskysymyksissä tulemme tekemään selkeästi sellaisia varauksia, jotka meidän kansallinen etumme vaatii. Tässä tiedonannossa sanotaan selkeästi, minkälaisilla alueilla meidän kansalliset etumme liikkuvat. Ne liikkuvat nimenomaan maanomistuksen piirissä, metsien, meidän luonnonvarojemme ja energia-varojemme puitteissa.

Mutta on päivänseivää, että kun tätä periaatepäätöstä lähdetään, sanoisinko, jaloistamaan komiteatyöskentelyn aikana, niin totta kai siinä joudutaan ottamaan huomioon myös muunlaisia sellaisen kansallisen perusedun kannalta välttämättömiä kysymyksiä, jotka tarvitsevat myös toisenlaista suojelua kuin täysi vapaus, joka tapahtuisi integraation puitteissa, ellei mitään varauksia tehdä.

Tämä mielestäni on täysin loogista ja täysin kiistatonta. Minusta on täysin käsitettävää, että täällä nyt käydään sellaista keskustelua, että me olisimme myyneet jotain etukäteen. Mitä ihmettä me olemme myyneet? Ei tässä ole mistään työtapaturmasta kysymys. Tässä on ihan järkevää toiminnasta kysymys, jotta Suomi ei jäisi ulkomaisen sijoitustoiminnan reservaatiksi, mikä on helposti uhkaamassa, jos me emme edes tee suurin piirtein sen tyyppistä lainsäädäntöä, mitä Oecd:ssä keskimäärin tehdään ulkomaisen sijoitustoiminnan etujen turvaamiseksi. Emme me voi jäädä minkäänlaiseksi reservaatiksi. Me turvaamme kansalliset etumme ja sillä hyvä.

Muutama sana Itä-Europasta, josta täällä on myös puhuttu hyvin paljon ihan asiatonta tekstiä. Nimittäin nyt on sillä tavalla, että seuraavassa Eftan ministerineuvoston kokouksessa, joka pidetään 11 ja 12 päivänä, Efta tulee tekemään todellisen avauksen. Efta tulee nimittäin julistamaan, että se on valmis käynnistämään dialogin Sev-maiden kanssa uusien ja tehokkaampien yhteistyösuhteitten aikaansaamiseksi. Se on varsin merkittävä päätös ja tulee johtamaan siihen, että me käynnistämme keskustelut Itä-Euroopan maiden kanssa ja katsotaan maakohtaisesti, mitä valmiuksia näillä mailla on, ja sen jälkeen katsotaan, mihin toimen-

piteisiin voidaan ryhtyä. Toisin sanoen Efta-maat tulevat tekemään merkittävän avauksen yleiseurooppalaisen dialogin käynnistämiseksi.

Täällä joku kysyi, mitä tapahtuu Eestasolla Itä-Euroopan dialogin osalta. No, eihän sillä tasolla voi mitään tapahtua, kun ei sellaista vielä ole edes synnytetty ja sen päätöksentekojärjestelmää. Ei sellaista dialogia voi käynnistää, kun vasta katsotaan, mikä tämä Ees olisi. Vasta sen jälkeen voidaan katsoa, mitä päätöksiä sellainen Ees ryhtyy tekemään, kun se saadaan ennen pitkää aikaan päätöksentekojärjestelmiensä ja muiden osalta. Sen sijaan, totta kai, talousyhteisön maat omista lähtökohdistaan käyvät omaa dialogiaan ja solmivat sopimuksia.

Sitä paitsi Suomi on mukana 24 maan ryhmässä, joka pyrkii turvaamaan välitöntä apua Itä-Euroopan maille, taloudellista apua erilaisin asiantuntijavaihdoin, erilaisin edullisin luotoin ympäristöinvestointeihin, myös pääomahuoltoon pyritään turvaamaan esimerkiksi Unkarin osalta jne. Me olemme aktiivisesti mukana Suomena tässä 24 maan avustusryhmässä ja koordinoimassa siellä omia toimintojamme. Kuten sanottu, todella sillä tasolla, jossa nyt päätöksiä tarvitaan Itä-Euroopan auttamiseksi, nämä päätökset ovat nurkan takana, eli 11 ja 12 päivänä tätä kuuta Efta-ministerit tekevät Genevessä päätöksen. Siellä on kaksi asiaa agendalla: tämä Ees ja toinen asia on tämä Itä-Euroopan kysymys.

Tuli mieleen vain tapaus Ruotsi. Me todellakin olemme paremmassa asemassa nyt tässä parlamenttikäsittelyssä sikäli, että Ruotsissahan tehtiin periaatelinjaukset jo runsas vuosi sitten. Nyt siellä on annettu vain hyvin pienimuotoinen selvitys tästä tilanteesta. Sen sijaan me olemme nyt varsin laajalla tiedonannolla eduskunnassa hake-massa eduskunnan hyväksymistä tilanteessa, jossa me voimme tarjota jo koko virkamies-neuvottelupaketin eduskunnan kannanottojen pohjaksi.

Helposti syntyy myös sellainen käsitys, että olisi mahdollottoman pitkälle edetty jo tässä prosessissa. On totta, että tarvitaan nyt tämä periaatepäätös neuvottelujen aloittamiseksi, mutta todellisuudessa tutkimus- ja selvitysvaihe mitä ilmeisimmin vielä jatkuu Eftan ja EC:n välillä eikä suinkaan ajauduta

vielä ensi vuoden alussa välittömästi virallisiin täysiin neuvotteluihin, vaan on hyvin todennäköistä, että on vielä muutaman kuukauden tutkimus- ja selvitysvaihe, niin kuin sanotaan exploratory talks, selvittävät keskustelut, ennen kuin alkaisivat muutaman kuukauden kuluttua vasta viralliset neuvottelut.

Keskustapuolueen roolista: Kyllä minun on sanottava ihan kaikella rehellisyydellä, että kyllä keskustapuolue on nyt tekemässä vain tikusta asiaa sen takia, että se sattuu olemaan oppositiossa. Nimittäin kun katsoo esimerkiksi pontta, mikä tässä on, niin eihän tässä ole oikeastaan mitään sellaista, mitä hallitus ei olisi jo ilmoittanut etukäteen. Siis selonteko tulee ensi keväänä, jolloin valiokunnat sitä käsittelevät, kaikki eduskuntapuolueet otetaan nyt integraationeuvottelukuntaan ja sitten käynnistetään laajapohjainen ohjelmatyö. Meillä on erittäin laajapohjaista ohjelmatyötä jo olemassa, ja sitä voidaan tiivistää, ja integraationeuvottelukunta voi sitä myös laajentaa vielä edelleen, siellä missä kaikki poliittiset puolueet ovat mukana.

Minä en oikein ymmärrä, miksi pitää tällainen ponsi esittää, kun tässä ei ole mitään sellaista, mikä oleellisesti olisi hallituksen linjasta poikkeavaa. Se on tehty ilmeisesti vain ihan muodon vuoksi, että profiili nousisi tässä jonkin verran.

Ed. Kekkonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Meiltä jäi vielä äsken myös käyttämättä pääministerin puheenvuoron johdosta pyydetty vastauspuheenvuoro, jotka luvattiin myöntää.

Ministeri Salolaisen osalta toteaisin, että tämä valtioneuvoston päätös oli ilmeisesti työtapaturma. Joka tapauksessa se on selvä virhe. Kun valtioneuvostossa tehtiin nyt tällainen omistusoikeutta merkittävästi väljentävä periaatepäätös, niin se käytännössä avaa portit hyvin pitkälle, koska luvat myönnetään valtioneuvostossa ja sen alaisissa valtiollisissa elimissä. Nyt on määriteltä uusi linja, miltä pohjalta lupia myönnetään. Tämä periaatepäätös myös rajaa jo ennakolta komitean työskentelyä, eli nyt on käynyt

niin, että myönnytys tehdään jo ennen neuvotteluja. Sen jälkeen neuvotteluissa on tietysti huonompi neuvotteluasema kuin olisi ollut ilman tätä päätöstä, joka tehtiin.

Mitä tulee keskustan esittämään ponteen, niin siinä asetetaan tiettyjä edellytyksiä selonteon sisällölle. On totta, että kun vaatimus valmisteluihin mukaan tulemisesta esitettiin, hallitus kiirehti lupaamaan, että oppositio pääsee mukaan. Kiitos siitä! Se ohjelmatyö, mihin ponnassa viitataan, tarkoittaa Suomen sisäistä valmentautumista niihin muutoksiin, jotka ovat edessä. Sellaista valmistelua hallitus ei ole vielä edes käynnistänyt.

Kaiken kaikkiaan hallitus on vain pakon edessä ja viime tingassa suostunut ottamaan eduskunnan ja opposition mukaan valmisteluihin ja päätöksentekoon. Tässä suhteessa hallituksella ei ole suuresti kehumista. Ed. Donnerin puheenvuorot ovat olleet erinomainen osoitus siitä, kuinka muualla maailmassa tämä asia on hoidettu paremmin.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On selvää, että hallitus on tanssinut tämän tiedonanto — selontekolambadansa hyvin jäykin lantioin. Siitä huolimatta hallituspuolueiden eduskuntaryhmien ja hallituksen kesken on saatu aikaan rakentava sovinto siitä, että nyt käsiteltävän tiedonannon jälkeen hallitus mahdollisimman aikaisessa vaiheessa keväällä antaa uuden selonteon, joka voidaan hajauttaa useamman valiokunnan käsiteltäväksi. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellytti, että selonteko annettaisiin niin varhain, että valiokunta kykenisi saamaan aikaan mietinnön hyvissä ajoin ennen kuin hallitus päättää neuvotteluohjeista EY-neuvotteluja varten.

Toivoisin, että pääministerikin antaisi tälle sovulle vähän arvoa eikä jatkaisi sitä ulkoasiainvaliokunnan osoittelua, jonka hän aloitti viime viikolla television Ajankohtaisessa kakkosessa. Toivoisin, että pääministeri lopettaisi hallituksen puolella sen arvioinnin, olisiko ulkoasiainvaliokunta ehtinyt käsitellä selonteon ja tehdä siitä mietinnön tämän vuoden puolella. Se asia ei nimittäin ole pääministerin arvioitavissa. Kun pääministeri totesi, että eduskunnalle oli tarjottu tiedonantoa aluksi marraskuun 7 päiväksi, niin varmaan pitää jossain määrin paikkansa, että eduskunnan omien työaikataulujen kan-

nalta se ei ollut sopiva. Ja sekin pitää paikkansa, että ulkoasiainvaliokunnan varapuheenjohtajan johdolla neljän hengen valtuuskunta oli YK:ssa. Mutta kyllä todellinen syy siihen, miksi tiedonantoa ei tuolloin haluttu eduskuntaan tuoda, oli se, että samana päivänä ulkoasiainministeri matkusti New Yorkiin YK:n kokoukseen, ja sen luulen pääministerin tietävän.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin epäselvyyksien välttämiseksi sanoa muutaman sanan tästä käsittelyjärjestyksestä.

Nimittäin pääministeri puhui siitä, että aikanaan tulevat eduskunnan päätettäviksi nämä tärkeät Eurooppaa koskevat ehdotukset tai lait normaaliin tapaan. Minä pidän tätä Eurooppa-keskustelua ja integraatiokehitystä niin tärkeänä, että se on kansallisesti erittäin keskeinen asia. Sitä ei voida käsitellä normaaliin tapaan. Se on vähän niin kuin keskustelisi sodasta ja rauhasta. Tällä haluan vain korostaa sitä, että tämä vaatisi minun mielestäni hyvin pitkälle menevää todellista konsensusta suomalaisessa yhteiskunnassa, ehkä jotain devaa lukuunottamatta, ja tulee vaatimaan uusia käsittelytapoja vielä.

Mutta vielä yksi huomautus tästä prosessista on tietysti se, että kun ensi vuonna virkamiestasolla neuvotellaan, ja minä olen hyvin halukas antamaan mandaattia neuvotteluihin, totean vain, että Euroopan kehitys tällä hetkellä on sellaisessa historiallisessa valintatilanteessa, Itä-Euroopan tai vanhan Keski-Euroopan kehitys kulkee niin nopeata vauhtia, että voi olla, että meidän keskustelut tänään ja näinä päivinä eivät enää ole ajankohtaisia kuukaudenkaan kuluttua, koska osa Eurooppaa on hajoamistilassa taloudellisesti ja poliittisesti ja kehitys voi johtaa aivan uusiin ratkaisuihin, aivan uusiin päätöksiin koskien Eurooppaa. Mutta siitä huolimatta olen ilahtunut ministeri Salolaisen lausunnosta koskien Itä-Eurooppa—Efta-yhteistyötä, ja tästä keskustelustakin.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Pääministeri vastauspuheenvuorossaan kävi läpi sitä prosessia, jolla päädyttiin tiedonantomenettelyyn, ja samassa yhteydessä hän totesi, että eduskunta tulee kevätistuntokaudella saamaan selonteon.

Haluaisin vain tässä yhteydessä, aika pitkälti yhtyen ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan Aaltosen aikataulukysymykseen, todella vedota hallitukseen ja pääministeriin siinä mielessä, että selonteko tulisi eduskunnalle käsittääkseni antaa mielellään jo heti helmikuussa, jotta meille jäisi riittävästi aikaa tällä useamman valiokunnan sitä käsitellä ja sitä kautta luoda ne pohjat, joita nimenomaan hallitus ja sen neuvottelijat tarvitsevat ensi keväänä, kun todellisia ratkaisuja lähdetään tekemään. Viittaen siihen, minkä herra pääministeri puheenvuorossaan totesi, että menee vielä ehkä osa aikaa, ennen kuin todellisiin neuvotteluihin päästään, ja siihen mennessä minusta Suomen erilaiset linjaukset pitää olla selvillä. Ne selkiintyvät käsittääkseni parhaiten siinä, että eduskunta selonteon pohjalta valiokuntakäsittelyn kautta paaluttaa Suomen omat linjat.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Donner peräänkuulutti laajaa parlamentaarista esivalmistelua, ja itse kuulun luonnollisesti tähän ryhmään. Ihmettelen, että pääministeri Holkeri vähätteli ed. Donnerin esittämää laajempaa valmistelulinjaa, ja sama vähän kuului myös ministeri Salolaisen puheenvuorojen rivien välistä.

Minä pidän Ruotsin valmistelu-aikaa — joka tuntui olevan vähän vanhahtava, selonteko on vuotta aikaisemmin annettu Ruotsissa — pelkästään positiivisena, koska Ruotsi Efta-maana on kyennyt analysoimaan yritys- ja alakohtaisesti, mikä ala pärjää, mikä ei pärjää, mitkä ovat plus- ja miinuspuolet, ja totta vie, Suomessakin eduskunnan tulisi päästä tämän tasoiseen keskusteluun, ennen kuin pystytään antamaan valtuuksia eteenpäin.

Ihmettelen, että Suomen hallitus pelaa, Efta-maa mekin olemme, aikaa näinkin viivytellen ja jättää yksityiskohtaiset selonteon asiat kevääseen. Ja jos vanha linja jatkuu, niin on pelättävissä, että selonteko on yhtä ylimalkainen kuin tämä tiedonantokin, jolloin konkreettisiin kannanottoihin päästään vasta pitkän tivaamisen jälkeen, niin kuin viestintäpolitiikassa päästiin ministeri Vistbackan kanssa viime viikolla. Eduskunnalla oli selvä kanta, mutta ministerillä oli pallo hukassa.

Nämä ovat juuri niitä solmukohtia, joita ed. Donner oman linjanvetonsa puitteissa

pelkää, että me sitten ajaudumme tämmöisiin kiistoihin. Kysynkin: Onko hallituksella tekeillä yritys- ja alakohtaista analyysiä siitä, miten tulemme pärjäämään ja miten se mahdollisesti vaikuttaa työllisyyteen, vähän samaan tapaan kuin Ruotsi on tehnyt, ja jos ei niitä vielä ole tehty, niin aiotaanko ne tehdä ja tuoda tämän tasoisella yksityiskohtaisella tyylillä tehty selonteko sitten meille keväällä?

Kauppa- ja teollisuusministeri Suomenen: Herra puhemies! Ed. Väyrysen väitteeseen, että hallitus olisi myynyt joitakin neuvotteluvaltteja jo etukäteen tällä periaatepäättöksellä, vastaisin, että se ei pidä paikkaansa, ja se on ehkä saatettavissa havainnolliseen muotoon sanomalla, että tämän sisältöinen periaatepäätös olisi ollut tarpeellinen, vaikka me emme olisi olleet lähdessä Efta — ECKeskusteluihin ja Ees-ratkaisun synnyttämiseen.

Se on siitä syystä tarpeellinen, että ulkomailla tiedetään, miten Suomessa on suhtauduttu jo tähän mennessä ja halutaan suhtautua tästä eteenkinpäin, kun meillä on sellainen maine ulkomailla, että me olemme, niin kuin taisin käyttää puheenvuorossani sanontaa, ”hyytävän investointi-ilmapiiirin maa” tällä hetkellä, ja se ei ole meille mitenkään eduksi, jos me tällaisen maineen saamme.

Sen sijaan itse neuvotteluissa ja sen jälkeenkin me jatkuvasti katsomme ns. vastavuoroisuusperiaatetta. Me katsomme, miten muualla maailmassa eli Ees:n alueella suomalaiset voivat etabloitua, ja sitten tietysti me pelaamme kutakuinkin samoilla pelisäännöillä.

Jos sallitaan hieman keventää tätä omistusoikeuskeskustelua, niin mielenkiintoista ja täysin toisenlaista, ehkä gallialaista asennoitumistapaa osoittavat ranskalaiset, jotka hyvin vapaasti myyvät myös maata Ranskasta, ja minulle ovat erät sieltä maata ja kiinteistöjä hankkineet kertoneet, että kun he ovat kysyneet, miksi näin, niin gallialaisittain olkapäitään kohauttaen he sanovat, että mihin te sen maan voitte viedä. Jos me tarvitsemme sitä, me sosialisoimme sen. Tämä on sitten se toinen ääripää tällaisesta ajattelusta.

Mitä tulee ed. Rengon kysymykseen, onko olemassa tutkimuksia elinkeinoelämän menestymisestä, niin toki valtiovallalla itsellään eri ministerioissa ja valtiovallalla ja elinkeinoelämällä yhteisesti ja elinkeinoelämällä on

toki menossa monen asteisia tutkimuksia, ja se on jatkuva prosessi, jota tulee pitää yllä. Ei yksinomaan nyt, kun lähdetään neuvotteluihin, vaan sanoisinko riippumatta siitä, miten neuvottelut päättyvät, myös siellä uudessa eurooppalaisessa ajassa meidän täytyy näitä tutkimuksia jatkuvasti suorittaa.

Pääministeri Holkeri: Herra puhemies! Viemättä tässä yhteydessä enempiä eduskunnan kallista aikaa, koska sitä hyvin helposti menee vain siihen, että käydään keskustelua samoin argumentein samoista asioista juupas — eipäs-tyyliin, haluan todeta lähinnä ed. Rengon puheenvuoron johdosta, että hallituksella ei ole ollut pienintäkään halua vähätellä sitä panosta, joka eduskunnalla tässä asiassa on. Päinvastoin hallitus haluaa eri tavoin eri yhteyksissä jatkuvasti korostaa eduskunnan panosta, jonka minun käsitykseni mukaan on pakko olla jatkossa vielä huomattavasti korostuneempi, kunhan me näemme, mitä institutionaalisia muotoja integraatiokehitys tulee saamaan osakseen.

Myöskään en ole halunnut, arvoisa eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, mitenkään osoittaa kriittistä suhtautumista eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan toimiin, päinvastoin. Mutta olen yhä edelleen sitä mieltä, että hallituksen ilmaisema ensimmäinen ajankohta, 7. viime kuuta, tuli myöskin torjutuksi eduskunnan puolelta. Siinä oli toki muitakin syitä. Me saimme joka tapauksessa paremman kirjallisen tuotteen nyt aikaiseksi, koska siihen voitiin paneutua perusteellisemmin, laajemmin ja yksityiskohtaisemmin.

Mitä tulee täällä esitettyihin toivomuksiin selonteon ajankohdasta ensi vuonna, on hallituksen edun mukaista, hallituksen oman toiminnan ja työn kannalta tarkoituksenmukaista, että se toimitetaan eduskunnalle niin pian kuin se vain suinkin on saatavissa. Käytän tässäkin yhteydessä sanontaa ”mahdollisimman pian”, niin kuin me yritämme eräissä muissa kohdissa toimia mahdollisuuksien rajoissa, esimerkiksi neljän vapauden suhteen.

Ed. Kietäväinen: Herra puhemies! Eduskunnan käsittelyssä oleva tiedonanto jättää monia tärkeitä kysymyksiä vastaustavalle, ja vastaukset vielä jäävät uupumaan ministerien puheenvuorojenkin jälkeen. Näitä

ovat mm., mitkä tuotannon alat tarkemmin sanottuna ovat sellaisia, joita Suomen taholta pyritään suojaamaan ulkomaiselta enemmistöomistukselta. Tässä on lueteltu joitakin. Onko se lista täydellinen, miten turvataan alueellisen tasapainon säilyminen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutuminen? Miten kansallisen kulttuurin elinvoimaisuus? Mikä on eduskuntamme asema syntymässä olevan Euroopan talousalueen Ees:n sisäisiä säädöksiä voimaan saatettaessa?

Näihin kysymyksiin ei pääministeri Holkerin puhe ja lisäpuheenvuorot eivätkä myöskään muut ministerien vastaukset todellakaan tuoneet lisävalaistusta. Näihin kysymyksiin eduskunnan ei myöskään anneta tehdä tarkemmin omia linjauksiaan, koska tiedonantoa ei aiota viedä valiokuntakäsittelyyn. Hallitus pyrkiikin saamaan avoimen valtakirjan neuvotteluihin Eftan ja EY:n välillä. Mielestäni hallituksen ei tulisi tulkita, kuten pääministeri tekee — joka valitettavasti ei enää ole paikalla läsnä kommentoimassa — mitä eväitä se tarvitsee eduskunnalta näihin neuvotteluihin, vaan eduskunnan olisi tullut antaa itse päättää asiasta, mitä eväitä eduskunta haluaa asettaa neuvotteluihin. Jos eduskunta haluaa eväitä neuvotteluihin antaa, olisi hallituksen, riippumatta siitä haluaako se eväitä ottaa vastaan, tullut ne myöskin huomioida neuvotteluissa.

Pääministeri on useaan otteeseen, aiemmin pari viikkoa sitten kyselytunnilla ja tässäkin keskustelussa, viittannut siihen, että aikataulu ei anna mahdollisuutta tähän menettelyyn, että tiedonanto lähetetään valiokuntakäsittelyyn. Toisaalta sekä pääministeri että ministeri Salolainen ovat useaan otteeseen jo tämänkin päivän keskustelussa todenneet, että hallituspuolueiden kannanotot ja toisaalta enemmistö oppositioryhmien esittämistä lausumista päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi ovat hallituksen linjan mukaisia. Tästähän voisi tehdä sen johtopäätöksen, että eduskunnan selvä enemmistö on valmis antamaan hallitukselle neuvotteluvaltuudet. Eli kun pääministeri pyrkii vetoamaan aikatauluun siitä, että tiedonantoa ei voida saattaa valiokuntakäsittelyyn, niin ei aikataulu ole mikään peruste tämän tavoitteen estämiseksi.

Mitä tulee hallituksen ja opposition väliin neuvotteluihin, niin asiassa on helppo yhtyä ed. Donnerin näkemyksiin. On syytä

ihmetellä tässäkin yhteydessä sitä, että kun meillä on jo tässä vaiheessa täysi selvyys siitä, ja toisaalta ministeritkin ovat sen jo vahvistaneet, mm. ministeri Louekoski viittasi tähän suuntaan aiemmin, että tarvitaan mitä todennäköisimmin perustuslainsäätämisjärjestyksessä säädettävää lainsäädäntöä, jotta Euroopan integraatiopolitiikka voidaan Suomen osalta toteuttaa, niin miksi hallitus ei tässä vaiheessa pyri laajempaan konsensukseen asiasta, kun sisällöllisesti siinä näyttäisi tällä hetkellä näiden lausumienkin, viitaten siihen, mitä herra pääministeri esimerkiksi totesi, pohjalta olisi mahdollista näin edetä?

Eli kaiken kaikkiaan hallituksen menettely eduskuntaa kohtaan on kansanvaltaista päätöksentekoa vähättelevää ja outoa ottaen huomioon sen, miten merkittävästä asiasta on kysymys. Nämä linjanvedot, joita nyt tehdään, vaikuttavat ratkaisevasti siihen, mikä on pienten maiden rooli, jota pääministeri puheessaan käsitteli ja peräänkuulutti, mikä se tulee olemaan yhdentyvässä Euroopassa.

Myönteistä tämän tiedonantokeskustelun aikana on ollut se, että hallitus on muuttanut linjaansa muutamilta osin. Muun muassa hallitus ilmoitti, että myös oppositiopuolueet otetaan jatkossa mukaan yhdentymisprosessia valmisteleviin elimiin. Näinhän asia ei ole ollut ulkoasiainvaliokuntaa lukuun ottamatta. Myönteistä on ollut myös ministeri Louekosken lupaus, että jatkossa eduskunnan valiokunnat voivat osallistua valmisteluprosessiin nykyistä kiinteämmin. Tätä tervehdin ilolla, ja olisi tärkeää tässä yhteydessä tietää, onko tämä ajatus, jonka ministeri Louekoski torstaina tiedonantokeskustelussa esitti, koko hallituksen näkemys asiasta. Jos näin on, niin asia on menossa oikeaan suuntaan.

Kaiken kaikkiaan eduskuntaa ei tule tyypistää pelkästään jo tehtyjä neuvotteluratkaisuja hyväksyvän elimen rooliin, vaan eduskuntaa on pidettävä ajan tasalla koko prosessin ajan ja otettava eduskunnan näkemykset huomioon jo neuvottelujen kestäessä. Olen aikaisempien puheenvuorojen käyttäjien kanssa samaa mieltä siitä, että tämä vaatii todellakin nykyisten prosessien uudistamista, ja siihen varmasti eduskunnan laajalla enemmistöllä on halua ryhtyä. Viittaamalla näiltä osin myöskin ministeri Louekosken esittämiin näkemyksiin, jotka voisivat olla

perustana valmisteluprosessin kehittelylle. Tässä suhteessa erikoisvaliokunnilla tulisi olla omalla alallaan keskeinen rooli.

Vastausta vaille on päätöksentekoprosessin osalta jäänyt moni muukin kysymys. Näistä ehkä kaikkein keskeisimpiä on se, mikä tulee olemaan Ees:n tuomioistuimen rooli Suomessa ja yleensä Efta-maissa ja millaiseksi hallitus pyrkii tämän roolin neuvotteluissa määrittelemään. Toivottavasti tähän ja moneen muuhun avoinna olevaan kysymykseen saadaan vielä selkeämpiä vastauksia.

On tärkeää, että maassamme varaudutaan yhdentymiskehityksen kielteisiin vaikutuksiin ennakolta, kuten keskustan ryhmäpuheenvuorossa vaadittiin. Maassamme tulisi valmistella pikaisesti mm. pienen ja keskisuuren yritystoiminnan, maaseudun, kansallisen tiedonsiirron ja kulttuurin sekä elintarviketeollisuuden kehittämisohjelma. Tässä suhteessa on esimerkiksi syytä kysyä, tulisiko elintarviketeollisuudessa yksikköjen keskittämispainotteisen linjan sijasta keskittyä korkealaatuisten elintarvikkeidemme jatkojalostuksen, laadun ja tuotteiden omaleimaisuuden kehittämiseen. Nythän on vallalla suunta yksipuolisesta hintakeskustelusta johtuen siihen, että pyritään yksipuolisiin ratkaisuihin pelkäämään keskittämispolitiikan kautta. Nämä eivät välttämättä sulje toisiaan pois, mutta eivät välttämättä ole toistensa kanssa myöskään sopusoinnussa.

Maassamme on kyllä käynnissä elintarvikkeiprojekti, mutta sen painotukset eivät ole olleet ainakaan vielä yhdentymiskehityksen näkökulmasta asioita tarkastelevia. Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan osalta on erityisen tärkeää, että maamme moniin muihin Ees-maihin verrattuna korkeita välillisiä työvoimakustannuksia kyettäisiin alentamaan. Pienyritykset tarvitsevat myös tehostettuja koulutuspalveluja, erityistä integraationeuvontaa, tietoja Ees-markkinoiden erityispiirteistä jne. Tässä suhteessa tarvitaan yhteistyötä valtiovallan ja alan järjestöjen sekä oppilaitosten välillä. Tarvitaan, kuten edellä totesin, myös erityinen alan laajempi kehittämisohjelma integraatiovaikutuksiin varautumiseksi.

Peruskysymys niin pienyritysten kuin talouden osalta yleisemminkin on kuitenkin se, että maamme talouden epätasapainotekijät saadaan kuntoon. Tässä suhteessa on helppo

yhtyä pääministerin näkemykseen. Herra pääministeri ei ole nyt paikalla, mutta häneltä on syytä kuitenkin kysyä: Missä ovat teot tulopoliittista kokonaisratkaisuyritystä lukuun ottamatta? Hallituksen tulee ryhtyä pikaisesti näiden ongelmien käytännön ratkaisuihin. Tässä yhteydessä on syytä korostaa sitä, että pelkkä tulopoliittinen kokonaisratkaisu toteutuessaankaan ei yksin riitä.

Tässä suhteessa on myös syytä, kun tiedonanto käsittelee talouspolitiikkaa ja kun herra pääministeri puheenvuorossaan esitteli talouspolitiikkaa, että eduskunta kykenisi integraatiopolitiikan taloudellisista vaikutuksista myöskin keskustelemaan tämän keskustelun aikana.

Tässä keskustelussa on useaan otteeseen todettu, että Euroopan yhdentyminen tulee nähdä muunakin kuin taloudellisena prosessina ja että yhdentymiskehityksessä Suomen tulee nähdä Eurooppa kokonaisuutena. Näihin näkemyksiin osaltani myös yhdyn. Tässä mielessä tiedonannon rajausta pelkäämään Länsi-Euroopan taloudelliseen yhdentymiskehitykseen on puute. Toivottavasti hallitus toisi eduskunnalle ensi keväänä sellaisen Euroopan yhdentymistä käsittelevän selonteon, jossa käsiteltäisiin yhdentymisprosessissa Eurooppaa kokonaisuutena ja myös muilta kuin talouden osalta. Tätä puoltaa Euroopassa tapahtuva nopea muutos sekä Neuvostoliiton presidentin Gorbatschovin viime torstaina Roomassa tekemä aloite Etykin seurantakokouksen aikaistamisesta vuodesta 1992 pidettäväksi täällä Helsingissä sekä muut vastaavan tyyppiset äskettäin tehdyt aloitteet.

Suomen tulisi olla aktiivinen ja omaaloitteinen myös omiin avauksiin tässä suhteessa. Näiltä osin onkin helppo yhtyä ed. Björklundin äsken keskustelussa käyttämään puheenvuoroon, jota on turha tässä tarkemmin jatkossa siteerata. Sen peruslinjaan on helppo yhtyä. Kuitenkin taloudellinen yhdentymiskehitys vaikuttaa monella tavalla myös moneen muuhun tekijään, kuten kansallisen kulttuurimme elinvoimaisuuteen.

Torstaina iltapäivällä pidetyn liikenneministerin puheen eräs perusajatus oli, ettei Suomen tule pyrkiä omistuksen erityisjärjestelyihin tiedotusvälineiden omistuksessa. Vaikka ministerit Louekoski ja Salolainen kiistivät ansiokkaasti sen, että liikenneministeri Vistbackan esittämä lausunto vastaisi

koko hallituksen kantaa, jäi tuosta keskustelusta kuitenkin melkoisen vähättelevä ja kyyninen sävy ilmaan. Tuntui siltä, että ministerit vähättelivät tiedotusvälineiden omistuksen vaikutuksia maallemme. Tiedotusvälineiden omistuksella ja myös koko graafisen teollisuuden omistuksella kustannustoiminta mukaan luettuna on kuitenkin aivan ratkaiseva merkitys oman kansallisen kulttuurimme elinvoiman kannalta. Meillä tulee olla vahva ja elinvoimainen kansallinen kulttuuri, jotta meistä voisi tulla hyviä uuden eurooppalaisen yhteistyön osia.

Tässä yhteydessä saatetaan kysyä: Onko meillä syytä pelätä ulkomaisen omistuksen laajentumista tällä sektorilla? Vastaus on selkeä: Kyllä. Eikä kyse ole vain sähköisestä tiedonvälityksestä. Maakunnallinen ja alueellinen viestintä on ollut keskittymässä jo jonkin aikaa ja maahamme on muodostunut ja muodostumassa viestintäyhtiöksiä, jotka saattavat jo kiinnostaa ulkomaisia omistajia. Tällaisesta kehityksestä on esimerkkejä havaittavissa monissa muissa maissa, joissa jopa varsin pienetkin lehtitalot esimerkiksi ovat siirtyneet ulkomaiseen omistukseen. Samoin ilman lisäpanostusta on maamme ohjelma- ja elokuvatuotanto yhdentymisprosessissa vaikeuksissa. Koska kustannus- ja kirjapainotoiminta on Suomessa käytännössä varsin keskittynyttä ja kohtuullisen kannattavaa, on tämäkin ala osaltaan vaarassa.

Vertailtaessa maamme julkista hallintojärjestelmää muiden Länsi-Euroopan maiden järjestelmiin on havaittavissa muutamia selviä eroja. Näistä erityisesti kaksi, voimakas kaksipuolainen keskushallinto ja toisaalta kansanvaltaisen väliportaatin hallinnon täydellinen puuttuminen, erottaa meidät valtaosasta muita Euroopan maita. Ylisuuren keskushallinnon merkitys on maassamme yhä kasvamassa, ja väliportaatin hallintomalliksi ollaan entistä selvemmin hallituksen sisällä ottamassa valtion keskushallintoa edustavan lääninhallinnon vahvistaminen. Molemmat kehityssuunnat ovat selvästi vastoin yleiseurooppalaista kehitystä. Suomi onkin jäämässä julkisen hallinnon kehittämiseksi sivuraiteille muuhun Eurooppaan nähden. Maassamme olisi aika siirtyä pois perusperiaatteiltaan pääosaltaan tsaarin vallan ajalta periytyvästä hallintojärjestelmästä nykyaikaisempaan kansanvaltaisempaan järjestelmään. (Ed. Aaltonen: Oikein!)

Eurooppalaisessa julkisessa hallinnossa julkisen hallinnon keskeinen osa on kansanvaltainen maakuntahallinto. Myös Suomessa on syytä tarkastaa kantoja tässäkin suhteessa. Hallituksen hallinnon muutoslinja tarvitsee täyskäännöstä.

Arvoisa puhemies! Euroopan yhdentyessä on ympäristökysymyksillä entistä keskeisempi rooli, koska koko Eurooppa on pahoin saastunut. Eurooppa on ekologisesti siinä tilanteessa, että mikäli tehokkaita ratkaisuja päästöjen vähentämiseksi ei tehdä, uhkaa koko maanosaa tuhoutuminen. Tämä tuhoutumishuha kohdistuu myös koko maapalloon saastumisen seurauksena.

Euroopan yhteisö on perustanut ympäristöviraston, jonka tehtävänä on mm. tutkia ja seurata ympäristön kehitystä. Myös Euroopan yhteisön ulkopuolisille maille on varattu mahdollisuus tulla mukaan viraston toimintaan. Hallitus suhtautuu tiettävästi myönteisesti asiaan, joten on syytä toivoa, että maamme liittyy pikaisesti kyseisen viraston toimintaan.

Euroopassa on vireillä ympäristökysymysten ratkaisemisessa kehitys, joka painottuu monin osin selkeästi rajattujen projektien toteuttamiseen, joissa Länsi-Euroopan maat tai, kuten tiettävästi esimerkiksi Saksan liittotasavallassa tapahtuu, osavaltiot ovat aloittamassa yhteistyötä alueellisesti rajattujen Itä-Euroopan osien ympäristöongelmien ratkaisemiseksi. Tällainen toiminta on toki tervetullutta, mutta sen lisäksi tarvitaan voimakasta yleiseurooppalaista toimintaa ympäristöongelmien ratkaisemiseksi. Tarvitaan päästönormien tiukentamista, tarvitaan kattavaa tutkimus- ja seurantaverkkoa sekä erityisesti tarvitaan yleiseurooppalainen rahasto, joka avustaa Euroopan köyhimpiä maita ympäristöongelmiensa ratkaisemisessa edullisin lainoin, avustuksin ja uusimman alan teknologian siirroin.

Suomen tulee olla aktiivisesti mukana yleiseurooppalaisen ympäristöyhteistyön aikaansaamisessa ja käyttää taloudellisen yhdentymisprosessin ohella avuksi myös Etyk-prosessia vielä nykyistä tehokkaammin ympäristöongelmien ratkaisemiseksi maanosassa. Tässä suhteessa oli myönteistä kuulla äsken ministeri Salolaisen puheenvuoro, että lähiaikoina Eftan taholla ollaan suorittamassa uusia avauksia ympäristöyhteistyössä suhteessa Itä-Eurooppaan. Näille toivotan me-

nestystä, mutta korostan sitä, että on tärkeää, että tässä yhteistyössä todella pyritään tavoitteet asettamaan riittävän korkealle tasolle, koska ongelma on erittäin vakavaa laatua.

Edustajat Nordman ja Uosukainen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Ed. Kietäväisen puheenvuoroa edeltänyt debatti oli ihan mielenkiintoista kuultavaa. Samalla se oli oiva esimerkki siitä, millä tavalla keskustelua eduskunnassa käydään, voisi sanoa, käydään parhaimmillaan. Siitä jäi oikeastaan mieleen pari asiaa. Toinen oli se, että ed. Väyrynen erisanaisesti kymmenkunta kertaa korosti samaa asiaa. Toinen oli se, että olisi mielenkiintoista nähdä sama väittely kymmenen jälkeen illalla, kun televisio- ja lehtiväki on poissa. Tokko me kuitenkin sitä täällä tässä muodossa niin myöhään enää näemme ainakaan sankemman kuulijakunnan ollessa paikalla.

Herra puhemies! Euroopan yhdentymisketähtyksessä Suomella ei ole varaa jäädä jälkijunaan, vaan sen on aktiivisella toiminnallaan pyrittävä omia etujaan turvaamaan. On ymmärrettävää, että joillakin tahoilla tuntuu vauhti jo nyt ylivoimaiselta, onpa Suomen keskusta jämähtänyt vallan vanhakantaisen maalaisliiton aikaisen politiikkansa vangiksi. Se ei ainakaan tässä asiassa ole pystynyt uudistumaan, ja käyty keskustelukin on osoittanut sen asiallisesti vain jarrumieheksi. Tällaisella asenteella voisi olla turmiolliset seuraukset. Eikä ole oikein hyvä vertailukohde vedota Englannin esimerkkiin sen ollessa jarrumiehenä — tai jarrunaisena — EC:n sisäisissä neuvotteluissa ja keskusteluissa. Luulen, että tätä esimerkkiä noudattaessamme olisimme pienenä kansakuntana vallan toisenlaisessa asemassa ja seurauksia voisimme vain arvailla, kun kehitys yhdentymisessä kulkee joka tapauksessa ja meistä huolimatta.

Vastakkainasettelun sijasta olisikin löydettävä mahdollisimman suuri kansallinen yhtenäisyys yhteiskunnallisista vastakkainasetteluista huolimatta. Nyt olisi oppositiolla valtan oiva tilanne sen osoittamiseen. Kaikki ulottuvuudet yhteiskuntaelämäämme vaikuttavista tekijöistä on nostettava keskustelun ja

neuvottelujen kohteeksi, eivätkä vähiten sosiaaliset tekijät.

Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen on edennyt kiihtyvää vauhtia, ja voisi olettaa sen edelleen jatkuvan, vaikka en luulekaan, että tännepäin mitään valtavaa yritysryntäystä tulee, kun Eurooppa yhdenyy, sen enempää kuin työvoiman osalta sen vapaan liikkuvuuden toteutuessa.

Suomalaisten yritysten edelleen kansainvälistyessä on myös ammattiyhdistysliikkeen seurattava kehitystä ja pysyttävä siinä mukana. Pohjoismaiden kesken tästä on hyviä kokemuksia. Ruotsin kokemukset samoin kuin Euroopan teollistuneiden maiden käytännöt yritysdemokratiasta ja osallistumisjärjestelmistä voivat olla meille hyvinä esimerkeinä. Aikaisemmasta kokemuksesta tiedän suomalaisten työntajapiirien aika vanhakantaisen vastustuksen kotimaista yritysdemokratiaa kehitettäessä ja sen ottaessa ensiaskeleitaan. On nähtävissä, että jo nyt EC:n piirissä ollaan valmistelemassa yritysdemokratia- ja osallistumismalleja, jotka ovat menossa huomattavan paljon pitemmälle kuin meillä vasta kaavaillaan. Tästä johtuen ammattiyhdistysliikkeille tulisi yhdentymiskehtähtyksessä varata selvästi paremmat osallistumismahdollisuudet. Tämä siitä huolimatta, että viime aikainen kehitys on ollutkin myönteistä. Tämä on perusteltua paitsi konserniyhteistyön osalta myös muutoin.

On korostuneesti tullut näinä päivinä esille ay-väen keskeinen merkitys maan asioiden hoidossa. Yhtä selvää on viime päivien tapahtumien valossa näiden tuntema hyvin korkea vastuuntunto kokonaisuudesta. Voisi olettaa yhdentymisen toteuduttuaan tuovan muutoksia suomalaisille työmarkkinoille kokonaisuutena, samoin teknisen kehityksenkin saavan uuden sysäyksen jo kilpailukykyisistä. Tämä edellyttäisi entistä parempaa yhteistoimintaa yrityksissä, kaikissa sen eri muodoissa. Yhteistoiminnalla onkin aikaisempaa paremmat edellytykset, kun työnantajat ovat vihdoin tunnustaneet työntekijöistä olevan muutakin hyötyä yritykselle kuin vain perinteiseksi koettu ja tunnettu työpanos.

Kun keskusjärjestöt ovat tulopoliittisen kokonaisratkaisun hyväksyneet ja liitot ovat nyt vastausvuorossa, vaikuttaa niiden kannanottoihin hallituksen oheispaketti merkittävässä määrin. Valtakunnansovittelijan esitykseen sisältyy lausuma konserniyhteistyöstä.

Se sopiikin tähän aikaan tavattoman hyvin. Voisi vain edellyttää, että partit voisivat sille antaa käytännön sisällön molemminpuoliseksi ja kansalliseksi hyödyksi. Peräänkuulutan ennakkoluulottomuuden ilmapiiriä tuleville neuvotteluille. Tosin Kallion paperissa on eräs rajoitus, se koskee vain konsernien kansallista osaa: "Järjestöt ovat yksimielisiä siitä, että yrityksen, joka on osa suomalaista konsernia, tulee antaa vuosittain yhtenäinen selvitys henkilöstölle tai sen edustajille konsernin taloudellisesta tilasta. Selvityksestä tulee käydä ilmi konsernin tuotannon, työllisyyden, kannattavuuden ja kustannusrakenteen kehitysnäkymät siltä osin kuin se toimii Suomessa. Tietojenantamisajankohdasta ja -tavasta päättää yritys. Järjestöt jatkavat jo käynnissä olevia neuvotteluja konserniyhteydestä."

Herra puhemies! Olisi kuitenkin mentävä varsin paljon laajemmalle. Työntekijöille ei enää riitä, että ammattiyhdistysliikkeen oikeudet lakkaavat maan rajalla saman yhtymän ollessa kysymyksessä. Eftan konsultatiivisen komitean sosiaaliskysymyksiä käsittelevän alakomitean raportissa konserniyhteydestä todetaan työntekijöiden oikeuksista, että pitäisi olla tarpeeksi laajat mahdollisuudet hoitaa sosiaalisia ja taloudellisia kysymyksiä mukaan lukien työntekijöiden informatio. Konsultaatio- ja osallistumisoikeuksia kansallisella toimiala- ja/tai yritystasolla on kuitenkin varmistettava. Tähän toivoisin lähikuukausina saatavan myönteisiä ratkaisuja. Sillä olisi varsin paljon merkittävyyttä suomalaista työelämää kehitettäessä sen edelleen kansainvälistyessä.

Ed. Urpilainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Haluan vastauspuheenvuorossani puuttua siihen tapaan, jolla ed. Rantanen käsitteli äskettäistä keskustelua, johon otin osaa. Hänen luonnehdintansa oli mielestäni aika outo ajatellen eduskunnan asemaa suhteessa hallitukseen. Pääministerin puheenvuoron johdosta pyydettyjä vastauspuheenvuoroja ei myönnetty. Sen jälkeen vielä pääministeri ja ministeri Suominen käyttivät puheenvuorot, joihin ei lainkaan hyväksytty vastauspuheenvuoroja. Minä olen nyt pyytä-

nyt varsinaisen puheenvuoron jatkaakseni keskustelua kello 22:n jälkeen, ed. Rantanen, mutta pelkään pahoin, että valtioneuvoston jäseniä ja varsinkaan herra pääministeriä ei silloin eduskunnassa nähdä. Tämä on parlamentaarisen keskustelun taso Suomessa.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Runsas vuosi sitten eduskunta kävi selontekokeskustelua Länsi-Euroopan integraatiosta. Tuolloin hallituksen Eurooppa-politiikkaa moitittiin lähtökohdiltaan suppeaksi, koska selonteko sivuutti lähes tyystin yhteyksien kehittämisen Itä-Euroopan maihin. Tässä salissa uumoiltiin silloin, että Eurooppa on siirtymässä uuteen historialliseen vaiheeseen. Jotkut arvioivat, että niin ideologiset, poliittiset kuin taloudellisetkin blokkirajat ollaan ylittämässä ja siirrytään dynaamisten vuorovaikutussuhteiden Eurooppaan, joka ulottuu Atlantilta Uralille. Tuskinpa täällä oli ketään, joka osasi ennustaa oikein muutosten nopeutta. Mutta jo tällaisen muutoksen ennustajiakin pidettiin lähinnä haihattelijoina.

Vuosi on nyt kulunut. Kun tiedonantoa lukee, näyttää siltä, että hallituksen Eurooppa-politiikkaan ei vielääkään mahdu Itä-Eurooppa. Joutuu kysymään, kaikuvatko täällä esitetyt näkemykset kuuroille korville. Onko sanonta "Eurooppamme ulottuu Atlantilta Uralille" liitetty samaan fraasikokoelmaan, jota somistavat "hallittu rakennemuutos", "uusi poliittinen kulttuuri" ja "verotus kevenee"? Pääministeri Holkeri kiisti tämän, ja toivottavasti seuraava selonteko osoittaa tämän konkreettisesti ja sisältää myös laajemman viitekehyksen kuin tämä tiedonanto.

Ministeri Salolainen aivan äskettäin kertoi myös, että Efta-maat tekevät avauksen Itä-Euroopan suuntaan, mutta mitään laajempaa avausta ei tiedonanto sinällään vielä sisällä.

Meidän on kaikin keinoin estettävä uusien raja-aitojen rakentaminen. Lyhytnäköiseen hyötyyn perustuva toiminta saattaa osoittautua huonoksi vaihtoehdoksi pienelle puolueetomalle Pohjoismaalle. Samanaikaisesti kun käydään EY — Efta-neuvotteluja, on yritettävä laajentaa kestäviä vuorovaikutussuhteita Neuvostoliittoon ja pieniin Sev-maihin.

On tietysti vaikea ymmärtää ja hallita monia muutoksia samanaikaisesti, mutta ihmisten ja kansakuntien elämä on joskus

suurta myllerrystä. Se luo epävarmuutta, mutta välillä myös mahdollisuuksia pitkiin myönteisiin harppauksiin. Tällaisesta tilanteesta selviytyminen vaatii paljon oivaltamista ja realismia, mutta myös herkkää sydäntä.

Ed. Jaakonsaari esitteli viime keskiviikkona hyvin railakkaasti ja raikkaasti suurimman hallituspuolueen Eurooppa-visioita ja antoi neuvoja, miten meidän suomalaisten nyt tulisi toimia. Jos Jaakonsaari edustaa hallituksen linjaa, täältä oppositiostakin on syytä antaa tunnustus, että suunta on aivan kelpoillinen. Erityisesti lämmitti mieltäni esitys, että hallituksen tulee käynnistää laaja selvitys integraation vaikutuksista kansantalouteen ja yhteiskuntaelämän eri lohkoihin. Tämä merkitsee perusteellista pohdintaa ja vaihtoehtojen näkemysten esille tuomista tulevasta kehityksestä. Tätä samaahan korosti ed. Esko Aho keskustan ryhmäpuheen-vuorossa. Tavoitteena on tietysti, että jo etukäteen voimme varautua kielteisiin ilmiöihin ja kehityssuuntiin.

Oli ilo kuulla myös, että hallitus ottaa integraationeuvottelukuntaan puolueiden edustajat, mutta ed. Jaakonsaari oli oikeassa siinäkin, että pitäisi löytää suurempia kanavia kansalaisten äänen kuulemiseksi. Niitä ääniä muuten on olemassa, jos vain on kuulevia korvia.

Viime aikoina ja täälläkin tänään on kiinnostelua siitä, onko hallitus antanut riittävästi tietoa Eurooppa-linjauksistaan vai ei. Ehkä keskustelu tästä aiheesta alkaisi jo pikku hiljaa riittää. Voisin kuitenkin todeta omana näkemyksenäni, että ulkomaankaupaministeri on kieltämättä nähnyt paljon vaivaa informoidessaan toistuvasti ulkoasiainvaliokuntaa. Valitettavasti ministeri on noudattanut pitkälle relata refero -linjaa, kerron kerrottua. Hän on perusteellisesti käynyt läpi muiden näkemyksiä ja sitä, mitä eri puolilla ja eri elimissä on tapahtunut. Mutta hän on niukasti analysoinut tilannetta Suomen näkökulmasta ja esittänyt vähän hallituksen tai omia näkemyksiään tilanteesta. Ehkä tämän takia on toistuvasti perätty uutta tietoa.

Varmasti on niinkin, että oppositiopuolueiden täydellinen puuttuminen valmistelukoneistosta on herättänyt turhiakin epäluuloja. Kun ei ole oikein tiedetty, on saatettu kuvitella enemmän kuin todella tapahtuu. Tältä osinhan asia nyt korjaantuu, näin

toivon. Kansanvallassa ei riitä, että tiedotetaan jo tehdyistä päätöksistä. On oltava mahdollisuus jo valmisteluvaiheessa osallistua keskusteluun.

Arvoisa puhemies! Hallitus rajaa tiedonannossa integraatiokehityksen vaikutukset ensisijaisesti talouden alueelle. Hallitukselle prosessi on ollut lähinnä vain tekninen ja hallinnollinen kysymys. Tästä ja poliittisesta kulttuuristamme johtuu se, että tiedonannossa ei käsitellä vaihtoehtoisia toimintamalleja tämänhetkisessä muutosten Euroopassa. Meidän on oltava mukana neuvottelemassa EY:n kanssa tulevista järjestelyistä, ja hyväksyn Efta-yhteistyön tässä asiassa. Mutta olen täysin vakuuttunut siitä, että laajempi tarkastelu ja mahdollisten vaihtoehtojen selvittäminen ja perusteleminen myös tiedonannossa olisi luonut aivan toisenlaisia pohjaa tälle valinnalle ja ratkaisulle.

Poliittinen kulttuurimme on valitettavasti sellainen, että vaikeisiin kysymyksiin nousee kuin tyhjältä yhtäkkiä toimintamalli. Sen jälkeen kun se on esitetty, siitä tulee virallinen opinkappale, jonka kriittistä arviota on lähes mahdoton tehdä joutumatta epäluotettavan tai hullun kirjoihin.

Minulle on selvää, että olemme jo Euroopassa. Nyt on vain löydettävä keinot, miten me muuttuvassa Euroopassa ja muuttuvassa maailmassa selviydymme. Ed. Soininvaara on sattuvasti sanonut, että kun sataa, on parasta miettiä, pitääkö ulos lähtiessä ottaa sateenvarjo vai kalossit. Ei ole paljon hyötyä päivitellä, että voi, voi, kun sataa.

Tämänkin keskustelun aikana, viimeksi tänään, on kannettu paljon huolta sosiaalisesta ulottuvuudesta ja eurooppalaisesta ympäristöpolitiikasta. Tämä on mielestäni todella perusteltua. Emme aina muista, että Länsi-Euroopan taloudellisen integraation kantavana ajatuksena on teollisen kilpailutalouden voimistaminen. Avainsanat ovat kova kilpailu ja markkinavoimien vapaus.

Tähän asti Euroopan yhdentymisessä on korostettu neljää vapautta, mutta EY:nkään piirissä ei ole voitu seurata kirkasotsaisesti kovaa markkinataloutta. Siellä hyväksytään pian sosiaalisten oikeuksien julistus, joka ei kuitenkaan sido jäsenmaita. Julistuksen hyväksyminen osoittaa kuitenkin, että yhdentymisprosessissa myös työntekijöiden asemaa ja oikeuksia on painotettava ja että sosiaaliset kysymykset on otettava huomioon. Tie-

donannossakin vilahteli jo muutama vastuu- ja velvollisuus-sana neljän vapauden toistamisen rinnalla. Teollisessa kilpailutaloudessa ihmiset ja ympäristö ovat vain tuotantopanos: ihmiset pelkkää työvoimaa ja luonto vain hyötymisen kohde. Kestävä kehitys ja solidaarinen maailma edellyttäisivät kuitenkin toisenlaisia arvoja.

Ministeri Salolainen kertoi, että Efta-maila on Ees-neuvotteluissa myös aloiteoikeus, EY ei kata yksin koko pöytää. Siksi on tärkeää, että Suomella ja muilla Efta-mailloilla olisi riittävän selkeät näkemykset sosiaalisen ulottuvuuden, ympäristökysymysten ja kulttuurikysymysten osalta. Valitettavasti nämä strategiat eivät selvinneet esimerkiksi sosiaalisen ulottuvuuden osalta sosiaaliministereiden viimeviikkoisista puheenvuoroista, valittelihan ministeri Halonen itsekin sitä, että Efta-maiden yhteistyössä sosiaalisen ulottuvuuden kysymykset ovat jääneet liiaksi taka-alalle. Olen kuitenkin iloinen siitä, että pääministeri Holkeri vakuutti tänään, että nämä kysymykset ovat kuitenkin hallitukselle hyvin tärkeitä.

Suurimmat uhat eivät ehkä nousekaan siitä, mitä EY:ssä välittömästi päätetään näiden kysymysten osalta, koska tiedonannonkin mukaan näillä alueilla on mahdollista noudattaa omaa kansallista linjaa. Suurin vaara on siinä, että Suomessakin pyritään mahdollisimman tarkasti noudattamaan EY-linjauksia silloinkin, kun suoranaiset sopimussäännökset eivät meitä siihen velvoita. Asiantuntijat puhuvat tässä yhteydessä mallivaikutuksesta.

Sosiaalipolitiikan erot ovat Suomen ja Keski-Euroopan välillä hyvin selvät. EY-maissa sosiaaliturva on rakennettu lähinnä työsuhteen varaan, painotetaan työssä käyvien ihmisten työterveyshuoltoa, ammattikoulutusta ja muuta sosiaalista hyvinvointia, tulevaisuudessa myös varmasti vaikutusmahdollisuuksia ja oikeuksia työelämässä. Tämä on hyvä asia. Uskon kuitenkin, että näidenkin asioiden kohdalla hyvien ratkaisujen saavuttaminen edellyttää ammattiyhdistysliikkeeltä aktiivista ja taistelevaa mieltä. Ongelmana ovat työelämän ulkopuolisten, lasten, vanhusten, työttömien, sairaiden ja vammaisten, toimeentulo- ja hyvinvointipalvelut sekä muut tarpeet. Perusturva-ajattelu on lähes olematonta näissä maissa. Mallivaikutuksen tuloksena saattaa käydä niin, että

meilläkin ryhdytään vähättelemään perusturvaa, kun sitä ei ole EY-maissa.

Yhdentymispaineet voivat johtaa myös siihen, että suomalaisen sosiaalipolitiikan omaehtoinen kehittäminen pysähtyy. Aletaan väittää, että pienellä maalla ei ole taloudellisia edellytyksiä sellaisiin tukimuotoihin tai palvelujärjestelmiin, joita isot EY-maat eivät ole toteuttaneet. Epäillä sopii, onko meillä silloin rohkeutta toteuttaa esimerkiksi kuu- den tunnin työpäivä ensimmäisenä Euroopassa, saattovapaa tai parantaa kotihoidon tukea. Tässä punnitaan tietysti ennen kaikkea meidän suomalaisten omaa toimintaa.

Olen vakuuttunut, että me voimme oppia paljon eurooppalaisesta yhteistyöstä; kaikki viisaus ei ole varastoitu tänne Suomeen. Mutta riittävä itsetunto ja kansallinen toimintatahto ja päätösvalta tulee säilyttää, jotta yhteiskuntamme rakentuisi suomalaisten tarpeille ja hyväksi suomalaisten elää. On oltava rohkeutta ja itseluottamusta.

Kun talouden alalla pyritään laajaan harmonisointiin ja kilpailukyky on kaikki kaikessa, ei ole helppo noudattaa omaleimaista vero- ja maksupolitiikkaa. Tässä törmätään hyvinvointipolitiikan voimavaroihin. Jos sosiaaliturvan ja hyvinvointipalvelujen taloudellinen pohja murretaan, on turha kiistellä sisällöllisistä ja laadullisista painotuksista. Silloin on pakko siirtyä markkinapohjaisiin palveluihin myös sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Tämä muutos voi käydä hyvin salakavasti. Kun puhutaan verotuksesta tai maksuista, silloin ei yleensä puhuta sosiaaliturvasta, vaan talousmiehet ovat pöydän ympärillä. Koska sosiaalinen ulottuvuus laahaa pahasti jäljessä ja etenee tahmeasti, saattaa pöytä olla katettu, ennen kuin sosiaaliministerit ehtivät Ees-neuvotteluihin tai kaikki on jo syöty. Tämä sama ongelma uhkaa varmasti myös ympäristöministeriä.

Arvoisa puhemies! Aivan ilmeisesti on erilaisia käsityksiä siitä, mitä kansallinen selviytymisstrategia merkitsee. Uskon, että Suomenkin selviytyminen edellyttää koko kansakunnan henkistä ja taloudellista vahvuutta. Se edellyttää, että koko kansan hyvinvoinnista, koulutuksesta ja korkeasta sivistystasosta pidetään huolta samoin kuin alueellisesti tasapainoisesta kehityksestä. Ei riitä, että meillä on vireä pääkaupunkiseutu ja muutamia huippuasiantuntijoita eri aloilla.

Tiedän, että joku väittää kansallisen selviytymisen ratkeavan pääkaupunkien välisessä kamppailussa huippuosaamisen myötä. Näin kapeille harteille emme kuitenkaan saa jättää tulevaisuuttamme.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuus voi rakentua vain yhteistyölle ja luottamukselle. Tästä näkökulmasta on äärimmäisen valitettavaa ja lyhytnäköistä, että eurooppalaista talousaluetta rakennetaan tuijottaen vain kilpaileviin talousmahteihin ja unohtaen, että maailman ylivoimainen enemmistö asuu kehitysmaissa. Maailmalla ei ole tulevaisuutta, ellei ymmärretä, että eriarvoisuuden kuilun täytyy madaltua ja taloudellis-kaupallisen, poliittisen ja kulttuurisen yhteistyön moninkertaistua kolmannen maailman kanssa. Rikkaiden teollisuusmaiden, myös Euroopan ja meidän suomalaisten, kohtalo on erottamattomasti kietoutunut köyhien kehitysmaiden kohtaloon.

Ministeri Puolanne: Herra puhemies! Tämä keskustelu on nyt jo jatkunut useamman päivän, ja täällä tulee tietysti ilmi erilaisia näkökulmia samaan asiaan. Valitettavasti keskustelu aina on sitten sitä, että edellinen puhuu yhdestä asiasta ja seuraava toisesta. Minunkaan puheenvuoroni ei liity ed. Kuuskoski-Vikatmaan aihepiiriin, mutta siitä huolimatta ajattelin, että ehkä omalta sektoriltani jonkin verran lisätietoa, yksityiskohtaisempaa tietoa, voisin antaa.

Länsi-Euroopan integraatio tulee johtamaan rahoituspalvelujen eli pankki-, arvopaperikauppa- ja vakuutuspalvelujen sekä pääomaliikkeiden vapautumiseen EY:n sisällä, niin kuin täälläkin on moneen kertaan todettu. Suomen on muiden Efta-maiden tavoin osallistuttava tähän kehitykseen. Maamme etujen mukaista ei ole jättäytyä eurooppalaisen talousalueen luomiseen tähtäävän prosessin ulkopuolelle.

Rahoituspalvelujen kaupan ja pääomaliikkeiden vapautuminen parantaa suomalaisen kuluttajan ja elinkeinoelämän rahoitus- ja sijoitusmahdollisuuksia. Tästä syystä Suomen rahoitusmarkkinoiden avaaminen ulkomaiselle kilpailulle on nähtävä hyödyllisenä.

Rahoituksen välityksen tehostuminen, välityskustannusten aleneminen sekä rahoitusvaihtoehtojen monipuolistuminen lisäävät Suomessakin taloudellisia kasvumahdollisuuksia. On syytä olettaa, että kansainväli-

sillä rahoituksen tukku-markkinoilla jo tahtunut tehostuminen pääsee toteutumaan myös rahoituspalvelujen vähittäismarkkinoilla.

Toisaalta on selkeästi tiedostettava, että rahoitusmarkkinoiden yhdentymisen merkitsee myös lisääntyviä riskejä ja markkinoiden rakenteellisen sopeutumisen tarvetta. Rahoitusmarkkinaintegraatio johtaa väistämättä kilpailun lisääntymiseen, ja siihen saattaa liittyä suomalaisten tähän saakka pitkälle suojattujen rahoituslaitosten kannattavuuden lasku. Kehitys voi osoittautua huomattavan kin voimakkaaksi, mikäli samanaikaisesti taloudellinen tilanne Suomessa heikkenee. Rahatalouden vakauden ylläpitämiseksi on siksi tärkeää varata Suomelle oikeus sopeutumisen kannalta riittävän pitkiin siirtymäaikoihin.

Eftan ja EY:n virkamiestasolla viime kesän aikana käydyissä keskusteluissa todettiin, että eurooppalaisen talousalueen Ees:n luominen edellyttää EY:n jo päätetyn yhteisen säännösten ottamista jatkokeskustelujen pohjaksi. Tästä syystä Efta-maiden tulee selvittää, missä kohdin yhteisön jo hyväksymät ja joiltakin osin myös ehdotusasteella olevat direktiivit ovat Efta-maiden kannalta ongelmallisia. Tämä työ on käynnistetty Suomessa kaikilla EY-direktiivien keskeisesti kattamilla sektoreilla. Tarkoituksena on selvittää, mitkä direktiivimääräykset olisivat Suomessa sovellettuina poliittisesti vaikeita ja mitkä määräykset vaatisivat meillä sovellettuina siirtymäaikoja. Mikäli tulevassa Efta- ja EY-maiden ministerikokouksessa tehdään päätös jatkokeskustelujen käynnistämisestä, on Suomen kannanotto keskusteluissa muodostettavissa tämän selvitystyön pohjalta.

Virkamiestasolla tehdyn selvitystyön perusteella näyttää siltä, että sellaisia perustavaa laatua olevia ongelmia, jotka olisivat Suomen kannalta merkittävä este rahoitusmarkkinaintegraatiota koskeville jatkokeskusteluille, ei ole. Suurimmat ongelmat koskevat ulkomaalaisten omistusoikeuden rajoituksia Suomessa sekä yleisesti että erityisesti pankeissa ja muissa rahoituslaitoksissa. Nämä ovat kuitenkin vaikeita kysymyksiä yleisemmästä kuin rahoitusmarkkinoiden toiminnan näkökulmasta.

Kysymykseen ulkomaalaisen omistuksen sallittavuudesta suomalaisessa elinkeinoelä-

mässä joudutaan integraatioprosessin myötä hakemaan ratkaisu. Tästä on täälläkin runsaasti keskusteltu. Tässä yhteydessä tulevat uudelleen arvioinnin kohteiksi myös säännökset, jotka koskevat ulkomaalaisen oikeutta harjoittaa pankkitoimintaa Suomessa. On väistämätöntä, että ulkomaisten rahoituslaitosten ja yritysten toimintavapautta Suomessa joudutaan lisäämään vastavuoroisuusvaatimuksen täyttämiseksi ja oman ulkomaisen kilpailuasemamme turvaamiseksi.

Euroopan integraatioprosessiin osallistuminen edellyttää meiltä pitkälle menevää pankki- ja rahoitusmarkkinalainsäädännön harmonisointia EY-säännösten kanssa. Tämä työ on jo hyvässä vauhdissa. Eduskunnalle annetaan lähiaikoina käsiteltäväksi ehdotus uudeksi talletuspankkeja koskevaksi lainsäädännöksi. Tätä lainsäädäntöä valmisteltaessa on pitkälti otettu huomioon mm. EY:n luottolaitosten vakavaraisuutta ja omaa pääomaa koskevat direktiivit.

Ulkomaisten pankkien sivukonttoritoiminnan Suomessa salliva lainsäädäntö on valmisteilla. Ensi vuoden aikana tullaan valmistelemaan muuta rahalaitostoimintaa kuin talletuspankkitoimintaa koskevaa yleistä lainsäädäntöä. Lainsäädäntöä, joka tulisi koskemaan ainakin kiinnitysluottopankkeja, luotto-osakeyhtiöitä ja rahoitusyhtiöitä, valmisteltaessa tulee yhtenä lähtökohtana olemaan säännösten sopeuttaminen voimassa olevaan EY-säännöstöön. Myös Suomen sijoitusrahastolain harmonisointi EY:n sijoitusrahastotoimintaa koskevan direktiivin kanssa on tullut ajankohtaiseksi.

Arvopaperikauppaa koskeva lainsäädäntömme on varsin ajanmukainen, mutta vaatii kuitenkin eräitä EY:n direktiiveistä johtuvia tarkistuksia. Lainsäädännön harmonisointi siten, että pankkien oman pääoman käsite yhdenmukaistetaan vastaamaan täysin EY:n direktiivimääräyksiä, ja vakavaraisuuden laskeminen EY:n vakavaraisuutta määrittelevän direktiivin pohjalta olisi erityisen ongelmallista säästö- ja osuuspankeille. Sopeutumismahdollisuuksien ja sopeutumiseen tarvittavan ajan arvioiminen edellyttää vielä tarkempia selvityksiä. Joka tapauksessa on selvää, että vaaditun vakavaraisuustason saavuttaminen vie useilta paikallispankeilta huomattavasti aikaa. Tämä on ongelma, joka meidän on syytä tässä yhteydessä selkeästi tiedostaa.

Rahoitusmarkkinoiden integraatio johtaa siihen, että markkinat kehittyvät entistä nopeammin kilpailun ja lisääntyvien yhteyksien tuloksena. Palvelut monipuolistuvat, paranevat ja toivottavasti halpenevat. Suoraan ulkomailta ostettavien palvelujen merkitys kasvaa. Rahoitusmarkkinoilla toimivan työvoiman ammatillinen taso joutuu kilpailun lisääntyessä vertailuun vastaavan kansainvälisen työvoiman kanssa.

Rahoituslaitostoiminnan tehokkuuden peruskriteerinä on rahoituksen välityksestä asiakkaille aiheutuvien kustannusten suuruus. Kilpailun puristuksessa rahoituslaitokset, joiden kustannustaso Suomessa on korkea, joutuvat asiakkaiden valintamahdollisuuksien kasvaessa rationalisointipaineiden kohteeksi, ja tässä tilanteessa resursseiltaan ylimitoitettun rahoituslaitossektorimme rakennemuutos vapauttaa resursseja käytettäväksi muualla kansantaloudessa. Tällaista kehitystä on, vaikka se voi merkitä kipeitä leikkauksia, rahoituslaitossektorissa kuitenkin pitkän aikavälin tavoitteena tervehdittävä tyydytyksellä.

Rahoitusmarkkinoiden rakennemuutokseen johtaa myös se, että toimintaoikeuksien ja toisaalta toimintaan kohdistuvien pääomasitteiden harmonisoituessa talletuspankkien ja muiden rahoituslaitosten välinen kilpailu lisääntyy. Tämäkin monipuolistaa palvelujen tarjontaa ja voi osaltaan vaikuttaa asiakkaiden kustannuksia alentavasti.

Mitä sitten verotukseen tulee, on todettava, että verotuksen näkökulmasta lähtökohtana voidaan pitää EY:n vuonna 1985 julkaisemaa ns. Valkoista kirjaa, jonka mukaan tavaroiden, palveluiden, pääomien ja ihmisten liikkumiselta olisi poistettava esteet vuoden 1992 loppuun mennessä. Välillisen verotuksen eli arvonlisäverotuksen, valmisteverotuksen ja tullien harmonisointi vaikuttaa tavaroiden ja palveluiden vapaaseen liikkumiseen. Välittömän verotuksen eli tulo- ja varallisuusverotuksen harmonisointi taas vaikuttaa lähinnä pääomien vapaaseen liikkumiseen. Jos verrataan välillisen ja välittömän verotuksen harmonisoinnin merkitystä, voidaan todeta, että välillisen verotuksen harmonisoinnilla on huomattavampi vaikutus tavaroiden ja palveluiden vapaalle liikkuvuudelle kuin välittömän verotuksen harmonisoinnilla on pääomien vapaalle liikkuvuudelle.

Käytännössä EY:n piirissä verotus on

osoittautunut varsin vaikeaksi harmonisoinnin kohteeksi. Tähän vaikuttavat verotuksen kansantaloudellinen merkitys, jäsenvaltioiden kansallisten verolainsäädäntöjen erilaisuus ja se menettelyyn päättävä tekijä, että EY:n piirissä verotusta koskevat päätökset on tehtävä yksimielisesti. Arvonlisäverotuksen alalla harmonisoinnissa on edetty pisimmälle. Tosin arvonlisäverotuksen harmonisoinninkin tiellä on monenlaisia esteitä. Niinpä esimerkiksi EY:n talous- ja rahaneuvosto ei 13. marraskuuta pitämässään kokouksessa päässyt yksimielisyyteen arvonlisäverotuksessa noudatettavista veroasteikoista eikä myöskään siitä Valkoisessa kirjassa ehdotetusta periaatteesta, jonka mukaan verotus tapahtuisi alkuperämaan verokannan mukaisesti. Verotus tulee sen sijaan tapahtumaan kuten nykyisinkin eli kohdemaan verokannan mukaan ainakin vuoden 1996 loppuun, jolloin on määrä tehdä uusi tilannearvio.

Välittömän verotuksen osalta voidaan todeta, että yritysverotus on se välittömän verotuksen alue, jolla on esiintynyt jonkinasteisia harmonisointipyrkimyksiä. Nämä ovat kuitenkin edelleen vain pyrkimyksiä, koska yhtään direktiiviä ei ole vielä hyväksytty. Palkannauttijoiden verotuksessa EY:n komissiolla ei ole edes harmonisointipyrkimyksiä, ja palkannauttijoiden verotus on haluttu jättää kansallisen talouspolitiikan välineeksi.

Myös muilla EY:n piirissä tapahtuvilla toimenpiteillä kuten pääomamarkkinoiden vapauttamisella on heijastusvaikutuksia verotukseen. Pääomamarkkinoiden vapauttamisdirektiivin yhteydessä onkin käyty vilkkaita verokeskusteluja. Tällöin on ollut kysymys yhtenäisen lähdeverojärjestelmän luomisesta verovalvonnan helpottamiseksi. Suunniteltu harmonisoitu lähdeverojärjestelmä ei näytä kuitenkaan ainakaan lähiaikoina toteutuvan EY:n piirissä. Tehokkaan verovalvonnan järjestämiseksi katseet onkin nyt suunnattu veroviranomaisten välisten tietojen vaihtamisen lisäämiseen.

Mikä sitten verotuksen näkökulmasta katsottuna tulisi olla Suomen toimintalinjan Länsi-Euroopan yhdentymiskehitystä ajatellen? Herra puhemies! Voin vain yhtyä siihen, mitä tiedonannossa hallituksen toimintalinjan kuudennessa kohdassa mainitaan, eli hallitus korostaa, että Ees-prosessissa luodaan yleiset puitteet, joiden avulla voimme vain turvata tasavertaiset lähtökohdat mui-

den maiden kanssa. Jatkossakin omat sisäiset toimenpiteemme ovat avainasemassa.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta äskeinen oli arvokas puheenvuoro siitä, mitä kaikkea puheena olevalla sektorilla tapahtumaan tulee, mutta sillä tavalla tavallaan keskustelullemme tyypillinen, että itse asiassa se osoitti myös sen, ettei tätä asiaa ole kovin pitkälle pystytty Suomessa pohtimaan ja että esimerkiksi rahoitusmarkkinoiden jatkokehittelyssä olennaista ei ole se, miten se vaikuttaa meidän pankkiemme kannattavuuteen, tai en minä nyt ainakaan siitä jaksa kovin suurta murhetta kantaa. Kun tähän asti meidän pankkimailmamme on toiminut kilpailulta suojattuna, se on päässyt aika paljon pöhöttymään, ja nyt, kun se joutuu kilpailulle alttiiksi, se sitten siitä vähän solakoituu. Kun se solakoituu, se tietysti merkitsee sitä, että ehkä 10 000 työntekijää etsii itselleen muuta työtä. Se on ensimmäinen ongelma.

Toinen ongelma on se, että tähän asti meillä, kun ei ole ollut rahoitusmarkkinoilla mitenkään kovin hyvää ja tehokasta kilpailua, säännöstelytalouden suojissa on voitu taata esimerkiksi rahoitussektorille paljon markkinahintaa halvempaa rahaa. Sen jälkeen kun yhdytään kokonaan kilpailun piiriin, tämä mahdollisuus katoaa ja on nyt jo kadonnut aika pitkälti. Kaikki muut Euroopan maat ovat jollakin tavoin suojanneet asuntorahoituksen muulta rahoituskilpailulta. Heillä on kokonaan toisenlaiset järjestelyt asuntorahoitusta varten. Meillä se menee saman järjestelmän kautta ja uhkaa sen takia mennä myös samaan korkotasoon, jolla yritysmaailmaa rahoitetaan. Sen takia, jos me menemme samaan järjestelmään kuin muut, meidän pitää hankkia myös samanlaiset turvatoimet kuin muilla on.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli hyvin mielenkiintoista kuulla ministeri Puolanteen puheenvuoro, kun hän vastaa valtion kassasta ja verotuksesta. Olisin jollakin tavalla kommentoinut hänen puheenvuoroaan: Ovatko huolet, joita minulla jonkin verran on ollut verotuksen suhteen, aivan aiheettomia? Eli ilmeisesti, kun yksimielisyyttä ei EY:n piirissäkään ole tähän asti kovin pit-

källe verotuksen osalta saavutettu, voimme-ko tulevaisuudessa luottaa siihen, että jos vain meillä itsellämme säilyy tahto rahoittaa laaja hyvinvointisektori ja korkea sosiaaliturva, Euroopan yhteisöltä Euroopasta päin ei tule uhkaa sen taloudellisen pohjan murene-miseen?

Onko ministeri myöskin näkemässä niin, että ei synny sitten ulkopuolisia paineita tämän sektorin pienentämiseen sitä kautta, että sen kustannukset muodostuvat melko suuriksi? Ainakin jo nyt tänä päivänä aika tavalla käydään sitä keskustelua, että rasitteet ovat monelle taholle liian suuret, ja on kuitenkin päivänselvää, että tällaisen hyvinvointisektorin ylläpitäminen maksaa. Sitä ei paljain käsin missään koskaan pystytä rakentamaan.

Ministeri Puolanne: Herra puhemies! En todellakaan huomannut, kuinka monta vastauspuheenvuoron pyytäjiä oli, ja sen takia ajattelin, että vastaan kaikkiin, mutta oikeastaan vain jälkimmäisessä esitettiin kysymyksiä.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaalle voin vilpittömästi omana mielipiteenäni todeta sen, että meidän verotuksemme tulee varmasti saamaan tiettyä tukea EY:n parissa tapahtuvasta toiminnasta ja yleisistä verotuksen suuntaviivoista mutta ne koskevat ehkä ensisijaisesti liikevaihtoverotusjärjestelmää ja liikevaihtoverotuksen tasoa. Euroopassahan pyrkimys on EY:ssä se, että päädyttäisiin kahteen verokantaan, joista alempi olisi 4–9 prosentin tasolla ja ylempi jossakin 16:n ja 20:n välillä. Näin ollen on todettava, että jos meilläkin nyt viimeaikaisten keskustelujen perusteella päädytään kahteen verokantaan, todennäköisesti juuri meidän prosenttimme vielä pysyisivät näissä puitteissa. Myöskin tämä merkitsee sitä, että me emme voi liikevaihtoveroprosenttia määrättömiin korottaa, vaikka muut Pohjoismaat ja Irlanti siinä suhteessa vielä meitä parempia ovatkin.

Tietyt rajat ovat olemassa, ja niiden puitteissa on toimittava, ja meidän on nimenomaan myös välittömän verotuksen puolella pidettävä huolta siitä, että meidän välitön tuloverotuksemme ei ainakaan, sanoisin, houkuttele ihmisiä siirtymään pois maasta. Meidän on oltava tässäkin suhteessa kilpailukykyisiä. Se on tietysti tosiasia, joka on

voimassa oleva totuus, tuli sitten integraatioita tai ei. Onhan nytkin täysin mahdollista siirtyä maasta toiseen, ja tässähän meillä nyt on ensimmäisenä ongelmana läntinen naapurimme Ruotsi.

Uskon myös, kun ottaa huomioon Suomen kokonaisveroasteen tason muihin verrattuna, että se on vielä niin kohtuullinen moneen muuhun maahan verrattuna ja keskiarvoon verrattuna, että me hyvin pystymme sen puitteissa huolehtimaan myöskin oman hyvän sosiaaliturvamme rahoituksen. Näin ollen en näe tässä tässä suhteessa mitään uhkaa tulevaisuudessakaan.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Jos sopii, esitän vastauspuheenvuoroni puheenvuoroni alussa ministeri Puolanteelle, joka puheenvuorossaan käsittelee mm. pankkitointintaa. Hän totesi, että paikallispankit tulisivat joutumaan ongelmiin yhdentymisen myötä tulevien vakavaraisuussäännösten takia. Minulle jäi sellainen kuva, että hallituksen puolelta tämä asia ei olisi mitenkään vakavasti otettava kysymys ja vakavaraisuussäännös saisi aivan hyvin olla sama suurille kansainvälisille pankeille kuin pienille paikallispankeille. Tässä minusta näyttäytyy varsin hyvin problematiikka, pienen ja paikallisen problematiikka versus suuren ja kansainvälisen problematiikka. Jos tätä ministeri Puolanne haluaisi jollain tavoin kommentoida, luulisin, että sillä olisi merkitystä.

Mutta sitten, herra puhemies, varsinaiseen valmisteltuun puheenvuoroon. Totean, että eduskunta keskustelee toistamiseen Suomen yhdentymisestä Länsi-Eurooppaan. Edellinen keskusteluhan käytiin noin vuosi sitten sadan kansanedustajan pyydettyä hallitusta selvittämään senhetkistä integraatitilannetta. Tämänkertaisen tiedonannon mukaan hallitus on omassa työssään ottanut huomioon tuolloin esille tuotuja näkemyksiä. Tiedonantoa luukiessa joutuu kuitenkin toteamaan, että varsin rajoitetusti.

Tiedonannossa on virkamiesselvityksen johtopäätösten lisäksi kuvattu niitä kysymyksiä, jotka muodostaisivat tulevan sopimuksen sisällön. Tiedonantoon on eduskunnan taholta asetettu jo melkoisia toiveita konkreettisiin kysymyksiin puuttumiseksi. Tässä suhteessa tiedonanto on ollut pettymys, sillä tiedonanto ei kerro paljoakaan hallituksen tahtotilasta yhdentymisasiin.

Tiedonanto on kuvaileva kertomussarja virkamiestyöstä. Tämä ei ole voinut tyydyttää kansanedustajia, jotka oikeutetusti ovat odottaneet analyttistä ja tavoitteellista pohjapaperia hallitukselta.

Kansanedustajien runsaat keskustelupuheenvuorot kertovat halusta paneutua viimeistään tässä vaiheessa tämän eduskunnan ehkä tärkeimpään asiaan. Jos asian käsittely jää ilman valiokuntien kannanottoja, on kohtuullista odottaa seuraavan käsittelyn alkavan heti seuraavien valtiopäivien alusta, jolloin eduskunnan mielipiteillä olisi merkitystä varsinaiselle päätöksentekoprosessille.

Länsi-Euroopan yhdentymiskehitys on mielenkiintoinen ilmiö, kun samanaikaisesti suuriin liittoumiin erityisesti sosialistisissa maissa liittyy päinvastaista kehitystä. Kansalliset intressit niissä tuottavat päivittäin uutisia entistä väljempien sitoumusten vaatimuksista. On luonnollista, että Suomenkin liittyminen ylikansalliseen organisaatioon tekee kriittiset kysymykset asian tiimoilta oikeutetuiksi. Kansallisuuden ja itsenäisyyden vaaliminen ei ole menettänyt asemaansa tämänkään päivän Suomessa. Kuitenkin eurooppalaisessa kehityskulussa on vahva jo muotoutunut yhdentymislinjansa, jonka vaikutuspiirissä Suomen on pysyttädyttävä omaehtoisuuttaan korostaen.

Tässä yhteydessä on pantava merkille, että EY:n sisällä käydään varsin kovaa keskustelua kansallisten etujen varjelemiseksi eikä meillä ole mitään syytä poiketa tästä linjasta. Ehkä onnetonta on vain se, että Suomi ei ole taloudellisesti iskukykyisimmällään juuri nyt, mutta monilta osin, esimerkiksi koulutuksen ja sosiaaliturvan osalta, olemme vahva kilpailukykyinen kansakunta. Meillä ei ole mitään syytä arkailla asettaa neuvotteluaikana varauksia kansallisesti tärkeiden asioiden kohdalla.

En varmaan tulkitse kovinkaan väärin suomalaista mielipidettä väittäessäni, että suomalaiset näkevät yhdentyvässä Euroopasakin itsenäisen hallinnon yhdeksi perusoikeuksistaan. Tuntuu erittäin vieraalta ajatus esimerkiksi eduskuntatyöstä, jossa kansanedustajien pääasiallinen tehtävä olisi laatia lainsäädäntöä, jolle ns. nuotit olisi kirjoitettu Brysselissä. Tosin siihen ollaan totuttu, sillä jo nykyisellään useiden lakiesitysten perusteluissa näkyy tarve sopeuttaa EY-käytäntöön.

Hallinnonin alueella voisimme lähteä eurooppalaiselle tielle jo tässä vaiheessa maakuntahallintoa suunnittelemalla. Tässä suhteessa edellytykset ovat mielestäni hyvät poliittisestikin. Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa esitetty ajatus, että jos jotain yhdentymisessä uhritaan, olkoon se lääninhallintojärjestelmä, on merkittävä linjauspuheenvuoro maakuntahallinnon kehittämisen puolesta. Kokoomus onkin jäämässä tässä asiassa yksin mielipiteineen vastustaessaan maakuntahallinnon kehittämistä. Eurooppalaisuus ei näyttäydy heille maakuntien Eurooppana kuten muille.

Arvoisa puhemies! Mielestäni Suomen tulee tulevissa yhdentymisneuvotteluissa olla rohkea ja aloitteellinen. Pienen maan etujen turvaaminen ei ole suinkaan helppoa, ja siksi on tärkeää keskittyä maallemme keskeisiin asioihin. Yhtenä sellaisena näen elintarvikeomavaraisuuden turvaamisen.

Tähän saakka annettujen tietojen mukaan maatalouden alkutuotanto jää sopimusten ulkopuolelle. Tämä tarkoittaa, että sopijat maat voivat pitää alkutuotannon kansallisenä niin halutessaan. On kuitenkin huomattava, että alkutuotanto tuottaa raaka-aineita elintarviketeollisuudelle, ja alkutuotannon asema riippuu täysin elintarviketeollisuuden intresseistä. Jos, niin kuin näyttää, elintarviketeollisuuden alalla syntyy ylikansallisia jättejä, on vaara, että nämä ostavat raaka-aineen muualta kuin Suomesta. Tämän seurauksena suomalainen maatalous supistuu alkutuotannon suhteen alle omavaraisuuden. Lopputulosta on pidettävä ei-toivottuna. Historiassa on opetuksia toinen toisensa jälkeen, jotka kertovat tämän lyhytnäköisen politiikan seurauksista. Silloin, kun elintarvikkeista on maailmanlaajuisesti ollut pulaa, on nälkä koetellut kaikkein kovimmin maita, jotka ovat hoitaneet huonosti elintarvikeomavaraisuutensa. Elintarvikeomavaraisuus on kansakunnan henkivakuutus sen konkreettisimmassa mielessä.

Yhdentymiskeskustelun aikana ministeri Halosen puheenvuoro sosiaaliturvasta oli mielenkiintoinen. Hänen ajatuksiaan voi pitää pääosin oikeina, joskin sosiaalisen perusturvan suhteen olisin odottanut napakampaa otetta. Hänen arvionsa, että sosiaali- ja terveydenhuolto eivät tähän mennessä ole saaneet EY-keskustelussa oikeaa painoarvoa, on oikea. Ministeri Halosen vaatimuksen

Efta-maiden roolista olla vaikuttamassa pohjoismaisen hyvinvointimallin toteuttamiseksi koko Ees-alueella tulisi olla selkeän tavoitteellista.

Olen pitänyt huolestuttavana EY:n sisällä sosiaaliasioista käytävää keskustelua, joka tuntuu rajoittuvan ainoastaan työelämän alueelle. Tällaista yksipuolisuutta tulisi välttää kaikin tavoin. Sosiaalisen perusturvan käsite kansalaisoikeutena tulisi pitää kirkkaana esillä yhteisneuvotteluissa keinona päästä yhteisölliseen ja oikeudenmukaiseen yhteiskuntaan. Mikäli yhdentyminen on johtamassa päinvastaiseen kehityssuuntaan, on siihen suhtauduttava torjuvasti. Kyseessä on asiakokonaisuus, joka edellyttää todella vakavaa pohdintaa liittymisen kokonaiseduista ja -haitoista.

Ympäristöongelmat globaalisenä ongelmana ansaitsevat jatkuvaa pohdintaa. Euroopan yhdentymisen yhtenä myönteisimpänä puolena näen mahdollisuuden tehdä tulevaisuudessa nykyistä laajempaa yhteistyötä ja tuloksellisempaa ympäristöpolitiikkaa. Ongelmana on vain se, että ympäristö ei suoraan liity ns. neljään vapauteen, joten asian esillä pito ei ole ongelmatonta. Suomen tulee metsiensäkin takia olla erityisen valppaana asiassa. Elämme nyt ja varmasti tulevaisuudessakin paljolti metsiemme varassa. Näkeminen tulevaisuuteen tältäkin perusteelta on välttämätöntä viisautta.

Herra puhemies! Vaikka yhdentymiseen liittyy monia uhkia, on yhdentymisessä nähtävä myös mahdollisuuksia. Siksi yhdentymisneuvotteluissa pitää olla mukana. Hallituksen lupaus laajentaa integraationeuvottelukunnan pohjaa myös poliittisiin puolueisiin päin, oppositio mukaan luettuna, on oikea arvio tilanteesta. Tuleva ratkaisu tulee vaikuttamaan kansakuntamme rooliin kansakuntien joukossa ehkä enemmän kuin tällä hetkellä rivisuomalainen edes tajuaa. Sen vuoksi on tärkeää, että asiantuntemuspohja on mahdollisimman leveä ja että mahdollisimman monet mielipiteet tulisivat huomioituksi. Eurooppaan ei ole mitään syytä mennä takki levällään, vaan huolellisesti napitetuna ja tietoisena, mitä teitä tullaan tallamaan.

Ed. Sasi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kalliomäki: Puhemies! Pääministeri yllätti eduskunnan mieluisasti iltapäivän rupattelutuokiolla. Ministeri Puolanen jatkoi hetki sitten samaa rataa. Se luettakoon heille ansioksi. Tosin tätä menoa ed. Väyrysen markkinoima puheenvuoro noin kello 22:n jälkeen saa sijansa ilmeisesti vastaa aamuyön tunteina, mutta varmasti olemme sankoin joukoin sitä siitä huolimatta kuulemassa.

Herra puhemies! Sitten omaan osuuteeni päivän epistolasta. Hallituksen integraatiotiedonanto on varovainen, olevaa tilannetta ja sen taustalla olevia tapahtuvia kirjaava. Eurooppalaisen kehityksen suuntia se ei suoremmin povaile. Omat suomalaiset linjauksemme se peilaa tiedossa olevia tosiasioita tai jo sovittuja tulevia toimenpiteitä vasten. Hallituksen tiedonantofilosofia istuu siis hyvin suomalaisen ulkopoliittikan perinteiseen paasikiviläiseen malliin, joka vannoo varovaisuuden nimeen pienen valtion ylimpänä hyveenä.

On vain valitettavaa, vaikka ei Suomen hallituksen syytä, että Euroopan kehityksen vauhti on synnyttänyt paradoksin. Vähiten riskialttiin vaihtoehdon valinta nykytilanteessa sisältää ehkä suuremman riskin tulevaisuutta ajatellen. Jos tuo paradoksi toisin pitäisi kuvailla, voisi sen sanoa niinkin, että turvallisen oloinen Efta-kortti voi yksin käteen jäädessään osoittautua kehityksen kuluessa pahaiseksi mustaksipekaksi. En itse asiassa epäilekään, ettei hallituksella olisi tiedonannon harkituista rajauksista ja vaitonaisuudesta huolimatta suunnitelmia, jotka ottavat huomioon muutosten väistämättömyyden ja vauhdin Euroopassa.

Joka tapauksessa hallitukselle on kunniaksi, että se toki osaa olla rohkeampi näkijä kuin keskustaoppositio ja deva, jotka lähinnä mietiskelevät, miten korkeita kynnyksiä millekin tuotannonalalle ja omistamisen muodolle olisi rakennettava ja kuinka pykäliä sorvattava, että pahanilkiset ulkomaiset Suomen-syöjät pysyisivät loitolla korpikansan aarteista. Arvokasta oppositiotointaa sinänsä ja kannatettavaakin, mutta toimintaa, joka ei kovin analyyttisesti pureudu Suomen rooliin uudistuvassa Euroopassa.

Poliittisten muutosten vauhti Keski- ja Itä-Euroopassa on sellainen, että se velvoittaa suomalaisia ja juuri nyt eduskuntaa ennakkoluulottomaan ja aktiiviseen keskusteluun. Varovaisuus on pysyvä hyve pienen

valtion ulkopoliitikassa, mutta voi myös sanoa, että olisi vallan varomatonta jättää miettimättä ja keskustelematta todennäköisimmät eurooppalaisen kehityksen väylät ja oma reagoitintarpeemme niihin. Kuten suurvaltajohtajatkin ymmärsivät Maltaan myrskyn keskellä todeta, on kylmä sota ohi. Sen synnyttämät perusrakenteet ja asenteet ovat murtumassa. Uuden Euroopan kehityksen suuntaa ohjaavista tekijöistä tärkeimmäksi ovat nousseet taloudelliset tosiasiat ja niiden synnyttämä todellisuus. Sotilaspolitiikan ohjaava merkitys vähenee taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen integraation lisääntyessä ja ympäristökriisin konkretisoiduessa koskemaan samankaltaistuvalla painolla sekä itää että länttä.

Eurooppalaisen kehityksen dynamoksi Atlantilta Uralille, kuten olemme tottumassa sanomaan, on noussut Euroopan yhteisöt, EY. Sen ulkopuolelle jäävien maiden hyvinvoinnille ratkaisevaa on, miten joustavasti ja kiinteästi ne kykenevät järjestämään suhteensa Euroopan yhteisöihin. Mitä pienempi ja syrjäisempi maa, sitä suurempi tehokkaan monimuotoisen yhteistyön tarve, periaatteessa. Puolueettoman Suomen tie järkevään EY-yhteistyöhön on näin ollen rakennettava paitsi harkiten myös kunnianhimoisesti.

Sen, miten pitkälle kunnianhimoisuutemme voi ulottua, ratkaisee paljolti EY:n sisäisen kehitys. On hyvinkin ennustettavissa, että integraatiodynamon painopiste on siirtymässä Brysselistä Bonnin suuntaan ja sieltä vähän kaukaisemmassa tulevaisuudessa kohti Berliiniä. Sellaisen kehityksen voi nähdä parantavan integraatioedellytyksiä nykyistä laajemmassa, koko Eurooppaa koskevassa mittakaavassa ja samalla lyhentävän Euroopan yhteisöjen sisäistä poliittista ja sotilaspoliittista tavoiteasettelua.

Tähän näkymään sopii erinomaisesti eduskunnan puhemiehen taannoin esittelemä ajatus uudesta hansayhteistyöstä. Euroopan yhteisöjen aktiviteetin siirtyminen kohti pohjoista yhdistettynä Neuvostoliiton, sen balttilaisten tasavaltojen ja Puolan sekä DDR:n haluun panostaa taloudellisesti Itämeren alueelle luo Pohjoismaille, erityisesti Suomelle ja Ruotsille, mahdollisuuden saada Eftakortin rinnalle hansakortti, joka siirtäisi Pohjolaa sitä uhkaavasta periferia-asemasta lähemmäksi Euroopan ydintä ja yhteistyötä. Sitä paitsi historiahan siinä vain toistaisi

itseään. Hansaliitto, jollainen vajaa puoli vuosituhatta sitten Lyypekin kaupungin varoin rahoitti Kustaa Vaasan edesottamuksia ja käynnisti näin modernin kansallisvaltion synnyn Pohjolaan, voisi jälleen, vaikka vain kuvaannollisestikin, olla uuden Itämeren alueen yhteistyön väline.

On kyseenalaista, että EY, Efta ja niiden muodostama eurooppalainen talousalue Ees voisivat pitkän päälle säilyä nykyolemuksessaan eurooppalaisen yhteistyön peruselementteinä. Suomen yhdentymispolitiikkaa johtavan hallituksen kannattaa tämä muistaa ja suunnitella hyvissä ajoin jatkotoimet, joilla sinänsä asiallin perustein valitun Efta-väylän oheen hankitaan muita integraatioväyliä ja apuvälineitä. Suomen eurooppalaistuminen ei saa olla vain yhden kortin varassa, jonka pettäessä meistä tulisi pelkkien taivaskanavien kautta kansainvälistyvä pure jenkki-kansa, Euroopan takamaa, missä Pentti Kourin prössikaappaukset ja Paavo Väyrysen kulloisetkin viimeisimmät kiusaukset näkyvimmin muokkaisivat kotomaamme koko kuvaa kansainvälisessä katsannossa. (Ed. Virolainen: Älkää viitsikö!)

Herra puhemies! Ed. Virolaisen kannustamana haluan sanoa vielä pari sanaa yhdestä integroitumisen erityisalasta, nimittäin valuuttapolitiikasta. Valtakunnassa lienee kaiken raha- ja talouspoliittisen erimielisyyden keskellä varsin yhtenäinen mielipide siitä, että mitään erityistä kiirettä tai pakkoa liittyä Euroopan yhteisöjen valuuttajärjestelmään emsiin ei Suomella juuri nyt ole. Koska yksimielisyys tässä kysymyksessä ulottunee sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ohella muihinkin ryhmiin, en lähde laajemmin asiaa käsittelemään, vaan totean vain pari emsin ulkopuolella pysymistä puoltavaa perusseikkaa.

Euroopan yhteisöjen valuuttajärjestelmässä mukanaolo sitoisi Suomen raha- ja talouspolitiikan kiinteästi järjestelmän maiden, erityisesti Saksan liittotasavallan, noudattamaan linjaan. Poikkeamat johtaisivat markkaan kohdistuviin suurimittaisiin valuuttaspekulaatioihin ja niiden tunnettuihin seuramuksiin. Järjestelmässä mukanaolo kaven-taisi siten ratkaisevasti talouspoliittista pelivaraa, jota Suomessa on totuttu hyödyntämään esimerkiksi ja erityisesti työllisyyden hoidossa. Pohjoismaista Tanska on käypä esimerkki maasta, joka emsiin kuulumalla

on joutunut sitoutumaan korkean työttömyyden paineisiin. On silti hyvä muistaa, että todennäköisimmin kehitys kulkee suuntaan, jossa ems-maiden valuuttayhteistyö tiivistyy suunnilleen samassa tahdissa Euroopan yhteisöjen yhdentyvän talouspolitiikan kanssa. Itse asiassa valuuttaratkaisuissa voidaan nähdä se kynnys, jonka takana vasta seisoo yhtenäinen EY.

Suomen kannalta tuon kaltaisissa näkymissä ei ole suuren valittamisen aihetta. Markan ja sillä operoivan raha- ja valuuttapolitiikkamme hyvinvoinnille olisi eduksi eurokehitys, joka siirtyisi kohti kiinteämpää valuuttajärjestelmää ja jossa eurovaluutta ecu olisi tullut järjestelmän perusvälineeksi. Suotuisaan kehityskuvaan kuuluisivat lisäksi ecun, dollarin ja jenin väliset kohtuullisen kiinteät vaihtokurssit.

Arvoisa puhemies! Jos tulevaisuus tuo mukanaan, kuten voidaan ennustaa, EY-maiden yhteisen valuutan ja yhteisen keskuspankin, merkitsee se sitä, että Suomen suhtautuminen Euroopan valuuttajärjestelmään on kiinteässä kytkyssä siihen, miten ylipäänsä järjestämme välimme Euroopan yhteisöön. Suomen ems-jäsenyys on siis vielä monen vivahteikkaan mutkan takana, jos sielläkään. EY:n ja emsin jäsenyys ovat yhtä ja samaa pakkopullaa, johon Suomea on vaikea kuvitella edes rusinan rooliin.

Ed. Joutsensaari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Mönkäre: Herra puhemies! Suomen asemaan Länsi-Euroopan yhdentymiskehityksessä on monia näkökulmia. Lähtökohtana tulee olla kuten tiedonannossa todetaan, että teemme talouspoliittiset päätöksemme itse ottaen täysimittaisesti huomioon kehityksen lähiympäristössämme ja maailmanlaajuisesti. Tavallisen ihmisen näkökulmasta yhdentyvä Eurooppa sisältää uhkia ja mahdollisuuksia, joiden jäsentyminen on vielä täysin keskeneräistä. Toiveita, unelmia ja pelkoja sisältyy tällä hetkellä vielä suomalaisten mielikuviiin yhdentyvistä Euroopasta.

Eduskunnan tehtävä on kartoittaa tiedossa olevat tosiasiat, arvioida niiden merkityksiä ja vaikutuksia suomalaisen ihmisen elämälle sekä käydä keskustelu siitä, mistä emme luovu, mitä haluamme ja missä haluai-

simme tuoda oman osaamisemme laajempaan tietoon. Eduskunnan tulee muodostaa selkeämpi kokonaiskuva kansalaisen Euroopasta, sen mahdollisuuksista ja uhkakuvista.

Kuluttajapolitiikan kysymykset ovat nousseet näkyviksi kansainvälisessä yhteistyössä ja erityisesti integraatiokeskustelussa. Perinteisestä kuluttajansuojanäkökulmasta on selvinnyt, että Efta- ja EC-maiden kuluttajan suoja koskevat käytännöt muistuttavat toisiaan, joten Efta-maiden kokemukset ja näkemykset voivat suoraan hyödyntää EY-komissiota sen valmistellessa kuluttajansuojaa sivuavia direktiivejä.

Kaupan teknisten esteiden poistaminen merkitsee puuttumista kuluttajansuojaan. Monet kuluttajaa suojaavat tuotteiden laatu koskevat määräykset koetaan tänä päivänä kaupan teknisiksi esteiksi ja niitä harmonisoidaan yhdenmukaisiksi eurooppalaisiksi normeiksi. Kuluttajan etu vaatii, että lainsäädäntö harmonisoidaan parhaan maan tasolle. Tässä menettelyssä suomalainen kuluttaja varmasti hyötyy integraatioketäytelmästä.

Tässä vaiheessa suomalaiset kuluttajajärjestöt ovat osallistuneet tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunnan ja elintarvikkeen neuvottelukunnan työskentelyyn. Keskustelua on käyty leikkikalusetuksesta, vaarallisten tuotteiden markkinoilta poisvetämisestä sekä tuotteiden paloturvallisuudesta. Kuluttajansuoja on integraatiossa perusasia, jota on valvottava. Sen lisäksi kuluttajan näkökulmaan liittyy laaja kirjo muitakin asioita.

Suomen hintataso on tällä hetkellä suomalaisia eniten puhuttava asia. Elintarvikkeiden hintakeskustelu on saanut liikkeelle spontaaneja kansanliikkeitä leivänostoboikotteineen. Odotukset integraatiolle ovat tässä suhteessa suuret. Kilpailun puuttuminen on yksi hintatasoomme keskeisesti vaikuttavista tekijöistä. Suomi on pikkukartellien luvattu maa.

Runasas vuosi sitten perustettu kilpailuvirasto on saanut ison palan purtavaksi. Kilpailuviranomaiset ovat rekisteröineet noin 600 erilaista kilpailun rajoitetta, joista horisontaalisia kartelleja on 400. Eräitä kartelleja on pystyttykin purkamaan neuvotteluteitse. Suomen kilpailulainsäädäntöä on moitittu hampaattomaksi. On kuitenkin todettava, ettei kilpailulainsäädännön suomisia keinoja kilpailun lisäämiseksi ole läheskään kaikkia vielä kokeiltu. Voisimme saattaa kilpailuneuvoston käsittelyyn jonkin elintarvikkeen kor-

kean hinnan esimerkkinä hallitsevan aseman väärinkäytöstä, jonka kilpailulainsäädäntö kieltää.

Elintarvikkeiden osalta kilpailun puute nostaa hintatasoa jalostusportaassa ja kaupassa. Se on sallinut tehottomuuden ja kustannustietoisuuden puutteen sekä kaupan yli-investoinnit. Ulkomailta täällä vierailleet ovat ihmetelleet, miten meillä voidaan työskennellä meijereissä ja teurastamoissa vain yhdessä vuorossa. Muualla maailmassa investoinnit on jouduttu hyödyntämään tehokkaammin. Eurooppalainen kilpailu tulee pakottamaan meilläkin kustannustietoisuuteen ja päällekkäisten investointien purkamiseen, joka koituu kuluttajan eduksi.

Maatalouspolitiikkamme on vanhanaikaista, liioiteltuun omavaraisuuteen perustuvaa. Vahva agaraarikulttuurimme on johtanut monimutkaiseen suojattuun maatalouden tukijärjestelmään. Panostaminen maataloustuotantoon oli aikoinaan sodan jälkeen erittäin tärkeää Suomen talouden kehitykselle. Maatalous antoi myös terveen mahdollisuuden siirtolaisten asuttamiselle ja motivoimiselle uudessa elinympäristössään, mutta johti myös pientilavaltaisuuteen. Jossakin vaiheessa pudottiin kehityksen kerkasta. Maatalouden tukijärjestelmä riistäytyi hallinnasta. Järkevä toiminta ei vallitsevassa järjestelmässä ole enää mahdollista.

Maatalouspolitiikkamme vastaa omalta osaltaan elintarvikkeidemme hintatasosta. Valtiovalta tukee monilla tavoin maataloustuotantoa, mutta vuosien kuluessa tukijärjestelmä on vääristynyt. Tällä hetkellä tuetaan eniten kansanterveydelle kaikkein haitallisimpia tuotteita, mikä on vastoin valtion omaa ravitsemuspoliittista linjaa. Eniten verovaroin tuetaan nyt kolesterolia nostavia maitotaloustuotteita, ja niistäkin suurin tuki kohdistuu kaikkein rasvaisimpiin tuotteisiin. Terveellisen rypsiöljyn tuotantoa tuetaan vähemmän.

Valtion verotoimet kasvirasvojen kohdalla ja tukitoimet vain kohdalla eivät tue kansanterveydellistä ajattelua. Sama ristiriita pätee naudan- ja sianlihan tuotantoon, joita tuetaan suoralla hintatuella sekä liikevaihtoveron vapautuksella. Siipikarjan lihalle, joka on terveellisempää ravintoa, ei makseta liikevaihtoverotukea. Kotimaista kalaa tuetaan jonkin verran kalastajille maksettavan tuotantotuen muodossa, mutta tuki on todella

vaatimaton verrattuna kotieläintuotteille maksettuihin hintatukeen. Kananmuna nostaa tunnetusti kolesterolia, niinpä valtion merkittävän logiikan mukaan sen tuotantoa tuetaankin reippaasti.

Integraatiokehitys tulee tuomaan maatalouteemme rakennemuutoksen. Euroopan yhteisön maatalouspolitiikan pääpaino on ylituotantokysymyksissä. Joudumme luopumaan omasta ylituotannostamme ja verovaroin tuetusta viennistä. Suomalaisen veronmaksajan selkänahasta otetulla tuella ei enää viedä suomalaisia ylituotantokananmunia ja voivuuoria ulos. Tuotantomme on supistettava järkevään omavaraisuuteen, jota täydennetään hallitulla ja joustavalla elintarvikkeiden tuonnilla. Maataloutemme tarvitsee hallitun rakennemuutoksen. Tukijärjestelmää on muutettava suoraksi tueksi ja erilaisista hinnankorotusautomaateista on päästävä eroon.

Suomalainen kuluttaja odottaa hintatason laskua, halvempia vakuutuksia, edullisempia pankkipalveluja, asuntoja ym. integraatiokehitykseltä. Kuluttajan odotukset ovat oikeutettuja, mutta kuten edellä olevasta kilpailunedistämisen, tehokkuus-, kansainvälistymis- ja maatalouspoliittisesta ajattelutavasta näkyy, kuluttajan etu on monesti ristiriidassa suomalaisen työntekijän edun kanssa. On vaarana, että kansainvälistyvät yritykset siirtyvät halvan työvoiman ja alhaisen sosiaaliturvan maihin alentaakseen tuotantokustannuksiaan. Suomeen tulee ehkä matalapalkkaloille ulkomaista työvoimaa. Seuraako siitä meille matalapalkkaisten alojen työttömyyttä? Tuleeko Suomesta Euroopan juppien kouluttajamaa, joka antaa nuorilleen hyvät perustiedot, kielitaidon ja uskalluksen lähteä maailmalle jääden samalla itse pyörittämään talouttaan keski-ikäistyvällä, kielitaidottomalla sekä syrjäytyvällä naistyövoimalla? Miten ammattiyhdistysliikkeemme muodostaa roolinsa? Järjestäytymisaste muualla maailmassa vaihtelee. Halutaanko muualta tuleva työvoima ammattiyhdistysliikkeen piiriin vai syntyäkö tässäkin kysymyksessä eliitti — syrjäytyneet-jako?

Euroopan yhdentymiskeskustelua on väitetty käytävän talouselämän ehdoilla. Kuluttajan etu tietenkin on, että talouselämä valvoo etunsa ja että integraatio tapahtuu hallitusti edut ja riskit tiedostaen. Suomalainen yritystoiminta on ollut aktiivinen kansainvä-

listyjä, ja sitä kautta on osallistuttu Euroopan tiedeyhteisöjen toimintaan. Myös valtion panos Euroopan tiedeyhteisöissä on jo nyt ollut merkittävä ja saanut ulkopuolistakin tunnustusta. Aktiivinen panostaminen tutkimukseen ja tieteeseen on tärkeää. Se luo luonnollisia yhteistyöväyliä suomalaisille tutkijoille ja antaa osaamista suomalaiselle yritys-elämälle.

Keskeinen kysymys integraatiokeskustelussa on kansallisvaltioiden asema muuttuneessa Euroopassa. EY-päätöksentekojärjestelmä on epäkansanvaltainen, epäparlamentaarinen. Lainsäädäntö- ja toimeenpanovaltaa ei ole eriytetty. Siihen liittyy myös ei-julkinen läpinäkyvätön luonne. Uhkana on kotimaisen kansanvallan ehtojen kuihtuminen. Tässä tarvitaan Suomen ja suomalaisten etujen valvontaa ja turvaamista. Suomen asiat tulee vastaisuudessaakin päättää Suomen eduskunnassa eikä EY:n ministerineuvostossa.

Suomi on pohjoismainen hyvinvointivaltio, joka voi syystä olla ylpeä sosiaaliturvastaan, tehokkaasta ja laadukkaasta terveydenhuollostaan ja koulujärjestelmästä, joka on kaikkien saatavilla. Viimeaikaiset hyökäykset julkista palvelujärjestelmää vastaan ovat pientä esipuhetta sille painostukselle, jonka kohteeksi sosiaaliturvamme voi yhdenytyvässä Euroopassa joutua.

Julkisen palvelujärjestelmän heikentäminen johtaa välittömästi syrjäytyneiden ja vähempiosaisen aseman heikkenemiseen. Jos julkinen palvelujärjestelmä puretaan, joutuu ruotsalaisen arvion mukaan kolmasosa kansalaisista ostamaan palvelut toimeentulotuelle yksityisen järjestelmän piiristä. Julkisia peruspalvelujamme tulee koko ajan kehittää laadullisesti. Hyvä sosiaaliturvamme on omalta osaltaan myös luonut suomalaiselle elinkeinoelämälle menestymisen edellytykset. Ehkäpä suomalainen yritysmaailma huomaa tämän vahvuuden kansainvälistyessään ja joutuessaan toimimaan maissa, joissa sosiaaliturvaa ei pohjoismaisessa mielessä tunneta.

Euroopan yhdentyminen ei saa merkitä suomalaisen ihmisen elinolosuhteiden huonontumista. Hyvinvoinnin lisääntyessä parempi perusturva voi yhdentymiskehityksessä levitä Pohjoismaista muualle Eurooppaan.

Ympäristökysymyksissä integraatio luo mahdollisuudet kansainvälisen ajattelutavan omaksumiselle kansallisella tasolla. Meillä on yhä enemmän tietoa ympäristöongelmien

kansainvälisestä luonteesta. Suomenkin rikkilasteumista yhä suurempi osa tulee kaukokulkeumina. Länsi-Euroopalla on avainasema itäblokin maiden ympäristöongelmien ratkaisemisessa. Enää ei ole kysymys tiedon levittämisestä, nyt tarvitaan jo toimenpiteitä, taloudellista apua, jotta talousongelmissa painiskelevat itäblokin maat saat tarvitsemansa suodattimet ja puhdistustekniikan. Sen lisäksi kehittyneiden ja paremmin toimeentulevien maiden on koko ajan investoitava oman liikenteensä, voimalaitostensa ja teollisuutensa päästöjen vähentämiseen, jotta kokonaiskuormitus koko ajan vähenee.

Kulutus rasittaa aina ympäristöä. Joidenkuiden mielestä ympäristöongelmia ei voida ratkaista ilman taloudellista kasvua. Jos niin on, niin kasvun tulee laadultaan olla uudenlaista. Vain sellainen kasvu on mahdollista, joka ei rasita ympäristöä ja joka pystyy kierrättämään omat jätteensä. Kansalaisen Euroopassa yksi keskeisiä kiinnostuksen kohteita on kulutuksen suhde ympäristöön. Ihmiset haluavat tietoa kulutustavaroiden vaikutuksesta ympäristöön, jotta voisivat omilla valinnoillaan vaikuttaa teollisuuden tuotantoon.

Integraatiokeskustelussa on meille omassa piirissämme tärkeää tuoda esille eri intressipiirien mahdollisuudet ja riskit. Plussia ja miinusia arvioimalla muodostamme suomalaisen näkökulman, jonka tulee ohjata toimenpiteitä integraationeuvotteluissa. Olemme vasta siinä vaiheessa, että yksittäisiä asioita nostetaan esille, kansalaiskeskustelun tasolla. Rehellinen analyysi ja yhteinen linjanveto puuttuu. Se lienee eduskunnan tehtävä. Kansalaisen Eurooppa on mielenkiintoinen uhkien ja mahdollisuuksien palapeli.

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Integraatio ei ole yksinomaan länsieurooppalaisten maiden vastaus Yhdysvaltain ja Japanin haasteeseen maailman laajuisilla markkinoilla. Myös Neuvostoliiton uudessa talousstrategiassa keskeisenä toimintalinjana on integroituminen maailmantalouteen, jota käsitettä naapurissa viljeltiin mm. äskettäisen ulkoasiainvaliokunnan vierailun aikana. Neuvostoliitossa ei enää kavahdeta läntistä yhteiskuntamallia, vaan avoimessa yhteistyön hengessä rakennetaan edellytyksiä yleiseurooppalaiselle kodille.

Samanlaista ennakkoluulottomuutta voisi

länsikin osoittaa, ja siitä onkin merkkejä. Ulkoministeri Paasio käytti oivaa sanontaa kuvaillessaan yhtenäistyvän Euroopan tulevaisuutta: ”Siellä toisten menestys koetaan yhteiseksi menestykseksi ja tulevaisuutta mitataan ensisijaisesti kansalaisten nauttimilla ihmisoikeuksilla ja elämänlaadulla.” Vaikka tarkastelemmekin nyt läntisen Euroopan yhdentymistä, on Suomen toimenpiteiden linjauksissa syytä pitää mielessä laaja eurooppalainen viitekehys ja siinä tapahtuvat radikaalit muutokset.

Hallituksen tiedonannosta paistaa läpi teknisyyttä ja virkamieskeskeisyys. Poliittisen päätöksenteon ongelmat sivuutetaan miltei kokonaan. Tapa, jolla tiedonanto on laadittu, haluaa kertoa, että integraatio on ikään kuin vain toimeenpanovallan ja erityisesti virkamiesten asia, jossa poliittisia linjanvetoja ei tarvita. Tiedonannossa kyllä annetaan tuki yleiseurooppalaiselle rakenteelle ja politiikalle, mutta ei kerrota, mitä se on. Yritys esittää yhdentymisprosessi teknisenä, taloudellisenä ja pelkästään epäpoliittisena on torjuttava. Tämä on keskeisin väylä harjoittaa Eurooppa-politiikkaa. Eduskunnan on otettava sille kuuluva, nykyaikaan sopiva rooli. Tästä asiasta ei pidä tehdä hallituksen ja opposition keskinäistä kukkotappelua, jota hallituspuolueiden eduskuntaryhmät vain seuraisivat sivusta.

Onneksi kuitenkin valtioneuvoston jäsenten täällä käyttämät puheenvuorot ovat sekä korostaneet eduskunnan osallisuutta yhdentymisprosessissa että hahmottaneet maanosamme muutosta ja sen haasteita. Ministerien puheet ovat antaneet kuvan hallituksen syvällisemmästä otteesta.

Ympärillämme tapahtuviin maailmanpolitiikan muutoksiin nähden Suomessa vallitsee yleinen asenne, miten me voisimme nuo muutokset välttää, miten niitä vastaan suojaudumme. Historian kokemusten valossa tuota asennetta on ymmärrettävä. Tällä hetkellä Euroopassa meneillään olevat rakenteelliset muutokset ovat kuitenkin Suomen kannalta myönteisiä. Nuo prosessit ovat rauhanomaisia. On selvää, että pientenkin valtioiden tulisi näitä prosesseja edistää kaikin keinoin. Vaikka karkeasti ottaen Itä-Euroopassa ja Länsi-Euroopassa tapahtuvat muutokset ovat päinvastaisia — lännessä integraatio ja idässä eriytyminen, poliittisten ja taloudellisten rakenteiden hajautuminen

— löytyy todellisuudessa lukuisia yhtymäkohtia, joiden kautta muutokset voidaan rakentavalla tavalla kytkeä toisiinsa.

Euroopan kehitykselle on luonteenomaista se, että suurvaltojen ote on heikkenemässä ja sotilaallinen vastakkainasettelu vähenee. Vanhan järjestyksen tilalle on löydettävä jokin muu, aikaisempaa parempi järjestys. Ei ole epäilyksiä siitä, että Euroopan yhteisön sisämarkkinat ovat veturi koko eurooppalaiselle talouskehitykselle. Itä-Eurooppa tarvitsee lännen vetoapua, ja Länsi-Euroopan on oivallettava Itä-Euroopan taloudellisen tukemisen välttämättömyys. Mekään emme saa joutua syrjästäkatsojiksi Impivaaran uuninpankolle. Meidän olisi koko ajan kehiteltävä politiikkamme linjaa muuttuvassa Euroopassa ottaen ehkä kuitenkin huomioon sen, mitä pääministeri täällä tänään sanoi ulkopoliittamme kiinnekohtien pitämisestä ennallaan.

Suomen pitäisi etsiä ratkaisuja, joilla rauhanomaisia kehitysprosesseja tuettaisiin. Etumme mukaista olisi aktiivinen osallistuminen, ei sivusta luimistelu ja epäluuloinen seuranta. Epäilijöille ja pessimisteille on annettava myös arvoa, sillä muutoksen pysyvyyttä on aina vaikea ennustaa. Toisaalta on kuitenkin niin, että mitä enemmän on pessimistisiä epäilijöitä, sitä vähemmän on voimia, jotka pyrkivät vakiinnuttamaan myönteistä muutosprosessia.

Tähänastisessa integraation valmistelussa ulkoasiainvaliokunta on eduskunnassa ollut keskeisessä asemassa. Olen aiemminkin todennut, että ulkoasiainvaliokunnalla ei ole mitään moittimista sen suhteen, millaista informaatiota olemme hallitukselta saaneet. Kaikki ne selonteot, joita olemme pyytäneet, on valiokunnan tietoon toimitettu, ja se vuoropuhelu, jota erityisesti ministeri Salolaisen ja valiokunnan kesken on pitkään harjoitettu, on ollut mallikasta.

Hallitusmuodon 33 §:ssä määritellään keskeisellä tavalla se, mikä on eduskunnan rooli ulkopoliittisessa päätäntäjärjestelmässä. Kuitenkin ensin todetaan tämä kaikkien tuntema lause ”Suomen suhteista ulkovaltoihin määrää presidentti”. Usein sanomalehtinikkarit panevat tähän pisteen, sillä selvä. Siinä on kuitenkin pilkku ja se jatkuu ”kuitenkin niin, että sopimukset ulkovaltojen kanssa ovat eduskunnan hyväksyttävät”.

Yhdentymisprosessin edetessä me tulemme ennen pitkää tilanteeseen, jossa joudumme

hyväksymään Ees-sopimuksen, mahdollisesti joukon muita merkittäviä sopimuksia, joilla on syvällisiä vaikutuksia suomalaisen yhteiskuntaelämään. Ulkoasiainvaliokunta on viime kuukausien aikana pyrkinyt puhaltamaan eloa hallitusmuodon 33 §:n kuolleeseen kirjaimeen pyrkimällä seuraamaan tärkeitä vireillä olevia valtiosopimusneuvotteluja jo siinä vaiheessa, kun neuvotteluprosessi on kesken. Me olemme lähteneet siitä, että me pyydämme hallitukselta selontekoja, joihin valiokunta voisi perehtyä ja joista valiokunta voisi käsityksensä lausua, ennen kuin valtiosopimukset, niin kuin vuosikymmeninä omaksuttu valtiokäytäntö on ollut, tulevat tänne valmiiksi neuvoteltuina ja allekirjoitetuina, ja eduskunnan tehtävänä on ollut lähinnä nuo sopimukset vain siunata. Mahdollisuudet kansainvälisten sopimusten hylkäämiseen ovat ymmärrettävistä syistä olleet aika vähäiset.

Olisi ollut omituista, jos ulkoasiainvaliokunta ei käsillä olevan prosessin yhteydessä olisi tähän halunnut kiinnittää huomiota ja korostaa eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan osallisuutta yhdentymisprosessin aiemmissa vaiheissa ja vähintäänkin siinä vaiheessa, kun ensi keväänä hallituksessa neuvotteluohjeista päätetään. Näin ollen on oltava tyytyväisiä siihen järjestelyyn, josta olemme hallituksen kanssa sopineet, eli tämän tiedonantokeskustelun jälkeen hallitus antaa eduskunnalle uuden selonteon, joka saatetaan valiokuntakäsittelyyn siten, että ulkoasiainvaliokunnalla lienee asian käsittelyssä koordinoiva rooli ja kaikki muut asiantuntijasektorivaliokunnat pääsevät myös mukaan. (Ed. Jokinen: Saavat sitten kaikki antaa vastauksensa!) — Myös ed. Jokinen saa sanoa sanansa integraatiosta.

Täällä keskustelussa on puitu useimmissa puheenvuoroissa sitä, minkälaista uudelleen organisoimista eduskunnassa integraation käsittelyä varten tulisi harkita. On tehty ehdotuksia erillisen integraatiovaliokunnan perustamisesta. Vihreä eduskuntaryhmä on puhunut erityisen Eurooppa-valiokunnan perustamisesta, mutta useimmat ovat ehkä kuitenkin korostaneet sitä, että ulkoasiainvaliokunnalle tulisi taata sen tarvitsemat avustajaresurssit, jotta valiokunta voisi mielekkäällä tavalla jakautua jaostoihin, niin kuin valtiovarainvaliokunnan kohdalla asianlaita jo nyt on. En olisi valmis kannattamaan

erillisiä valiokuntia, koska minusta siinä jouduttaisiin samanlaiseen tilanteeseen kuin parikymmentä vuotta sitten rakennettaessa valtionhallinnon suunnittelujärjestelmää. Eri ministeriöihin perustettiin ulkopuolelle linjaorganisaation erilliset suunnitteluyksiköt, jotka ryhtyivät tekemään valtionhallinnon viisivuotissuunnitelmaa. Mutta hallinto eli omaa elämäänsä vuosi kerrallaan ja suunnittelijat suunnittelivat.

Jos me perustaisimme integraatiovaliokunnan, se merkitsisi sitä, että me lokeroisimme yhteen eduskunnan elimeen meneillään olevan eurooppalaisen prosessin. Muut valiokunnat eläisivät omaa impivaaralaista elämänsä, ja vain integraatiovaliokunta seuraisi eurooppalaisia tuulia. Tärkeää, niin kuin ed. Jaakonsaaren puheenvuorossa korostettiin, on se, että koko eduskunnan on kansainvälistyttävä, yhdentymistä on käsiteltävä kaikissa valiokunnissa, ja siinä tapauksessa ulkoasiainvaliokunnalle ehkä jäisi ulkopoliittisen seurannan osa ja jonkinlainen yhteensovittava rooli koota asiantuntijavalioikuntien lausuntojen pohjalta mietinnöt eduskunnan käsiteltäväksi. Tällöin tulisi mukaan myös kaikkien valiokuntien asiantuntemus.

Tätä keskustelua kuunnellessa on tullut mieleen se, että ulkoasiainvaliokunnalla itse asiassa on jo jaosto eurooppalaisia integraatioasioita varten. Me olemme viime vuosien ajan joka eduskuntakauden alussa valinneet viisi kansanedustajaa ns. Eftan parlamentaarikkokomiteaan. Tämä voisi olla se tynkä, siemen, josta tällainen integraatiojaosto voisi kasvaa.

Täällä on opposition puheenvuoroissa tuotu esille monenlaisia ehdotuksia, osin vartenotettaviakin, siitä miten eduskunnan ja ulkoasiainvaliokunnan roolia voitaisiin kehittää. Aina toki voi sanoa, että nuo ehdotukset olisi voinut tehdä ulkoasiainvaliokunnassakin. Ed. Wahlström korosti aivan oikein, että Eftan puitteissa, joka nyt kuitenkin näyttää olevan vahvistuva ja meille hyvin hyödyllinen kansainvälinen organisaatio, tulisi kehittää Pohjoismaiden neuvoston tapainen Eftan parlamentaarikkoneuvosto. Tähän on ehkä syytä todeta, että tämän tyyppinen ehdotus on tehty jo yli kymmenen vuotta sitten ja se on toteutettukin yli kymmenen vuotta sitten, sillä ne tehtävät, joita ed. Wahlströmin puheenvuorossa tälle neuvostolle kaavailtiin, ovat juuri

niitä samoja, joita Eftan konsultatiivinen parlamentaarikkokomitea on tekemässä. Toinen kysymys on vain se, että Eftan parlamentaarikkokomiteaan pitäisi puhalttaa uutta henkeä ja ryhtyä pohtimaan meilläkin sen toiminnan kehittämistä.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Omalta osaltani pohdin muutamia Euroopan yhdentymiseen liittyviä asioita ja ensimmäiseksi paljon esillä ollutta työvoiman liikkuvuutta. Tästä mielestäni voidaan todeta se, että työvoiman liikkuvuus ei tule olemaan Suomessa tällä tietoa ongelma. Euroopan yhteisön EY:n sisäisen työvoiman liikkuvuuden taso on alle 2 prosenttia työssä olevien palkansaajien kokonaismäärästä. Tätä voidaan pitää myös Suomeen Ees-maista mahdollisesti tulevan ulkomaisen työvoiman ylärajana. Se merkitsisi noin 40 000 ulkomaa-laista eli vähän yli kaksinkertaistumista nykyisten 18 000 Suomessa työssä olevan ulkomalaisen määrään. Tällaisesta ulkomaisen työvoiman lisäyksestä voidaan katsoa olevan enemmän hyötyä Suomelle kuin haittaa.

Toisaalta voidaan epäillä, onko Länsi-Euroopan maissa edes halukkuutta siirtyä pohjoiseen Suomeen. Vaikka Suomen palkkataso onkin keskieurooppalaista tasoa ja joitakin maita parempikin, niin asumisen ja elämisen kustannukset ovat huomattavasti korkeammat. Yksistään asumisen ja ruoan hinnasta johtuen palkansaajan elämisen taso ei Suomessa muodostu korkeaksi. Tämän vuoksi ei voida olettaa Ruotsistakaan minäkäänlaista paluumuuttorynnistystä Suomeen. Eniten paineita muuttoon tällä hetkellä tuntuu olevan Eestistä ja muista Baltian maista. Osa Baltian maista muuttajista pitää Suomea välietappina, ja tällöin yleensä varsinaisena määränpäänä on Ruotsi.

Työvoiman liikkuminen merkitsee Suomen näkökulmasta Euroopassa sitä, että vastavuoroisuusperiaatteella Suomen on sallittava nykyisten Pohjoismaiden lisäksi Euroopan yhteisön ja Efta-maiden, eli Sveitsin ja Itävallan, kansalaisille oikeus oleskella Suomessa kolmen kuukauden ajan etsimässä työtä sekä työpaikan saatuaan jäädä tänne sitä hoitamaan asianmukaisin sosiaaliturva- ja koulutusjärjestelyin. Pohjoismaissa vuosikymmenet ollut vapaa työvoiman liikkuvuus on merkinnyt lähinnä suomalaisten joukkomuuttoa Ruotsiin. Nytkin työvoiman liikku-

vuus merkinnee pääasiallista hyötyä suomalaisille saada kokemuksia ja harjoittaa yrittöis toimintaa muualla Euroopassa.

Toinen asia on työn liikkuvuus. Työn liikkuvuus on mielestäni ongelma. Suomessa palkansaajan näkökulmasta ongelmana työvoiman liikkuvuuden sijasta maasta toiseen tulee olemaan työn liikkuminen yli maiden rajojen. Työn tekeminen ja tekemisen siirtäminen esimerkiksi halvemman työvoiman maihin voi tapahtua sähköisiä teitä tai telyhteyksien avulla salamannopeasti ilman tulleja, passeja, viisumeita ja veroja. Miten työn teettämisen siirtämistä maasta toiseen voidaan säännellä tai valvoa? Työn siirtäminen Suomesta muualle Eurooppaan tulee merkitsemään eräillä aloilla työttömyyttä. Toisaalta se tulee merkitsemään erilaisia työaikoja ja mm. paineita vuoro- ja yötyön tekemiseen Suomessa entistä enemmän. Jo nyt työnantajat tuovat esille eri sektoreilla paineitaan koneiden ja laitteiden tehokkaampaan ympärivuorokautiseen käyttöön Suomessa, tai muutoin työn tekeminen heidän mukaansa joudutaan siirtämään muualle Eurooppaan tai kauemmaksikin. Työn liikkumiseen yli rajojen ei Suomessa ole kiinnitetty riittävästi huomiota.

Kolmas asia on Suomen yhteistyö ja erityisesti kaupankäynti Neuvostoliittoon ja muihin Sev-maihin. Vaikka Suomi ei voikaan liittyä Euroopan yhteisöön EY:hyn me emme voi jättäytyä Euroopan kehityksen ulkopuoliseksi eristäytyneeksi saarekkeeksi, niin kuin joistakin puheenvuoroista erityisesti opposition piirissä on välillä ollut havaittavissa. Noin 30 miljoonaa ihmiseen nouseva Efta-maiden ryhmittymä tarjoaa Suomelle tarpeellisen selustan pohjoismaisella yhteistyöllä vahvistettuna. Neuvostoliiton ja muiden Sev-maiden muuttunut tilanne kysyy myös Suomelta aivan uudenlaisia valmiuksia kaupankäyntiin ja yhteistyöhön Itä-Euroopan maiden kanssa. Suomen olisikin pidettävä erityisesti silmällä sitä, miten Suomi Länsi-Euroopan yhdentymiskehityksessä pystyy hyödyntämään omaa asemaansa tehostaakseen kaupankäyntiä paitsi Neuvostoliiton myös pienten Sev-maiden kanssa. Esimerkiksi pienten Sev-maiden ja Suomen välinen kauppa on tähänkin mennessä ollut vaatimatonta, eivätkä Euroopan uudet tuulet Suomen tilannetta helpota. Tähän asiaan on panostettava kaikilla elämänaloilla.

Sama koskee Euroopan ja kehitysmaiden yhteistyötä eräänä osana maailman hädän poistamista.

Neljäntenä asiana on ammattiyhdistysliikkeen aseman vahvistaminen. Ammattiyhdistysliikkeen asemia Suomessa sekä Euroopan yhteisön että Euroopan neuvoston asioiden valmistelussa tulee huomattavasti parantaa. Tämä osaltaan vahvistaisi myös Suomen eduskunnan asemaa. Ilman henkilöstöä, sen asiantuntemusta sekä henkilöstön arvostusta Eurooppa ei voi tulla yhtenäiseksi ja vahvaksi. Pelkillä organisaatioilla ei Eurooppa yhdenny, elleivät Euroopan kansat sisäisesti ja keskenään saa aikaan yhteistyötä.

Työmarkkinajärjestöt ovat Suomessa olleet kiinteästi mukana työelämän erilaisten sopimusten ja lainsäädännön valmistelussa. Tästä perinteestä ei Suomessa tule luopua. Nyt valmistelun painopisteen eräiltä osin siirtyessä Keski-Eurooppaan ainakin suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen vaikutusmahdollisuudet ovat vähentyneet. Tämän vuoksi ammattiyhdistysliike tarvitsee lisää voimavaroja, henkilöstön koulutusta mm. kielitaidon sekä laajan säännösten opiskelun osalta.

Viidentenä asiana on eduskunnan työskentelyn muuttaminen. Uudelleenarviointi on tehtävä Suomen eduskunnankin osalta. Ulkoasiainvaliokunta ei jaostoihin jakautuneenaan ole enää riittävän laaja ja asiantuntevakaan elin käsittelemään kaikkea Euroopan yhdentymiseen liittyvää. Vaikka ulkoasiainvaliokunta olisikin edelleen keskeisin ja eri lausuntoja kokoava elin, on asioiden käsittelyä hajautettava työelämän, sosiaali- ja terveysalan, kulttuurin, viestinnän, maa- ja metsätalouden, verotuksen, oikeusasioitten, ympäristönsuojelun ja aluepolitiikan osalta erikoisvaliokuntiin (Ed. Pystynen: Ja koulutuksen!) — Ja koulutuksen. — (Ed. Björklund: Koko kenttä!) Eduskuntaan on saatava myös erityinen Eurooppa-tiedosto, josta kaikilla kansanedustajilla on mahdollisuus saada omalla äidinkielellään nopeasti tietoja haluamista asioista. Tämä edellyttää myös henkilöresurssien lisäämistä.

Kuudentena asiana on se, että Suomessa on panostettava ihmisiin työelämässä ja muutoinkin kansalaisiin, erityisesti vähempiosaisiin. Suomessa on panostettava henkilöstöön ja sen koulutukseen. Tulopoliittisen kokonaisratkaisun eräänä osana on laaja aikuiskoulutuksen uudistus. Tämä on erittäin

tärkeätä. Lisäksi henkilöstön osallistumista yritysten hallintoon on Suomessa edelleen kehitettävä mm. hallintoedustuksen osalta. Suurten yritysten ohella Euroopan yhteisön piirissä on erityistä huomiota kiinnitetty pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Suomessakin on vahvistettava pienten yritysten asemaa. Niitä ei saa jättää yhdentymisen jalkoihin.

Henkilöstön mahdollisuus käytännössä osallistua oman yrityksensä päätöksentekoon parantaa työelämän ilmapiiriä sekä vahvistaa yrityksiä kansainvälisessä kilpailussa. Myös luottamushenkilöstön asemaa, palkkausta ja toimintaedellytyksiä on parannettava kuten tulopoliittisen kokonaisratkaisuehdotuksen eräässä osassa on esitetty. Työvoiman kunnossapito vaatii tehostettua työterveyshuoltoa ja ns. sapattivapajärjestelmän toteuttamista. Erityistoimia työolojen, palkkauksen ja muiden etujen osalta on kohdennettava vanhempiin ikäluokkiin, jotta varhaiseläkkeelle hakeutuminen laskisi. Työelämän lisäksi Euroopan yhdentymisen mukanaan tuomat haasteet vaativat erityistä panostusta opiskelijoitten taloudellisen aseman kohentamisen ohella vähempiosaisten taloudellisten, henkisten ja sivistyksellisten oikeuksien parantamiseen. Ellei näin tehdä, vaarana on kuilun kasvaminen väestöryhmien kesken.

Arvoisa puhemies! Viimeiseksi iloinen asia: Menemme mielestäni kohti sosialidemokraattisempaa Eurooppaa. Se on meille sosialidemokraateille iloinen asia. Esillä olevien vaikeuksien osalta olemme paremmassa tilanteessa kuin esimerkiksi 50 vuotta sitten. Suomalaisella ja eurooppalaisella solidaarisuudella selviämme tästä kuten muistakin haasteista Suomen itsenäisyyden aikana.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Haluaisin kiinnittää huomiota hyvin tärkeään asiaan, johon ed. Skinnari jo kiinnitti huomiota. Haluaisin vahvistaa eräitä näkemyksiä keskustelussa siitä, mikä tulisi olemaan eduskunnan rooli tulevaisuudessa ja millä tavalla.

Ensinnäkin kiitos ed. Skinnarille siitä, että hän oli eräs niistä valiokuntapuheenjohtajista, jotka viime keväänä ottivat tilaisuuden todesta, ja ryhtyi järjestämään eduskunnassa sosiaalivaliokunnan tilaisuuksia. Niitähän on nyt ehditty järjestää kaksi, ja ymmärtääkseni sosiaalinen ulottuvuus on tullut niiden keskustelujen puitteissa varsin hyvin valiokun-

nan jäsenten tietoon. Samoin sanoisin, että oli valtakunnallista merkitystä sillä tilaisuudella, jonka puheenjohtaja Skinnari järjesti, (Ed. Stenius-Kaukonen: Sosiaalivaliokunta järjesti sen eikä puheenjohtaja Skinnari!) laaja-alaisella sosiaaliulottuvuuden seminaarilla, jossa oli kokonaisvaltaisesti Suomesta asiantuntijoita paikalla. Tämä on juuri sen kaltaista toimintaa, joka pitäisi saada ulottumaan nyt kaikkiin valiokuntiin.

Mitä tulee ulkoasiainvaliokuntaan, sehän on ollut tavattoman aktiivinen koko tämän vaiheen ajan. Kannattaa todella miettiä näitä näkökohtia, jotka tässä tulivat esille: Millä tavalla vielä lisätään Efta-parlamentaarikkojen yhteistyön roolia? Itse tiedonannossahan mainitaan, että keskusteluissa on ollut esillä mahdollisuus luoda neuvoo antava asema Efta-maiden parlamentaarikkokomitean ja EY-parlamentin edustajista koostuvalle yhteiselimelle. Näitä kaikkia suunnitelmia on syvennettävä ja lisättävä eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia. Joka tapauksessa ehdoton johtopäätös on se, että eduskunta on saatava kokonaisvaltaisesti mukaan valmisteluun kaikkien valiokuntien osalta.

Kun ed. Skinnari puhui sosiaalisen ulottuvuuden kysymyksistä, niin koska se liittyy samaan aihepiiriin, haluan nyt hallituksen puolesta hyvin selkeästi ampuu alas erään uutisankan. Nimittäin saatan lukea tämän päivän lehdistä, ainakin Helsingin Sanomista kuin myös Uudesta Suomesta, että SKDL:n pääsihteeri Salme Kandolin on puuttunut eilen Lohjalla eduskunnassa käytyyn keskusteluun Länsi-Euroopan yhdyntämisestä. Uskoisin, että lainaus on tarkka, mutta hän sanoo näin tämän lehtitiedon mukaan: "Tiedossa kuitenkin on, että SDP ja kokoomus eivät saaneet hallituksen tiedonantoa kokoon täysin yksimielisesti, Kandolin huomauttaa. Hänen mukaansa kokoomus ei olisi halunnut mainita ns. sosiaalista ulottuvuutta lainkaan." — Siis tässä tiedonannossa.

Minä en lainkaan käsitä, mitä tämä tarkoittaa. Tässä väitetään, että kokoomus olisi hallituksen sisällä pyrkinyt estämään sosiaalisen ulottuvuuden mainitsemisen tässä tiedonannossa. Tässä asiassa yksinkertaisesti ei ole mitään perää. Olen ollut koordinoitavastuussa tästä tiedonannosta kaikkien ministeriöiden osalta. Olen myös kokoomuksessa ollut päävalmistelija ja pääneuvottelija sil-

loin, kun hallituspuolueet panivat kasaan tiedonannon tekstiä. Mitään tällaista ei ole tapahtunut. Me olemme valmistaneet tämän tiedonannon hallituksessa täysin yksimielisesti. Mitään tällaista ei ole tapahtunut, mitä Salme Kandolin tämän puhereferaatin mukaan väittää. Me emme ole sanallakaan vaatineet kokoomuksen puolelta sosiaalista ulottuvuutta pois. Päinvastoin me olemme painottaneet sen erittäin keskeistä merkitystä, samoin ympäristökysymysten keskeistä merkitystä ja niiden ottamista niin laajalti mukaan kuin tällä hetkellä on mahdollista, kun esimerkiksi talousyhteisö ei ole vielä päättänyt sosiaalista ulottuvuutta koskevalta osalta asiasta.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnarin puheenvuorossa todettiin, että ulkoasiainvaliokunta ei ole riittävä käsittelemään integraatiota, ja myös torjuttiin integraatiovaliokunta. Olen aivan samaa mieltä. Tätä asiaa pitäisi käsitellä nyt ja jatkossakin koko eduskunnassa.

Mutta haluaisin huomauttaa, että tässäkin on kuitenkin keskeisintä se, miten voidaan tehdä päätöksiä asiasta. Kun en niin tarkasti asiaa tunne, ehkä käytän tässä asiantuntijaa.

Vuosi sitten ulkoasiainvaliokunta piti seminaarin 70-vuotisjuhlansa kunniaksi, ja siellä pohdittiin päätöksentekojärjestelmää. Siellä professori Jyränki sanoi, että perustuslait eivät oikein anna selvää kuvaa, missä päätöksentekoprosessin vaiheessa tasavallan presidentin pitää pyytää eduskunnan hyväksymistä. Hänen mielestään kuitenkin on aivan selvää, että jos jotain tosiasiallista merkitystä halutaan, pitää hyväksymistä pyytää ennen kuin Suomen puolesta lopullisesti sitoudutaan asianomaiseen sopimukseen.

Edelleen hän sanoi — lainaus: "Jotta eduskunnalla olisi reaalista vaikutusvaltaa valtiosopimusten yhteydessä, ei riitä, että sopimukset esitetään eduskunnan hyväksyttäväksi ennen kuin ne saatetaan Suomea sitoviksi. Eduskunnalla voi olla vaikutusta sopimuksen sisältöön vain, jos eduskunta tai sen ulkoasiainvaliokunta pääsee lausumaan käsityksensä sopimuksesta ennen kuin sen teksti on kansainvälisissä neuvotteluissa asiallisesti hyväksytty." Sitten hän vielä lisäsi: "Sitä paitsi joskus saattaa jo itse sopimusneuvotteluihin ryhtyminen sisältää ratkaisun,

josta ei ole enää paluuta. Sellaisissa tapauksissa olisi eduskunnan tai sen elimen saatava lausua mielensä asiasta jo ennen neuvottelupäätöksen tekemistä.”

Juuri tätä me olemme toivoneet, että valiokunnassa käsiteltäisiin näitä asioita.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnari vaati ay-liikkeen ja myös eduskunnan aseman vahvistamista, mutta hän itse onkin vahvistanut eduskunnan asemaa sillä tavoin, että sosiaalivaliokunnassa käsiteltävänä oleva merenkulkijoiden sosiaaliturvaa koskeva Ilon sopimus on jätetty käsittelemättä valiokunnassa. Näin on kyllä vahvistettu eduskunnan asemaa, mitä sinänsä kannatan, mutta heikennetty ammattiyhdistysliikkeen asemaa. Tästä asiasta aion perusteellisemmin puhua joskus keskellä yötä, kun saan varsinaisen puheenvuoroni. Mutta haluaisin tuoda tämän asian jo tässä vaiheessa esille. Mielestäni on erittäin huono asia, että Ilojärjestelmä ollaan kokonaan syrjäyttämässä.

Ed. Skinnari vaati Eurooppa-tiedostoa, ja tätä lämpimästi kannatan. Kun itse yritin saada tietopalvelusta juuri sosiaalista ulottuvuutta koskevia asiakirjoja, jotka nyt ovat juuri Brysselissä ja viime viikolla olleet Euroopan parlamentissa olleet käsiteltävänä, niin meni toista viikkoa ennen kuin sain luonnoksen toimintaohjelmasta. Tänään sain jo sitten toisen kappaleen ja erittäin mielenkiintoista tietoa Euroopan parlamentin käymästä keskustelusta 23.11. Mutta me todella tarvitsimme tiedoston, mistä nopeasti saataisiin näitä tietoja. On hullunkurista, että niitä oli ministeriöstä toiseen haettu ja loppujen lopuksi ne oli Brysselistä lähetetty eduskuntaan, kun ei löytynyt ainakaan oikeata henkilöä, joka olisi osannut antaa näitä asiakirjoja.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totean vain tästä merenkulkoittien sosiaaliturvaa koskevasta Ilon sopimuksesta, että se todellakin on yksi eduskunnassa tällä hetkellä olevista sopimuksista, jolla on vaikutuksia henkilöstön asemaan Suomessa ja ulkomaisen henkilöstön asemaan täällä. Mutta ed. Stenius-Kaukonen tietää yhtä hyvin kuin minäkin, mihin tämä asia valiokunnassa juuttui. Nyt on tarkoitus käynnistää neuvotteluja ihan ensi

viikolla merenkulkujärjestöjen kanssa, jotta tässä asiassa päästäisiin eteenpäin.

Ruotsihan on seurannut Suomen käyttäytymistä tässä asiassa, ja Norja ja Tanska ovat taas lähteneet omille teilleen. Tämä tietysti osaltaan osoittaa sen, että kaikki asiat eivät ole kovin yksinkertaisia, mutta toivottavasti ed. Stenius-Kaukonen auttaa tämän kuten monien muittenkin asioiden ratkaisemisessa.

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Euroopan yhdentymiskehityksessä on kyse ihmisten rajoista kahdellakin tavalla: ihmisten henkisistä rajoista ja ihmisten tekemistä rajoista.

Ensimmäistä kertaa Länsi- ja Itä-Euroopan historiassa ihmiset murtavat rajoja rauhan ehdoin. Aina ennen maailman mahtavat ovat halunneet murtaa rajoja viemällä rautaa rajoille, haluamalla alistaa ja omistaa. Nyt ensimmäistä kertaa kansat murtavat rajoja kaataen hallitsijoita ja muureja.

Perisuomalainen jurous ja ujous ovat monin tavoin kulttuurissamme ja arjessamme esiintyviä. Asenteemme, vieraan pelkomme pulpahtavat helposti esiin suhtautumisessamme muiden maiden ja jopa omankin maamme ihmisiin, etenkin jos heidän värinsä, kulttuurinsa, poliittiset tai uskonnolliset näkemyksensä ovat erilaiset kuin omamme.

Kielellinen kommunikaatio on ollut tie ihmisyyteen. Meidän suomenkielisten kommunikaatiotaitoa muiden kanssa ei toki helppota kieleemme omaperäisyys. Sieltä löytyy niin perin harvoja sanoja, joiden avulla voimme ymmärtää muita kieliä. Se on myös maaperä helposti siennettävälle ennakkoluuloille. Euroopan yhdentymisen tarjoaakin rajattomat mahdollisuudet henkisen hukkauran kasvattajille.

Euroopan yhdentymiskehityksellä on helppo pelotella luettelemalla uhkatekijöitä. Kaipaen sitä, että mustamaalaajat uskaltaisivat katsoa mustikanvärisestä kristallipallostaan, millainen olisi muista maista eristäytynyt sinivalkoinen museoitu Suomi. Pelkäänpä, että se vaihtoehto synnyttäisi todellisen muuttovirran, varsinaiset ristiretket Suomesta Eurooppaan.

Yhtenä kehityksen uhkatekijänä on pidetty ihmisryntäystä Suomeen paremman elintason perään. Suomen maantieteellinen, ilmastoollinen ja viimeistään kielellinen ja kul-

turellinen tausta on kuitenkin tehokkuudessaan enemmän kuin suojia. Se on este, yhtä inhorealistenten kuin Kiven aikalaisille Kiven sovitus tai nyky-suomalaiselle Turkan sovitus Seitsemästä veljeksestä. Enemminkin joudumme todella pohtimaan sitä, miten estämme meidän hyvin koulutettujen ja kielitaitoisten nuoremme joukkopään ns. paremmille markkinoille. On täältä lähdetty ennenkin, lähdetty jopa täysin ilman kielitaitoa ja ammattitaitoa parempaa elämää etsimään, jopa toiselle puolelle maapalloa.

Meitä on peloteltu myös kulttuurimme tuhoutumisella. Omalta osaltani toivotan tervehdyksi Euroopan maiden kulttuurin. Mielestäni meillä ei todellakaan ole mitään menetettävää, jos edes osa siitä amerikkalaisesta tappamisen, rahan ja pinnan palvonnan jumaloinnista jäisi pois televisio- ja taivaskäyttö, videotarjonnastamme, musiikistamme ja muista arkeisista annista.

Uusien kulttuuriantien lisäksi näen myönteisenä nykyistä paremmat mahdollisuudet matkailulle ja työnteolle Euroopassa. Toivonkin, että yhteistyö luo mahdollisuudet vapaaehtoiseen, ei vain lomailun tai paremman leivän sanelemaan oleskeluun kotimaan ulkopuolella.

Kehitys asettaa varmasti uusia haasteita lastemme ja nuoremme koulutukselle, mutta se avaa myös uusia mahdollisuuksia. Meidän on mietittävä keinoja myös siihen, miten saisimme tänne tulemaan nuoria muualta Euroopan maista opiskelemaan ja tekemään työtä.

Käydyssä keskustelussa on yksi asia jäänyt perin vähälle huomiolle. Euroopan yhdentymiskehitys luo todella uusia mahdollisuuksia rauhan työlle, mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä parempien sosiaalisten elinolosuhteiden puolesta. Saatan olla turhan optimistinen, mutta uskon, että niin taloudellinen kuin sosiaalinen ja kulturellinen yhteistyö luo edellytyksiä pysyväle rauhalle. Minun tulkintani historiasta on se, että taloudelliset, sosiaaliset ja kulturelliset ristiriidat ja epäkohdat ovat olleet se maaperä, jolle sodan siemenet on kylvetty.

Yhdentävä Eurooppa merkitsee mahdollisuuksia yhdentymälle maailmalle. Meillä on annettavanamme arvokas kansallinen panos: puolueettomuuden, demokraattisuuden sekä sosiaalisen ja tasa-arvoisen oikeudenmukaisuuden arvot. Näen ne mahdollisuutena ja

voimavarana sille, että osaltamme voimme vaikuttaa siihen, että jonakin päivänä varat, joita nyt käytetään varusteluun ja puolustukseen, voitaisiin käyttää ihmisten sosiaaliseen hyvinvointiin.

Arvoisa puhemies! Pekka Kuusen kirjan Tämä ihmisen maailma viimeisen kappaleen sanoin: "Luotan nuorisoon. Informaatioltaan nopeasti uudistuva nuoriso aistii, tuntee, ymmärtää haasteen. Se muuttaa rauhanliikkeen kattavaksi eloonjäämisliikkeeksi. Nuori, uudistuva ihminen sen tekee."

Maa- ja metsätalousministeri Pohjala: Herra puhemies! Euroopassa tapahtuvaa yhdentymiskehitystä on tarkasteltava kokonaisuutena, jonka lopputuloksena Suomi tulee olemaan entistä enemmän osa Eurooppaa, kuitenkin omat erityispiirteemme säilyttäen. Olemme nyt neuvotteluprosessin siinä vaiheessa, jolloin vähitellen ruvetaan pääsemään asian ytimiin ja käsittelemään yksityiskohtia. Jos jo nyt rupeaisimme lyömään kiinni kantojamme yksityiskohtiin, ajaisimme itsemme perin huonoihin neuvotteluasemiin. Niinpä tässä vaiheessa on käsiteltävä periaatteita. Eduskunta saa keväämmällä keskusteltavakseen enemmän yksityiskohtia, ja sen jälkeen alkaa olla päätöksenteon aika. Koko ajan on huomattava, että eduskunta tekee Suomen osalta lopulliset päätökset niin integraatiosta kuin siihen monin osin liittyvästä Gattin Uruguayn kierroksesta.

Maatalous ja maatalouspolitiikka ovat Euroopan yhdentymisneuvottelujen ulkopuolella. Tämä tapahtuu sekä Euroopan yhteisön että Efta-maiden tahdosta. Suomen kannalta asia on selkeä. Liittyminen täydellisesti Euroopan yhteisön ylikansalliseen maatalouspolitiikkaan merkitsisi maatalouden aika pitkälle menevää loppumista Suomessa. Meille jäisi todennäköisesti jonkin asteista maidon tuotantoa, sen ohella lihan tuotantoa sekä vihannestuotantoa. Kansalliset etumme edellyttävät elintarvikepuolen turvaamisen kaikissa olosuhteissa sekä laajojen maaseutualueidemme asuttuna pitämisen. Tämä ymmärretään myös Euroopan yhteisön piirissä.

Sen sijaan on selvää, että meidän täytyy olla valmiit maataloustuotteiden kaupan kehittämiseen maa- ja tuotekohtaisin järjestelyin samaan tapaan kuin Suomi on tehnyt esimerkiksi juustokaupassaan Euroopan yhteisön kanssa. Jalostettujen tuotteiden kaupassa ke-

hitetään nykyistä hinnanerokorvaukset sallivaa järjestelmää, joka edellyttää meidän vientitukiperusteittemme muuttamista ja elintarviketeollisuuden valmistautumista kovenemaan kilpailuun myös kotimarkkinoilla.

Maataloudesta puhuttaessa ja muutenkin kietoutuvat Euroopan integraationeuvottelut ja Gattin Uruguayn kierros yhteen. Tämä johtuu nimenomaan prosessien samanaikaisuudesta. Molemmat tulevat vaikuttamaan Suomen maatalouteen ja Suomessa harjoitettavaan maatalouspolitiikkaan.

Suomen tavoitteet on määritelty eduskunnan alkukesästä hyväksymässä viisivuotisessa maataloustulolaissa. Nuo tavoitteet ovat luonnollisesti myös ohjeet meidän neuvottelijoillemme molemmissa prosesseissa. Tavoitteen määrittely käsittää niin omavaraisuustavoitteet kuin maatalousväestön tulon sekä sen osallistumisen viennin rahoittamiseen. Olemme vähentämässä tuotantoamme lähemmäs kotimaisen kulutuksen tasoa. Lopullinen tavoite on päästä mahdollisimman pitkälle eroon valtion maksamasta vientituesta, siis yhteiskunnan tukemasta viennistä. Siihen tarvitaan kuitenkin jonkin verran aikaa. Muutos on vaikea niin maatalouden, maaseudun kuin elintarviketeollisuudenkin kannalta. Tärkeintä on, että saamme hallitusti alkuun elintarvikesektorin avaamisen sen nykyisestä sulkeutuneisuuden tilasta. Avaamisen tulee käsittää kaikki sektorin osat, maatalous, sille tuotantopanoksia valmistava ja myyvä teollisuus, jalostus ja kauppa.

Hallitus on hyväksynyt kilpailun tehostamista koskevan toimenpideohjelman, joka pitää sisällään merkittäviä elintarvikesektorin avaamistoimia. Elinkeinotoimintaa rajoittavia säännöksiä on tarkoitus purkaa mm. maatalouden tuotantopanosten sekä tuotteiden kauppaan ja jakeluun liittyen. Uusissa säännöksissä estetään kilpailua rajoittavien säädösten aikaansaaminen.

Elintarvikepoliittisen ohjelman valmistamisen yhteydessä hallitus on päättänyt, että muutetaan vientituen määräytymisperusteet kattamaan kotimaisen ja ulkomaisen raaka-aineen hintatason ero; poistetaan tarpeeton tuontilisensiointi elintarvikkeilta, joita meillä ei juuri tuoteta; selvitetään mahdollisuudet korvata näiden ja mahdollisesti joidenkin muidenkin tuotteiden tuontilisensiointia tuontimaksuilla ja tulleilla; poistetaan elintarvikkeiden raaka-ainekauppaan liittyvä

tarpeeton keskusliikkeiden kautta laskutus; uusitaan elintarvikkeiden liikevaihtoverojärjestelmä vastaamaan mm. Euroopan yhteisön maissa noudatettua järjestelmää; tutkitaan tavaroiden ja palvelusten hintasuhteita vääristävien sidonnaisuuksien purkamista; lisätään keinovalikoimaa kilpailunrajoituslain soveltamisen tehostamiseksi. Muun muassa rinnakkaistuonnin estäminen pitäisi saada mahdolltomaksi.

Edellä esitetyt ja muut kilpailun edistämistoimenpiteet vaikuttavat luonnollisesti maatalouteen ja maatalouspolitiikkaan, mutta uskon vaikutuksen pitkällä tähtäimellä olevan positiivinen. Maatalouden on päästävä irti liiallisista sidonnaisuuksista ja sopeutettava toimintansa olemassa oleviin realiteetteihin. Eräs näistä on epäilemättä hallittu sulkuluukkujen avaaminen, johon nyt valmistaudutaan.

Toivon seuraavan askeleen olevan tuotantopolitiikan hallinnan ja sääntelyn muuttaminen maatalouden ja elintarviketeollisuuden itsensä toimesta tapahtuvaksi. Tämä on myös eräs tapa vastata ulkopuolelta tuleviin haasteisiin.

Herra puhemies! Suomen maatalouden kehittäminen museoksi, jossa viljelijät toimivat eräänlaisen sosiaalisen kansalaispalkan varassa, ei ole vastaus kansainvälisen kehityksen haasteisiin, kuten jotkut näyttävät luulevan. Maatalouden kehittyminen ja elinvoimaisuus edellyttävät sen yrittäjäluonteen ylläpitämistä. Tämän tosiasian käsittämiseksi ei kaiketi juuri nyt tänä ajankohtana tarvita erityisiä ulkomaisia opintomatkoja. Voimme lukea nämä asiat joka päivä myöskin sanomalehdistä.

Kokonaan toinen asia on, että meidän tulee osana Euroopan yhdistymistä ja Gattin Uruguayn kierrosta sopeuttaa maataloutemme uusiin vaatimuksiin. Onnistuminen tässä vaativassa tehtävässä edellyttää maatalouden, teollisuuden ja kaupan kiinteätä yhteistyötä. Kaikki riippuu kaikesta — niin tässäkin — ja vain hyvällä yhteistyöllä saadaan tuloksia aikaan.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Keskityn puheenvuorossani koskettelemaan lähinnä koulutusta ja eräitä kulttuuripoliittisia asioita.

Yhdentyvässä Euroopassa koulutus tulee saamaan yhä suuremman merkityksen. Toi-

saalta sitä perustellaan Euroopan yhteisön jäsenmaiden taloudellisella kilpailukyvyllä. Toisaalta taas työvoiman ammatillisen ja alueellisen liikkuvuuden ongelmiin haetaan yhä useammin ratkaisuja erilaisista koulutusjärjestelmistä. Tähän mennessä Euroopan yhteisön koulutushankkeista suurimmat ovat olleet joko yliopistojen välistä ja opiskelijavaihtoon painottuvaa tai yritysten ja yliopistojen välistä teknologian alan henkilövaihtotai yhteistyöohjelmaa. Kumpaankin hankkeeseen tulevat Efta-maat mukaan vuoden 1990 alusta.

Tätä nykyä Euroopan yhteisön piirissä kehitetään voimakkaasti ammatillista koulutusta. Ammatillisen koulutuksen vastaavuuksien kehittämisessä on mukana myös Pohjoismaiden neuvosto. Koulutuksen kehittämisen Euroopan yhteisön sisällä voi väittää tähän mennessä palvelleen ennen muuta elinkeinoelämää. Jatkuvan koulutuksen menestyksestä puhuneet ovat tarkoittaneet sillä usein jäykän, aikuisille tarkoitetun opintojärjestelmän luomista, jossa ei ole ollut sijaa luovalle, yleissivistävälle tai kulttuuritaitojen ja -tietojen opiskelulle.

Euroopan yhdentymisessä koulutuspolitiikan tulisiikin tähdätä myös laajempien, kaikkien Euroopan kansojen välistä yhteisymmärrystä lisäävien tavoitteiden toteuttamiseen. Onhan Euroopan yhdentymisessä tavoiteltava ensi sijassa sellaista Eurooppaa, joka tunnustaa eri maiden, kansojen ja kulttuurien moninaisuuden ja omaehtoisen elämisen oikeudet.

Euroopan yhdentymiseen liittyviä suuria koulutuksellisia haasteita on kielitaidon ja kansainvälisten vaatimusten kehittäminen. Tällöin on tärkeää, että kyetään lisäämään useiden kielten opiskelua ja toisaalta osallistumaan Euroopan yhteisön toteuttamiin ja suunnittelemiin erilaisiin kieliohjelmiin. Lähi-vuosina tärkeimmäksi nousee Lingua-kieliohjelma, joka käynnistyy vuoden 1990 alussa ja jonka tavoitteena on opettaa nuorille Euroopan yhteisön jäsenmaiden virallisia kieliä. Euroopan yhteisön ulkopuolisista maista ainakin Ruotsi on tällä hetkellä hankkeista hyvinkin kiinnostunut. Seuraako myös Suomen opetushallinto aikaansa?

Kielten opetuksen lisääminen on suuri haaste etenkin suomalaiselle koulutukselle, suomalaisilla kun ei ole omasta äidinkielestään vieraiden kielten opiskelussa samanlais-

ta tukea kuin muilla Euroopan kansoilla. Vieraiden kielten opiskelua on siksi tehostettava peruskoulusta aikuiskasvatukseen huomioiden kielitaidon vaatimus myös yritysten välisen yhteistyön lisääntyessä.

Työntekijöiden siirtyessä pakon edessä maasta toiseen myös aivan uudet vaatimukset ja haasteet ovat ammattiyhdistyskoulutuksella tulevaisuudessa. Naisten ja miesten tasa-arvoinen asema, tes-järjestelmät ja aytoiminta työpaikoilla ovat asioita, jotka myös liittyvät eräänä osana Euroopan yhteisön kehitystyöhön.

Meillä kaikilla eurooppalaisilla on jo yksi yhteinen kieli. Se on musiikki. Siksi on hyvä ottaa esille tämä tärkeä kulttuurialue ja tarkastella musiikkitoiminnan asemaa yhden-tyvässä Euroopassa. Euroopan yhteisössä musikit, kapellimestarit, solistit, orkesterit ja muut yhtyeet voivat vapaasti hakeutua työhön mihin tahansa muuhun Euroopan yhteisön maahan ilman työlupia. Orkestereiden koesoitot ovat vapaat kaikille Euroopan yhteisön maiden kansalaisille, ja minkäänlaista estettä ei saa olla muusikoiden kiinnittämisessä. Työolosuhteet, verotus ym. työsuhteeseen liittyvät seikat pitää järjestää samoin ehdoin kuin kotimaisille työntekijöille. Tällä hetkellä on Suomen orkestereissa ulkomaalaisia soittajina lähinnä jousisoitinryhmissä kotimaisten jousisoittajien viulu- ja alttoviuluvähyyden vuoksi. Muutamat orkesterit ovat tuottaneet muusikoita mm. Englannista, Unkarista jne.

Euroopan yhteisön ulkopuolelle jäävien muiden maiden musikit joutuvat edelleen jäämään työ- ja opiskelulupakäytännön piiriin. Tästä ei aiheutune suurta muutosta nykykäytäntöön, jossa taiteen lajista johtuen työhönotto ja sen estäminen onneksi on melko olematonta.

Tekijän- ja esittäjänoikeudet. Tekijänoikeudet ovat suhteellisen samanlaiset Euroopan maissa. Tekijänoikeus lakkaa yleensä silloin, kun säveltäjän kuolemasta on kulu-
nut 50 vuotta. Niin sanotut naapurinoikeudet eli esittäjän — mm. kapellimestari, solisti, orkesterimuusikko — oikeudet poikkeavat toisistaan valitettavasti eri maissa. Näiden oikeuksien yhdenmukaistamiseen ei aseteta Euroopan yhteisön piirissä velvoitteita, sillä niihin on olemassa kansainvälisiä sopimuksia, Bernin sopimus ja ns. Rooman sopimus, jonka myös Suomi on allekirjoittanut. Tässä

suhteessa Euroopan yhteisön ulkopuoliset maat ovat samassa asemassa.

Euroopan yhteisön asiakirja, ns. Vihreä kirja, sen sijaan puuttuu piraattituotantoon, yksityiseen ääni- ja kuvataallennetoimintaan sekä tallenteiden vuokraukseen. Piraattituotanto, laitton äänitteiden valmistus ja myynti, yritetään saada kuriin asetuksilla, tullikontrollin parantamisella ja valtiollisilla digitaaliäänitteiden valmistukseen tarvittavien laitteiden kontrollilla. Yksityinen ääni- ja kuvataallenteiden nauhoittaminen aiheuttaa ääniteollisuudelle ja esittäjille huomattavia rahallisia menetyksiä. Nauhoituksen vaikeuttamiseksi on esitetty, että digitaalisten nauhureiden kopiointikapasiteettia tulotaisiin rajoittamaan. Tallenteiden vuokrausoikeudet ja -korvaukset on tarkoitettu saadaan järjestykseen. Edellä mainitut toimenpiteet puolustavat äänituotantoon osallistuvien orkestereiden, muusikoiden, kapellimestareiden ym. mahdollisuuksia saada korvaus tuotteestaan.

Julkisen tuki orkestereille: Valtiollinen tukisysteemi on Euroopan yhteisön asiakirjojen mukaan yhteismarkkina-ajatuksen kanssa yhteensopimaton. Suurimmalle osalle Euroopan orkestereista julkinen tuki on kuitenkin välttämätöntä. Ilman julkista tukea orkesterikulttuuri häviäisi Euroopasta. Tästä syystä on hyvin epätodennäköistä, että orkestereiden julkinen tukisysteemi joutuisi asiakirjassa tarkoitettujen rajoittavien säännösten piiriin. Kaiken kaikkiaan Euroopan yhdentymisen ei toisi kovinkaan huomattavia muutoksia Suomen orkesteritoimintaan. Vapaa työvoiman liikkuvuus toisi mahdollisesti jonkin verran ulkomaisia muusikoita Suomeen, mutta myös veisi suomalaisia ulkomaille. Palvelusten liikkuminen lisää eurooppalaisten orkestereiden välistä kilpailua. Tämä koskisi maassamme lähinnä suurimpia orkestereita ja varsinkin niiden kiertue-toimintaa, mikä mielestäni ei ole huono asia.

Arvoisa puhemies! Euroopan yhdentymiskeskustelussa ja kun Suomen valtion ryhtyy toimenpiteisiin, on otettava huomioon koulutuksen lisäksi eri kulttuurisektorien osuus, kuten kuvataiteet, musiikki, museotoiminta, teatteritoiminta jne. Kaikkia näitä tulee kehittää ja luoda puitteet niin, että pystymme vastaamaan nykyajan vaatimusten mukaisesti Euroopan yhdentymishaasteisiin suomalaisen yhteiskunnan edun mukaisesti.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Länsi-Euroopan taloudellisen ja poliittisen yhdentymisen lähtökohtana oli toisen maailmansodan jälkeinen kylmän sodan Eurooppa. Siitä ajankohdasta olosuhteet ovat muuttuneet, ja tämän hetken maailmanlaajuiset ongelmat ovat jo toiset: ympäristökysymykset, kehityserot rikkaan pohjoisen ja köyhän etelän välillä, luonnonvarojen riittävyys sekä asevarustelun laajuus, mukaan lukien ydinasearυναalin määrä.

Jo vuonna 1975 allekirjoitettu Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin päätösaikirja perustuu uudelle ajattelulle. Siinä ilmaistaan jo osanottajavaltioiden pyrkimys yhteistyön kehittämiseksi kaupan, teollisuuden, tieteen ja teknologian, ympäristönsuojelun ja muun taloudellisen toiminnan aloilla siten, että se myötävaikuttaisi rauhan ja turvallisuuden vahvistumiseen Euroopassa ja koko maailmassa. Jos ja kun Euroopan yhdentymisen saa kehittyä näiden periaatteiden mukaisesti, mihin nyt ajankohtaiset tapahtumat viittaisivat suurvaltajohtajien liiputtaessa Helsinki II:n järjestämisen puolesta, Suomen mitä ilmeisin intressi on tukea tätä kehitystä ja olla siinä mukana. Käynnissä oleva kehitys johtaa, mikäli saa häiriintymättä jatkua, idän ja lännen välisen vastakkainasettelun lieventymiseen. Se puolestaan edesauttaa sitä, että eurooppalainen talousalue Ees pitää sisällänsä mahdollisimman vähän syrjiviä aineksia, mikä on välttämätöntä.

Erityisesti haluan nostaa esille kehitysmaiden aseman, kuten keskusteltaessa eduskunnassa jo vuonna 1973 Eec-vapaakauppasopimuksesta, ja muistuttaa, että koko Euroopalla on suuri vastuu myös kolmannen maailman kehittämisestä eikä vain omasta itsekkästä taloudellisesta edusta. Tässäkin vaiheessa haluan korostaa, että yhdentymisen tulisi voida rakentaa tasavertaisuuden pohjalle siten, että kaikki maat, ketään syrjimättä, voisivat siinä olla mukana kehityksasteesta ja yhteiskuntajärjestelmästä riippumatta.

Reunaehtona tapahtumassa olevassa yhdentymisessä haluan lisäksi korostaa viime vuonna annetun hallituksen selonteon mukaisesti, että Suomen puolueettomuuspolitiikan toteuttaminen edellyttää päätöksenteon pitämistä omissa käsissämme. Siirryttäessä entistä yhdentyneemmässä maailmassa yhä

useammin kansainvälisin sopimuksin sovelta-
maan erilaisia normeja pidän tärkeänä, että
niiden valmisteluun ja erityisesti niistä päät-
tämään viime kädessä pääsee myös eduskun-
ta valtiopäiväjärjestyksen mukaisesti.

Taloudellisen toiminnan ollessa yhä enem-
män monikansallisten yritysten käsissä on
lisäksi tärkeää, että ammattiyhdistysliike saa
riittävät toimintaedellytykset mm. konserni-
tasolla. Ammattiyhdistysliikkeen ja poliittisen
vasemmiston piirissä ei voida nähdä
hyvänä ennusmerkinä sitä, että Pohjoismaiden
neuvostossa kaikki oikeiston edustajat
äänestivät kumoon suosituksen, jolla pyrittiin
vahvistamaan ammattiyhdistysliikkeen
asemaa kansainvälisellä tasolla mahdollista-
malla konserniyhteistyö. Me odotamme uu-
denlaista asennoitumista myös poliittiselta
oikeistolta tässä uudenaikaisessa historiallisessa
tilanteessa.

Aikaisemmin tekemämme ratkaisut, kan-
santaloutemme kehitys ja vientimme suun-
tautuminen tekevät Suomelle välttämättömäksi
pysyä mukana siinä yhdentymiskehitykses-
sä, mikä nyt Länsi-Euroopassa on tapahtu-
massa. Erityisen selkeästi tämä tulee esille
liikenteen alueella. Maantieliikenteessä on
tärkeää, että vastavuoroisuusperiaatetta nou-
dattaen saadaan aikaan sopimukset, jotka
mahdollistavat suomalaisen liikennöinnin jat-
kumisen. Tämä edellyttää, että myös Suo-
messa sopeudutaan yleiseurooppalaisiin nor-
meihin ja kustannustasoon. Kuljetuselinkei-
noa on tällöin tuettava poistamalla ne kus-
tannustekijät mm. verotuksesta ja rahoituk-
sesta, jotka ovat heikentämässä kilpailukykyä.
Myös ulkomaisten liikenteenharjoittajien
mahdollisuus ajaa Suomessa halvemmalla
polttoaineella on poistettava.

Euroopan työaika määräykset ovat suoma-
laisia tiukemmat vielä nyt eduskunnan käsit-
telystä olevan lainmuutoksen jälkeenkin.
Tältä osin yhdentymiskehitys on myönteistä
nimenomaan suomalaisille autonkuljettajille.
Taka-askeliin tällä kohtaa ei ole syytä Eu-
roopassa, sillä väsymys jo nykyisellään on
liikenteessä suuri turvallisuusriski. Sen sijaan
Suomen tulee hyväksytyn pohjoismaisen lin-
jan mukaisesti toimia liikenneturvallisuuden
yleiseksi parantamiseksi Euroopassa.

Tiedonannossa aivan oikein korostetaan
yhdistettyjen kuljetusten merkitystä ja kehit-
tämistarvetta. Tämä liittyy läheisesti Euroo-
passa yleiseen rautateiden kehittämislinjaan.

Siihen suorastaan pakottavat maantieliiken-
teen ruuhkautuminen ja sen aiheuttamat
ympäristöongelmat. Suomen on syytä antaa
kaikki tuki Pohjoismaiden neuvostossa
omaksutun linjan mukaisesti sille, että rau-
tatie — laiva — rautatie-kuljetukset saavat
yhä suuremman sijan Eurooppaan suuntau-
tuvassa tavaraliikenteessä. Meillä on tähän
jo valmiuksiakin mm. Turun ja Uudenkaup-
pungin terminaalien valmistuttua, joihin
eduskunnan liikennevaliokunta kävi alkusyk-
systä tutustumassa. Eurooppaan suuntautu-
vassa liikenteessä on pidettävä mielessä myös
ne mahdollisuudet, joihin Itä-Euroopan
kautta kulkevat maantie- ja rautatiereitit
antavat. Ne voivat olla vaihtoehto yhä enem-
män ruuhkautuville Länsi-Euroopan liiken-
neväylille.

Euroopan yhteisössä on muotoutumassa
nykyistä vapaampi ilmailun liikennelupapoli-
tiikka. Meidän tavoitteenamme tulee olla
säilyttää vähintään nykyiset reittiosuudet ja
reittivalikoimat yhdyntävässä Euroopassa.
Vapaampi liikennelupapolitiikka mahdollis-
taa paremmin myös esimerkiksi poikittaislii-
kenteen mm. Keski-Pohjolan alueella, mikä
on voitava välittömästi hyödyntää. Euroo-
pan yhdentymisen tuo muutenkin tullessaan
merkittäviä muutoksia ja mahdollisuuksia
lentoliikenteen hoitoon. Tämän vuoksi tulisi
erityisen huolellisesti analysoida, miten eh-
dotetut muutokset vaikuttaisivat suomalaisten
matkustusmahdollisuuksiin, suomalaisten
yhtiöiden markkinatilanteeseen, matkus-
tajien ja työntekijöiden turvallisuuteen sekä
kasvavan ilmailun ammattikunnan työoloi-
hin.

Liikenteen ohella EY:n piirissä myös pää-
oman liikkuminen tulee vapautumaan pää-
sääntöisesti jo ensi vuoden heinäkuun alusta
lähtien. Perusidea on se, että vapaan pää-
oman liikkumisen ohella ei saa olla myös-
kään rajoituksia omistukselle ja liikkeen pe-
rustamiselle. Ilmeisesti eurooppalaisella ta-
lousalueella, Ees, ei myöskään olisi mahdol-
lista ylläpitää yleisiä ulkomaalaisomistusta
koskevia rajoituksia ainakaan nykyisessä laa-
juudessa. Niitä hallitus on jo täällä kuullun
mukaisesti tämän tiedonannon tekemisen jäl-
keen muuttanutkin. Sen sijaan ulkomaalais-
omistus voisi olla riippuvainen esimerkiksi
valtioneuvoston erityisluvasta niin kuin EY-
maissakin on joissain tapauksissa EY:n ul-
kopuoliisiin nähden.

Joka tapauksessa tällä kohtaa on oltava hyvin varovainen myös tulevaisuudessa, ettemme myy maatamme jossain historiallisessa vaiheessa maailman suurpääomalle, jolle maittemme ostaminen suuressakin määrin voisi olla nopeastikin mahdollista. Myös maatalouden harjoittamisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, ettei maan hinta pääse kansainvälisen kilpailun paineessa nousemaan elinkeinonharjoittajalle saavuttamattomiin. Tällä kohtaa meidän on syytä ottaa oppia ahvenanmaalaisista.

Pääomaliikkeet ovat jo nykyisin Suomesta ulkomaille lähes vapaat. Vapauttamisen vaihe on aiheuttanut ainakin selviä häiriöitä Suomen rahapolitiikassa. Toisaalta Suomen korkotaso on ollut niin korkea, että kansainvälisellä kilpailulla voisi olla korkoja alentava vaikutus. Suljetussa taloudessa ovat lisäksi rahoituskustannukset nousseet Suomessa korkeiksi. Vuonna 1950 työvoimasta oli rahoitussektorilla 1,2 prosenttia, mutta vuonna 1985 jo peräti 6,8 prosenttia. Kun samanaikaisesti korkomarginaalit ovat nousseet suuresti, mihin jo puheenvuorossaan ed. Karkinen viittasi, voidaan tehdä se johtopäätös, että meillä on tehoton ja turhan laaja rahoitusjärjestelmä. Tämä voi puolestaan olla seurausta siitä, että maan hallituksella ainakin muodollisesti on huono ote rahapolitiikan hallintaan. Nyt olisi korkea aika selvittää Suomen Pankin organisaatio ja tehdä tarvittavat muutokset. Sosialidemokraattien taholla on keskusteltu siitä, että Suomen Pankki pitäisi mm. kytkeä nykyistä paremmin hallituksen toimintaan.

Pääomaliikkeiden vapauttamisesta voi olla Suomen suhteellisen pienelle kansantaloudelle myös haittoja esimerkiksi sen kautta, että kansainvälinen pääoma valtaa keskeisiä suomalaisia liikepankkeja. Sen vuoksi on tärkeää, että Suomessa on voimakkaita pankkeja, jotka eivät ole vallattavissa. Muuten vaihtoehtona voi olla Ranskan mallin mukainen keskeisten liikepankkien kansallistaminen. Muistettakoon tästä puhuttaessa, että myös Sveitsissä ovat kantonien pankit keskeisessä asemassa. Pohjoismainen malli, jossa yksityisten liikepankkien hallinnassa olisi julkisen vallan edustajia, voisi myös antaa lisäturvaa vapaampien pääomaliikkeiden maailmassa.

Uudessa tilanteessa on korostettava myös pankkien vakavaraisuuden tärkeyttä. Me

emme saa päästää pankkilaitostamme edes kansainvälisten rahaliikkeiden paineessa siihen tilaan, etteivät tallettajat voi luottaa rahojensa varmaan säilymiseen. Pankkien konkurssseja ja selvitystiloja, joita USA:ssa on tapahtunut satamäärin, ellei tuhansia, ei pidä päästää koskaan todellisuudeksi Suomen nyt niin luotettavassa pankkilaitoksessa. Tulevien uusien pankkilakien säätämisessä olkoon tämä keskeinen periaate. Teemmehän pankkilakimme jo nyt Euroopan uutta aikaa varten.

Lopuksi haluan muistuttaa niistä suosituksista, joita Pohjoismaiden neuvosto teki kokouksessaan marraskuussa Maarianhaminassa. Me tarvitsemme pohjoismaista yhteistyötä ja Pohjolan yhdentämistä eurooppalaisesta yhdentymisestä huolimatta. Meillä Pohjoismaissa on myös yhteneväiset tavoitteet monien kansalaisten perusoikeuksien suhteen. Muun muassa tavoitteenamme on täystyöllisyys, mikä Länsi-Euroopassa on pitkälle unohdettu, vaikka se kuuluu YK:n hyvaksymiin ihmisoikeuksiin ja on lisäksi monien kansainvälisten järjestöjen tavoitteena. Kaikissa tilanteissa meidän suomalaisten on syytä pitää kiinni kansalaisten perusoikeuksista. Ne eivät saa koskaan olla kauppatavaraa.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on jo kotvan aikaa vaikuttanut sosialidemokraattien keskinäiseltä ajatustenvaihdolta. Muista ryhmistä ei juurikaan ole puheenvuoron käyttäjiä enää riittänyt. (Ed. Knuuttila: Eikö ole tullut vastauspuheenvuoroja?) — Niin yksituumaisia me olemme.

Käytän puheenvuoron yhdentymisen vaikutuksesta erääseen keskeiseen sosialidemokraattien perusarvoon eli tasa-arvoon. Tasa-arvon laajasta spektristä käsittelen alueellista tasa-arvoa ja sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Ehkä suurimmat Suomen sisäiset ongelmat on Euroopan laajuudesta integraatiosta nähty tämänkin keskustelun aikana koituvan nimenomaan aluekehitykselle. Tässä asiassa kannattaakin katsoa 70-luvun alkuun, edelliseen Eurooppa-keskusteluun. Eec-vapaa-kauppasopimuksen tekemisen aikoihin nimenomaan aluepoliittiset kysymykset olivat ehkä voimakkaimmin esillä. Pelättiin alueellista polarisaatiota. Joensuun yliopiston tutkijaa Heikki Eskelistä lainatakseni tuolloin esitetyt pelot eivät osoittautuneet tosiksi. Reuna-alueet eivät tyhjentyneet eivätkä siellä asuvien ihmisten elinolosuhteet heikentyneet.

Tämä ei Eskelisen mukaan kuitenkaan johonut Eec-vapaakauppasopimuksen solmimisesta vaan sekä silloisesta taloudellisesta tilanteesta että tuntuva aluepolitiikan tehostamisesta. Siis Eskelistä lainatakseni: Ennuste esti omaa toteutumistaan.

Myös nyt käsillä olevan integraatiokeskustelun aikana on samat kysymykset aiheellisesti nostettu esille. Nyt on etsittävä tähän hetkeen sopivat lääkkeet uhkakuvien torjumiseksi. Ehkäpä sanalla "saavutettavuus" on tässä kehityksessä olennainen sisältö. Käytännön ratkaisumallia aluekehityksen tehostamiselle, alueellisen ongelman ratkaisemiselle voidaan etsiä mm. liikenteen tehostamisesta, sekä fyysisen että viestiliikenteen. Jotta tässä onnistuttaisiin, on vihdoinkin tehtävä päätös siitä, miten Suomea alueellisesti kehitetään, on ratkaistava, mitä tapahtuu pääkaupunkiseudun kasvulle ja millaista aluekeskuskarttaa Suomeen halutaan luoda. Vain tämän perusratkaisun pohjalta voidaan harjoittaa järkevää liikennepoliittikkaa.

Fyysisen liikenteen puolella on yhteistyössä sekä nykyisen Itä- että Länsi-Euroopan kanssa etsittävä ne peruslinjat, joita kuljetuksissa tullaan käyttämään. Rautatieverkon hyödyntäminen on koko Euroopassa tulevaisuuden suuri kysymys. Rautatien käyttöä edesauttaa se, että ryhdymme voimakkaasti kehittämään erilaisia konttikuljetusjärjestelmiä, joita voidaan helposti siirrellä erilevyisille raiteille ja raiteilta pyörille ja päinvas-toin.

Ehkäpä vielä fyysisen liikenteen kehittämistäkin tärkeämpää on se, miten tieto kulkee maan rajojen sisäpuolella ja Suomesta ulos ja takaisin Suomeen. Tietoverkostojen kehittäminen olisi nyt juuri sitä oikeaa aluepolitiikkaa, jolla taattaisiin se, että maamme kaikki osat pysyvät mukana kehityksessä.

Yhteiskunnan muutos on merkinnyt sitä, että tuotannon kannattavuus ei enää perustu vain fyysisiin kuljetuksiin ja suurtuotannon etuihin. Tilalle on tullut sen sijaan kyky monitahoisiiin vuorovaikutussuhteisiin mm. tuotannon, tuotekehittelyn ja markkinoinnin alalla. Aluepolitiikan yksi tärkeä kysymys onkin se, miten kansallisessa teknologiapolitiikassa kyetään ottamaan huomioon alueellinen ulottuvuus. Nämä ratkaisut on meidän itsemme tehtävä.

Eräs edellytys sille, että tässä onnistutaan, on estää tietoliikenteen parissa esiintyneet

yksityistämisaumat, sillä vain yhteiskunnan valvonnassa oleva telelaitos voi taata tarvittavat palvelut kautta Suomen kohtuullisella hinnalla.

Arvoisa puhemies! Kun vertaamme miesten ja naisten välistä tasa-arvoa Suomen ja Pohjoismaiden ulkopuolisen Euroopan kesken, ei meidän yleensä tarvitse hävetä. Tasa-arvon perusta on oikeudessa osallistua työelämään ja sitä kautta saatuun toimeentuloon. Tämän vuoksi EY:nkin piirissä tasa-arvokysymyksistä neuvotellaan työoloja koskevassa toimintaohjelmassa. Myös Suomen neuvottelijoiden on aktiivisesti osallistuttava näitten kysymysten käsittelyyn. Tätä varten on tunnettava tasa-arvon tila ja muutospaineet niin kotimaassa kuin muuallakin.

EY-maissa työvoiman nopeimmin kasvava osa ovat naiset. Tällä hetkellä työvoimasta on naisia noin 38 prosenttia. Suomessa sen sijaan palkansaajista on naisia yli puolet. Tästä on vedettävä se johtopäätös, että jotain on perusteellisesti toisin EY-maissa verrattuna Suomeen, ja näinhän onkin. Useimmista Euroopan maista puuttuu lähes tyystin se yhteiskunnan infrastruktuuri, joka mahdollistaa naiselle työhön osallistumisen nimenomaan kodin ulkopuolella. Päivähoito on puutteellisesti järjestetty, äitiyslomat ovat lyhyet, ja lasten opetus on järjestetty niin, etteivät he pärjää ilman kotona olevaa aikuista. Olen varma, että näillä alueilla ei ole suuriakaan paineita siihen, että harmonisoinnin nimissä heikennettäisiin suomalaisen sosiaaliturvan tasoa. Päinvastoin, Pohjoismaita käytetään hyvin laajalti esimerkkinä siinä, kuinka asiat olisi järjestettävä.

Edellä luetelluista palvelujen puutteista johtuen monissa Euroopan maissa naisten työhön osallistuminen on tilapäistä ja osaaikaista, ja tästä syystä he jäävät vaille alkeellisimpiakin sosiaaliturvan muotoja. Luulenpa, että meillä ei ole mitään pelkoa siitä, että joku pakottaisi meitä tilaan, josta eurooppalaiset sisaremmet tällä hetkellä pyrkivät kiivaasti pois.

Työmarkkinoiden jakautuminen sukupuolen mukaan on tyypillistä kaikille Euroopan maille. Tämän ongelman ratkaisu on siis yhteinen. Ratkaisua se vaatii nimenomaan siitä syystä, että naisvaltaiset alat ovat yleensä koulutusvaatimuksiin nähden aina palkkauksessa miesvaltaisia aloja jäljessä. EY on korostanut samapalkkaisuuden toteuttami-

sen tärkeyttä jo perustamisasiakirjansa Rooman sopimuksen artiklassa 119. 1970-luvulla hyväksyttiin sekä samapalkkaisuutta että miesten ja naisten tasavertaisuutta työelämässä koskevat direktiivit, joita nyt sitten ollaan täydentämässä.

1980-luvulla EY:n piirissä on hyväksytty yleiset tasa-arvo-ohjelmat. Myös sosiaaliturvan alalla on tasa-arvodirektiivejä.

Samapalkkaisuusdirektiivit tähtäävät samaan palkkaan samanarvoisesta työstä. EY:n tasa-arvodirektiivit vastaavat pääosin Suomen lainsäädäntöä, mutta töiden samanarvoisuuden määrittelemisessä olemme kuitenkin selvästi jäljessä. Mutta nythän tähänkin tulee korjaus sen jälkeen, kun tuporatkaisu hyväksyttiin. Siinä yhteydessä sovittiin myös siitä, että Suomessa aletaan selvittää töiden samanarvoisuutta palkkauksen pohjana.

Kaiken kaikkiaan voi sanoa, että EY:ssä ovat naisten ongelmat samat kuin meilläkin. Joltain hyvin pieneltä osin me olemme jäljessä, suurelta osalta voimme olla eurooppalaisille sisarillemme mallina.

Arvoisa puhemies! Tämän päivän keskusteluissa on haluttu antaa potkua Suomen ponnisteluille saada nopeasti selvitettyä mahdollisuus Helsinki II:n pitämiseen jo ensi vuoden aikana. Yhdyn niihin käsityksiin, että Suomen on nyt otettava aloite asiassa. Kehitys Euroopassa, erityisesti nykyisessä Itä-Euroopassa, on ollut niin nopea ja yllätyksellinen, että on luonnollista, että reagointi on paikka paikoin ollut hitaana. Nyt tästä hitaudesta olisi kuitenkin päästävä toimintaan, sillanrakentajaksi jo rytisten rikkoutuvien rajojen Euroopassa.

Idän ja lännen vuoropuhelussa on taloudella luonnollisesti merkittävä rooli. Juuri nyt Länsi-Euroopan mailta tarvitaan yhteistä malttia ja tahtoa nähdä Eurooppa yhteisenä kotina. Tässä kodissa tulee uhrautuvasti auttaa niitä jäseniä, jotka apua tarvitsevat. Loppujen lopuksihan tämä epäitsekkyys koituu kaikille myös taloudelliseksi hyödyksi kasvavien markkinoiden myötä. Ehkä tärkeintä on aloittaa tämä itsekäs uhrautuvaisuus ekologisista investoinneista. Nimenomaan Pohjoismaat ovat jo tällä hetkellä olleet kiitettävästi tienavaajina, eikä myöskään Suomea voi moittia tässä suhteessa.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kansanedustaja Myller esittää te-

leikenteessä täysin päinvastaista kuin mihin muualla Euroopassa ollaan menossa. Muualla Euroopassahan yksityistetään teleliikennettä. Suomi on ollut pitkän aikaa poikkeus, harvoja Euroopan maita, missä yksityistä puhelintoimintaa on jo pitkään ollut, niin että minusta ei siinä suhteessa ole mitään syytä mennä väärään suuntaan. Meillähän kaukopuhelut ovat vielä aika paljon Posti- ja telailaitoksen monopoli, ja se on käytännössä johtanut siihen, että sitä toimintaa käytetään valtion verotulojen hankkimiseen. Sen tapaisia vaaroja on aina olemassa, kun valtio hoitaa yksisilmäisesti asioita.

Suomessa olisi edullista pudottaa esimerkiksi kaukopuhelujen hinnat niin, että päästäisiin mahdollisimman edulliseen liikenteeseen, kun me olemme suuri maa, ja myöskin ulkomaan yhteydet halventaa. Minä näkisin, ettei ole mitään syytä jopa kaukopuheluliikenteessä olla antamatta myöskin yksityisten yrittäjä. Toimiluvassahan voidaan määritellä, mitä niiden on tehtävä, niin ettei mitään yksipuolista tarjontaa vain joillekin parhaimmille alueille voida tehdä, vaan että toimilupalaitokset tekevät sen, mitä toimiluvassa määritellään ja tasapuolisesti huolehtivat yhteyksistä.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin voisi olla mahdollista, että toimiluvissa määritellään se, millä tavalla teleyritysten tulee toimia, mutta tällä hetkellä on vahvasti näkyvillä se, että yksityiset yritykset olisivat ikään kuin kermaa kuorimassa vain niillä alueilla, joilla toiminta on liiketaloudellisesti kannattavaa. Tämä tulisi johtamaan siihen, että reuna-alueilla hinnat muodostuisivat suuremmiksi kuin niillä alueilla, missä toiminta on liiketaloudellisesti kannattavaa. Nimenomaan Suomessa on hyvin tarkoituksenmukaista järjestää teleliikenne näin, kuin se meillä on, juuri siitä syystä, että pitkistä matkoista ja harvasta asutuksesta johtuen meillä on hyvin erilaisia alueita, ja näiden kaikkien tulisi olla hyvien ja toimivien teleyhteyksien piirissä.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Euroopassa tosiaan yleensä puhelinliikenne on valtion hallinnassa. 70-luvulla oli kolme maata, Portugali, Kreikka ja Tanska, joissa oli yksityisiä puhelinlaitoksia Euroopassa, Tanskassakin vain hyvin

pienessä määrin. Neljäs maa on sitten Suomi; meillä on toimilupalaitokset rinnan valtion puhelinlaitoksen kanssa.

Teknikkona ed. Tiuri varmasti hyvin ymmärtää, että kun on tällainen kaksinkertainen järjestelmä, niin tulee lähes kaksinkertaiset kustannukset. Todellista kilpailuahan ei voi tällä järjestelmällä syntyä. Tämä on sangen epätaloudellinen ja haittaa sitä kehitystä, mitä tällä alalla odotetaan nimenomaan nykytekniikan aikakaudella.

Ed. Hokkanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Hämäläinen: Herra puhemies! Ei ole pitkää aikaa siitä, kun Euroopan taloudellista tulevaisuutta arvioitiin varsin pessimistisesti. Ennustettiin, että Japanista tulee uusi johtava taloudellinen ja tuotannollinen voima ja että Yhdysvallat muodostuu sen suureksi markkina-alueeksi. Euroopan osaksi tuli näissä ennusteluissa jäädä teollisen kehityksen ulkomuseoksi. Länsi-Euroopan taloudellinen yhdentymisen vauhdittui tämän uhkakuvan edessä. Nyt Euroopan yhteisö on siirtymässä lähinnä tulliuionioksi jääneestä yhteistyöstä kohti syvempää ja laajempaa yhteistoimintaa. Eurooppa on pyrkimässä kohti uutta kukoistusta, tasapainoista taloudellista kehitystä, tuotannon kasvua.

Suomi on nyt omalta osaltaan tekemässä ratkaisuaan, jatkaako se aktiivisen osallistujan tiellä vai siirtykö se syrjään, passiiviseksi seuraajaksi. On selvää, että tässä tilanteessa kansallinen näkökulma, suomalainen näkökulma painottuu. Mutta yhdentymisprosessista syntyy liian yksiulotteinen kuva, jos kuvitellaan, että Suomi tai Efta kohtaa yksituumaisen Euroopan yhteisön. Tällaista mielikuvaa saattaa edesauttaa myös hallituksen tiedonanto, joka keskittyy kuvailemaan virkamiesmäisesti neuvotteluprosessia eikä erittele Euroopan yhteisön sisällä eri suuntiin vaikuttavia voimakenttiä.

Euroopan yhteisössä kansakunnat käyvät keskinäistä kilpailuaan. Thatcherin Englanti ja Saksan liittotasavalta kilpailevat yhteisön johtajuudesta. EY:ssä käydään rikas pohjoinen — köyhä etelä -keskustelua, ja EY:ssä kohtaavat erilaiset ideologiat, arvomaailmat. Taloudellisen integraation ensisijaisuus on

saanut Suomessa esille huolestuneita äänenpainoja sosiaalisesta ulottuvuudesta. Kysytään, miten käy sosiaalisen turvallisuutemme, entä työntekijäin oikeuksien. Mutta tämä keskustelu ei ole suomalaista alkuperää. Sen nostatti eurooppalainen vasemmisto ja ammattiyhdistysliike jo, ennen kuin Suomi oli yhtenä Efta-maana mukana integraatioprosessissa. Taloudellisessa integraatiossa nähtiin uhkia. Pelättiin, että sosiaalinen turvallisuus joutuu polkumyyntiin, että työturvallisuus heikentyy ja että pääoman tiivistyvä yhteistyö tekee tyhjäksi työntekijäin vaikutusmahdollisuudet yrityksissä.

Näitä pelkoja ja uhkia hälventämään on taloudelliseen yhdentymiseen tullut mukaan sosiaalinen ulottuvuus. Itse asiassa sosiaalinen ulottuvuus on ollut eurooppalaisen ammattiyhdistysliikkeen ehto, että se on puolestaan tullut mukaan keskusteluun taloudellisesta integraatiosta, jolla Eurooppa on tarkoitus nostaa taas jaloilleen. Mutta tähän ei ole suinkaan päästy kivuita. Brittien johtaja Margaret Thatcher on kiivaasti vastustanut sosiaalista ulottuvuutta taloudellisen integraation reuna-alueenakin ja lannistettuaan oman maansa ammattiyhdistysliikkeen ei hän mielusti olisi antamassa eurooppalaiselle ammattiyhdistysliikkeelle puhevaltaa yhdentymisprosessissa. Margaret Thatcherilla on hengenheimolaisia yleiseurooppalaisessa yhteistyössä. Siksi sosiaalinen ulottuvuus Euroopan yhteisössä ei ole vielä muotoutunut, aivan niin kuin Suomen hallituksen tiedonannossa sanotaan.

Euroopan yhteisössä luonnosteltu Sosiaalialan peruskirja on hyvin kapea-alainen. Se tyytyy lähinnä käsittelemään työntekijäin ja työnantajain välisiä suhteita. Se unohtaa täysin yleisen sosiaaliturvan ja työelämän ulkopuolella olevat ihmiset. Tästä syystä se on myös saanut osakseen runsaasti kritiikkiä. Euroopan yhteisö onkin nyt ryhtynyt käyttämään asiakirjasta oikeampaa nimitystä. Sitä kutsutaan nyt Julistukseksi työntekijäin oikeuksista. Tämä uusi nimi kuitenkin paljastaa toisen puutteen. Euroopan yhdentymisen sosiaalinen ulottuvuus on jäämässä poliittiseksi julistukseksi, jolla ei näin ollen olisi mitään sitovuutta, ei mitään lainsäädännöllistä pohjaa. Julistuksen sisältö ei myöskään edistyksellisyydellään häikäise. Se ei ole vain kapea-alainen vaan se on myös hyvin ohut.

Laajemman yleiseurooppalaisen yhteisön Euroopan neuvoston Sosiaalialan peruskirja tarjoaa kansalaisten perusoikeuksien, sosiaalisen turvallisuuden ja työntekijäin oikeuksien suhteen paljon kattavamman perustan nykyiselläänkin. Lisäksi Euroopan neuvoston peruskirjaa ollaan parhaillaan uudistamassa, saattamassa ajan tasalle sen joitakin vanhentuneita säännöksiä. Euroopan neuvoston piirissä onkin ryhdytty etsimään keinoja, joilla Euroopan yhteisö voisi liittyä Euroopan neuvoston Sosiaalialan peruskirjaan, niin että se muodostaisi myös EY:lle sosiaalisten oikeuksien perustuslain, jolle yhteisön sosiaalilainsäädäntö pohjautuisi. Valitettavasti vain on, ettei pyrkimys sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamiseksi ole Euroopassa jakamaton. Tässä ja monessa muussa länsieurooppalaisen sosiaalipolitiikan keskeisessä kysymyksessä vastakkainasettelu on jyrkkä ja rintamalinjat tiiviit.

Suomalainen konsensus, tämä paljon parjattu laaja yhteisymmärrys yhteiskunnan kehittämiseksi, on eurooppalaisissa puitteissa poikkeus. Suomessa on kautta yhteiskunnan sisäistetty pohjoismaisen hyvinvointipolitiikan merkitys kansalaisille ja painotuseroista huolimatta hyvinvointipolitiikka ja sen tulokset saavat laajaa tukea kautta monenkirjavan puoluekentän. Suomalaisen konsensuksen koetinkiveksi voikin muodostua Euroopan yhdentymisen sosiaalinen ulottuvuus.

Länsi-Euroopan taloudellisen yhdentymisen ydin on Euroopan yhteisön sisämarkkinoiden muodostuminen. Myös Euroopan talousalueen luomiseen EY pyrkii omista lähtökohdistaan, omista tarpeistaan. Efta-maat puolestaan pyrkivät varmistamaan omat kilpailuetunsa ja saamaan sisämarkkinoista mahdollisimman laajan hyödyn. Efta-neuvotteluissa ei kuitenkaan tule keskittyä vain kilpailuetujen turvaamiseen. Efta-maat voivat omalta osaltaan myös vaikuttaa, jos niin haluavat, taloudellisen integraation ns. reuna-alueisiin, myös sosiaalisen ulottuvuuden muotoutumiseen.

On pohdittu, missä oikeastaan Eftan vetovoima on, miksi Euroopan yhteisön komission presidentti Jacques Delors noin vuosien tekijä tarjouksen Eftalle eurooppalaisesta talousalueesta. On selvää, että Euroopan yhteisöä kiinnostaa Eftan vapaakauppahakuisuus, markkinahenkisyys. Eftan kiistaton vahvuus neuvotteluissa on siinä, että se on

EY:lle laaja maksukykyinen markkina-alue. Mielelläni myös näkisin, että tarjouksen takana on muutakin. Voi olla, että Jacques Delors, ranskalainen sosialisti, haluaa Eftamaiden avulla saada lisätukea myös taloudellisen integraation sosiaaliselle ulottuvuudelle. Eftamaiden joukossahan ovat Tanskaa lukuun ottamatta kaikki Pohjoismaat, eurooppalaisen hyvinvointipolitiikan edelläkävijät.

Suomi on ilmoittanut, että taloudellisessa integraatiossa se haluaa olla aktiivinen osallistuja. Myös sosiaalisessa ulottuvuudessa emme voi jäädä passiiviseksi seurailijaksi. Meidän on aktiivisesti vaikutettava sosiaalisen ulottuvuuden vahvistumiseen integraatiossa. Me saamme liittolaisia toisista Pohjoismaista, eurooppalaisesta ammattiyhdistysliikkeestä. Meille vasemmistolaisille tämä yhteistyö on tuttua, ja sillä on jo perinteitä. Muut suomalaiset puolueet joutuvat tässä prosessissa valitsemaan seuransa, ja silloin punnitaan suomalaisen konsensuksen kestävyys.

Kaikesta taloudelliseen integraatioon ja sosiaaliseen ulottuvuuteen liittyvästä epävarmuudesta huolimatta Suomen on edettävä valitsemallaan tiellä. Se sisältää riskejä, mutta se antaa myös uusia mahdollisuuksia. Sosiaalinen turvallisuus voidaan taata ja sitä kehittää vain, jos maan taloudellinen pohja on kunnossa. Tasapainoisen taloudellisen kehityksen turvaaminen on taloudellisen integraation ydin. Yhdentyvää Eurooppa ei vaadi Suomea tinkimään sosiaaliturvastaan. Uhat syntyvät kotoisista paineista, ellei talouden pohja ole kunnossa. Euroopan yhdentymisen ei vie työpaikkojamme halvan palkkatason maihin eikä avaa ovia halpatuonnille. Nämä paineet ovat jo nyt olemassa nähdyn seurauksin. Sen sijaan Suomi voi olla omalla panoksellaan luomassa uutta sosiaalista Eurooppaa. Suomi voi olla vahvistamassa niitä rakenteita, joilla vauraan Pohjolan ja köyhän etelän kuilua tasoitetaan. Suomi voi olla vahvistamassa työntekijäin oikeuksia vapaasti liikkuvan pääoman vastapainona. Ja Suomi voi olla tukemassa korkean sosiaalisen turvallisuuden luomista kaikkialle Eurooppaan.

Suomen hallituksenkin on tartuttava sille avautuviin mahdollisuuksiin, vaikka se sisältäisi riskejäkin. Riskejä väistämällä emme turvaa edes nykyisyyttä, vaan se merkitsisi selvää taantumaa, ja siinä vaihtoehdossa

häviäjiä olisivat yhteiskuntamme heikoimmat, eniten sosiaaliturvaa tarvitsevat.

Kun Euroopan yhteisön komission presidentti Jacques Delors teki eurooppalaisesta talousalueesta tarjouksensa Eftalle, hän samalla kehotti vahvistamaan Eftaa. Järjestö onkin sisäisesti eheytyntä. Sanotaan, että Efta oli jo välillä hajoamassa. Nyt se kykenee yhtenäisenä neuvottelemaan Euroopan yhteisön kanssa. Mutta onko se vahvistunut suhteessa Euroopan yhteisöön? Brysselissä Euroopan yhteisön päämajassa toimii toistakymmentätuhatta virkamiestä. Eftalla virkamiehiä on alle sata. Eikä tilanne tasoiu, jos verrataan hallitusten palveluksessa olevien virkamiesten määrää.

Jos aiomme pitää puoliamme tulevissa neuvotteluissa, todella toimia aktiivisesti vaikuttajina, on Suomen ja Eftan huolehdittava siitä, että neuvotteluissa on käytettävissä, ei vai poliittinen mandaatti, vaan kaikki mahdollinen tiedollinen ja taidollinen voima. Itse asiassa monet intressitahot ovat jo tämän huomanneet. Brysselin päämajassa ja sen liepeillä lobbaa monituhatpäinen erilaisia eturyhmiä edustava asiantuntijain joukko. Eurooppalaiset työnantajat, ammattiyhdistysliike ja maatalousyrittäjien yhteisöt käyttävät puhevaltaansa tai vaikutusvaltaansa yhdentymisprosessissa, ja sitä kautta suomalaiset ovat jo kauan olleet Brysselissä. Aika ajoin onkin tuntunut siltä, että järjestöjen kautta tai suurinta päivälehteä lukemalla on voinut paremmin pysyä ajan tasalla Brysselin tapahtumista kuin Suomen hallituksen edustajien puheenvuoroja seuraamalla. Hallituksen onkin nyt syytä tiivistää otettaan neuvotteluista, tiivistää otettaan vaikuttajana, tiivistään otettaan seuraajana, jotta se voi lunastaa lupauksensa pitää eduskunta ajan tasalla. Mutta eduskunnan, kansanedustajien, informoiminen ei riitä. Kansalaisilla itsellään tulee olla mahdollisuus seurata prosessia ja tehdä omakohtaisia pohdintoja. Hallituksen on syytä miettiä myös keinoja aidon kansalaiskeskustelun edellytysten luomiseen ja vireyttämiseen.

Arvoisa puhemies! Nyt on kysymys paljon laajemmasta ja yhteiskuntaan paljon syvällisemmin vaikuttavasta prosessista kuin omasta kotoisesta verouudistuksesta. Toivottavasti ei ole oireellista, että tähän asti käsiini saamistani Länsi-Euroopan taloudellista integraatiota esittelevistä perustietopaketeista

laajin ja täydellisin on ollut työnantajiin tukeutuvan Taloudellisen tiedotuskeskuksen tekemä. Kansalaisten Eurooppaan voidaan mennä vain laajan kansalaismielipiteen tukena, ja perusedellytys on silloin, että kansalaisilla on mahdollisuus seurata kehitystä ja omista lähtökohdistaan omien pohdintojensa kautta antaa tukensa prosessille.

Ed. Vuoristo merkitään läsnä olevaksi.

Opetusministeri Taxell: Herra puhemies, herr talman! Ennen oman yliopiston perustamista Suomeen, noin 350 vuotta sitten, kaikki ne suomalaiset, jotka halusivat harjoittaa yliopistotasoisia opintoja, joutuivat menemään Euroopan yliopistoihin. Monet tekivätkin niin. Useat jäivät tiedettä ja tutkimusta harjoittamaan. Kansainvälisyyden sekä opiskelija- ja tutkijavaihdon korostaminen nimenomaan korkeammassa opetuksessa ja tutkimuksessa ei siis varsinaisesti ole mitään uutta, vaan tämän toiminnan tärkeä edellytys. Vaikka tällä sektorilla tänä päivänä on hyvin paljon yhteistyötä myös Yhdysvaltojen kanssa, on selvää, että juuri Euroopan maat ovat tällä hetkellä mielenkiinnon kohteena. Näistä erityinen intressi kohdistuu muiden Pohjoismaiden lisäksi EY-maihin, koska sekä koulutus että tutkimus ovat useassa jäsenmaassa voimakkaassa kehitysvaiheessa.

Koulutuskysymyksillä on myös Euroopan yhteisöjen toimintapolitiikassa yhä keskeisempi merkitys. Koulutusta pidetään tärkeänä välineenä pyrittäessä sisämarkkinoiden toteuttamiseen vuoteen 1992 mennessä. Useiden toimintalojkojen tavoitteiden toteuttamista tuetaan koulutusohjelmin. Tällaisia tavoitteita ovat esimerkiksi tasapainoinen, sosiaalinen kehitys jäsenmaiden välillä, teknologian kehityksestä johtuvien rakennemuutosten tasoittaminen, pienten ja keskisuurten yritysten aseman turvaaminen, tutkimus- ja kehitystyön aseman vahvistaminen, naisten ja miesten tasa-arvon toteuttaminen ja nuorten työllistäminen.

Euroopan yhteisöt on hyväksynyt sen periaatteen, että koulutuspoliittiset ratkaisut ovat kunkin jäsenmaan sisäinen asia. Koulutusjärjestelmien yhdenmukaistamiseen ei pyritä. Sen sijaan pyritään lisäämään jäsen-

maiden keskinäistä yhteistyötä ja parantamaan tiedonvälitystä sekä tukemaan yhteisesti sovittujen tavoitteiden toteuttamista erilaisin koulutusohjelmien ja rahoitusjärjestelyin. Haluan siis omalta osaltani vielä korostaa, että kansalliset koululaitokset säilyvät. Tämä on myös Suomen kannalta luonnollinen lähtökohta harkittaessa yhteistyötä tällä alalla Eftan ja EY:n välillä.

Tärkeänä tavoitteena Euroopan yhteisöt pitää sitä, että sen jäsenmaiden kansalaisilla on hyvät mahdollisuudet toisessa jäsenmaassa saadun koulutuksen hyväksikäyttöön työmarkkinoilla. Tämä tavoite liittyy läheisesti niihin toimenpiteisiin, joilla pyritään henkilöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseen ja ammatin harjoittamista koskevien esteiden poistamiseen. Euroopan yhteisöt on luomassa sellaista tutkintojen tunnustamisjärjestelmää, jonka mukaan Euroopan yhteisöjen jäsenmaassa suoritettu tutkinto antaa oikeuden työskentelyyn ja ammatin harjoittamiseen muissa jäsenmaissa vastaavaa tutkintoa edellyttävissä tehtävissä.

Suomen koulutusyhteistyölle Euroopan yhteisöjen kanssa ei ole periaatteellisia esteitä, koska yhteistyö perustuu koulutusjärjestelmien erilaisuuden hyväksymiselle. Yhteistyö antaa meille uusia mahdollisuuksia, mutta asettaa myös uusia haasteita. Euroopan yhteisöjen opiskelija- ja harjoittelijavaihto-ohjelmiin osallistuminen tukee tavoitteitamme korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten kansainvälistämiseksi. Nämä ohjelmat antavat meille uusia mahdollisuuksia laajentaa opiskelija- ja harjoittelijavaihtoa muiden Länsi-Euroopan maiden kanssa ja yhtyvät myös usein mainitsemiin tavoitteiden kanssa, että ensi vuosikymmenen puoliväliin mennessä joka kolmas suomalainen korkeakouluopiskelija opiskelisi vähintään puoli vuotta ulkomailla. Tämä edellyttää meiltä samalla valmiuksia vastaanottaa opiskelijoita, harjoittelijoita ja asiantuntijoita opiskelemaan ja työskentelemään Suomessa. Mahdollinen tutkintojen tunnustamista koskeva yhteistyö on vastavuoroista ja edellyttää toteutuessaan muutoksia suomalaisen lainsäädäntöön.

Kansainvälistyminen on meillä asetettu erääksi koulutusjärjestelmän keskeiseksi kehittämistavoitteeksi. Tätä tavoitetta ei saavuteta ilmaiseksi. Siitä on maksettava, ei ainoastaan työllä, vaan myös rahalla. Määrä-

rahoja tarvitaan ohjelmien osallistumismaksujen ohella myös korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten budjetteihin, sillä Euroopan yhteisöjen koulutusohjelmiin kuuluu yleensä projektikohtaista yhteistyötä, jonka kustannuksista projektiin osallistuvat yhteistyöosapuolet maksavat osan.

Suomi on liittymässä Comett-ohjelmaan yhdessä muiden Efta-maiden kanssa ensi vuoden alusta lukien. Tämän viisivuotisen ohjelman osallistumismaksu on keskimäärin 4,3 miljoonaa markkaa vuodessa. Myös suomalaisten yritysten on varauduttava maksamaan osuutensa kustannuksista. Vastaavasti meidän on varauduttava maksamaan osuutemme laajasta ja tärkeästä Erasmus-opiskelijavaihto-ohjelmasta, johon osallistumisesta aloitetaan neuvottelut ensi keväänä.

Haluan kuitenkin korostaa, että puhtaasti taloudellisten kustannusten ohella ulkomaa-laisten tutkijoiden ja opettajien vastaanotto Suomeen edellyttää myös paljon muuta. Se vaatii ensisijaisesti valmiuksia korkeakouluilta solmia vaihtosopimuksia. Korkeakoulujen väliseen yhteistyöhön vaihto-ohjelmat nimenomaan rakentuvat eivätkä keskitettyyn päätöksentekoon. Se edellyttää myös henkistä huolenpitoa ulkomailta tulevista opiskelijoista.

Koulutuskysymyksillä tulee Euroopan yhdentyvillä työmarkkinoilla olemaan yhä keskeisempi merkitys. Meidän on syytä pyrkiä näissä kysymyksissä läheiseen yhteistyöhön Euroopan yhteisöjen kanssa. Yhteistyö on nyt siis alkamassa Comett-ohjelman puitteissa. Yksittäisiin ohjelmiin osallistumisesta neuvottelemineen on kuitenkin osoittautunut hitaaksi ja työlääksi. Efta-maiden ja Euroopan yhteisöjen tulisiakin pyrkiä löytämään koulutusyhteistyömuotoja, jotka mahdollistavat nykyistä joustavammin osallistumisemme koulutusohjelmiin sekä myös niiden suunnitteluun ja tavoitteiden asettamiseen.

Yhteistyö tieteellisen tutkimuksen alalla on usein ollut tienavaajana muulle yhteistyölle. Näin on ollut myös Suomen ja Euroopan yhteisöjen suhteissa. Vuonna 1986 solmittiin kahdenvälinen sopimus yhteistyöstä tutkimus- ja kehitystyön alalla. Samana vuonna vastaavanlaisen sopimuksen tekivät muut Efta-maat, Itävalta, Ruotsi, Sveitsi ja Norja. Sopimus tutkimus- ja kehitystyöstä on puitesopimus, jonka perusteella kuhunkin EY-ohjelmaan osallistumisesta neuvotellaan ja

sovitaan erikseen. Vaikka on syytä olla tyytyväinen sopimuksen syntymisestä, voi todeta, että ohjelmia koskevat neuvottelut ovat aika hankalia ja aikaa vieviä. Nykyisen puitesopimuksen etuna on se, että Suomi maksaa vain niistä projekteista, joihin osallistutaan.

Konkreettinen yhteistyö tutkimuksen alalla on neuvottelujen hitaasta etenemisestä huolimatta kuitenkin edistynyt suotuisasti. Tällä hetkellä osallistutaan muodossa tai toisessa jo kymmenkuntaan ohjelmaan, osaan kokonaisuudessaan, osassa ohjelmia yhteen tai useampaan projektiin. Vaikka EY:n tutkimus- ja kehitysohjelmista suurin osa on lähinnä teollisuutta ja teknologista kehitystä edistävää yhteistyötä, ovat korkeakoulujemme yksiköt, tutkimusryhmät mukana jo monessa hankkeessa myös pitkälle soveltavan tutkimuksen ja teknologian alalla. Tämä on pantava merkille myönteisenä korkeakoulujemme tutkimustoiminnan korkeata laatua osoittavana seikkana.

Maamme tieteellisen tutkimuksen tulevaisuuden kannalta, erityisesti tutkimuksen laadun edelleen nostamisen kannalta, on olennaisen tärkeää, että yhteistyömahdollisuuksia ja -muotoja Euroopan yhteisöjen kanssa lisätään ja kehitetään. Tämä käy päinsä nykyisen sopimuksen nojalla, joskin siis hie-man kankeasti. Tavoitteena sen vuoksi on, että suomalaiset voisivat osallistua EY:n ohjelmiin joustavasti ja mutkattomasti. Tämä olisi mahdollista siten, että EY:n kanssa tehtäisiin yhdessä muiden Efta-maiden kanssa sopimus ns. täysosallistumisesta tutkimus- ja kehitystyön puiteohjelmaan. EY:n uusi puiteohjelma vuosille 1990—94 on parhaillaan EY-neuvoston käsiteltävänä. Sen kokonaisrahoitus on 7,7 miljardia ecua eli noin 40 miljardia markkaa. Jos Suomen osuudeksi bkt:n mukaan lasketaan tästä kaksi prosenttia, saadaan täysosallistumisen hinnaksi 800 miljoonaa markkaa eli 160 miljoonaa markkaa vuotta kohti. Nykyisen rahoituksen jakautuman mukaan esimerkiksi oman ministeriöni hallinnonalan osuus olisi suuruusluokkaa 40 miljoonaa markkaa vuodessa.

Olen edellä jo viitannut nykyisen menettelyn kankeuteen, mutta keskeinen asia on avata Euroopan tutkimusyhteistyön ovet kokonaan auki, ei vain raolleen. Tämä loisi tutkijoillemme ainutkertaisen mahdollisuu-

den osallistua uuden tiedon luomiseen Euroopan huippukeskuksissa. Voimme helposti kuvitella, millaisen lisän tämä yhdessä koulutusta koskevien ohjelmien kanssa toisi korkeakouluopiskelun, tutkijankoulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseen. Myös uusimman tiedon ja teknologian välittyminen maahamme nopeutuisi ja helpottuisi. Täysosallistuminen avaisi mahdollisuuden myös tutkimusta koskevaan päätöksentekoon puiteohjelman sisällä.

Herra puhemies! Kuitenkin täytyy aina muistaa, että kansainväliseen yhteistyöhön voi täysipainoisesti osallistua vain, jos itselämme on jotain omaperäistä annettavaa ja tuotavana tähän yhteistyöhön. Vain panostamalla koulutukseen ja tutkimukseen täällä Suomessa pystymme osallistumaan eurooppalaiseen yhteistyöhön niin, että siitä on hyötyä sekä meille itsellemme että yhteistyön muille osapuolille.

Herr talman! Frågan om ett finländskt deltagande i ett mera vidsträckt europeiskt samarbete är när det gäller frågan om forskning och utbildning föga dramatisk. Sedan studerande från Finland redan på 1300-talet begav sig bl.a. till Frankrike för att idka studier, har ju det internationella inflytandet varit en del av de grundläggande förutsättningarna för högre utbildning och vetenskap i det här landet.

Mot den bakgrunden kan man säga att samarbetet mellan de europeiska gemenskaperna och Efta för Finlands del ytterligare understryker möjligheten att bedriva ett internationellt samarbete och det gör det också lättare att delta i detta samarbete. Men samtidigt är det skäl att också på denna punkt komma ihåg att samarbete i allmänhet bör ske och oftast också sker i två riktningar. Det är inte uteslutande fråga om att sända finländare för att studera, för att ägna sig åt forskning eller kanske fungera som lärare utomlands i andra europeiska länder utan det är också fråga om att i det här landet ta emot studerande, forskare och lärare från andra länder. Beredskapen till detta har tillsvidare inte varit så förfärligt god.

De allra senaste tiderna har vi bl.a. genom lagstiftningsåtgärder, som gör det lättare att undervisa på andra språk än universitetens undervisningsspråk ökat möjligheterna att ta

emot utlänningar. Vi har ett omfattande program under utarbetande som skall göra det möjligt för studerande att studera här och för att underlätta deras praktiska möjligheter, och vi ser också för ögonblicket över hur vi kan förbättra möjligheterna för forskare att komma till Finland och bedriva samarbete.

Det är också skäl att understryka att det är bra att Europa nu är föremål för vårt särskilda intresse. Vi har traditionellt haft goda kontakter med Förenta Staterna, inte minst när det gäller gymnasistutbyte, där ungefär 1 500 finländska gymnasister årligen tillbringar ett helt år vid high schools i Förenta Staterna. Nu är det Europas tur och det samarbete som vi nu diskuterar gäller samarbete med den europeiska gemenskapen, men självfallet är det anledning att såväl i detta som i andra sammanhang pröva möjligheterna att utvidga det europeiska samarbetet när det gäller forskning och utbildning också utöver detta i ett bredare europeiskt perspektiv.

Ed. Puisto merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Taxell painotti aivan oikein, että tarvitaan molemminpuolisia toimenpiteitä, että kansainvälisyys saadaan aikaan. Suomessa minusta pitäisi välttämättä päästä siihen, että meillä joillakin valituilla aloilla olisi mahdollista opiskella englannin kielellä myös korkeakoulujen perustutkintoja. Sellaisia aloja voivat olla esimerkiksi metsäteollisuuteen liittyvät alat, kuten pape-riteknologia, jotkin elektroniikkaan liittyvät alat jnp., jolloin meillä olisi todella mahdollisuus tarjota ulkomaisille opiskelijoille opiskelupaikkoja.

Kun ministeri Taxell mainitsi, että pitäisi mahdollisimman mutkattomasti päästä mukaan ohjelmiin, niin eräs tapa, jolla mutkat-
tomuutta voitaisiin huomattavasti helpottaa olisi se, että korkeakouluilla eräillä aloilla, joilla ne ovat kansainvälisesti tunnustettuja, olisi käytettävissään esimerkiksi vieraileva professuuri, jota voisi vuosittain aina käyttää, kun löytää sopivan ulkomaalaisen siihen. Meidän nykyinen käytäntömme on ai-

van liian mutkikas niin, että se toimisi, kun siinä on Suomen Akatemia vielä välissä. Korkeakouluille pitäisi saada tällaisia korkeakoulujen itsensä vapaasti täytettävissä olevia vierailevan professorin paikkoja, niin kuin muissakin maissa on. Sama koskee tietenkin myös esimerkiksi tutkijankoulutusta ja tohtorin tutkinnon jälkeistä tutkimustyötä. Siihenkin pitäisi saada sekä suomalaisille että ulkomaalaisille paikkoja korkeakouluissa niin, että korkeakoulut suoraan pääsevät niitä täyttämään.

Opetusministeri Taxell: Herra puhemies! Emme suinkaan aina ole ed. Tiurin kanssa olleet kaikista asioista, mitä tulee tutkimukseen, samaa mieltä, mutta pitkälle nyt voin yhtyä hänen käsityksiinsä ja ehkä kertoa, että niissä asioissa, mitkä hän tässä otti esille, melko paljon on tekeillä.

Ensinnäkin olemme muuttaneet ja muuttamassa säädöksiä niin, että opetusta voidaan antaa toisilla kielillä kuin asianomaisen korkeakoulun opetuskielillä. Monet korkeakoulut ovat käynnistäneet tai käynnistämässä opinto-ohjelmia, ja olen samaa mieltä siitä, että tämän periaatteen tulee koskea myös perusopetusta, ja toivon, että korkeakoulut tässä olisivat nykyistä vielä aktiivisempia. Tiedämme, että korkeakoulun itsehallinnon vahvistuessa, mitä linjaa yrittään nyt edistää voimakkaasti, kaikki riippuu viime kädessä korkeakouluista itseltään.

Mitä tulee siihen ajatukseen, että ulkomailta pitäisi saada vierailevia professoreja, niin siitäkin olen samaa mieltä. Haluan kuitenkin kiinnittää ed. Tiurin ja ehkä muidenkin huomiota siihen, että tässä suhteessa on otettu kyllä melkoisia askelia. Meillä on viime vuodesta lähtien perustettu eri korkeakouluihin osa-aikaisia ja määräaikaisia alaltaan vaihtuvia professuureja. Varmaan niitä on syytä perustaa vielä lisää. Nämä juuri mahdollistavat senkin, että osa-aikaisesti täällä Suomessa on professoreja ulkomailta. Jos päästään siihen, että meillä on nykyistä enemmän alaltaan vaihtelevia professuureja, mihin pyritään opetusministeriön toimesta ainakin, niin silloin tämäkin edistää sitä, mihin ed. Tiuri tähtäsi.

Vielä on syytä todeta, että kun ollaan siirtymässä — ja pitkälle on jo siirretty — puitebudjettiin korkeakoulujen osalta,

niin on mitä erinomaisimmat edellytykset myös näillä määrärahoilla kustantaa vierailuja ulkomailta meidän korkeakouluihimme. Tätäkin varmaan kannattaa vielä lisätä ja parantaa näitä mahdollisuuksia, mutta viime kädessä luonnollisesti on kysymys siitä, miten korkeakoulut priorisoivat omat tarpeensa. Minä olen siinä suhteessa, vaikka olen vähän malttamaton ehkä, kuitenkin jonkin verran kyllä optimisti sikäli, että korkeakoulut pikku hiljaa alkavat huomata, että tämä on ehdoton edellytys heidän muulle tutkimustoiminnalleen. Nimittäin on niin, että kansainvälistyminen on osa normaalia toimintaa jokaisessa korkeakoulussa jo tänä päivänä. Ainakin näin tulisi olla eikä mitään tällaista erityistä, eksoottista, vaan yhteistyö jonkin ulkomailta sijaitsevan korkeakoulun kanssa on yhtä luonnollinen osa jokapäiväistä toimintaa kuin yhteistyö jonkin toisen suomalaisen korkeakoulun kanssa. Uskon, että me olemme kulkemassa tähän suuntaan, ja varmasti tällainenkin keskustelu edistää tätä tavoitetta.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä oli puhetta korkeakouluista, korkeakoulujen opettajavoimista ja yhteiseurooppalaisesta yhteistyöstä. Haluaisin korostaa sitä, että tähän asti on suomalaisten opiskelijoiden ollut hyvin vaikea opiskella Euroopan korkeakouluissa sen vuoksi, että kustannustaso on siellä varsin korkea. Haluaisin mainita, että Pohjoismaiden neuvoston taholla on nyt pyritty edistämään Nordplus-hanketta. Erityisesti pyritään varaamaan lisätipendejä pohjoismaisille opiskelijoille Euroopan korkeakouluissa opiskelua varten. Pidän tätä varsin varteentotettavana ja myönteisenä tekona, yhtenä parhaista, mitä Pohjoismaiden neuvosto on kulttuurin alalla viime vuosina tehnyt.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan joulukuun 1 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 234—236, jotka nyt on edustajille jaettu.

Ed. Hurskainen-Leppänen: Arvoisa puhemies! Eduskunnalle annettu tiedonanto Länsi-Euroopan yhdentymiskehityksestä on saanut eduskunnalta arvoisensa vastaanoton, sillä puheenvuoropyyntöjä näyttää listalla olevan toistasataa, joskin kuulijoita täällä on hieman vähemmän.

Kansainvälisyys, kansainvälistyminen ovat tämän ajan henkeen keskeisesti kuuluvia asioita niin Länsi- kuin Itä-Euroopassakin. Uskon, että prosessit, joita käydään tällä hetkellä Euroopassa eri maissa, saattavat nyt tuntua kipeiltä, mutta uskon, että ne tulevaisuudessa ovat siunaukseksi yhteiskunnalle.

Täällä on esitetty useissa puheenvuoroissa epäilyjä, että olemalla mukana Euroopan yhdentymiskehityksessä tuleamme olemaan vain antavana osapuolena ja suurelta osin menetämme etuuksemme. Oma näkemykseni on, että Suomen on oltava mukana Euroopan yhdentymiskehityksessä omilla ehdoillaan. Suomen on oltava vaikuttamassa päätöksiin, ja Suomen on asetettava myös ehtoja, joilla turvaamme eri tasoilla saavuttamamme normeja ja säännöksiä.

Pohjoismaat ovat toimineet yhteistyössä Pohjoismaiden neuvoston tasolla 50-luvun alkupuolelta lähtien. Vuosien mittaan on Pohjoismaiden kesken löytynyt useita asioita, joissa tavoitteemme ovat olleet yhteneväiset. Näin ollen olemme saaneet aikaan useita suosituksia, joita eri Pohjoismaat on sittemmin toteuttaneet omassa maassaan.

Myös Euroopan yhdentymiseen liittyvissä useissa kysymyksissä on Pohjoismailla yhteisiä intressejä. Normimmehan ovat monelta osin korkeammalla tasolla kuin muiden Euroopan maiden. Näkisinkin, että pohjoismaista yhteistyötä myös tältä osin olisi huomattavasti lisättävä ja kehitettävä, kun keskustelemme yhteistyöstä EY:n kanssa.

Erityisesti haluan puuttua Euroopan yhdentymiskehityksen mukanaan tuomiin haasteisiin koulutuspolitiikassa, johon myös ministeri Taxell äskeisessä puheenvuorossaan puuttui.

Ensinnäkin Pohjoismaiden tasolla on tärkeää, että EY:hyn kuulumattomat Pohjoismaat voivat pysyä mukana koulutuksen kansainvälisessä kehityksessä. Nyt olemme menossa EY:n yliopistojen ja yritysten väliseen yhteistyöohjelmaan Comettiin. Lisäksi on tärkeää, että pääsemme mukaan opiskelijoiden vaihto-ohjelmaan Erasmukseen. Näiden

lisäksi olisi tutkintoja kehitettävä Pohjoismaissa ja EY-maissa siihen suuntaan, että eri maissa voitaisiin hyväksyä vastavuoroisesti Pohjoismaissa tai EY-maissa suoritettut tutkinnot.

Ongelma, johon me suomalaiset usein törmäämme, on se, että suomen kieltä puhuu niin perin pieni joukko. Sen vuoksi olisi tärkeää, että tehostaisimme kielten opetusta mitä pikimmin oppilaitoksissamme.

Euroopan yhdentymiskehityksestä puhuttaessa ei voi olla puuttumatta hieman myös ympäristöasioihin. Suomi on ollut aktiivinen ympäristöpolitiikassa. Olemme yhteistyössä sekä Pohjoismaiden että useiden muiden Euroopan maiden kanssa. Olemme solmineet eri maiden kanssa kahdenkeskisiä ympäristönsuojeluun liittyviä sopimuksia. Viimeksi presidentti Gorbatschovin vierailun aikana allekirjoitettiin rikkipäästöjen vähentämistä koskeva sopimus. Mielestäni EY-kehityksessä ei pitäisi unohtaa EY:n ulkopuolista Eurooppaa eikä myöskään itäistä naapuriamme.

Yhteistyötä ympäristöasioissa pitäisi kehittää yhä enemmän ja yhä useamman maan kanssa. Vieläkin suren Pohjoismaiden neuvoston suhtautumista Gorbatschovin yhteistyötarjoukseen, jonka myötä olisimme voineet löytää monia uusia ja jopa ennakkoluottomia yhteistyömuotoja Pohjoismaiden ja Neuvostoliiton kesken.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tiedonanto eduskunnalle on seikkaperäinen, joskaan se ei anna vastausta moniin ilmassa pyöriviin kysymyksiin silloin, kun EY-asioista puhutaan. Sen vuoksi toivonkin, että kun teemme päätöksiä, joiden puitteissa olemme mukana EY-kehityksessä, ottaisimme paremmin huomioon ihmisten sosiaaliset perusoikeudet ja pitäisimme huolen omista kansallisista eduistamme ja kansalaistemme eduista.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! Kun me suomalaiset nyt käymme Euroopan yhdentymiskeskustelua ja pohdimme eduskunnassamme oman osallistumisemme mahdollisia hyviä ja huonoja puolia, ei voi olla toteamatta, miten hämmentyneessä ja ennalta aavistamattomassa tilanteessa se tapahtuu. Vielä tämän vuoden alkupuolella johtavat sovjetologit laativat ja julkaisivat Itä-Euroopasta tutkimuksia, joilla tänään on vain makulatuurin arvo, niin täydellisesti ovat asiantuntijatkin iskeneet kirveensä kiveen

näinä aikoina kehityksestä, joka nyt on meneillään suuressa itäisessä naapurissa ja itädemokratioissa.

Itä-Euroopan demokratisoituminen ja kansantalouksien uudelleen rakentaminen panevat myös Euroopan yhdentymishankkeet uuteen tilanteeseen. Entistä voimakkaammin pääsee nyt esiin de Gaullen vanha ajatus siitä, että Eurooppa on alue, joka ulottuu Atlantilta Uralille. Ei voida ajatella, että tulevaisuudessa tämä maanosa jakaantuu rikkaaseen ja hyvinvoipaan läntiseen Eurooppaan ja toisaalta köyhään Itä-Eurooppaan, joka ei pysty huolehtimaan edes suurista ympäristöpäästöistään. On vaikea ajatella rauhallista ja kehittyvää tulevaisuuden Eurooppaa ilman, että siinä ovat mukana maanosan molemmat puoliskot.

Itä-Euroopan kehityksessä on nyt tapahtunut käännös puolen vuosisadan aikavälillä. Jossain muualla kehitys on vienyt vielä pidemmän ajan. Vuonna 1851, lähes 150 vuotta sitten, Victor Hugo sanoi Ranskan parlamentissa, että ranskalaiset ovat tasavallan perustamalla ja ihmisoikeusjulistuksellaan laskeneet monarkistisessa osassa maailmaa perustan rakennukselle, jonka nimi aikanaan tulee olemaan Euroopan yhdysvallat. Pika-kirjoittajan silloisten merkintöjen mukaan Hugon sanat otettiin vastaan nauramalla. ”Hän menee liian pitkälle”, kuuluivat arviot, ”Hugo on hullu.” Toisinaan ottaa lyhemmän, toisinaan pidemmän ajan, ennen kuin ennusteet ja toiveet täyttyvät.

Mitä sanoa Suomen osuudesta Euroopan yhdysvaltojen suunnitelmassa? Yhdyn niihin, jotka ovat valittaneet sitä, että hallitus ei ole tässä, kuten ei muutamissa muissakaan suurissa viime aikojen hankkeissa, lähtenyt liikkeelle parlamentaarisen valmistelun pohjalta. Se on vetänyt mukaan valmisteluelimiin kyllä kiitettävästi ministeriöiden ja keskusvirastojen virkamiehiä ja teollisuuden ja kaupan edustajia. Näin on kertynyt joukkoa koneistoon 150 henkeä. Hyvä niin, mutta parlamentarismen kannalta on ollut lyhytnäköistä tämä toiminta, sillä epäluulot ovat olleet seurauksena, ja kansalle on syntynyt käsitys siitä, että eduskunta ja kansalaiset syrjäytetään. Nyt on hallitus ilmoittanut, että parlamentaarikkovalmistelukin alkaa. parempi myöhään kuin ei koskaan.

Ulkoasiainvaliokunta on kyllä pidetty ajan tasalla, se myönnetään. Mutta yhdyn niihin,

jotka ovat todenneet, että tämä informaatio on paljolti ollut kerrontaa siitä, mitä jo on tullut kerrotuksi. Valmistelujen eri vaiheissa on tarvetta ollut ennen kaikkea saada tietoa siitä, mitä asiat merkitsevät Suomen kannalta, miten Suomen näissä asioissa tulee käymään. Lähestymistavan tulisikin olla voimakkaasti Suomi-lähtöinen, sillä meidän asiastammehan on ennen kaikkea kyse.

Ylipäättään tätä varsin merkitsevää ja historialliseksi katsottavaa vaihetta voitaisiin kutsua naimakaupaksi. On rikas ja vaikutusvaltainen sulhanen, morsiamena Suomi. Puhemiehet kertovat, kuinka hyvä naimakauppa nyt on tulossa, ja muistuttavat, että morsian kulkee onnensa ohi, ellei nyt tee kiireesti ratkaisua. Pitäisi, siltä vaikuttaa, kiepsahtaa sulhon kaulaan suoraa päätä onnellisena, että ylipäättään on saatavissa näin komea kumppani. Pitäisi nyt vain ilmoittaa halukkuutensa avioon, ehdoista voidaan kylä sitten sopia joskus myöhemmin.

Meidän monien suomalaisten mielestä morsian tässä tapauksessa ei kuitenkaan ole köyhä eikä kipeä, vaan vauras, joskin pienikokoinen, ja monissa vaiheissa itselliseksi oppinut. Sopii sellaisessa tapauksessa edellyttää morsiamenkin etukäteen avioehdon solmimista ja jopa oman nimen säilyttämistä, näin symbolisesti sanoen, eikä alistua ilman muuta sulhasen tuleviin saneluratkaisuihin. Näin on tehnyt Islanti ja näin on tehnyt myös Sveitsi. Ne ovat ilmoittaneet perusehtonsa. Ei ole häpeällistä ajaa omaa asiaansa. Kukaan ei muu sitä Suomen puolesta tee.

Kysymys, joka suomalaisia askarruttaa, on siis se, saako vielä vaikuttaa tehtäviin päätöksiin. Suomalaisia pelottaa mahdollinen luopuminen kansallisesta itsemääräämisoikeudesta ja tietyistä kansallisista perusarvoista. Pelätään, että käy kuten ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja totesi valtiosopimusten osalta. Ne valmistellaan valmiiksi virkamiestyönä, ja eduskunnalla on vain mahdollisuus leimasimena hyväksyä tehdyt sopimukset.

Toistan ne perusvaatteet, jotka keskustan mielestä ovat välttämättömät hoitaa yhdenytymisessä. Ne ovat suomalaisen tason säilyttäminen tuotteiden turvallisuus- ja laatuvaatimuksissa, ympäristönsuojelussa ja kuluttajien suojelussa. Niitä ovat maapohjan ja tärkeimpien luonnonvarojen omassa omis-

tuksessa pitäminen, samoin niihin perustuvan teollisuuden omistuksessa pitäminen. Halutaan myös säilyttää oikeus itsenäisen maatalouspolitiikan harjoittamiseen. Tärkeimmän ja kansantaloutemme kannalta merkittävimmän luonnonvaran metsien hoito on turvattava. Sosiaaliturva ei saisi heikentyä, ja sitä olisi saatava itsenäisesti jatkossa kehittää. Itsenäisen aluepolitiikan mahdollisuudet on sallittava ja erityisesti pienen ja keskisuuren yrittäjyyden mahdollisuudet turvattava Suomessa.

Tässä yhteydessä on syytä mainita myös Pohjoismaiden neuvosto ja sen kansainvälinen toiminta. Viiden pohjoismaisen valtion parlamenttien ja hallitusten yhteisfoorumi — Efta-maita kaikki Tanskaa lukuun ottamatta — on hyvä apu yhdentymisprosessissa. Lainsäädännöltään, kulttuuriltaan, luonnonsuhteiltaan ja elinkeinoiltaan pitkälti homogeenisten viiden valtion neuvosto voi yhdenmukaistamalla edelleen omia instituutioitaan esiintyä muun Euroopan yhteyksissä yhtenäisenä ja myönteisenä voimavarana. Erityisesti sosiaaliturvan, ympäristönsuojelun ja kulttuurin alueilla sen panos on merkittävä, ja sen toimintaa on syytä nyt ripeästi tehostaa ja nopeuttaa.

Jo nyt on ollut havaittavissa, miten myönteisen tekijän Pohjoismaiden yhteistoiminta on saanut aikaan mm. Euroopan ympäristönsuojelun ja pohjoismaisten tiede- ja korkeakouluhankkeitten puitteissa. Se on myös merkittävä voimavara, kun kyseessä on sosiaalinen dimensio. Pohjoismaissa se on laajempi käsite kuin EY:ssä ja käsittää myös muun kuin työvoiman sosiaaliturvan.

Sitten olen minäkin huolissani Eftasta. Tässä vaiheessa sen aloitteellisuutta, voimaa ja aktiviteettia mielestäni olisi runsaasti lisättävä.

Monet hallituspuolueiden edustajat ovat arvostelleet tämän keskustelun aikana Suomen keskustaa sen esille ottamista näkökohdista. Haluaisin muistuttaa parlamentaarisen opposition roolista. Sen tehtävänä ei ole nöyrästi seuralla niitä mielipiteitä ja kannanottoja, joita hallituksen taholla on omaksuttu ja sieltä käsin esitetään. Valtakunnalle tärkeissä suurratkaisuisakin sen roolina on ottaa esiin suunnitelman mahdolliset heikkoudet ja huonot puolet, ne, joita se pitää heikkouksina ja huonoina puolina, ja kiinnittää huomio niihin. Kyseessä on suurhank-

keen valmistelu. Viisas hallitus ei närkästy vaan kuuntelee ja ottaa vaarin opposition näkökohdista jo oman etunsa vuoksi. Opposition osuus keskustelussa on antaa ainekset pohdintaan. On selvää ja yksinkertaista antaa karhun kämmenen läjähtää mutta ei välttämättä viisasta. Emme halua olla oppositiossa jälkiviisaita vaan sanoa ajoissa, missä näemme riskit ja dubiot. On kyse yhteisestä asiasta, Suomen edusta muuttuvassa Euroopassa.

Mielestäni hallituksen kysymyksen ei tule nyt kuulua tiedonannossa, mennäänkö vai ei mennä, vaan millä ehdoilla mennään tähän Suomelle merkittävään ratkaisuun.

Ed. Mäkelä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Urpilainen: Herra puhemies! Eurooppa elää voimakasta muutosten aikaa. Muutosvauhti on monella taholla nopeaa ja osin yllättävääkin. Vanhat blokkiasetelmat alkavat osoittaa murtumisen merkkejä demokraattisten tuulien puhaltaessa vauhtia vanhakantaisiin ja paikalleen jähmettyneisiin oppeihin. Rauhantahdon lähettiläät ovat saaneet sanoilleen ja teoilleen laajaa vastakaikua. Halu muuttaa maailmaa ja Eurooppaa entistäkin turvallisemmaksi ja oikeudenmukaisemmaksi elää ja asua on tosiasia. Tämä tapahtuu rauhanpolitiikan tahdolla. Tämä tapahtuu kansalaisten syvintä ihmistuntoa koskettavalla tavalla. Valittu tie tarjoaa kestävän kehityksen tien.

Euroopasta ollaan luomassa vahvempaa taloudellista ja tuotannollista aluetta. Tämän kehityksen tarve on arvioitu meistä riippumatta. Sille löytynee tarve muiden talousmahtien, lähinnä Japanin ja USA:n, voimakasta kehityksestä. Tie on valittu, olemme sitten mukana tai emme. Tältä osin tuskin vaihtoehtoja on esitettykään. Tehtävämme on olla mukana. Näin turvaamme parhaiten ne kansalliset edut, jotka ovat meille tärkeitä.

Hallituksen tiedonanto antaa selvän kuvan siitä linjasta, jota hallituksen edustajat noudattavat käytävissä neuvotteluissa Eftan ja Euroopan yhteisön välillä. Paitsi että siitä hahmottuu linja, tiedonanto vastaa koko joukkoon yksittäisiä asioita ja asiaryhmiä, siihen, miten hallitus aikoo toimia. Tiedonanto antaa ymmärtää, että on joukko asioita,

joiden osalta ei valmistelussa olevassa Eesopimuksessa tultais pyrkimäänkään yhteiseen politiikkaan. Tämän mukaisesti ulkopuolelle jäisivät mm. ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Näiden lisäksi ulkopuolelle jäisivät ainakin tässä vaiheessa mm. energia- ja aluepolitiikka.

Koska aluepolitiikka on Suomen kaltaiselle maalle ensiarvoisen tärkeää, on kuitenkin jo tässä yhteydessä perusteltua kiinnittää siihen huomiota. Yleistähän arvioidaan, että aluepolitiikasta on tulossa tärkeä toimintalinja EY:n sopeutuessa sisäisiin markkinoihinsa. Tämän hetken tilanne on se, että monet maat käyttävät aluetukia kansallisen tuotannon suosimiseen ja siten varautuvat lisääntyvään kansainväliseen kilpailuun. On arvioitu, että tämä tulee merkitsemään EY:n sisäisen kontrollitarpeen tehostumista aluetukien käytössä.

Sinällään EY:n aluepolitiikka on muuttuva prosessi eikä valmiiksi leivottu kakku, jonka nauttiminen voisi alkaa. Jos ja kun EY-maiden yhteinen aluepolitiikka alkaa muotoutua ja siitä käytävät neuvottelut käynnistyvät Eftan kanssa, tulisi meidän suhtautua suurta varovaisuutta noudattaen mahdolliseen aluepolitiikan harmonisointiin. Näin siksi, että noudattamamme tukivöhykkeiden määrityskriteerit ovat selvästi erilaiset kuin EY-maissa. Normien yhdenmukaistaminen merkitsisikin meille tukivöhykkeiden huomattavaa pienentymistä. On selvää, että tämänkaltaisesta vaihtoehdosta tulee irtisanoutua, sillä maamme maantieteelliset olosuhteet sekä harva asutus poikkeavat merkittävästi Euroopan yhteisön maiden olosuhteista.

Meillä tuleekin olla mahdollisuudet harjoittaa aktiivista aluepolitiikkaa omalla tavallamme koskien autioituvia maaseutualueita sekä rakennemuutoksesta kärsiviä teollisuuspaikkakuntia. Sinällään ei pidä suhtautua torjuvasti aluepolitiikan uudistamiseen, sitä toki tarvitaan. Meidän tuleekin entistä enemmän siirtyä yksinkertaisen tuotannon tukemisesta yritysten kehittämiseen sekä tietotaitotason nostamiseen. Tätä edellyttää myös yhdentyvä Eurooppa.

Arvoisa puhemies! Korostaisin erityisesti sitä, että meillä tulee olla valmiudet myös aluepolitiikassa nähdä yhdentymisen tarjoamat mahdollisuudet maakuntien kehittämiseksi. Olemme reivaamassa harjoittamaam-

me aluepolitiikkaa niin, että voisimme luoda varteenotettavia maakuntien kasvukeskuksia vastapainoksi esimerkiksi pääkaupunkiseudun imulle. Linja on oikea. Toimenpiteitä kasvukeskusten vahvistamiseksi tulee edelleen kehittää.

Hajautettu korkeakoululaitos on merkittävä kehitysvoima maakunnille. Mutta ilman korkeakoululaitosta oleville maakunnille tulee myös osoittaa valtiovallan toimesta omat kehittämiskeskuksensa. Tämä ajatus istuu hyvin hallituksen noudattamaan linjaan maakuntakeskusten aseman korostamisesta. Maakuntien yliopistot ja korkeakoulut voisivat olla erityisen suojelun piirissä yhdentymisprosessissa tarjoamalla niille mahdollisuuksia osallistua kansainvälisiin tutkimus- ja hankkeisiin suoraan. Samoin opiskelijavaihtotoimintaa tulisi näissä suosia. Esimerkiksi näillä toimenpiteillä voitaisiin luoda maakuntien yliopistoille ja korkeakouluille niin kuin myös maakunnille itselleen edellytykset elää kiinteässä vuorovaikutussuhteessa eri maiden yliopistoihin ja korkeakouluihin.

Maakuntien kannalta on luonnollisesti erityisen tärkeää, että valtiovallan toimenpitein voidaan entisestään parantaa edellytyksiä maakuntien itsensä tekemille kehittämisratkaisuille alueensa asioiden hoitamiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi. Tällöin tullaan eittämättä siihen, että meidän tulee rohkeasti vahvistaa maakuntien itsemääräämisoikeutta niiden omissa asioissa. Voidaankin ajatella, että väliportaan tason organisaatiot tulisi pikaisesti mukauttaa olemassa olevan maakuntajaon pohjalle. Voisimmekin toimia, kuten ed. Jaakonsaari keskiviikkona totesi: "Jos Euroopan yhdentyminen jonkin uhrin vaatii, olkoon se nykyinen lääninhallinto."

Arvoisa puhemies! Uskon vahvasti, että meneillään oleva integraatioprosessi tulee edellyttämään meiltä voimakasta otetta koulutuspolitiikassa. Yhdistäisin tämän mielelläni mainitsemaani aluepolitiikan tehostamiseen. Alueellisen koulutusrakenteen monipuolistaminen ja laadullinen parantaminen sekä aikuiskoulutuksen kehittäminen ovat alueellisen kehityksen keskeiset edellytykset yhdessä tutkimuksen, teknologiakehityksen ja yleisen kansainvälistymisen kanssa. Kansainvälistymistä emme voi estää. Eristäytyminen ei voi olla oikea toimintalinja myöskään aluepolitiikassa, mutta kansainvälistyminen ei saa tapahtua vain kilpailun ehdoil-

la. Aluepolitiikan tehtävä tulee olla maakuntien kehitysedellytyksien parantaminen, jotta integraation vaikutukset olisivat ihmisille mahdollisimman myönteiset heidän välittömässä elinympäristössään.

Ed. Westerlund: Herr talman! År 1985 godkändes den s.k. vita boken som utökar EG-staternas marknadspolitiska strävanden att snabbt åstadkomma en inre och helt fri marknad inom sitt eget område. Avsikten är att vid utgången av 1992 skall tjänster, kapital, varor och människor inom blocket fungera som inom ett eget land. Till det här krävs dock en enorm synkroniserande lagstiftning. Inte mindre än 280 st rätt långtgående direktiv skall godkännas av medlemsstaterna. För Finland och dess förhållande till EG, är avsikten självfallet den att proceduren skall ske inom Efta-blockets ram. Mellan EG och Efta har i underhandlingar på tjänstemannanivå under dessa år klart framkommit från EG-kommissionens sida att man inte ens strävar till en alla länder omfattande gemensam lantbrukspolitik. Och det är de här synpunkterna, herr talman, som jag tänkte beröra, vilka också hittills har varit vår regerings ståndpunkt.

I sak innebär en sådan tolkning att man strävar till en viss synkronisering för vissa produkter, och främst blir det då fråga om halvfabrikat och vissa förädlade livsmedelsprodukter. Fortfarande bedrivs inom EG-blockets jordbruksmarknad en aktiv ekonomisk stödpolitik, främst genom varierande importavgifter och exportstöd, med andra ord alldeles som hos oss. EG-lantbruksbudgeten har redan under många år dragit 60–70 procent av hela den gemensamma budgeten, med andra ord över en halv procent av medlemsländernas totalt sammanräknade bruttonationalprodukt. Det är alltså inte fråga om någon alldeles obetydlig summa. I EG-kommissionens kritiska granskning har man gång på gång understrukit att EG inte mera får öka sitt lantbruksstöd.

EG:s betydande stöd för lantbruksexporten och även vissa hinder för livsmedelsimporten har på annat håll, bl.a. i USA och Australien, kritiserats mycket skarpt. Främst är det en fråga om att på lantbrukssektorns bekostnad skapa sig nya fördelar för industrins export.

Av de senaste tidernas mest iögonfallande och större beslut kan betecknas de från senaste år, alltså 1988, som innebär att lantbruksstödet fortsatta tillväxt begränsas till 80 procent av bruttonationalproduktens procentuella tillväxt. Därtill infördes ytterligare lägenhetsvisa produktionsbegränsningar.

Inom ramen för frihandelsavtalet från 1973 mellan Finland och EG ingick inte lantbruket. Däremot slöts det s.k. ostavtalet i ett tilläggsprotokoll som innebär att vi kan exportera drygt 9 miljoner kilo hårda osttyper och förbinder oss att importera 1,5 miljoner kilo ostsortiment.

Den senaste tidens utveckling går dock ut på att EG strävar till gemensamma underhandlingar visavi lantbruksprodukternas handel med Efta-blocket som en helhet. Efta-staternas Oslodeklaration i mars detta år på statsministernivå, som föregåtts av en liknande deklaration i Strasbourg, innebär att man inte avser att skapa ett EG — Efta-beslut om en gemensam jordbrukspolitik för samtliga 18 medlemsländer.

Med andra ord kommer de huvudsakliga basprodukterna för lantbrukets del att bli ytterom de fortsatta underhandlingarna. Och så skall det naturligtvis vara. Undantag utgör dock de förädlade produkterna och om dessa kommer säkert rätt snart nya avtal och överenskommelser att föreligga.

För närvarande kan eller har vi inte ens anledning att dra några längre gående eller dramatiska utvecklingslinjer visavi den närmaste framtiden. Fortfarande vill jag dock påstå att en del av våra egna såväl politiker som tjänstemän gång efter annan kräver mera av öppenhet och liberalisering av lantbruksmarknaden än vad som är fallet på EG:s sida. Faktum är dock att olikheterna inom EG-staternas lantbrukspolitiska målsättningar allt fortfarande är betydande. Varje land med större lantbruksproduktion strävar fortsättningsvis genom olika protektionistiska lösningar att skydda den egna produktionen. Från EG:s sida har fortfarande inga som helst krav i förhållande till Efta rests om en gemensam lantbrukspolitik. Lantbrukspolitiken omfattas inte av Efta och skall inte heller ingå i ett eventuellt Ees-avtal. Däremot kan det bli fråga om att utveckla frihandeln för enskilda produkter och förädlade livsmedel mellan EG och enskilda Efta-länder. I fråga om beslutsprocessinstitutioner och nor-

mer för Ees nådde man inte ännu särskilt långt i de preliminära utredningarna. Den utveckling som håller på att ske i världen, både i öst och väst, sker till stor del utan avtal. Världen förändras. Därför är avtal mellan staterna i själva verket sekundära bekräftelser på vad som också annars sker. Ett avtal med EG kommer knappast att medföra stora förändringar för Finland jämfört med vad som ändå håller på att ske kontinuerligt.

Herr talman! För egen del är jag villig att bevilja regeringen fullmakt att fortsätta integrationsunderhandlingarna inom Efta-ramen med EG-blocket i enlighet med de i meddelandet uppskisserade riktlinjerna. Samtidigt förutsätter jag dock att Finlands regering och dess tjänstemannaunderhandlare klart understryker vår rätt till och vårt krav på en egen självständig lantbrukspolitik. Detta i syfte att vi även i fortsättningen själva skall stå för produktionen av våra baslivsmedel och sålunda under alla förhållanden kunna garantera en tryggad självförsörjning av baslivsmedel.

Vuonna 1985 hyväksyttiin ns. Valkoinen kirja, jolla lisätään EY-maiden markkinapoliittisia pyrkimyksiä saada nopeasti aikaan omalla alueellaan sisäiset ja täysin vapaat markkinat. Tarkoituksena on kuten tiedämme, että vuoteen 1992 mennessä palvelut, pääoma, tuotteet ja ihmiset toimisivat blokin sisällä kuin omassa maassa. Virkamiestasolla käydyssä EY:n ja Eftan välisissä neuvotteiluissa on käynyt täysin selväksi EY-komission taholta, ettei tavoitteena ole kaikki maat kattava yhteinen maatalouspolitiikka, mikä on myös ollut tähän saakka hallituksemme näkemys. Itse asiassa tällainen tulkinta merkitsee pyrkimystä tiettyjä tuotteita koskevaan sykronisointiin. Kyseeseen tulisivat lähinnä puolivalmisteet ja eräät jalostetut elintarviketuotteet. EY:n maatalousbudjetti on jo useiden vuosien ajan vienyt 60—70 prosenttia koko yhteisestä budjetista, toisin sanoen yli puoli prosenttia jäsenmaiden yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta. Kyse ei siis ole mistään merkityksettömästä summasta.

Viime aikojen silmiinpistävimpiä ja suurimpia päätöksiä on viime vuonna, siis vuonna 1988, tehty päätös, joka mm. merkitsi maataloustuen tulevan kasvun rajaamista 80

prosenttiin bruttokansantuotteen prosentuaalisesta kasvusta. Lisäksi käyttöön otettiin vielä tilakohtaisia tuotannon rajoituksia. Viime aikojen kehitys tähtää siihen, että EY pyrkii yhteisiin neuvotteluihin maataloustuotteiden kaupasta Efta-blokin kanssa yhtenä kokonaisuutena. Efta-valtioiden pääministeritasolla tapahtunut Oslon julistus, jota edelsi vastaava Strasbourgin julistus, merkitsee, ettei tarkoituksena ole luoda kaikkien 18 jäsenen yhtenäistä maatalouspolitiikkaa. Toisin sanoen maatalouden pääasialliset perustuotteet tulevat jäämään jatkoneuvottelujen ulkopuolelle. Poikkeuksen muodostavat kuitenkin jalostetut tuotteet, ja näistä tehdään varmasti hyvin pian uusia sopimuksia.

Tällä hetkellä meillä ei ole edes syytä tehdä kovin pitkälle meneviä tai dramaattisia johtopäätöksiä lähitulevaisuuden kehityslinjoista. Edelleen haluan kuitenkin väittää, että osa omista sekä poliitikoistamme että virkamiehistämme on kerta toisensa jälkeen vaatinut suurempaa maatalousmarkkinoiden avaamista ja liberalisointia kuin EY:n puolella, jopa ministeritasollakin. Tämähän on erittäin valitettavaa, rouva puhemies.

Maailmalla käynnissä oleva kehitys sekä idässä että lännessä tapahtuu pitkälti ilman sopimuksia. Maailma muuttuu. Tämän vuoksi valtioiden väliset sopimukset edustavat itse asiassa sekundaarista vahvistusta siitä, mitä muutoin tapahtuu. EY:n kanssa tehtävä sopimus aiheuttaa tuskin suuria muutoksia Suomessa verrattuna siihen, mitä muutoinkin on joka tapauksessa jatkuvasti tapahtumassa.

Rouva puhemies! Omasta puolestani olen halukas antamaan hallitukselle valtakirjan integraationeuvottelujen jatkamiseen Efta-kehityksessä EY-blokin kanssa tiedonannossa viitoitettujen linjojen mukaisesti. Samalla kuitenkin edellytän, että Suomen hallitus ja sen virkamiesneuvottelijat selkeästi korostavat oikeuttamme omaan itsenäiseen maatalouspolitiikkaan ja tätä koskevaa vaatimustamme. Tämän tarkoituksena tulee olla, että myös jatkossa itse huolehdimme peruselin-
tarvikkeiden tuotannosta ja näin ollen pysymme kaikissa tilanteissa turvaamaan peruselintarvikkeiden omavaraisuuden.

Ed. Mäkelä: Rouva puhemies! Viime aikojen tapahtumat ovat osoittaneet, että nyt jos koskaan on mitä otollisin aika käydä

keskusteluja Länsi-Euroopan yhdentymisestä ja Suomen suhtautumisesta siihen. Näyttää siltä, että nykyiset kansalliset rajat säilyttäen koko Euroopan alueella on syntymässä mahdollisuudet aivan uudenlaiseen eurooppalaiseen yhteistyöhön. Päivittäiset uutiset Itä-Euroopan maista tuntuvat luovan kuvan erikoispikajunan, jopa luotijunan vauhdilla etenevästä Itä-Euroopasta samalla, kun Länsi-Euroopan tahtina on moderneilla kävelyvauhdin hevosvankkeureilla kulku.

Suomella on perinteisesti ollut hyvät kauppasuhteet Neuvostoliittoon ja muuhun Itä-Eurooppaan. Nämä mahdollisuudet vientikauppana ovat viime vuosien aikoina heikentyneet. Tämän sijaan olisi länsikauppaa tullut saada, mutta siinä ei ole tarpeellisessa määrin onnistuttu. Siksi onkin tärkeätä, että myös Suomi puolueettomana maana on mukana kehittämässä mahdollisimman laajaa kansalaisten Eurooppaa, jossa kansalaisilla on toisaalta mahdollisimman laajat inhimilliset vapausoikeudet ja toisaalta vastuu ihmiskunnan ja ympäristön tulevaisuudesta. SMP suhtautuu erityisen vakavasti kansalaisten huoliin ympäristön pilaantumisesta.

Osallistuminen eurooppalaiseen, valtioiden välisen ja inhimillisen kanssakäymisen yhteistyön kehittämiseen on sopusoinnussa maamme vakiintuneen ulkopoliittisen linjan kanssa. Keskusteltavana olevan Ees-tason päätöksentekojärjestelmän ei ole tarkoitus olla siinä mielessä ylikansallista, että Suomi vastoin tahtoaan olisi velvollinen toteuttamaan ratkaisuja, joita se on vastustanut. Toisin sanoen Brysselistä ei saa tulla Euroopan keskusleipomoa, jossa määrätään pullan muoto, hinta sekä maku, oli se sitten rusinoilla tai ilman.

Kuitenkin on selvää, että yhteisiin päätöksiin sitoutuminen merkitsee aina kansallisen toimintavapauden kaventumista. Tämän takia olemme SMP:ssä huolestuneita erityisesti pien- ja perheviljelijöiden sekä työttömien tulevaisuudesta yhdentyvässä Euroopassa. Samoin olemme huolissamme nykyisellä EY-alueella olevien siirtotyöläisten ja pakolaisten aiheuttamista ongelmista hetkellä, jolloin näitä ongelmia ei ole vielä Suomessa. Miten suhtaudutaan jo nyt EY- ja Efta-alueella oleviin ja vasta tulevaisuudessa sinne pyrkiviin?

Tiedonannossa on esitetty viranomaisten ja työmarkkinaosapuolten arviona, että työvoiman vapaa liikkuminen ei johtaisi mitta-

viin maahan- ja maastamuuttoihin. Tätä käsitystä tukisi myös EY:n sisällä vähäiseksi jäänyt muuttoliike. Tällä hetkellä toisen EY-maan kansalaisten osuus työvoimasta on vain 1,5 prosenttia. Ees:n työmarkkinoiden syntyminen merkitsisi Suomen työmarkkinoiden laajenemista pohjoismaisista länsieurooppalaisiksi. Ne rakentuisivat EY:ssä voimassa olevalle periaatteelle oikeudesta oleskella toisessa maassa kolmen kuukauden ajan ja sinä aikana etsiä työtä. Tämä on sinällään oikean suuntaista, mutta mikä asema siinä on suomalaisella työttömällä, siitä hallituksen tiedonannossa ei ole sanaakaan.

Tiedonannosta puuttuu näkemys EY-alueella jo olevien, tulevan Ees-alueen ulkopuolisten valtioiden kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista. Mitä seurauksia ja toimenpiteitä aiheuttaa juuri näinä päivinä Euroopan alueella tapahtuva laaja kansalaisliikendintä ja esimerkiksi DDR:n kansalaisten lähes vapaa ja viisumiton matkustusoikeus Länsi-Saksaan? Suomihan ei esimerkiksi katsonut Neuvostoliiton presidentin Gorbatschovin äskeisen vierailun yhteydessä olevan mahdollista poistaa viisumipakkoa Suomen ja Neuvostoliiton kansalaisten osalta. Myös Gorbatschovin toivomus Pohjoismaiden neuvoston ja Neuvostoliiton yhteissuhteiden laajentamisesta on täysin avoinna oleva kysymys. Keskustelun monimutkaisuutta lisäämään on viime päivinä lisäksi tuotu julkisuuteen ajatus Itämeren rantavaltioiden huomattavasti laajennetusta yhteistyöstä, jota Itämeri-komission ja ympäristönsuojelun merkeissä on toki jo jossain määrin harrastettu.

Pien- ja perheviljelmien tulevaisuuden osalta tiedonanto on SMP:n mielestä vielä liian köykäinen. Ei riitä lähes ykskantaan todeta, että maataloustuotteissa ei pyritä vapaakauppaan kuten teollisuustuotteissa. Tämä johtaisi herkästi jalostettujen elintarvikkeiden hintakilpailuhäviöön suhteessa eurotuotteisiin, ellei mitään muuta tehtäisi. SMP onkin jo pitkään vaatinut peruselintarvikkeiden poistamista kokonaisuudessaan liikevaihtoveron piiristä. Samoin pitäisi poistaa jalostusportaan tosiasiallisen monopoliaseman turvin, esimerkiksi käy Valio, tuomat turhat hintalisäykset ja kertautuvat verot. SMP lähtee siitä, että keskustapuolueen johdolla vuosikymmenien ajan rakennettu maatalouden kartellijärjestelmä sekä byrokraatti-

nen ja monimutkainen tukiaisjärjestelmä puretaan pien- ja perheviljelijöiden tulevaisuuden ja toimeentulon turvaavalla tavalla.

SMP:n mielestä on pidettävä kiinni kohtuullisesta ja järkevästä omavaraisuudesta, mutta siten että kuluttajille voidaan tarjota puhtaita, korkealaatuisia ja kohtuuhintaisia elintarvikkeita. Näitä pitäisi myös olla valmiita viemään eurokuluttajille. Mielestämme on hyvä, että maataloustuotteita ei Euroopan yhdennyttyäkään kuljeteta esteettä yli rajojen. Jalosteet ovat eri asia. Kun liha pannaan purkkiin, siitä tulee Ees-tavaraa.

Me SMP:ssä pidämme hyvänä, että kansallisesti elintärkeissä kysymyksissä päätösvalta on viime kädessä Suomessa. Meidän mielestämme se pitää sisällään myös sen, että suomalainen omistusoikeus maahan ja metsiin sekä niitä omistavaan ja jalostavaan teollisuuteen säilytetään. Tästä on Tanska jo neuvotellut itselleen sopivan linjan EY:n kanssa. Tanskalaiset eivät halunneet Jyllannin rantoja täyteen saksalaisia kesämökkejä, ja tuskin me suomalaiset haluamme viimeiset puhtaat kesämökkirantamme jakaa saasteisesta Keski-Euroopasta tuleville. Suomi ei saa olla kaupan kenelle tahansa.

Rouva puhemies! Vaikka olemmekin matkalla yhteiseen Eurooppaan, tulee Suomella olla tarvittaessa mahdollisuus ottaa käyttöön EY:tä tiukempiakin normeja, jos se on perusteltavissa kuluttajien terveyteen, tuotteiden turvallisuuteen tai ilmastoon liittyvillä syillä. Samoin tulee olla mahdollisuus ympäristönsuojelun kannalta parhaan mahdollisen tekniikan soveltamiseen uuteen tuotantotoimintaan.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En malta olla lyhyesti kommentoimatta ed. Mäkelän puheenvuoroa eräiltä osin. Hän mainitsi puheessaan, että SMP on pitkään vaatinut peruselintarvikkeiden poistamista liikevaihtoveron piiristä. Minä olen kyllä eduskunnassa nähnyt ainoastaan sellaisia toimenpiteitä, joilla SMP on ollut lisäämässä peruselintarvikkeiden liikevaihtoverotusta, mm. kahdella tänä syksynä tehdyllä veropäätöksellä.

On aikamoista hurskastelua, että nyt sen jälkeen kun nämä päätökset on tehty ja niiden puolesta äänestetty, käydään julkisuudessa vaatimaan, että peruselintarvikkeilta pitää poistaa kokonaan liikevaihtovero. Olisi

myös ollut mielenkiintoista kuulla, minkälaisella mallilla SMP aikoo sen tehdä, koska saattaa käydä niin, että ne, jotka täällä nyt innolla poistavat liikevaihtoveroa peruselin-tarvikkeilta, ovatkin tosiasiallisesti monille peruselin-tarvikkeille lisäämässä liikevaihtoverorasitusta?

Ed. Uosukainen: Rouva puhemies! Saavuin tähän istuntoon suoraan Edwin Lai-
neen hautajaisista. Tulisieluisen teatteri- ja elokuvamiehen muistotilaisuudessa mietin, miten tärkeää on, että meillä on ollut ja toivottavasti yhä on hänen kaltaisiaan. Hän paloi isänmaalle. Hän edisti suomalaista kulttuuria. Hän vahvisti suomalaista identi-teettiä kaikin tavoin. Kunnia hänelle. Hänen kaltaisiaan tarvitaan ja hänen kaltaistensa työtä, kun menemme Eurooppaan.

Tämänkertaista tiedonantokeskustelua on sävyttänyt käsittämätön ruikutus. On taker-ruttu siihen, olisiko hallituksen pitänyt antaa selonteko vai tiedonanto, niin kuin se olisi elämän- ja kuoleman kysymys. Miksi ei käy-tetä tilaisuutta hyväksi, puhuta sydämen kyllyydestä ja anneta ideoita jatkokäsittelyyn ja tulevaisuuden evääksi? Euroopan yhden-tymiseen tähtäävä työhän jatkuu. Meidän on oltava itsellemme uskollisia, jotta voimme olla Euroopassa ja maailmassa voimallisia.

Vuosi sitten annetun selonteon yhteydessä muistutin jo kulttuurinäkökohtien merkityk-sestä Euroopan yhdentymiselle. Muistutin, miten tärkeää Brysselin-kävijöiden on talou-dellisten direktiivien opiskelun ja kaiken kal-taisen sopimuksenteon yhteydessä perehtyä myös Brysselin kiviseen pitsiin, keskieurop-palaiseen kulttuuriin miljöötä ja arkkitehtuu-ria myöten. Samaa linjaa haluan jatkaa.

Kansalaisten Eurooppa on tiedonannossa kiintoisa käsite. Efta-maat ovat kiinnostuneita yhteisistä kulttuuri- ja viestintäalan hank-keista sekä yhteistyöstä nuorisovaihdon alal-la. Luonnollisesti Suomen on oltava erittäin vahvasti näissä projekteissa mukana. Suo-men hallituksen on valppaasti pidettävä maamme mukana Petra-, Erasmus-, Comett I ja II-, Eurotechnet-, Lingua-, Eurydice- ja muiden ohjelmien ja järjestelmien toteuttami-
sessa. Suomen valtion ja myös elinkeinoelä-män tulee sijoittaa näihin hankkeisiin, niin kuin suunniteltukin on. Ministeri Taxell pu-hui taannoin myös tästä asiasta rauhoitta-vasti.

Kaiken kaikkiaan Suomen on ponnistelta-va tutkijoiden ja opiskelijoiden vaihdon kak-sisuuntaisen kommunikaation aikaansaami-seksi. Kylmyys, kalleus ja erikoinen kieli kyllä luovat esteitä saapua Suomeen. Jos suomalaiset vielä käyttäytyvät tyyliä ja pal-velevat kalseasti, ei tungosta tännepäin ole odotettavissa. Palveluun ja tapakulttuuriin on kiinnitettävä Suomessa huomiota. Tällai-nen arkielämän havainto on pantava merkil-le, sillä meidän on saatava kansainväliset asiantuntijat viihtymään maassamme, ja sa-malla oma olommeikin keventyy.

Euroopassa opiskelu Suomesta käsin on vanha traditio. Suomen keskiaikaisen kult-tuurihistorian pääjuonteita ovat kirkollinen, keskeisesti Pariisin yliopiston teologiseen tra-ditioon sitoutunut oppineisuus ja alasaksalai-nen kaupunkikulttuuri. Suomalaisten opin-noista mannermaan yliopistoissa on tietoja vuodesta 1313 lähtien, ja Pariisin yliopiston rehtorikin oli tuolloin suomalainen. Mikä siis estäisi nykysuomalaisia vihdoin suhtautu-masta nykytilanteeseen luontevasti ja hyö-dyntämästä entistä edullisempaa tilannetta, vaikkapa vieraskielisten opettajien käyttä-mistä Suomessa, mihin ministeri Taxell viit-tasi.

Työvoiman vapaa liikkuvuus myös opetus-alalla on tärkeää ja hyväksyttävää. Koulute-tun työvoiman liikkuvuutta ja suomalaista kilpailukykyä pitäisi edistää vaikkapa seu-raavin keinoin: Kohotetaan yleissivistävän ammatti- ja korkeakoulutuksen tasoa. Tue-taan suomen kielen opetuksen lisäämistä Euroopan maissa. Annetaan äidinkielen ope-tusta eurooppalaisten työntekijöiden lapsille. Järjestetään suomen kielen opetusta euroop-palaisille työntekijöille sekä heidän aikuisille perheenjäsenilleen. Kehitetään valmiuksia käyttää muita kieliä kuin suomea tai ruotsia opetuskielenä yleissivistävässä ja ammatil-lisessa koulutuksessa sekä korkeakouluissa. Muutetaan opetussuunnitelmien rakennetta niin, että oppimääriin ja opetukseen voidaan joustavasti lisätä Eurooppaa koskevaa ai-neistoa ja käsitellä mm. maanosan eri kult-tuureita ja työtraditioita. Osan ammatillisesti eriytetystä koulutuksesta, varsinkin opetta-jankoulutuksesta, tulee tapahtua ulkomailla. Lisätään eurooppalaisten kielten opiskelu-mahdollisuuksia koulutuksen kaikilla tasoil-la. Tuetaan opettaja- ja oppilasvaihtojen lisäämistä. Lisätään eurooppalainen ulottu-

vuus ammatinvalintaan ja opinto-ohjaukseen. Lisätään tuntuvasti korkeakoulujen eurooppalaista yhteistyötä, vieraskielistä opetusta, tutkija- ja opettajavaihtoa ja kehittää stipendijärjestelmiä.

Suomen on päästävä mukaan myös EY:n opetusalan koulutusohjelmiin. Suomen tulee vastavuoroisesti tunnustaa, että muissa Euroopan maissa suoritettu tietyn tason tutkinto tai ammattikelpoisuus on voimassa myös Suomessa. Suomen korkeakouluissa on vastavuoroisesti tunnustettava muiden Euroopan maiden koulujen päästötodistukset, pääsy koulutukseen sekä muissa maissa suoritettut tutkinnot ja niiden osat; sekä vihdoin nuorten ja kaikkien kansalaisten ennakkoluulot ja aggressiot ulkomaalaisia työntekijöitä ja heidän perheenjäseniään kohtaan on poistettava informaation, opetuksen ja asennemuutoksen avulla. Tähän täytyy kiinnittää huomiota kaikilla koulutuksen asteilla sekä työpaikoilla. Tämän ohjelman toteuttaminen vaatii paljon, mutta ei liikaa.

Rouva puhemies! Eduskunnan jokaisen jäsenen on oltava kuin tulenkantaja Eurooppa-keskustelussa, Euroopan yhdentymisestä tiedottamisessa ja yhdentymiseen pyrittäessä. Tiedonannolla olkoon tässäkin suhteessa viritävä merkitys ja hallitusta työhön kannustava vaikutus. Suomella on tärkeä paikkansa idän ja lännen kulttuurien rajamaana. Kulttuurimme, kaikki alakulttuurimme, maakunnalliset kulttuurimme saamelaisesta karjalaiseen, kiinnostavat muita. Meidän on arvatava oma tilamme ja annettava arvo toisillekin. Nyky-Euroopan kiihkeä liike ei saa heittää Suomea pyörteestään. Itä-Euroopassa on raaka-aineita ja työvoimaa, Länsi-Euroopassa pääomaa, ja tässä jännitteessä tapahtuu paljon. Kulttuurikehitys voi liennyttää ja tasoittaa muiden alojen ongelmiakin.

Rouva puhemies! Jo vuonna 1917 Volter Kilpi kirjoitti Kansallisessa itsetutkistelussa, että "kansallinen kulttuurimme näivetty ja kuolee, jolleivät sitä hedelmiä eurooppalaiset hengen virtaukset". Olemme hitaita oppimaan, mutta samoin ajattelen nyt.

Ed. Nordman: Värderade talman, arvoisa puhemies! Europeiska gemenskapen har beslutat att den inre marknaden skall åstadkommas 1992. Först fattade man beslut om detta djärva mål med tidtabeller och

former och först därefter vidtog detaljarbetet. Tänk om Norden skulle förmå sig till ett lika effektivt arbetssätt!

Riksdagens ställningstagande till meddelandet skall ses mot den här bakgrunden. Även om Finland skulle ställa sig utanför de förestående förhandlingarna kommer ett nytt europeiskt ekonomiskt samarbetsområde att skapas med nya villkor.

Euroopan yhteisö on siis päättänyt sisämarkkinoiden toteuttamisesta vuonna 1992. Ensin tehtiin päätös tästä rohkeasta tavoitteesta aikatauluineen ja muotoineen. Sitten käynnistyi yksityiskohtia koskeva työ. Jospa Pohjolakin pystyisi yhtä tehokkaaseen työskentelyyn! Eduskunnan kannanottoa tiedonantoon on tarkasteltava tätä taustaa vasten. Minusta ei ole syytä dramatisoida tähän mennessä käydyssä keskustelussa esiintyneitä erimielisyyksiä. Niitä ei tarvitse lakaista maton alle eikä luopua pyrkimyksestä saada erityiset suomalaiset edut otetuiksi huomioon asiakirjassa. Missä maassa tahansa tätä suuruusluokkaa oleva kysymys antaa pohjan erilaisille arvioille ja poliittiselle mobilisaatiolle. Kuinka kiivaita keskusteluja käytiinkin vapaakauppasopimuksesta 1970-luvulla, ennen kuin askel otettiin sekä länsi- että itämarkkinoille. Meillä ei ole syytä katua sitä nykyäänkään.

Men vi skall inte heller förlora sinnet för proportioner, även om vi försöker stå på oss är vi bara knappt 5 miljoner medborgare mot över 300 i de övriga länderna. Bara som en del av Efta kan vi bli delaktiga av stormarknadens fördelar, men vid bevakningen av speciella nationella intressen gäller det för vårt land att utverka stöd av de nordiska länderna, som verkar under likartade förhållanden.

De nordiska länderna sitter visserligen inte i samma båt, eftersom Danmark tillhör EG, men det här hindrar inte ett gemensamt uppträdande och samarbete i viktiga frågor. Särskilt angeläget är det att Finland och Sverige håller sig till samma strategier.

Eftan ja EY:n väliset neuvottelut ovat vauhdittaneet pohjoismaista yhteistyötä. Kuinka kauan olemmekaan puhuneet pohjoismaisista kotimarkkinoista, ikään kuin ne olisivat vapaita kansallisista rajoituksista.

Itse asiassa eivät edes vapaat työmarkkinat ole avoimena kaikille. Koulutus ja tutkinto-vaatimukset sekä kansalaisuutta koskevat vaatimukset takaavat ainakin korkeammat virat oman maan kansalaisille. Yritysmaailmassa puolestaan kamppaillaan yhä kaupan esteiden, valuutta-, pääoma-, standardi- ja liikenne-esteiden kanssa. Onkin korkea aika raivata määräyksiä.

Passivapaus on pohjoismaisen yhteistyön kulmakivi. Jos sitä rajoitettaisiin Tanskan ja muiden Pohjoismaiden välillä, tämä olisi askel taaksepäin kehityksessä kohti kansalaisten Eurooppaa, ei vain tavaroiden Eurooppaa. Uskokaamme, että Tanskan suhtautumista passivapauteen kunnioitetaan EY:ssä.

Maamme tulee yhdessä Eftan kanssa edistää yhteistyön lisäämistä Sev-maiden kanssa tavoitteena vastaavien linjojen mukainen yleiseurooppalainen yhteistyö. Tietenkin edistymisen riippuu paljon näiden maiden teollisuuden ja talouden kehittämisestä, joka vaatii vuosia.

Vid det här laget inser vi att något av självbestämmanderätten nog kommer att frångås de enskilda parlamenten av EG:s och Ees' organ, mera än vi vant oss vid i samband med nordiska och internationella konventioner.

Efta-länderna kan naturligtvis inte nöja sig med att enbart signera EG:s beslut. Åstadkommandet av bästa möjliga beslutsmekanismer med tanke på de enskilda nationerna måste därför göras till en central fråga i de förestående förhandlingarna.

Bakom den här integrationsprocessen ligger framför allt ekonomiska och kommersiella intressen, som sammanför europeiska länder för att höja den ekonomiska effektiviteten och därmed konkurrensförmågan gentemot Usa och Asien. Den sammanlagda ekonomiska nyttan kan knappast betvivlas. Den är förmodligen rätt betydande, men det är skäl att fråga sig hur den kommer till och hur den kommer att fördelas.

Kilpailu suurimmilla yhteisillä markkinoilla merkitsee kilpailun kovenemista kaikilla aloilla. Tällöin joudumme yhä useammin tarkastelemaan esimerkiksi työvoiman, sosiaaliturvan, aluepolitiikan ja ympäristöpolitiikan kustannustekijöitä. Kustannusten

alentaminen siten, että tuloksena olisi heikompi sosiaaliturva ja huonommat työympäristöt, alueellisen tasapainottomuuden kasvu ja ympäristön tuhoutuminen, ei ole yksittäisen kansalaisen ja Suomen kansantalouden kannalta tavoittelemisen arvoista. Pienet menot eivät takaakaan markkinaosuuksia. Ammattijärjestöjen yhteistyö ansaitsee tuen konsernien puitteissa, jotteivät yritykset yhä yksipuolisemmin lähde tavoittelemaan mahdollisimman alhaisia kustannuksia.

Lähtökohtana tulee tietysti olla pohjoismaisesta hyvinvointimallista kiinni pitäminen. Pohjoismaiden tulee sisällöltään nykyistä laajempaa sosiaalista ulottuvuutta korostaen pyrkiä eurooppalaisessa yhteistyössä vaikuttamaan ehtojen paranemiseen erityisesti pahimmin jälkeen jääneissä maissa kuten Portugalissa, Espanjassa ja Kreikassa. Tämä sama koskee myös ympäristöpolitiikkaa.

Vaikka integraatio kasvattaakin kakkua ja kyse on pitkälti omasta valinnastamme, tulee eri tarpeiden välisestä jaosta luultavasti muodostumaan vaikea. On perusteltua kysyä esimerkiksi, miten kykenemme säilyttämään alueellisen tasapainon.

I den pågående strukturomvandlingen drabbas svaga regioner, landsbygden och glesbygden av befolkningsminskning. En koncentrationsprocess pågår som vi vet. Integrationen ger ytterligare fart åt denna utveckling om inte regering och riksdag ställer upp andra mål för statens stödpolitik som verkligen tar sikte på en regional balans. EG kommer att fördubbla de fondmedel som används för regionalpolitiska stödåtgärder före utgången av 1992. Huvudparten av de här medlen går till de allra minst utvecklade regionerna, vilkas situation nog är avsevärt sämre än i våra utvecklingsområden. Fördelningskriterierna i det här sammanhanget lär nog inte ge utdelning i våra förhållanden. Inom EG följer man noggrant med hur nationella stöd utbetalas för att den fria konkurrensen inte skall kunna kringgå. Det här betyder antagligen att sådana direkta företagsstöd som beviljas i vårt land allt restriktivare kan hamna i farozonen. Inför ett sådant här hot är det desto angelägnare att svagare regioner faktiskt rustas upp med bättre allmänna verksamhetsvillkor genom satsning på den s.k. infrastrukturen. Det handlar om satsning på högskolor, kun-

skapscentra, teknik och kommunikationer.

Esimerkki uhatusta alueesta on Vaasan lääni, joka painii parhaillaan vaikeuksissa, joihin tarvitaan valtion äsken mainittuja tukitoimenpiteitä erityisesti korkeakoulusektorilla. Samalla on syytä hyödyntää mahdollisuuksia raja-alueilla tapahtuvaan yhteistyöhön, jota harjoitetaan Merenkurkun ja Keski-Pohjanmaan alueilla esimerkiksi käytännössä. Samoin ehdotus Vaasan läänin tekemisestä pohjoismaiseksi kokeilulääniksi kannattaa toteuttaa.

Ylipäänsä integraatio kannustaa raja-alueilla tapahtuvaan yhteistyöhön. Alueet vahvistuvat, monipuolistuvat ja laajenevat yhteistyön avulla. Tämä edellyttää kaupan esteiden ja muiden rajaesteiden poistamista. Tämä Pohjoismaiden neuvoston ministerineuvoston olisi otettava huomioon budjetoinneissaan. Nythän valmistelevat virkamiehet ehdottavat supistuksia määrärahoissa tällaista yhteistyötä varten.

Alueellinen kehitys on pääpiirteissään, niin kuin tiedämme, samanlaista Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa samoin kuin aluepolitiikkakin. Tämä puhuu yhteisten strategioiden puolesta Euroopan markkinoilla ja yhteistyön puolesta kehityksen turvaamiseksi äärialueilla. Arvoisa puhemies! Mikään tarkka arvio siitä, mikä Suomelle sopii ja mikä ei sovi, ei ole mahdollinen tämän tiedonannon yhteydessä. Kun nyt vain hallitukselle annetaan valtuudet osallistua varsinaisiin neuvotteluihin, voidaan eduskunnalle antaa laajempi selvonteko talvella, ja valiokunnissa voidaan silloin tehdä tarkat arviot integraation ehdoista.

Värderade talman! Någon noggrann utvärdering av vad som passar Finland eller inte är inte möjlig att göra i samband med det här meddelandet, men bara regeringen nu får riksdagens fullmakt för att delta i de egentliga förhandlingarna kan en mera omfattande redogörelse ges till riksdagen i vinter och en noggrann värdering av integrationens villkor ske i utskott.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Harri Holkeri oli kuulevinaan yhdentymispuheenvuorossaan täällä päivällä Eurooppa-sinfonian sulaisen soinnin korvissaan. Hän ei kuitenkaan tunnistanut säveltäjää, das Kapi-

talia, sillä juuri sehän se on Länsi-Euroopan yhdentymisen, integraation, nuotit kirjoittanut ja tietysti omien tarpeittensa mukaisesti. Eec, nyttemmin EY, luotiin, koska kansallistalvioiden rajat kävivät suuryhtiöille liian ahtaiksi. Ne halusivat isompia markkinoita itselleen. Vuodesta 1992, niin on tarkoitus, siirrytään täysin vapaaseen pääomien, tavaroiden, palvelusten ja työvoiman liikkumiseen yli rajojen. Kyse on myös poliittisen liiton rakentamisesta, Länsi-Euroopan yhdysvaltojen muodostamisesta.

Tämän 12 maan ja 320 miljoonan asukkaan EY:n kylkeen meitä nyt ollaan kuljettamassa Eftan kautta. Juuri tämä on oleellista. Tahtipuikko tulee olemaan EY:llä, ja Efta on se, joka sopeutuu EY:n asetuksiin, direktiiveihin ja päätöksiin. Tämä on käynyt hyvin selvästi ilmi. Luxemburgin julistuksessa ei kerrota, millaista liittoa EY:n ja Eftan välille lopulta tavoitellaan. EY on kuitenkin omalta puoleltaan asettanut selkeät ehdot kanssakäymiselle. EY:n mukaan sen oma yhdentymisprosessi kulkee kaiken edellä, eikä Efta saa muodostua kehityksen jarruksi. Toiseksi EY haluaa säilyttää päätösvallan täysin itsellään. Kolmanneksi yhteistyössä on noudatettava vastavuoroisuutta eli Efta-maiden on annettava EY:lle ne edut, jotka se EY:ltä saa. Näin EY:ssä ajatellaan, ja sehän se lähtökohdat sanelee.

Mitä sitten tulee Suomen neuvotteluasemaan, niin jo siinä meiltä on todella itsemääräämisoikeutta rajoitettu. Neuvotteluthan käydään osana Eftaa. Nyt on kuitenkin niin, että kaikkien Efta-maiden intressit ja lähtökohdat eivät ole samanlaisia. Efta-maistahan mm. Itävalta tähtää täysjäsenyyteen EY:ssä.

Miten EY:n ja Eftan ympärille rakentuva Ees, Euroopan talousalue, käytännössä toimisi, miten siellä päätöksiä tehtäisiin? EY:llä itsellään on hyvin ylikansalliset vahvat päätöselimet, jotka sitovat sen jäsenmaita. EY:llä on myös tuomioistuimensa, joka tekee päätökset niissä tapauksissa, jolloin liittymän ja jonkin jäsenvaltion päätökset eivät ole sopusoinnussa keskenään. Ees:n, Euroopan talousalueen, päätöksentekojärjestelmä noudattelisi pitkään samaa mallia ja nimenomaisesti niin, että EY olisi siinä vahvempana osapuolena. Tekeillä on myös tuomioistuin, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että EY:n tuomioistuimeen lisätään Efta-maiden edustajat. EY:n päätökset ja säädökset olisi-

vat siis se, mistä lähdetään ja joiden mukaan tosiasiaa toimitaan. Jokaisen pitäisi siis käsittää, mitä tämä merkitsee meille. Sitä, että tosiasiallisesti EY:n asetuksista, direktiiveistä ja päätöksistä tulee myös Suomen päätöksiä, tulee, ellei tällaista suuntausta vastaan päättäväisesti nousta.

Mikä sitten on vaihtoehto? Kansainvälistyminen on tietysti selviö, kansainvälinen kanssakäyminen lisääntyy. Kyse on vain siitä, kenen ehdoilla kuljetaan ja miten kansainvälistymisprosessi elävässä elämässä tapahtuu. Me haluamme todellakin pitää päätösvallan Suomella itsellään, Suomen eduskunnalla. Me emme tule hyväksymään mitään jättipakettisopimusta, vaan edellytämme, että jokainen integroitumiseen liittyvä sopimus ja lainsäädännön muutos käsitellään eduskunnassa erikseen. Mikä sopii meille, hyväksytään, mikä ei sovi, se hylätään. Muuta mahdollisuutta suojella omaa kansallista päätöksentekojärjestelmäämme ja sitä kautta tavallisia suomalaisia, heidän etujaan, ei kertaikkiaan ole. Muunlainen suuntautuminen on todellakin Suomen itsemääräämisoikeuden kaventamista, sen suoranaista myymistä, emmekä me siinä mukana tule olemaan.

Ellei Efta — EY-neuvottelussa tätä valikoivaa mukanaoloa hyväksytä, sitten meillä on valittavana ja on myös valittava toinen tie eli kahdenvälisten keskustelujen ja sopimusten tie. Ei meillä ole pelkoa yksin jäämisestä. Onhan sitä tähänkin asti kauppaa käyty ja yhteistyötä harjoitettu. Viety on ja on myös tuotu, kuulemma ihan liikaakin, niin että rajoittamaan pitäisi ruveta.

Herra puhemies! Demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä on jättänyt epäluottamuslauseen. Haluan vielä kerran toistaa epäluottamuslauseen kaksi oleellista perusteita. Ensimmäinen niistä kuuluu seuraavasti:

”Suomen itsemääräämisoikeutta ja demokratiaa ei saa rajoittaa millään ylikansallisella elimellä ja sopimuksilla. Eduskunnan tulee kaikissa vaiheissa voida yksityiskohtaisesti päättää Suomen ja maamme lainsäädäntöä koskevista sopimuksista. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka tulee rajata yhdentymisen ulkopuolelle kokonaan. EY:n ja Eftan talousalueen muodostumisesta ei saa tehdä keinoa viedä Suomea vähitellen kohti EY-jäsenyyttä.”

Täällä päivällä keskustelussa saattoi tulla, kiihkeätä keskustelua kun käytiin, vääriäkin tulkintoja esimerkiksi ed. Jaakonsaaren pyrkimyksistä. Tunnettu tosiasia kuitenkin on, että Suomessa on myös niitä, joiden mielestä Suomen pitäisi EY-jäsenyyteen saakka integroitumisessa kulkea. Näitä puheenvuoroja käytetään jo nyt varsin avoimesti, ja tällä tavoin hivuttamalla kun kuljetaan, näköpiirissä on se, että tällaiset paineet kasvavat.

Toisena lähtökohtanamme meillä on se, että yksipuolisen länsi-integraation sijasta on asetettava lähtökohdaksi yleiseurooppalaisen talousalueen luominen ja kansainvälisten taloussuhteiden demokratisoiminen. Sen osana on kehitettävä yhteistyötä myös Itämeren ja Arktiksen alueille.

Kolmanneksi haluaisin tähdentää, että kun puhumme kahdenväisestä yhteistyöstä ja sen lisäämisestä, tällöin pitää erittäin suuri huomio kiinnittää myös Suomen ja Neuvostoliiton taloussuhteisiin. Äskettäin maassamme oli valtiovierailulla Neuvostoliiton presidentti Mihail Gorbatshev. Tuon vierailun yhteydessä tehtiin merkittäviä sopimuksia Suomen ja Neuvostoliiton talousyhteistyön laajentamisesta ja myös syventämisestä. Nyt on pidettävä huolta siitä, että noiden sopimusten ja suuntautumis päätösten toteuttamisessa päästään käytäntöön. Nythän on minusta ihan selvästi pelättävissä se, että voimavarat käytetään länsi-integraation syventämiseen ja Neuvostoliiton kaupan kehittäminen jää toiselle sijalle.

Rouva puhemies! Harri Holkeri oli kuulevinaan eurooppalaisen sinfonian soinnin. Huomiotta häneltä jäi se, että yli puolet eurooppalaisista on tästä orkesterista jätetty kokonaan sivuun. Surullista oli se, että omalle maalleen Suomen pääministeri oli sopeutunut hyväksymään vain pajupillin soittajan roolin isojen ja määräävien pasuunoiden rinnalla niiden taustana.

Ed. Vähänäkki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos tuolla diplomaattitaitiossa olisi ollut seuraamassa eri maista olevia poliitikkoja tätä keskustelua, niin he olisivat varmasti hämmästyneet tietämättä siitä, mistä kehyksestä itse kukin puhui.

Esimerkiksi ed. Tennilä puhui itse asiassa aika samaan tyyliin kuin Margaret Thatcher EY:n piirissä. Hän on jyrkästi vastustamassa integraatiokehitystä. Hän sanoo nimenomaan ja käyttää tätä termiäkin, että kun Englanti on kovalla oikeistopolitiikallaan torjunut sosialismin omassa maassaan, niin he eivät halua päästää sitä keittiön ovesta. Eli he näkevät sen kehityksen, mitä Euroopassa on, hyvin vaarallisena sille oikeistolaiselle kehitykselle, mikä on taas Margaret Thatcherin filosofia Englannissa. Eli Esko-Juhani Tennilä näki eurooppalaisen poliittisen ilmapiirin yksinomaan uhkana, kun esimerkiksi minä näen sen myös mahdollisuutena sen suhteen, että monet mielenkiintoiset aatteellisetkin virtaukset voivat saavuttaa Suomen rantoja.

Suomi on aikoinaan silloin, kun vapaa-kauppasopimus solmittiin, tehnyt tärkeän perusratkaisun ja itse asiassa nyt ollaan hyvin tärkeällä risteysasemalla. Mutta sitä näköalaa, että ikään kuin voitaisiin vaihtaa raiteita tai hypätä junasta pois, yksinkertaisesti ei ole olemassa. Nyt on minusta tärkeää, mielenkiintoista ja tähdellistä päättää, missä vaunussa tässä integraatiojunassa ollaan. Ollaanko veturissa, jossa voi vaikuttaa vauhtiin ja siihen, minkälaisia erilaisia asettelmia junassa on, vai halutaanko kenties matkustaa makuuvaunussa niin kuin ed. Tennilä antaa ymmärtää?

On aivan totta, että nyt päätetään myös Suomessa, kenen ehdoilla integraatioprosessi tapahtuu. Siitä mielestäni olisi tärkeää käydä nyt myönteistä keskustelua.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pääomalla ei ole isänmaata. Se tarvitsee rajattoman Euroopan, koska kansallisvaltioiden rajat ahdistavat sitä ja vaikeuttavat sen toimintaa. Työväenluokan taistelu on sisällöltään kansainvälistä, mutta se voi muodoltaan olla vain kansallista. Nimenomaan työväenluokka tarvitsee esimerkiksi omia parlamenttejaan voidakseen kukin omassa maassaan vaikuttaa edistykseksen kehitykseen.

Tämä ei tietenkään sulje pois työväenliikkeen kansainvälistä yhteistyötä, mutta meillä ei ole mitään mahdollisuuksia sellaiseen meenoon, että me kääntäisimme suuntaa sanomalla pääomalle ensin, että tehkää mitä tahdotte, tehkää sellainen Eurooppa kuin

haluatte, sitten me perästäpäin rupeamme katsomaan, miten jälkiä korjataan. Kyllä Suomessa tarvitaan edistyksellinen käänne, mutta ei sitä varmasti edistetä sillä, että Suomen parlamentilta viedään päätösvalta, mikä minusta on tässä aivan olennaista, kun integraatioratkaisua nyt tehdään. Päätösvalta siirtyy Brysseliin.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Kuultuani ed. Tennilän puheenvuoron tiedän täsmälleen, mitä tarkoitetaan, kun puhutaan käsitteestä pysähtyneisyyden kauden edustaja. Mielestäni nimenomaan tätä ed. Tennilän puheenvuoro täällä kaikkein kirkkaimmillaan edusti.

Mielestäni on tärkeätä se, että tässä keskustelussa puututaan yleisen tason kysymyksiin ja pyritään asettamaan kysymyksiä, mitkä ovat tärkeitä seikkoja Suomen kannalta, kun Eurooppa yhdentyy ja kehitys etenee sillä voimakkaalla tahdilla, minkä me olemme nähneet tänä syksynä vuonna 1989 Euroopassa tapahtuvan. Voidaan suorastaan jopa sanoa, että toisen maailmansodan aikana edes armeijat eivät edenneet sillä vauhdilla maasta toiseen, millä hallitukset eri maista ovat kaatuneet viime viikkojen aikana.

Ensimmäinen kysymys on mielestäni se, onko Euroopan yhdentymisen hyvä asia, onko se positiivinen seikka vai liittykö siihen joitakin kielteisiä seikkoja. Mielestäni ne ihmiset, jotka haluavat, että rauha Euroopassa säilyy, suhtautuvat myönteisesti Euroopan yhdentymiseen. Jos me ajattelemme Euroopan yhteisön perustamista ja niitä ajatuksia, jotka siihen ovat johtaneet, niin keskeisiä ajatuksia on ollut nimenomaan Englannin entisen pääministerin Winston Churchillin ajatus siitä, että luomalla Euroopan yhdysvallat voidaan luoda sellainen riippuvuussuhde kaikkien Euroopan valtioiden välillä, joka totaalisti estää sodan. Tosiasia on, että jos me tänä päivänä ajattelemme Ranskan ja Saksan välisiä suhteita, on täysin mahdotonta kuvitella, että nuo maat ryhtyisivät sotaan keskenään. Laaja taloudellinen ja poliittinen yhteistyö on parhaita keinoja pyrkiä turvaamaan rauha. Itse olen rauhan puolesta.

Toinen keskeinen ajatus Euroopan yhteisössä ja varsinkin niissä päätöksissä, joita Euroopan yhteisössä viime aikoina on tehty laajennetun taloudellisen yhteistyön aikaan-

saamiseksi, on ajatus voimakkaammasta taloudellisesta kasvusta. Mielestäni jokainen kansalainen ja jokainen kuluttaja suhtautuu myönteisesti siihen, että pyritään taloudellisen kasvun edistämiseen. Perusajatuksena Euroopan integraatiossa on se, että mitä laajemmat markkinat ovat, sitä tehokkaammin ne voivat toimia, ja mitä laajempi markkina-alue on, sitä tehokkaampaa kilpailu tuon alueen sisällä voi olla.

Tosiasiassa on se, että jo ajatus siitä, että on puhuttu Euroopan yhdentymisestä laajemmin vuonna 1992, on johtanut siihen, että ajattelutapa ja jopa taloudellinen kasvu Euroopassa on lisääntynyt siinä määrin, että kun Eurooppaa pidettiin vielä viisi vuotta sitten taantuvana alueena, niin tänä päivänä Euroopan kasvuluvut ovat osoittaneet sellaisia suuruuksia, että Eurooppa kykenee varsin hyvin kilpailemaan Yhdysvaltain kanssa, mutta myös jopa lähestulkoon Japanin kanssa. Tosiasia on, että jokaisen kansalaisen etu on se, että talous toimii mahdollisimman tehokkaasti, ja siitä syystä itse suhtaudun myönteisesti eurooppalaisen integraatioon.

Sitten voidaan ajatella asiaa myös aivan tavallisten kansalaisten kannalta. Onko oikein, että kansalaiset pääsevät liikkumaan vapaasti Euroopassa, työskentelemään missä maassa he haluavat tai perustamaan liikkeen missä maassa he haluavat? Muistan kun Ingvar Carlsson puhui Pohjoismaiden neuvoston Tukholman-kokouksessa viime talvena siitä, kuinka miellyttävä alue Eurooppa oli ennen ensimmäistä maailmansotaa, ennen vuotta 1914 ja kuinka kulttuuri saattoi levitä Euroopan maasta toiseen. Tähän verrattuna tämän päivän Eurooppa on selvästi rajoituneempi, selvästi ahdistuneempi. Tässä suhteessa se, että me pyrimme ratkaisuihin, joissa kansalaiset voivat kulkea maasta toiseen, työskennellä toisessa maassa, ovat mielestäni kansalaisten kannalta olennaisia, elämisen tasoa lisääviä tekijöitä. Tässä suhteessa olen eurooppalaisuuden puolesta.

On luonnollista, että joitakin kielteisiäkin seikkoja Euroopan yhdentymisestä voidaan esittää. Yksi, joka täälläkin varsin voimakkaasti on otettu esille, on kysymys kansallisesta päätöksenteosta. Ajatushan lähtee siitä, että kun meillä on sama kieli tässä maassa, sama kulttuuri, sama historiallinen perinne, niin tästä syystä meidän on helpompi luoda yhteisiä, meille kaikille hyväksyttäviä pää-

töksiä kuin ne päätökset, mitä Euroopassa kenties hyväksytään. Näin varmasti on. On tosiasia, että ne päätökset, mitä tässä parlamentissa tehdään, ovat helpommin hyväksyttäviä Suomen kansalaisille kuin sellaiset päätökset, joita kenties Euroopan parlamentissa tehtäisiin.

Kuitenkin tähänkin liittyy selvää pelottelua siltä osin, mitä tulee Euroopan yhdentymiseen. Nimittäin puhutaan siitä, että Suomen normitaso romahtaisi siinä yhteydessä, jos me pyrimme yhteistyöhön Länsi-Euroopan kanssa. Totuus on kuitenkin se, että yleensä Euroopan yhteisössä on lyöty lukkoon tietty normien minimitaso, jonka yläpuolelle kyllä saa mennä, mutta jota ei saa alittaa, joten näillä päätöksillä on varsin olennainen merkitys nimenomaan Etelä-Euroopan maitten kannalta. Mutta kun Pohjois-Euroopan maat täyttävät nämä normit varsin hyvin, niillä ei ole sinänsä kovin suurta merkitystä Suomen kannalta sikäli, että meillä tapahtuisi joitakin muutoksia alaspäin tai myöskään ylöspäin, jos me emme sitä halua.

Sitten täällä on varsin paljon puhuttu siitä, että mm. maanomistukseen, kiinteistönomistukseen pitäisi suhtautua kielteisesti. On totta, että meillä Suomessahan on puhuttu varsin paljon siitä, että meillä pitäisi olla rodullista puhtautta. Me emme halua naapureita, kesämökkinaapureita, jotka olisivat tummatukkaisia, kiharatukkaisia ja tulisivat jostakin epämääräisestä Etelä-Euroopan valtiosta. Siis tällainen Suomi vain suomalaisille -ajattelu meillä on varsin yleistä.

Itse suhtaudun kuitenkin varsin kriittisesti siihen. On mielestäni täysin luonnollista ja ymmärrettävää se, että jos me suomalaiset voimme ostaa kesämökkejä, kiinteistöjä toisista eurooppalaisista maista, niin miksi me emme sallisi tätä oikeutta muille eurooppalaisille. Eikö vastavuoroisuus ole tässäkin suhteessa oikea, kehittynyt periaate? Ajatelkaamme vain niitä suomalaisia, jotka ovat ostaneet Espanjasta lomamökin itselleen. Tuohan on täysin sallittua tänä päivänä Espanjassa. Saattaisi kuvitella, että Espanjan parlamentissa käytettäisiin puheenvuoro, jossa todettaisiin, kuinka kauheata on, että ulkomaalaiset ostavat näitä loma-asuntoja Espanjasta. Mutta kaikesta huolimatta, vaikka koko keskinen tai Pohjois-Eurooppa näitä asuntoja ostaa, ei se ole kaatanut Espan-

jaa kuitenkin mihinkään suuntaan, vaan Espanjan kehitys on ollut erittäin nopeata viime vuosina, nopeimpia Euroopassa, ja hyvinvointi on olennaisesti kasvanut viime vuosien aikana.

Jos me vielä ajattelemme sitä, että kiinteistöjen hinnat tänä päivänä Suomessa ovat korkeimpia Euroopassa, ehkä jopa maailmassa, niin ihmettelen vain, kuka näihin pohjoihin olosuhteisiin tulee kiinteätä omaisuutta ostamaan, ja jos sitä näillä hinnoilla saadaan kaupaksi, niin ainakaan minulla ei ole kovinkaan suurta vastarintaa sitä kohtaan, jos me voimme Helsingin keskustasta myydä asuntoja, jotka ovat kalliimpia kuin asunnot Lontoon keskustassa tai New Yorkin Manhattanilla. Tämä olisi mielestäni tapa tasapainottaa kohtuullisessa määrin sitä kauppaa ja niitä sijoituksia, mitä suomalaiset näinä päivinä ja myös tulevaisuudessa tulevat tekemään muualle maailmaan.

Voidaan myös kysyä sitä, että kun me olemme muodostaneet kansallisvaltion, niin pitääkö tästä ajatuksesta ikuisesti pitää kiinni. Ajatushan on se, että eri kansakunnat kilpailevat keskenään ja täytyy muodostaa tiettyjä muureja, jotta kukin kansakunta tuossa keskinäisessä kilpailussa menestyisi mahdollisimman hyvin.

Jos halutaan pitää jostakin kansallisesta ylpeydestä kiinni, niin tällainen ajattelu voi olla perusteltua. Mutta mielestäni tosiasia on, että tänä päivänä jo yritykset voivat valita sen alueen, missä ne kilpailevat kaikkien tehokkaimmin, missä tuotantoa kannattaa harjoittaa edullisimmin, ja tästä syystä mielestäni kansalaisten etujen mukaista on se, että hekin voivat työskennellä siellä, missä se on heille edullisinta ja yritykset voivat toimia siellä, missä se on heille edullisinta, eli kansallisten rajojen poistamiseen vähitellen pyritään. Toki tärkeitä on se, että kulttuurikysymyksissä me haluamme kaikkien yhteistyössä korostaa suomalaisen kulttuurin merkitystä, koska se on eräs merkittävä rikkaustekijä meillä.

Toinen kysymys, joka tänä päivänä voidaan asettaa, on se, mitä merkitsee Itä-Euroopan vapautuminen Länsi-Euroopan kehitykselle. Tosiasiahan on se, että kun on puhuttu siitä, että Länsi-Euroopassa tapahtuu olennaisia muutoksia 1992, niin ne muutokset ovat varsin mitättömiä verrattuna niihin muutoksiin, mitä näinä päivinä tapah-

tuu Itä-Euroopassa. Kuvaavaa on, että Unkari tänä päivänä ilmoittaa, että he haluavat liittyä Euroopan vapaakauppaliiton eli Eftan jäseniksi ja sen jälkeen myöhemmin Euroopan yhteisön jäseneksi. Hurjin tarina, minkä olen kuullut on, että Ukrainassa sikäläinen kansanliike on vaatinut itsenäisyyttä Ukrainalle ja sen jälkeen, kun Ukraina on muodostanut itsenäisen valtion, välittömästi pyrkimystä jäsenyyteen Euroopan yhteisöön.

Kehitys menee siis varsin nopeata vauhtia, vaikka nämäkään kaikki haavekuvat eri valtioissa eivät toteutuisi lähivuosina tai -vuosikymmeninäkään. On täysin selvää, että yhteistyö Euroopassa voi syntyä ainoastaan markkinatalouspohjalle ja siten, että ihmisoi-keuksia kussakin valtiossa kunnioitetaan. Tällä tavalla ja tälle pohjalle voidaan luoda yhteinen Eurooppa.

Mutta tosiasia on se, että näitä seikkoja ollaan luomassa kaikissa Itä-Euroopan valtioissa. Niissä on myös selvää kulttuurisuuntautuneisuutta länsimaihin, ja ne ovat avaamassa rajojaan. Tämä merkitsee sitä, että Euroopan yhteisössä, kaikessa länsieurooppalaisessa integraatiossa on otettava huomioon Itä-Euroopan kehitys. Mutta tosiasia on se, että tuon yhteistyön taso on täysin riippuvainen siitä, millä vauhdilla kehitys etenee Itä-Euroopassa ja kuinka pitkälle uudistukset näissä maissa tapahtuvat.

Kuitenkin tästä kehityksestä on seurauksena varsin olennainen muutos ajateltaessa Euroopan yhteisöä. Tänä päivänä Euroopan yhteisö on poliittinen unioni. Lähtökohta on se, että tuolla liitolla on tietty kansainvälisepoliittinen linja. Se on merkinnyt myös sitä, että puolueettomat maat eivät ole voineet helposti liittyä eli käytännössä eivät ole voineet liittyä Euroopan yhteisön jäseniksi.

Tosiasia kuitenkin on se, että kun Euroopassa tapahtuu hyvin olennaisia muutoksia, myös vastakkainasettelu idän ja lännen välillä tulee totaalisesti muuttumaan, ja se johtaa siihen, että Euroopan yhteisön tietty poliittinen sitoutuneisuus tulee taatusti muuttumaan. Siitä tulee muodostumaan entistä enemmän eurooppalainen yhteisö, joka kilpailee Yhdysvaltain ja Japanin kanssa, mutta ei ole mikään vas*apaino Itä-Euroopalle tai sosialistisille maille. Tämä kehitys lähivuosien aikana tulee varmasti johtamaan siihen,

että Euroopan yhteisön poliittinen luonne tulee olennaisesti muuttumaan. Tulee olemaan entistä mielenkiintoisempaa nähdä, onko mahdollista ajatella, että myös puolueettomat maat voisivat liittyä Euroopan yhteisön jäseniksi siten, että niiden ei tarvitsisi ulkopoliittista suuntautumistaan muuttaa. Itse uskon, että parin kolmen vuoden kuluttua tämä seikka tulee olemaan todellisuutta, jonka tulee tietysti aiheuttaa meille joitakin kysymyksiä, kuten kysymys siitä, onko puolueettomalle Suomelle mahdollista liittyä Euroopan yhteisön jäseneksi.

Kolmas kysymys, jonka haluan esittää, on se, onko se Euroopan yhteisö — Efta-malli, kahden pilarin malli, hyvä, jota hallitus nyt meille esittää. Totuushan on se, että tiedonannossa lähdetään siitä, että Ees-asioissa Efta-maat osallistuvat valmisteluun, jonka jälkeen tehdään sitten Eftan ja Euroopan yhteisöjen kesken yhteinen päätös, joka ei ole kuitenkaan mm. kaikkia Efta-maita sitova, ja tämän jälkeen tuomioistuimet valvovat päätöksen soveltamista käytäntöön.

Täytyy kuitenkin suhtautua tietyllä skeptisyydellä tähän ratkaisumalliin. Nimittäin totuus kaiketi on se, että kun kuitenkin Efta-maiden väestö on vain 1/10 Euroopan yhteisöjen väestöstä, niin kun suuret maat Euroopan yhteisöjen sisällä pääsevät yhteisymmärrykseen keskenään, en valitettavasti oikein täysin usko siihen, että sen jälkeen jotkin pienet Efta-maat voisivat ilmoittaa, että tällä tavalla ei Euroopan yhteisö voi menetellä. Pelkään sitä, että meitä kyllä kuunnellaan valmistelussa, mikä sinänsä on jo hyvin tärkeää, mutta kun päätöksiä tehdään, meille ei kovinkaan suurta merkitystä Eftan jäsenenä sittenkään tulla antamaan.

Tosiasiassa on se, että tässä yhdentymisvaiheessa on sittenkin tärkeämpää se, että me voimme edes vähän vaikuttaa siihen kehitykseen, mikä Euroopassa tapahtuu, kuin että me emme voisi lainkaan vaikuttaa tähän kehitykseen. Mutta totuus on myös se, että vain jäsenyyden kautta Suomi voi saada sen maksimaalisen vaikuttamisen mahdollisuuden Euroopan yhteisössä, mikä eurooppalaisille maille sinänsä on mahdollista. Tärkeää on se, että tässä vaiheessa otamme ensimmäisen askeleen ja pyrimme siihen, että me pääsemme mahdollisimman lähelle eurooppalaista yhdentymistä ja Euroopan yhteisöä,

niin lähelle kuin se tässä vaiheessa suinkin on mahdollista.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan todeta, että täytyy kysyä, kuka tätä kehitystä pelkää. Voidaan löytää kaksi selvää ryhmää: Toinen on ne, jotka tukevat suljettua sektoria, kalta elintarvikkeiden hintoja, sektoreita, joissa kilpailu ei toteudu. Toinen ryhmä on ne, jotka toivovat, että irtoaminen markkinatalouden kehityksestä voisi luoda edellytyksiä sosialismin luomiselle. Totuus on se, että kaikissa Pohjoismaissa mm. keskipuolueet, jotka ovat lähellä maataloutta, ovat sitä mieltä, että yhdentymisen vauhti ei voi olla kovin nopea siitä syystä, että ne eivät voi hyväksyä sitä, että markkinat avataan kaikille eurooppalaisille yrityksille toimia.

Mitä tulee sitten näihin, jotka haluavat Suomen irti markkinataloudesta, voidaan sanoa, että tuo ajattelutapa on varsin vanhentunut. Mutta haluan muistuttaa, että siinä yhteydessä, kun Espanja mm. liittyi Euroopan yhteisöön, yksi olennainen peruste oli, että haluttiin, että liittymällä Euroopan yhteisöön Espanja voi turvata sen, että ne lyhyet demokraattiset perinteet, jotka tuossa maassa oli luotu, eivät voisi tulla kumotuiksi hyvin nopeasti jossakin sisäpoliittisessa toimenpiteessä. Tässä suhteessa voidaan todeta, että on myönteistä se, että mitä pitemmälle eurooppalainen yhteistyö menee, sitä enemmän se voimistaa nimenomaan demokraattisia pyrkimyksiä ja myöskin kansalaisvapauksia.

Arvoisa puhemies! Euroopan yhdentymisen on kysymys, joka liittyy olennaisella tavalla myöskin pohjoismaiseen yhteistyöhön, valuuttakysymyksiin jne., mutta yhdesä puheenvuorossa kaikkiin näihin ei voida puuttua.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasin puheenvuorossa oli aika huikeita vetoja, Eurooppaa sinne ja tänne. Varmasti siinä oli paljon hyvää ja oikeatakin, mutta haluaisin puuttua vain yhteen asiaan.

Kun hän sanoi, että jotkut haluavat sen takia eristäytyä, että voitaisiin sillä vaikuttaa jotenkin markkinataloutta hylkivästi, ja otti esimerkiksi Espanjan, niin pitäisi muistaa, että silloin kun Espanja liittyi Euroopan yhteisöön, sen lyhyt demokraattinen perinne johtui siitä, että siellä oli ollut oikeistolainen Francon diktatuuri sitä ennen.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vain lyhyesti todeta, että tosiasia on se, että yksi keskeisimpiä perusteita Espanjan liittymiselle Euroopan yhteisöön oli juuri se, että ei ollut täyttä varmuutta siitä, kykeneekö Espanja säilymään erilaisten mahdollisten sotilasvallankaappausten johdosta demokraattisena valtiona. Ajateltiin näin, että liittymällä Euroopan yhteisöön voidaan turvata se, että kun Euroopan yhteisö ei voi hyväksyä epädemokraattisia valtioita, vaan se johtaisi Espanjan eroon Euroopan yhteisöstä ja tätä kautta siihen, että Espanja menettäisi olennaisia taloudellisia etuisuuksia, niin tämä sinänsä ehkäisisi nimenomaan sotilaallisia tai muita pyrkimyksiä, joilla Espanjan valtiomuotoa pyrittäisiin muuttamaan.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Käydyn keskustelun perusteella on saattanut syntyä sellainen käsitys, että sosiaalinen ulottuvuus olisi noussut Euroopan yhteisön piirissä esille vasta aivan viime aikoina. Terminä sosiaalinen ulottuvuus lie nee melko tuore. Sen sisältö on rajattu myös suppeammaksi kuin sanapari suomalaisessa yhteiskunnassa luonteenomaisesti mielletään. EY:n piirissä sille on annettu pääasiassa työelämään liittyviä olosuhteita koskeva merkitys. Kuitenkin EY:ssä on alusta alkaen keskusteltu jäsenmaiden sosiaaliturvajärjestelmien yhtenäistämisestä.

EY:n piirissä vireillä ollut varsinainen harmonisointipyrkimys joutui vastatuuleen 60-luvulla. 70-luvulta lähtien se onkin suuntautunut lähinnä joihinkin erityisalueisiin, kuten naisten ja miesten tasa-arvoon. Esteistä huolimatta harmonisointipyrkimykset elävät edelleen, vaikka viime vuosina sosiaaliturvajärjestelmien kehitys eri EY-maissa on kulkenut selvästi eri suuntiin. Tai ehkä on oikeampi sanoa, että juuri tästä syystä varsinkin ammattiyhdistysliikkeessä sosiaalinen ulottuvuus on nostettu näkyvästi esille tavoitteena estää paremman sosiaaliturvan omaavien maiden tason jatkuva heikennys ja samalla nostaa heikompien maiden tasoa. On syytä muistaa, että eräissä Euroopan maissa sosialidemokraatit ovat olleet mukana hallitusvastuussa, kun sosiaalisia etuuksia on jo leikattu.

Harmonisointipyrkimyksillä on sekä myönteinen että kielteinen tavoite. Suomen kannalta

tavoite on kielteinen, jos yhdenmukaistamisella vaaditaan esimerkiksi kansaneläkejärjestelmän kaltaisista, kaikkia Suomessa asuvia koskevista etuuksista luopumista.

EY:ssä ollaan nyt laatimassa julistuksen omaista Sosiaalisten perusoikeuksien peruskirjaa. Sen ohella EY-komissio on laatinut toimintaohjelmaluonnoksen, jossa käsitellään julistuksessa määriteltyjen oikeuksien konkreettista toteuttamista. Julistusta ja toimintaohjelmaa käsitellään tällä viikolla, 8. ja 9. joulukuuta, EY:n huippukokouksessa. Toimintaohjelma sisältää joukon uusia toimenpiteitä, joita komissio on katsonut tarpeelliseksi kehittää vastauksena vesitettyyn julistusluonnokseen. Toimintaohjelma sisältää 13 osa-aluetta, joista työllisyyden edistäminen on asetettu ensimmäiselle sijalle; näin voi ehkä arvioida.

Toimintaohjelmaluonnoksesta käytettävissäni on 8.11. päivätty versio, jota on 20.11. muutettu, mutta minulla ei ole täsmällisiä tietoja näistä muutoksista.

Luonnoksessa todetaan, että sosiaaliturvajärjestelmien harmonisointi on illuusio. Aihepiiriä lähestytään siten, että pyritään löytämään keinot, miten voidaan estää se, että eroavuudet eivät muodostu esteeksi vapaalle liikkuvuudelle.

Euroopan parlamentti on vaatinut komissiota jo aikaisemmin edistämään EY-maiden yhteisen minimitulon toteuttamista. Asiassa ei kuitenkaan aiota edetä muuten kuin suositustasolla. Kauniisti solidaarisuuden henkeen vedoten todetaan, että yhteisön pitäisi ainakin tehdä aloite avustaa yhteisön vähihen edistyneitä kansalaisia ja eritoten ikääntyneitä henkilöitä, joiden taloudellinen asema liian usein on seurausta siitä, että heidät on syrjäytetty työmarkkinoilta. — Tämä oli varmaan huono ilmaisu, koska se oli vapaamuotoinen käännös. Vaikka väestön ikärakenteen muutos on tiedostettu, ikääntyneiden ihmisten asema sivuutetaan lähes täysin toimintaohjelmaluonnoksessa. Vammaisten kohdalla ainoa anti on liikkumisen helpottaminen, joka on tärkeä asia sinänsä, mutta ei vammaisten ongelmien koko kuva.

EY-parlamentti käsiteli 23.11. Sosiaalisten oikeuksien peruskirjan luonnosta ja hyväksyi äänin 279—14—37, joista viimeksi mainitut ilmeisesti äänestyksestä pidättäytyneitä, päätöslauselman, jossa valitetaan sitä, ettei kolmansien maiden työntekijöille ole luvassa

samanlaista kohtelua kuin jäsenmaiden työntekijöille, ja vaaditaan tiukempia yhteisötason lainsäädäntötoimia työsuhteen ehdoissa ja naisten oikeuksien edistämistä työelämässä. Edeltävässä keskustelussa oli kritikoitu mm. ei-työelämässä olevien aseman jättämistä huomiotta ja minimitoimeentuloa koskevia säännöksiä. Kritiikki tuntuu siis suuntautuvan samoihin ongelmiin, joiden ratkaisemiseen tarvittavia toimia oppositio on Suomessa vaatinut hallitukselta — turhaan.

Keskustelua ei ole käyty vain EY:n piirissä, vaan sitä on käyty ja käydään YK-järjestelmän puitteissa, samoin Euroopan neuvostossa. Tärkeää onkin peilata keskustelua ja niin tapahtunutta kuin tulevaa kehitystä tämän kokonaisuuden puitteissa.

Sosiaalinen aikakauskirja valaisee taustaa viimeisissä numerossa, ja siitä onkin syytä esittää kiitos lehden julkaisijalle, sosiaali- ja terveysministeriölle. Tällaista keskitettyä pakettia olisi tietysti tarvittu jo aikaisemmin.

Kansainvälinen sosiaaliturva muodostuu kahdesta kokonaisuudesta. Sosiaaliturvajärjestelmien koordinaatiosopimuksia kutsutaan sosiaaliturvasopimuksiksi. Niihin kuuluvat mm. kahdenväliset sopimukset, pohjoismaiden sosiaaliturvasopimus, Euroopan neuvoston sosiaaliturvasopimus ja Ilon sopimus numero 157 vuodelta 1982. Viimeksi mainittu ei kuitenkaan ole vielä voimassa, koska sen ovat ratifioineet ainoastaan Ruotsi ja Espanja. Sekä Euroopan neuvoston että Ilon sopimukset mahdollistavat varaumien teon ja vaativat usein lisäksi kahden- tai monenvälisiä soveltamissopimuksia. EY-käytännössä ei varaumia taas tunneta.

Kansainvälisen sosiaaliturvan toisen kokonaisuuden muodostavat muut sosiaaliturvaa koskevat sopimukset, joista tärkeimpiä ovat ns. minimistandardisopimukset. Sellaisia ovat monet Ilon sopimukset ja Euroopan neuvoston sosiaaliturvakoodi. Euroopan neuvoston sosiaaliturva-oikeuksien peruskirja samoin kuin EY:ssä valmisteilla oleva peruskirja ovat luonteeltaan julistuksen omaisia.

Tärkein työ sosiaaliturvajärjestelmien yhtenäistämisen eli harmonisoinnin kannalta tehdään Ilon minimistandardisopimusten kautta. Nämä sopimukset pyrkivät kuitenkin lähinnä sosiaaliturvaetuuksien vähimmäistason määrittämiseen eivätkä varsinaisten järjestelmien yhtenäistämiseen.

Sosiaalista ulottuvuutta ei pidä tarkastella

vain EY-maiden tai ajateltujen Ees-maiden kannalta, vaan se on liitettävä laajempaan tarkastelukulmaan. Mielenkiintoista onkin tarkastella suhtautumista Iloon, siis kansainväliseen työjärjestöön. Viime aikoina voidaan EY-maiden kohdalla havaita selkeä suunnan muutos. Ilon sopimuksia jätetään ratifioimatta, vaikka niitä olisi oltu yhdessä laatimassakin. EY haluaa kehittää omaa järjestelmänsä piittaamatta muusta maailmasta, erityisesti kehitysmaista.

Otetaan esimerkki parastaikaa eduskunnassa käsiteltävänä olevasta sopimuksesta kuorma- ja linja-autoliikenteen työajoista. Ilon sopimus on selvästi edistynein kansainvälisistä sopimuksista. Sitä ei Suomessa eikä EY:ssä haluta ratifioida, vaan EY haluaa määrätä tulevan kehityksen omilla normeillaan. Suomi on tekemässä vielä EY-normejakin heikompaa lainsäädäntöä. Tulevaisuuden tavoitteeksi on asetettu muiden Pohjoismaiden kanssa yhteinen sopimus EY:n kanssa, siis ei Ilon sopimuksen ratifioimista.

EY:stä halutaan rakentaa erillinen linnake, joka määrää yksipuolisesti normien todellisen käytännön tason. Kehitysmaiden tulevaisuudesta ei haluta kantaa huolta ainakaan valtioissa, joissa porvaripuolueet pitävät valtaa.

Jos Suomea halutaan viedä osaksi tätä etuoikeutettujen joukkoa, solidaarisuudelle heikommassa asemassa olevia kansoja kohtaan ei ole sijaa. Tämä valinta uhkaa kuitenkin johtaa siihen, että loppujen lopuksi myös oman maan sosiaaliturvaa kohtaan muodostuu voimakkaita paineita, jos ainoa lähtökohta on kansainvälisen kilpailukykyyn nimissä alistuminen markkinavoimien armoille — mitä ed. Sasi tyylipuhtaasti edusti.

Vielä edellä esittämäni huolestuttavampi esimerkki Suomen ja nimenomaan eduskunnan suhtautumisesta on hallituksen esitys merenkulkijoiden sosiaaliturvaa koskevien Ilon sopimusten hyväksymisestä. Puheenjohtaja Skinnarin toimesta ministeri Puhakan antama esitys on jätetty makaamaan sosiaalivaliokuntaan, koska muut Pohjoismaat eivät ole hyväksyneet sopimusta. Kun olin asian ministeri Puhakan kanssa ottanut esille, ed. Skinnari jo lupasi, että asia selvitetään, ainakin käydään neuvotteluja työmarkkinajärjestöjen kanssa. Jos nimenomaan ayliikkeen asemaa halutaan vahvistaa, ed. Ahonen, niin silloin kannattaisi näitä Ilo-sopimuksiakin muistaa.

Eduskunnassa käydään keskustelua yhdentymisen mahdollisesti tuomista tulevaisuuden uhkista, mutta kokonaan tuntuu unohtuvan se, että suomalainen valtiokoneisto on jo nyt valjastettu täysin EY:n ehdoilla tapahtuvaan kehitykseen, jota eduskunta omilla toimillaan itse asiassa vain vahvistaa. Viitataan näihin esimerkkeihin. Vaihtoehto tällaiselle Euroopan yhdentymiselle on todellinen eurooppalainen yhteistyö kaikkien Euroopan maiden kesken tasavertaiselta pohjalta. Sen yhteistyön perustana tulee olla solidaarisuus koko maailman mittakaavassa. Sellaiselle yhteistyölle sanomme kyllä, ja sellaisen yhteistyön toteuttamisessa on syytä olla kaikin voimin mukana.

Koska yleinen pysyvä rauha voidaan luoda vain yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden pohjalta, koska nykyiset työolot ovat sellaisia, että suuri joukko ihmisiä kärsii vääryyttä, köyhyyttä ja puutetta, josta johtuu maailman rauhaa ja sopusointua uhkaavaa tyytymättömyyttä, korkeat sopimuspuolet oikeudenmukaisuuden ja inhimillisuuden tunteiden elähdyttäminä sekä haluten luoda pysyvän rauhan maailmaan jne. hyväksyvät kansainvälisen työjärjestön perussäännön vuonna 1946. Iloon kuuluu 160 maata, kun Ees:ää pyritään rakentamaan vain 18 maan kesken. Tiedämme hyvin, miten monet maat, jotka ovat olleet allekirjoittamassa Ilo-sopimusta, ovat käytännön politiikassa varsin kaukana näistä periaatteista. Kuitenkin se, että EY-maiden ja niiden kanssa yhteistyöhön pyrkivien Efta-maiden kohdalla oikeudenmukaisuuden ja inhimillisyyden tunteet eivät enää elähdytä, on varsin vakava asia kehitysongelmien kanssa kamppailevien maiden kannalta.

Arvoisa puhemies! Päätöksentekojärjestelmä Ees:n piirissä on oleellinen kysymys. Ministeri Louekoski arvioi puheenvuorosaan eri vaihtoehtoja. EY:n päätöksentekojärjestelmässä on oleellista muistaa, että se ei ole parlamentaarinen järjestelmä. Euroopan parlamentti on neuvoa antava elin, ja todellista päätösvaltaa käyttävät hallitusten edustajat ja ylikansallinen komissio. Päätöksentekojärjestelmä pyrkii siis huolellisesti sivuuttamaan nekin kansanvallan rippeet, joita parlamentit edustavat. Mielestäni tässä on EY:n ehdoilla tapahtuvan yhdentymisen suurin vaara.

Ministeri Louekosken hahmottelemat mal-

lit kolmen erityyppisen normin hyväksymistavoista ovat suomalaisen kansanvallan kannalta lohduttomat. Myös Ees-neuvosto voisi antaa EY:n tyyppisiä asetuksia, jotka tulisivat Suomessa voimaan ilman voimaansaattamistoimenpiteitä edellyttäen, etteivät ne sisällä lainsäädännön alaan kuuluvia asioita. Lainsäädännön piiriin kuuluvien asioiden voimaansaattamista etukäteen eduskunnan antamalla valtuutuksella ei voi hyväksyä. Mikään blankolaki ei voi tulla kysymykseen. Direktiivimuoto puolestaan sitoo eduskunnan päämäärien osalta, ainoastaan keinot voitaisiin valita kansallisesti.

Ees-neuvoston päätösten toteuttaminen kansainvälisten sopimusten muodossa ei mahdollista enää eduskuntakäsittelyssä vaikuttaa sopimuksen sisältöön. Tähänastinen kokemus kansainvälisten sopimusten osalta vahvistaa ministeri Louekosken arviota, että on tavallista hankalampaa olla hyväksymättä sopimuksen sisältöä. Yhtään eduskunnan käsiteltäväksi tuotua sopimusta ei liene jätetty vahvistamatta. Ees-menettely vaatiikin aivan uusien menettelytapojen pohtimista.

Ministeri Louekosken toteamus, että Suomessa ei ole lainkaan selvää, missä määrin millä perinteisen tavan mukaan voimaan saatetut sopimukset ovat viranomaisia sitovia, on mielestäni hämmästyttävä. Periaatteessa ei kai pitäisi olla mitään epäselvyyttä siinä, miten lain tasoisesti hyväksytyt sopimukset sitovat. Käytännössä niistä ei vain ole paljon piitattu. Tämä koskee useita kansalaisten oikeusturvan kannalta merkittäviä YK-järjestelmän piirissä tehtyjä sopimuksia, olipa kyse oikeudesta sosiaaliturvaan tai poliittisista virkanimityksistä — viitataan mm. tss-sopimukseen. Vasta nyt, kun on liitytty Euroopan neuvostoon, on alettu suhtautua vakavasti sopimuksen aiheuttamiin velvoitteisiin.

Ylikansallinen päätöksenteko on mielestäni hyväksyttävää silloin, kun on kysymys ihmisten perusoikeuksien turvaamisesta koko maailman mittakaavassa. Tarkoitetaan, että myös näistä asioista voidaan suppeammalla tasolla tehdä päätöksiä, mutta kun näistä asioista on kysymys, on ylikansallinen päätöksenteko hyväksyttävä. Oikeudet pitäisi turvata kansallisilla perustuslaeilla niin, ettei tarvetta ulkopuolisiin tuomioistuimiin vetoamiseen ole. Kansallisella lainsäädännöllä on oltava mahdollisuus kehittää kansalaisten

oikeuksia edelleen, eikä sitä saa ylikansallisilla säädöksillä estää. Käytännössä vakavin ongelma on kuitenkin se, että kansainvälisen kilpailukyvyyn nimissä ilman mitään velvoittavia sitoumuksia toimitaan jo nyt ikään kuin muualla tehdyt päätökset sitoisivat meitä. Siinä on kansanvallan ensimmäinen haaste.

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Täällä on jo kovin paljon puhuttu yhdentymisen sosiaalisesta ulottuvuudesta. Lähinnä on esitetty toiveita ja epäilyksiä. Epäilyksiin onkin aihetta. Totesihan ministeri Salolainenkin sosiaalisen ulottuvuuden epämääräisyyden EY:n sisällä käydyissä keskusteluissa. Niin kuin edellä todettiin, EY:n komissio on toki esittänyt Sosiaalisen peruskirjan, mutta se on toistaiseksi vain tavoiteohjelma, jonka toteutuminen on vielä täysin arvailujen varassa. Sosiaalinen ulottuvuus on siis vielä utuinen, kun taas neljän vapauden suunnitelma on hyvin kiinteä rakennelma.

Täällä on viitattu sosiaalivaliokunnan järjestämään seminaariin. Siellä ministeri Puhakka totesi seuraavasti: ”Työntekijöiden perusoikeuksien uhkana on kuitenkin se, että yhtenäistämiskehityksen vauhdittama yritysten kansainvälistyminen saattaa mankeloida kansallisista ja EY:n asettamista omista tavoitteista riippumatta työ- ja sosiaalilainsäädäntöä lähelle eurooppalaista keskivertoa. Yhtenäisen verotuskohtelun takaamisesta on kilpailukyky- ja rationalisointietujen nimissä vain lyhyt matka yhtenäistettyyn sosiaalivaikutukseen. Harmonisointi sosiaaliturva puolestaan luo paineita esimerkiksi työaikojen, vuosilomien ja koulutuksellisten oikeuksien yhtenäistämiseksi. Pahimmassa tapauksessa tämä edellyttää riman laskemista kaikkialla sille keskimääräiselle tasolle, joka vielä alueellisesti takaa kilpailukyvyyn ja tuotannollisen vetovoiman säilymisen. Tällainen sääteilytason mataloittaminen on Euroopan työnantaja- ja teollisuusjärjestön Unicen nimenomaisesti julkilausuma tavoite.”

Tähän päättyi lainaus ministeri Puhakan puheenvuorosta. Olikohan tämä vain ministerin yksityisajattelua, vai näkeekö hallitus myös nämä uhat? Tiedonannosta päätellen ei näe. Juuri siksi meidän on oppositiosta käsin pakko muistuttaa oman suomalaisen linjan esiin tuomisen tärkeyttä. Haluan vielä painottaa, että me emme pelkää yhdentymistä

sinänsä mutta haluamme meidän maamme pitävän kiinni omista eduistamme. Niinhän tekevät muutkin. Haluamme kritisoida ja varoittaa senkin takia, että tällä hetkellä Euroopan yhteisöjen vahvistuminen tapahtuu suurten yritysten, pankkien ja hyväosaisten ehdoilla. Vahvistuminen merkitsee pääomien keskittymisen nopeutumista ja suur-yritysten vallan ja vaikutuksen vahvistumista. Tärkeää on myös se, että Euroopan yhdentyminen ja sen eteneminen liittyy oikeistolaisen politiikan ja ideologian valtasemaan Länsi-Euroopassa. Se määrää vähintäänkin yhdentymisen nykyisen sävyn.

On syytä painottaa vielä kerran, että kansakuntien välinen monipuolinen kanssakäyminen talouden ja kulttuurin sekä yhteiskuntaelämän kaikilla aloilla vahvistaa rauhaa. Se on erittäin kiitettävästi täällä todettu jo moneen kertaan. Eurooppa on yhä maailmanpolitiikan keskipisteitä, ja sen vuoksi täällä rauhan vaaliminen ja lientymisen edistäminen on äärimmäisen tärkeää. Tässä suhteessa tärkeintä on taloudellisten, ideologisten, poliittisten ja sotilaallisten ryhmittymien rajat ylittävän kanssakäymisen edistyminen siis tavoitteena purkaa kaikki blokit maailmasta.

Mutta me voimme lähteä siitä, että meillä on oma itsenäinen valtiomme, oma itsenäinen taiteemme, kirjallisuutemme, tieteemme, kulttuurielämäme. Jos me todella arvostamme kansallisen itsenäisyytemme kaikkia piirteitä, meidän täytyy pitää niitä kokonaisuutena, jonka jonkin osan heikkeneminen heikentää koko kansallista itsenäisyyttä. On selvää, että Suomen sopeutuminen Länsi-Euroopan integraatioon asettaa itsenäisyyden perusteet ainakin kyseenalaisiksi. Siksi haluamme painottaa, että asetamme yhdentymiseen sopeutumisen edelle tavoitteen yhteiskunnan uudistamiseksi.

Luonnon tuhoutumisen estäminen, perusturva, täystyöllisyys, työntekijöiden vaikutusvallan lisääminen ja aikaa myöten itsehallinnon toteuttaminen, tasa-arvo, työajan radikaali lyhentäminen ovat hyvin tärkeitä ajankohtaisia tehtäviä. Uskon, että ne ovat ajankohtaisia myös siinä ns. sosialidemokraattisessa Euroopassa, josta ed. Skinnari puhui. Me asennoidumme Länsi-Euroopan integraatioon näiden tavoitteiden kautta. Edistääkö yhdentyminen niiden saavuttamista, vai loitontaako se meitä niistä?

Arvoisa puhemies! Vielä yhteenvetona: Euroopan yhdentymisen on edistettävä blokikirajat ylittävää taloudellista, poliittista, kulttuurista ja inhimillistä kanssakäymistä. Yhdentymisen on edistettävä luonnon ja ympäristön suojelua, työntekijöiden ja kuluttajien aseman parantamista, työsuojelua ja sosiaaliturvaa. Sen on vahvistettava jokaisen siihen osallistuvan maan ja kansan omaa kulttuuria koko moninaisuudessaan niin, että pienet ja suuret kansakunnat ja kansanryhmät voivat rikastuttaa toistensa elämää, ja vielä yhdentymisen on edistettävä maailman kaikkien valtioiden ja kansojen avointa ja vapaata kanssakäymistä, yhteistoimintaa ja siten rauhaa. Erityisen tärkeää on, että Eurooppa tukee ihmiskunnan valtavan enemmistön pyrkimyksiä kehitykseen ja ihmisarvoisen elämän mahdollisuuksien rakentamiseen sekä myös tasa-arvoisen kansainvälisen taloudellisen yhteistyön ja kaupan periaatteiden toteuttamista.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kannatan ed. Seppäsen ehdottamaa päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Joudun pitämään tämän puheenvuoron sen takia, että emme eduskunnan hallintovirkamiesten kanssa päässeet yksimielisyyteen siitä, teinkö aiemmassa ryhmäpuheenvuorossani yhden yhdeksänkohtaisen ehdotuksen vai yhdeksän erillistä ehdotusta. Tarkoitukseni oli tehdä yhdeksän erillistä ehdotusta, mutta koska jokaiseen näistä ehdotuksista en papukaijamaisuuden välttämiseksi ollut puheesani pannut asiaankuuluvia ritirimpsuja, niin se tulkittiin yhdeksi ehdotukseksi. Minusta tämä on sellaista saivartelua, joka ei aikuisille ihmisille kuuluisi, mutta tähän lienee alistuttava. Sen takia vedän nyt pois sen ehdotuksen, jonka tein aiemmin, ja teen yhdeksän uutta ehdotusta, jotka kuuluvat seuraavasti — pyydän anteeksi, jos tämä kuulostaa papukaijamaiselta, sillä minustakin se sitä on:

1) ”Kuultuaan hallituksen tiedonannon eduskunta toteaa, että eduskunta pitää tärkeänä, että Suomi pyrkii koko Euroopan kattavaan talousalueeseen ja tiivistää erityisesti taloudellista kanssakäymistä Baltian maiden ja muiden Itämeren piirissä olevien maiden kanssa, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

2) ”Kuultuaan hallituksen tiedonannon eduskunta toteaa, että eduskunta pitää tärkeänä, että Suomi neuvotteluissa edistää yhteistyötä ympäristönormien luomiseksi ja tiukentamiseksi ja taloudellisten ohjauskeinojen käyttöön ottamiseksi ympäristöpolitiikan alueella, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

3) ”Kuultuaan hallituksen tiedonannon eduskunta toteaa, että eduskunta pitää tärkeänä, että Suomi suhtautuu pidättyvästi ulkomaalaisomistuksen laajentumiseen suomalaisissa teollisuusyrityksissä ja että erityisesti puunjalostusteollisuus ja maaomaisuus pidetään kotimaisissa käsissä, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

4) ”Kuultuaan hallituksen tiedonannon eduskunta toteaa, että eduskunta pitää tärkeänä, että ulkomaisen kilpailun laajentamisesta uusille alueille tehdään riittävät selvitykset ja käynnistetään avoin kansalaiskeskustelu, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

5) ”Kuultuaan hallituksen tiedonannon eduskunta toteaa, että eduskunta kannattaa vapaita työmarkkinoita Ees-alueella, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

6) ”Kuultuaan hallituksen tiedonannon eduskunta toteaa, että eduskunta pitää tärkeänä, että Suomi säilyttää vapauden määrätä itse aluepolitiikan voimakkuudesta ja kehitysalueiden rajoista, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

7) ”Kuultuaan hallituksen tiedonannon eduskunta toteaa, että eduskunta pitää tärkeänä, että tarvittava ylikansallinen päätöksenteko mahdollisimman suuressa määrin perustuu parlamenttien välisiin elimiin ja suorilla vaaleilla valittaviin ylikansallisiin parlamentteihin, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

8) ”Kuultuaan hallituksen tiedonannon eduskunta toteaa, että eduskunta pitää tärkeänä, että edellytykset tasa-arvoa vaalivan hyvinvointivaltion ylläpitämiseen ja kehittämiseen turvataan, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

9) ”Kuultuaan hallituksen tiedonannon eduskunta toteaa, että eduskunta pitää tärkeänä, että kansojen välinen yhteistyö kehittyy kulttuurin ja sivistyksen alalla sekä suorina kansalaiskontakteina tasatahtia talouden yhdentymisen kanssa, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Arvoisa puhemies! Ed. Wahlströmin puheenvuoro oli hyvin tärkeä ja mielenkiintoi-

nen. Haluaisin siihen ainoastaan huomauttaa, että meidän on turha enää keskustella siitä, tuleeko Euroopan yhdentyä vai ei. Sen takia sen selvittäminen, edistääkö vai heikentääkö se niitä tavoitteita, jotka ed. Wahlström esitti, on vähän myöhäistä. Nyt pitäisi miettiä enemmän sitä, mitä pitäisi tehdä, että se edistäisi tai että se vahingoittaisi niitä mahdollisimman vähäsen.

Ed. Lax: Värderade talman, arvoisa puhemies! En av de många frågor som tagits upp i denna riksdagsdebatt gäller hur vi i Finland inom ramen för ett bredare ekonomiskt samarbete med EG och Efta-länderna skall kunna slå vakt om att beslutanderätten i för oss viktiga frågor skall kunna behållas i våra egna händer.

En annan fråga som inte alls har fått den uppmärksamhet som den förtjänar varken när det gäller vårt förhållande till Västeuropa eller Östeuropa är vad enskilda människor, företag och olika inrättningar kan och bör göra för att på bästa sätt kunna ta till vara frukterna av ett breddat samarbete i vår del av världen.

Det är som om regeringen inte riktigt insett sin uppgift eller sina möjligheter då det gäller att visa på en roll, en viktig och inspirerande uppgift för Finland och Finlands folk att aktivt bidra till utformningen av morgondagens Europa. Låt mig dock för undvikande av missförstånd genast säga att regeringens förberedande åtgärder och linje inför de förestående underhandlingarna mellan EG och Efta-länderna som sådana har varit och över huvud taget är riktiga. Det räcker dock inte med att regeringen sänker trösklar och öppnar portar till vår omvärld. Det gäller samtidigt att visa på konkreta vägar och utmaningar som integrationen innebär för dem som verkar på olika områden i vårt samhälle. Det är som om detta ledarskapsgrepp skulle saknas.

Arvoisa puhemies! Tärkeä kysymys, jota myös tämän keskustelun yhteydessä on monessa puheenvuorossa pohdittu, koskee suomalaisten mahdollisuuksia varmistaa, että kansallinen päätösvaltamme Ees:n puitteissa vastaisuudessa tehtävien tärkeiden ratkaisujen osalta ei luisu käsistämme. Toinen kysymys, jolle ei ole omistettu alkunkaan sen ansaitsemaa huomiota, puhuttiin suhteistam-

me Länsi- taikka Itä-Eurooppaan, koskee sitä, mitä yksittäisten ihmisten, yritysten ja muiden yhteisöjen tulisi tehdä voidakseen hedelmällisellä tavalla hyödyntää maanosassamme laajenevan ja syvenevän yhteistyön suomia mahdollisuuksia. Rajoitun puheenvuorossani kahteen edellä mainittuun kysymykseen ja aloitan jälkimmäisestä.

Tuntuu siltä, että hallitus ei ole oikein osannut nähdä tehtävänsä eikä oikeastaan mahdollisuuksiaan osoittaa Suomelle ja sen kansalle innostavaa roolia, mukaansatempaavaa tehtävää osallistua aktiivisesti tulevan Euroopan rakentamiseen. Väärinkäsitysten välttämiseksi tulkoon heti todetuksi, että hallituksen valmistelutoimet ja omaksuma linja itse Ees:ää koskevien neuvottelujen osalta ovat sellaisinaan osuneet koko lailla oikeaan.

Kynnysten madaltaminen ja porttien avaaminen muihin maihin eivät kuitenkaan riitä toimenpiteiksi hallituksen taholta. Täytyy myös pystyä näyttämään tietä ja konkretisoimaan haasteita yhteiskunnan eri lohkoilla toimiville, jotta heidän luovuutensa saataisiin kirvoitetuksi ja valjastetuksi naapureittemme ja oman yhteisen hyvinvointimme rakentamiseen. Riippuuhan koko integraation perusajatuksen toteutuminen kansalaisten, yksittäisten ihmisten, toimeliaisuudesta. Kaikki kynnelle kykenevät olisi nyt saatava innolla tuomaan kortensa yhteiseen eurooppalaiseen kekkoon, kun siihen ovat avautumassa poikkeuksellisen otolliset edellytykset.

Tuntuu ikään kuin tällaisen johtamisen ote puuttuisi tyystin maastamme. Eurooppalainen yhdentyminen tulee mieltää ihmisten välisen vuorovaikutuksen kantamaksi, innoittavaksi kehitysprosessiksi, johon ihmiset toki myös ovat kannustettavissa. Integraatio ei tuo toivomiamme hedelmiä meille sen enempää kuin muillekaan, mikäli poliittinen johto yhdentymiseen osallistuvissa maissa suhtautuu siihen ikään kuin se olisi etäältä ohjattava hallinnoimisprosessi.

Maamme johdolla on vaativa tehtävä edessään. Sen on saatava Suomen kansa ajattelemaan myös kansainvälisesti. Kaikilla yhteiskuntamme lohkoilla on opittava erikoistumaan ja kehittämään jossakin suhteessa vertaansa vailla olevaa osaamista ja tietoa. Ellei meillä ole erikoistietoja ja -taitoja tarjottavana muille, meistä tulee norkoilijoita, joita kehittyneet maat eivät halua hyväksyä

mukaan yhteisiin kehitys- ja tutkimushankkeisiin. Ilman erikoisosaamista Suomi ei myöskään kykene kilpailemaan kyvykkäistä ihmisistä, joista kansainvälinen köydenveto vain kovenee kovenemistaan.

Ilman erikoistumista emme siis pääse osallisiksi siitä uudesta teknologiasta ja osaamisesta, jonka me kipeästi tarvitsemme maamme kehittämiseen ja josta valtaosa meidän on saatava ulkomailta. Itse kykenemme parhaimmassa tapauksessa tuottamaan tästä vain murto-osan.

Tämä erikoistumisen yhä koveneva vaatimus ei koske pelkästään yrityksiä. Se koskettaa yhtä lailla lisääntyvässä määrin valtion ja kuntien laitoksia. Myös valmiuksia kansainvälisten suhteiden hoitamiseen on merkittävästi kohotettava näillä lohkoilla, samoin kuin yksittäisten ihmisten kohdalla. Hallituksen asia on saattaa nämä sanomat perille.

Värderade talman! Det har uttalats farhågor om att det nationella beslutsfattandet kommer att glida oss ur händerna. Också bland våra ministrar har man stundtals anlagt en dyster syn på saken. Själv bekänner jag mig inte till denna domedagspessimism, tvärtom.

Viktiga områden, som lantbrukspolitiken, en harmonisering av beskattningen, gemensam handels-, region- eller u-landspolitik faller utanför det tilltänkta avtalet. Likaså finns det anledning att tro att viktiga begränsningar i utlänningsrätt att äga mark, skogar och andra viktiga naturtillgångar fortfarande kommer att kunna upprätthållas.

Det viktigaste är i varje fall att vi lär oss att förstå vad som pågår i världens omkring oss. Ju bättre kunskap vi har om de realiteter som styr våra europeiska grannars handlande, desto bättre slutsatser kan vi dra för egen del. Vi skall därför vara synnerligen tillfreds över att det nu öppnar sig en möjlighet att få komma med och ha insyn i ett utrednings- och lagberedningssamarbete som har tillgång till EG- och Efta-ländernas samlade expertis.

Arvoisa puhemies! Jopa hallituksenkin piirissä on suhtauduttu varauksellisesti mahdollisuuksiimme säilyttää kansallinen päätösvaltamme omissa käsissä. Itse en lukeudu tuomiopäivän julistajien joukkoon tältä osin. Päinvastoin.

Monet tärkeät alueet kuten yhteinen maatalous, kauppa ja aluepolitiikka jäävät ilmeisesti neuvoteltavan sopimuksen ulkopuolelle. Samoin on oletettavissa, että ulkomaalaisten omistusrajoituksia jatkossakin tulee olemaan maa- ja metsäalueiden sekä muiden tärkeiden luonnonvarojemme ja näitä hyödyntävien laitosten osalta. Tuskin meidän liioin tarvitsee pelätä, että Euroopan yhteisö pakottaisi meitä tinkimään sosiaaliturvamme tasosta.

En halua ollenkaan väheksyä EY:tä ja sen voimaa, en myöskään tarvetta päästä yhteisymmärrykseen muiden Efta-maiden kanssa enkä myöskään päätöksentekojuridiikan vaikeuksia. Haluan kuitenkin todeta, että kaikkein tärkeintä on, että opimme ymmärtämään, mitä maailmassa ympärillämme tapahtuu. Mitä paremmin olemme perillä eurooppalaisten naapureittemme toimien perusteista, sitä parempia johtopäätöksiä kykenemme tekemään myös omalta osaltamme. Sen vuoksi on suuri tyydytyksen aihe, että meille nyt avautuu mahdollisuus päästä mukaan yhteiseen selvitys- ja lainvalmisteluprosessiin, jonka käytössä ovat EY- ja Efta-maiden parhaat asiantuntijat.

Meillä ei tietenkään pidä olla harhakuvitelmia mahdollisuuksistamme vaikuttaa EY-maiden päätöksentekoon. Se etenee kyllä omalla painollaan meistä riippumatta. Mikäli olemme viisaita, sopeudumme maailmanmenoon siitä riippumatta, syvennämmekö yhteistyömme EY:n kanssa vai emme. Matkamme suunta ja edessä olevat karikot ovat kummassakin tapauksessa kuitenkin samat. Ero on vain siinä, että saamme käyttöömmme matkaa varten monin verroin paremmat merikortit ja navigointivälineet, mikäli lähдемme mukaan Ees-yhteistyöhön.

Hyväksymästämme yhteiskuntajärjestyksestä ja kulttuuristamme johtuen monet talouttamme koskevat päätökset saavat luonnostaan kovin samanlaisen sisällön kuin muissa läntisissä markkinatalousmaissa. Kulttuurimme ovat sen verran läheisiä. Päätäjämme eivät saa kavahtaa välttämättömiä päätöksiä vain sen vuoksi, että saman kaltaisia kenties jo on tehty muissa maissa. Emme saa sortua lyhytnäköisesti pitämään mustasukkaisesti kiinni aikansa eläneistä muodollisista valta-asemista.

Ärade talman! Med de här orden önskar jag regeringen lycka till i de förestående

underhandlingarna med EG- och Efta-länderna.

Arvoisa puhemies! Näillä sanoilla toivotan hallitukselle onnea vastaisissa Ees-neuvotteluissa.

Ed. Ahonen: Arvoisa puhemies! Voidaan sanoa, että elämme tänä päivänä maailmanhistoriallisesti varsin mielenkiintoisia aikoja. Maailma ympärillämme muuttuu. Me itse elämme nopeasti muuttuvassa maailmassa. Eurooppa muuttuu, yhdentyy vauhdilla. Erilaiset blokit, sotilaallinen, poliittinen ja taloudellinen vastakkainasettelu, ovat menettämässä merkitystään. Kansakunnat riisuvat tänä päivänä yltään vuosikymmenien pakko-paitoja. Uudet raikkaat ja vapaammat tuulet pyyhkivät pois vanhaa ja tunkkaista ilmaa maanosamme yltä.

Yhdentymiskehitys ei ole kuitenkaan pelkkää kauppapolitiikkaa. Käynnissä olevat muutokset koskettavat syvästi kaikkien eurooppalaisten jokapäiväistä elämää tulevaisuudessa, siis myös meidän.

Kun kuuntelin tämän tiedonantokeskustelun alkupuheenvuoroja, joissa moitittiin hallitusta siitä, että se ei ole antanut riittävästi tietoja Euroopan yhdentymistä koskevista neuvotteluistaan, niin katson kuitenkin, että tämä käyty keskustelu monipuolisuudessaan osoittaa päinvastaista, tietoa on ollut erittäin runsaasti tarjolla, ja sitä on myöskin osattu käyttää.

Suomen suhteiden järjestämisestä EY:n kanssa on käydyn keskustelun kuluessa käytetty paljon monipuolisia, perusteellisia puheenvuoroja, joten en ryhdy toistamaan täällä jo useasti lausuttua. Haluan kuitenkin tuoda esille muutamia ajatuksia työmarkkinoista, sosiaaliturvasta ja verotuksesta.

Työvoiman vapaa liikkuminen yli kansallisivalttioiden rajojen on yksi EY:n tavoitteista. Tämän vapauden toteutuminen on haluttu eräillä tahoilla Suomessa nähdä ovien aukeamisena halpatyövoiman tuonnille Suomen työmarkkinoille. Jos tällaisia toiveita joillakin tahoilla elätellään, niin kovin huonosti, sanoisin, nämä tahot tuntevat suomalaista ammattiyhdistysliikettä ja sen toimintaperiaatteita ja mahdollisuuksia. Ay-liike suhtautuu myönteisesti laajeneviin työmarkkinoihin, mutta se ei tule missään olosuhteissa sallimaan sitä, että muualta tullutta työ-

voimaa kohdeltaisiin eri tavalla kuin suomalaista tai muiden Pohjoismaiden kansalaisia. Suomalainen ay-liike pitää tiukasti kiinni oikeuksistaan solmia työehtosopimukset niin nyt kuin tulevaisuudessakin.

Pohjoismaiden kesken meillä vallitsee yhteiset työmarkkinat. Tämä toimintamalli on otettava neuvottelujen pohjaksi myös EY:n ja Eftan välisissä neuvotteluissa tältä osin. Työntekijällä on kansalaisuudestaan riippumatta oltava oikeus samanlaiseen palkkaturvaan, sosiaaliturvaan, terveydenhuoltoon, asuntoon ja kaikkiin yhteiskunnan palveluihin kuin omankin maan kansalaisilla on.

Kun hallitus antoi viime syksynä eduskunnalle selonteon Suomen strategiasta Euroopan yhdentymisessä, oli se pääosiltaan varsin hyvä ja senhetkiset tiedot huomioon ottaen perusteellinenkin tilanneanalyysi. Mutta kuitenkin työmarkkinoita ja sosiaalista ulottuvuutta koskevalta osaltaan se jäi aika puutteelliseksi hieman hämmennystäkin herättävällä tavalla. Niitä oli käsitelty tuossa selonteossa varsin ylimalkaisesti. Nämä osa-alueet ovat kannaltamme kuitenkin erittäin tärkeitä, koska Euroopan yhteisössä on tulkittu eräiden työelämäämme koskevien normien olevan tietyssä mielessä myös kaupan esteitä.

Meille Suomeen on luotu kattava, meidän omiin lähtökohtiimme perustuva sosiaaliturvajärjestelmä ja työelämän normisto. Vaikka se ei vielä olekaan täydellinen ja sitä on edelleen kehitettävä, on kuitenkin todettava esimerkkeinä, että eläkejärjestelmiemme laajuus, joustavuus, äitiys- ja vanhempainraha-järjestelmä, sairausvakuutus, työttömyysturva, työsuojelu- ja työaika-suojelunormit, työterveydenhuolto, terveys- ja sosiaalipalvelujärjestelmä ovat tasoiltaan sellaisia, että kyllä niitä kelpaa tuolla Euroopassa esitellä ja tarjota myöskin muille maille malliksi.

Henkilökohtaisesti vastustan jyrkästi kaikkia sellaisia pyrkimyksiä, joilla pyritään hyvinvointipalvelujen ja sosiaaliturvamme tason madaltamiseen minkään tekosyyin varjolla. Meillä on varaa kansakuntana säilyttää korkea sosiaalinen turvallisuutemme taso ja jopa vielä edelleen kehittääkin sitä. Me kaikki tiedämme sen, että meidän bruttokansantuotteestamme edelleen kilpailukykyinen osa vasta kuluu näiden palvelujen tuottamiseen ja ylläpitämiseen. Me emme ole siinä kärkimaita.

EY:n jäsenmaat ovat sosiaaliturvan suh-

teen hyvinkin erilaisella kehitystasolla. Eroja löytyy myöskin Eftan sisältä. Tästä syystä voi lähivuosina olla vaikeaa löytää kaikkia koskevia yhteisiä normeja. Siksi uskoisinkin, että kahdenkeskisten sopimusten tie näyttää toistaiseksi toteuttamiskelpoisimmalta vaihtoehdolta näissä asioissa.

Tulevat sopimukset EY:n ja Suomen välillä eivät kuitenkaan saa merkitä kansalaistemme sosiaaliturvan tai työntekijöitten oikeuksien ja vaikutusmahdollisuuksien polkemista. Ne eivät saa rajoittaa oikeuttamme määrätä itse ja sopia työsuojelunormeista, työelämän uudistuksista, oikeuksista tai ylipäätään sosiaaliturvamme kehittämisestä. Saavutuksiamme ei saa mitätöidä eikä asettaa esteitä niiden kehittämiselle.

Viime syksyn keskusteluissa hallitukselle osoitettu viesti tältä osin on selvästi mennyt perille. Nyt eduskunnan käsittelyssä oleva tiedonanto on näiltä osin asiallisempi ja perusteellisempi. Ammattiyhdistysliikkeen mukaantulo selvittelyryhmiin näkyy tiedonannossa, ja ay-liikkeen kokemuksia ja tietoja ja taitoja on syytä jatkoprosesseissakin käyttää hyväksi vielä nykyistä laajemmin.

Meidän kansallinen ammattiyhdistysliikemme niin kuin myös koko pohjoismainen ay-liike poikkeaa huomattavasti keskieuroopalaisesta järjestäytymisperusteesta. Meillä on perinteisesti korkea järjestäytymisaste, kun esimerkiksi Euroopan talousmahdissa Länsi-Saksassa järjestäytymisaste on alle 40 prosenttia. Pohjoismaissa eri osapuolten välinen yhteistyö on ollut hyvää ja se on pystynyt takaamaan laajojen kansantalouden kannalta hyvien talouspoliittisten ratkaisujen syntymisen. Meillä suomalaisilla on näistä laajoista sopimuksista kokemusta jo yli 20 vuoden ajalta, ja tätä kansallista voimavaraamme ei ole syytä jättää keskusteluissa paitsioon, vaan on käytettävä sen mahdollisuudet kansallisesti hyödyksi.

Herra puhemies! Euroopan yhdentyminen merkitsee myös verotuksen osalta tiettyä harmonisoinnin tarvetta. Tämä yhtenäistäminen ei kuitenkaan ole edennyt niin ripeästi kuin ennakkoon on EY:n piirissä odotettu. Yhtenäistäminen on osoittautunut erittäin vaikeaksi siksi, että eri maiden verojärjestelmät ja verotuksen taso poikkeavat toisistaan huomattavasti myös EY:n sisällä. Eniten työtä tällä hetkellä tehdään välillisen verotuksen yhtenäistämiseksi. Myös pää-

omaverotuksen yhtenäistämiseksi paineet ovat suuret, ettei pääomaliikkeiden vapautuessa pääoma hakeutuisi lievimmän verotuksen piirissä olevaan maahan. Tuloverotuksen osalta ei tällä hetkellä EY:n piirissä tehdä työtä, mutta sekin varmaan tulee keskusteluihin varsin nopeasti vuoden 1992 jälkeen.

Meidän omille verokeskusteluillemme taas on ollut tyypillistä se, että keskusteluun ei tuoda verotuksen kokonaistasoa vertailun pohjaksi, vaan vertaillaan yksittäisiä asioita. Tällaisia ovat olleet mm. meillä käyty korkotulojen lähdeverokeskustelu sekä elintarvikkeiden liikevaihtoverosta käyty keskustelu. Toisin sanoen vedotaan EY:hyn niissä asioissa, joista uskotaan saatavan itselle taloudellista hyötyä verokevennysten kautta. Jos meillä vaaditaan EY-maiden tasoa elintarvikkeiden liikevaihtoverotukselle, niin olisi johdonmukaista vaatia myös elintarvikkeiden kaupan säätelystä luopumista ja tuonnin täyttä vapautta. Taikka vaadittaessa pääoma- ja korkotulojen verotuksen lieventämistä EY-tasoon ja -käytäntöön vedoten olisi samalla tunnustettava se tosiasia, että yritysten ja yrittäjätulojen verotus on meillä Suomessa kansainvälisesti lievää. Verotuksen muutoksia ja harmonisointia onkin katseltava kokonaisuutena. Teollisuus-, pääoma- ja maatalouspiirit varmasti mielellään poimisivat kaikki verohelpotusten rusinat EY-maiden käytäntöön vedoten mutta pysyisivät visusti hiljaa niistä asioista, joissa suomalainen nykykäytäntö merkitsee EY-maita lievempää verotuskohtelua.

Tuloverotuksen osalta Ruotsissa käynnistymässä oleva uudistus on mielenkiintoinen. Se näyttää todella radikaalilta tuloverotuksen uudistamiselta, mutta meikäläisissä keskusteluissa on päällimmäisenä ilmiönä ollut jälleen rusinoitten poiminta. Olen havainnut, että puhujat ovat ihastelleet valtionverotuksen alarajan sekä marginaaliveron rajua laskua. Sen sijaan en ole havainnut yhtään puolustavaa puheenvuoroa Ruotsin verouudistuksen edellytyksenä olevien vähennysten täydellisestä poistamisesta, liikevaihtoveron ja omaisuusveron korottamisesta tai kiinteistöveron korottamisesta. Niin ikään en ole myöskään havainnut kenenkään mainitsevan mitään ruotsalaisen kunnallisveron ja lääninveron tasosta, joka on eräissä lääneissä yhteensä noin 30 äyriä

kruunulta, joka jää edelleen voimaan kaikkia veronmaksajia koskevana.

Verotustakin uudistettaessa muutokset on tehtävä harkiten ja ottaen huomioon koko verojärjestelmän kokonaiskehittäminen.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Keskustelu rientää sillä tavalla nopeasti, että se hiukan mahtipontinen puheen aloitus, jonka olin ajatellut tähän eli "että on hyvin mielenkiintoista keskustella itsenäisyyspäivän aattona suomalaisesta itsenäisyydestä, mihin liittyy perin juurin tämä käsiteltävänä oleva asia", osoittautui vanhaksi, ja niinpä en tietenkään tällä tavalla puhettani aloita.

Herra puhemies! Sen sijaan minusta tässä ollaan hyvin läheisesti tekemisissä puolueettomuuden käsitteen kanssa. On hyvin tärkeää, että tässä prosessissa käsite puolueettomuus ei tallautuisi jalkoihin, ja eihän se tietysti tallaudukaan. Voidaan pikemminkin päinvastoin sanoa, että puolueettomuuden merkitys kasvaa. Puolueettomuus ei ole enää optio, joka edellyttäisi kriisejä tahi jännitystä. Muistamme, kuinka presidentti Kekkonen, kohta 30 vuotta sitten, ilmaisi asian niin, että sodan ja rauhan kysymyksissä Suomi ei ole puolueeton. Juuri tällä hetkellä tämän kaltainen probleemanasettelu ei vaikuta kovin akuutilta, se ei tunnu kovin todennäköiseltä. Sitä paitsi puolueettomuuden status noin yleisemminkin Euroopassa on tällä hetkellä jopa muotia. Puolueettomien joukkoon on pyrkimässä valtioita, joiden pyrkimisestä ei ollut pienintäkään tietoa vielä muutama vuosi, ei edes muutama kuu-kausi sitten. Eli me voimme hyvällä syyllä käsitellä itseämme edelläkävijävaltiona.

Tästä tietysti seuraa se, että me voimme nähdä perusratkaisujemme oikeellisuuden eurooppalaisessa poliittisessa kentässä, poliittisessa tilanteessa, sillä tavalla, että se ratkaisu, jonka me teimme toisen maailmansodan jälkeen, on hyvin kestäväällä pohjalla, että se on hyvin relevantti tekijä tällä hetkellä ja jopa niin, että sillä ratkaisulla on tulevaisuutta. On tietysti kovin arveluttavaa viiden miljoonan kansakunnan jäsenenä puhua sillä tavalla, että olisi ikään kuin esikuvakansakunnan edustaja. Siitä ei nimittäin ole kovin pitkä matka

henkiseen suursuomalaisuuteen, ja suursuomalaisuusajatuksistahan meillä ei ole pelkäämään myönteisiä kokemuksia. Mutta tohdin sen tehdä kuitenkin.

Minusta Suomen perusratkaisu poliittisella tasolla toisen maailmansodan jälkeen on nimenomaan näissä oloissa, missä Eurooppa ja maailma tällä hetkellä elävät, osoittautunut äärimmäisen oikeaksi. Voidaan jopa nähdä niin, että puolueettomuus on vakauttava tekijä Euroopassa. Kynnikko voisi sanoa, että puolueettomuus voi olla jopa Euroopan muutoksessa jarruttava tekijä. Mutta voi olla, että tässä melskeessä, tässä mylerryksessä, Eurooppa ehkä tarvitseekin jarruttavia tekijöitä, ja jarruttavista tekijöistä ymmärtääkseni puolueettomuus on viattomimmasta päästä, ainakin se on vaarattomimmasta päästä yleisellä tasolla asiaa ajatellen. Eli kun maailma muuttuu, se merkitsee sitä, että puolueettomuuden kysyntä lisääntyy, mutta se ei saa merkitä sitä, ettei puolueettomuuden käsite voisi muuttua maailman muuttumisen mukana. Minusta tämä on hyvin tärkeitä huomata juuri siinä tilanteessa, missä Suomi tällä hetkellä on, ratkaisemassa hyvin suurta, tohdinko sanoa, elämän ja kuoleman kysymystä suhteessa tulevaisuuteensa.

Tämä puheenvuoro, nämä puheenvuorot ja tämä keskustelu käydään aikana, jolloin se, mitä nyt sanoo, on todennäköisesti jo huomenna osittain menettänyt merkityksensä. Maailma muuttuu nopeammin kuin itse asiassa se on muuttunut sitten toisen maailmansodan ja toisen maailmansodan loppujärjestelyjen. Muistelen Ilkka-Christian Björklundin jossakin yhteydessä verranneen tätä muutosta ensimmäiseen maailmansotaan ja toiseen maailmansotaan. Meidän todellinen onnemme on se, että tämä muutos, joka epäilemättä on perusteiltansa yhtä syvä, ei tapahdu pyssyjen kanssa, että me teemme tätä muutosta, olemme mukana prosessissa, joka tapahtuu korostetusti neuvottelupöydän ääressä. Minusta se on tärkeitä, minusta se on ehdottoman välttämätöntä huomata. Minusta on myöskin aiheellista todeta, että kun näin on, niin me olemme omalta osaltamme olleet luomassa sitä atmosfääriä, sitä ilmapii-riä, sitä eurooppalaista ilmapii-riä, jossa tämä kaikki on mahdollista.

Minun ei tarvitse ottaa puheeksi enempää kuin Etyk-prosessi, joka on minusta hyvin

riemukasta kertomusta siitä, kuinka Suomi on osannut operoida puolueettomuudellaan. Se on riemukasta kertomusta siitä, kuinka me olemme yhtäältä osanneet sopeutua siihen, mitä maailmassa tapahtuu, mutta myöskin olemme olleet "johtamassa" sitä kehitystä, johtaminen sitaateissa, mutta siinä määrin kuin viiden miljoonan kansakunnalle on mahdollista johtaa mitään, niin me olemme olleet joka tapauksessa siinä etujoukossa, joka on luonut puolueettomuutta Eurooppaan sillä tavalla, jolle juuri tällä hetkellä on erittäin suuri kysyntä, ei vain menettelytapana, vaan myöskin valtiollisena statuksena. En aio ruveta luettelemaan niitä maita, jotka tähän statukseen pyrkivät, mutta niitä on ja sellaisilta tahoilta, joita me emme olisi osanneet edes kuvitella vielä muutama kuukausi sitten.

Entä sitten, kun lähtökohta on suomalainen ja lähtökohta on Suomessa. Tätä keskustelua on ollut hyvin mielenkiintoista seurata, mutta myös tässä keskustelussa on jäänyt vaivaamaan se seikka, että palkansaaja- ja kuluttajanäkökulma ovat jääneet sitenkin aika lailla, sanoisinko, lapsipuolen asemaan. Minusta suomalainen Eurooppakeskustelu juuri tällä hetkellä, jos se jotakin kaipaa, kaipaa entistä voimakkaampaa palkansaaja- ja kuluttajanäkökulmaa. On aivan täysi syy syyttää Suomessa käytävää keskustelua liiasta bisneskeskeisyydestä. Miten tämä bisneskeskeisyys näkyy? Se näkyy yritysten kielenkäytössä, yritysten tavoitteenasetteluna, yritysten etabloitumiskeskusteluna, ylipäänsä yrityksistä lähtevinä näkökulmina jokaiseen asiaan.

Mutta jos nämä Suomen yhdentymisratkaisut määrittävät vain kaupallisiksi, on aivan selvää, että niiden yhteiskunnallinen sisältö ja ennen kaikkea pienelle maalle tärkeä seikka, ulkopoliittinen ulottuvuus, hämärtyvät. Minusta on äärimmäisen tärkeätä muistaa, että Suomen suhde Eurooppaan, Euroopan yhteisöön on keskeisesti poliittinen kysymys. Jos ja kun, niin kuin itse ajattelen, niin on, Euroopan yhdentymiseen liittyvien sopimusten tulee ilman muuta perustua mahdollisimman laajaan ja avoimeen julkiseen keskusteluun. On äärimmäisen hyvä, että eduskunta tätä keskustelua käy, mutta on erittäin tärkeätä muistaa, että se ei riitä.

Kun täällä on nyt monta päivää kinattu

selonteko — tiedonanto-problematiikasta, niin voi olla niin, että tapa, jolla tätä kiinaa on käyty, ei ansaitse kovin suurta kritiikkiä. Itse asiassa se on ollut aika typerää. Mutta voi olla myös niin, että lopputulos on sittenkin kaikkein onnellisin juuri tällä tavalla. Tässä ja nyt se tapa, jolla eduskunta on asiaan ottamassa kantaa, voi olla paras mahdollinen. Voi olla, että asian vieminen valiokuntakäsittelyyn tällä kiireellä, kun esimerkiksi 19. päivä joulukuuta on kovin ratkaiseva ja keskeinen päivämäärä, olisi ollut enemmän sotkeva kuin asioita selvittävä tekijä. Toistan siis sen, että prosessi, jolla on vatvottu selonteko — tiedonanto-problematiikkaa, on ollut äärimmäisen hölmö, mutta lopputulos voi olla mitä parhain. Olettaisin näin.

Entä sitten yleiseurooppalainen ja suomalainen päätöksenteko. Mikä on niiden suhde? Minusta sillä puolella me olemme todellisissa ongelmissa. Minusta olennaisempaa kuin kinata siitä, voiko Savon Sanomia omistaa joku muu kuin savolainen tai yleissuomalainen, on mieltä sitä, mikä on meidän poliittisen päätöksentekomme suhde yleiseurooppalaiseen päätöksentekoon. Tähän mennessä, näihin saakka Suomessa ei äänestäjän ja äänestyskopin välissä ole ollut ketään eikä mitään, mutta nyt sinne ovat tunkemassa yleiseurooppalaiset päätöksentekuelimet. Mitä me teemme silloin, kun meille jätetään valittavaksi vaihtoehtoista pelkästään huonoja? Okei, voidaan ajatella, että meille jää valittavaksi vaihtoehtoista pelkästään hyviä. Yhtä kaikki periaatteessa kyseessä on sama asia. Joku muu on päättänyt meitä ennen. Minusta tämä on hyvin tärkeätä huomioida silloin, kun puhumme siitä, miten meidän poliittisen järjestelmämme käy, itse asiassa, miten meidän oikeuskäytäntömmekään käy.

Olin, arvoisa puhemies, päättänyt, että en ottaisi kantaa puhtaasti taloudellisiin asioihin, mutta kotkalaisena ja kymenlaaksolaisena kansanedustajana en malta olla sitä tekemättä sen verran, että ratkaisu, jota olemme tekemässä, mitä todennäköisimmin merkitsee suomalaisen elinkeinoelämän vientiteollisuuden rakenteen yksipuolistumista. Kotkalaisena ja kymenlaaksolaisena kansanedustajana voisin suhtautua asiaan hyvin itsevarmasti, hyvin kylmästi. Edustan seutua, joka elää puusta ja puulla. Me tiedämme kaikki, että puu ja puunjalostus on juuri se elinkeinoelä-

män alue, jolla Suomi tulee pärjäämään. Mutta ajatella näin on liian ahdasta.

Surkeata tässä on se, että me olemme ilmiselvästi menettämässä hyvin monta yläpeätä teollisuudenalassamme. Me voimme puhua nahkateollisuudesta, me voimme puhua tekstiiliteollisuudesta, me voimme jopa puhua metalliteollisuudesta. Luulen, että ei ole aivan mielikuvituksen tuotetta tehdä niin iso analogia, että jopa tämä Wärtsilä-prosessi olisi eräänlaista esioittoa sille, mitä yhdenytyvä Eurooppa tuo meille tullessansa. Tässä suhteessa niin suuresti kuin riemuitsenkin siitä, että puu ja paperi ovat tuomitut menestymään, tunnen hyvin suurta huolta siitä, että suomalainen elinkeinoelämä, suomalaisen viennin rakenne mitä ilmeisimmin tulee yksipuolistumaan. Tässä suhteessa haasteet, jotka ovat ministeri Salolaisen edessä, ovat mittaamattomat.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En malta olla puuttumatta parilla lauseella ed. Kekkonen puheenvuoroon, siksi että se oli niin monipuolinen ja asiapitoinen. Toivoisin, että Kekkonen voisi omassa ryhmässään myös vaikuttaa siihen suuntaan, mitkä ajatukset tulivat esille tässä puheenvuorossa, sillä siinä oli todella paljon asiaa, varmasti eräs tässä salissa käytetyistä parhaista puheenvuoroista.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Nopeat ja useimmille odottamattomat suuret poliittiset ja taloudelliset muutokset Euroopassa hämmäntävät asiaan vihkiytymättömän, sujuvasti kieliä kuuntelevan suomalaisen. Tässä ajassa käytävä keskustelu Suomen suhtautumisesta yhdentyvään Länsi-Eurooppaan ei vähennä hämmennystä. Yhä useamman kuuluu kysyvän, mitä tämä kaikki merkitsee minulle, perheelleni ja elinympäristölleni. Näihin kysymyksiin ei tahtomallakaan löydä vastausta integraatiosta julkisuudessa kaupan ja teollisuuden argumentein käydystä keskustelusta.

Euroopan talousalueen Ees:n kehittymisellä tulee olemaan pitkälle meneviä vaikutuksia alueen asukkaille. Efta — EY-yhteistyön tuloksena noin 360 miljoonaa ihmistä tulee muodostamaan aikaisempaa avoimemman, yhtenäisemmän, dynaamisen Länsi-Euroopan. Kun asiaa tarkastellaan tätä taustaa vasten, käy ilmeiseksi, että taloudellinen yh-

dentymis- ja yhteistyöprosessi ei voi kehittyä tyhjiössä ilman kytkentöjä asianomaisiin yksilöihin ja yhteiskunnallisiin näkökohtiin. Päinvastoin taloudellisen yhteistyön tulisi kehittyessään hyödyttää Euroopan kansoja ja yksilöitä samalla, kun Ees:n kehittyminen edellyttää myös sosiaalisia toimenpiteitä.

Julkisuudessa on esitetty viime aikoina hyvinkin monenlaisia arvailuja ja myös uhkakuvia Euroopan taloudellisen yhdentymisen mukanaan tuomista uusista sosiaalipoliittisista haasteista ja muutospaineista. Näistä mainittakoon mm. pelko pitkälle koulutetun ammattityövoiman kaikkoomisesta paremmin palkattuihin Länsi-Euroopan maihin, köyhistä maista tulevien alhaisesti palkattujen työntekijöiden massamuutto rikkaampiin Euroopan maihin, maan syrjäseutujen autioituminen, huumeiden laajeneva salakuljetus Euroopan rajojen avautuessa, lisääntyvä kansainvälinen terrorismi, paineita alkoholin hintojen merkittävään laskemiseen jne. jne. Todennäköisempää kuitenkin on, että nopeammin saamme edullisia elintarvikkeita kuin viinejä maitokauppaan tai Euroopan hintatason viinaa.

Sosiaalihallituksen projektitutkija Timo Tanninen näkee yhdentymiskehityksen suurimman uhkien kohdistuvan sosiaalipoliittikaan. Hänen näkemyksensä mukaan sosiaalipoliittikan toimintaympäristö muuttuu talouden kansainvälistymiskehityksen mukaan ja kehittämisen vertailu ja viitekehys on muuttumassa aikaisemmasta pohjoismaisesta Eurooppa-keskeisemmäksi. Totta onkin, että tämä ajattelutapa on ohjannut eri ministeriöiden virkamieskuntaa lainsäädäntötyössä. Tämän vuoden alussa oikeusministeriö vahvisti ohjeen, että kaiken lainvalmistelutyön on tapahduttava yleiseurooppalaisessa harmonisointihengessä.

Tannisen mukaan Eurooppa-keskeisen viitekehityksen vaikutukset ilmenevät selvimmin keskipitkällä aikavälillä. Passiivisuus sosiaalipoliittikan kehittämisessä johtaa todennäköisemmin sosiaalipoliittikan eriytymiseen, jolloin muodostuu työnantajien ja hyväpalkkaisten itselleen kustantama markkinaperusteinen sosiaalipoliittikka, yksityisvakuutus, yksityinen terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut. Keskiluokka ja menestyvillä aloilla työllistetty työväestö tyytynee nykyisen kaltaiseen sosiaalipoliittikkaan, jota kuitenkin suhteellisesti ottaen hitaasti näivetetään.

Työelämän kovenevasta kilpailusta putoajat, syrjäytetyt ja muut huono-osaiset, saavat tyytyä sosiaalipolitiikan minimietuuksiin sekä joutuvat turvautumaan kunnallisen sosiaalihuollon toimeentulotukeen ja sosiaalipalveluihin. Kansalaisten tasa-arvon kannalta tällaista sosiaalipolitiikan eriytymistä ja kehitystä ei voida pitää toivottavana.

Uhkatekijöistä kertovat jättävät kuitenkin kuvaamatta sosiaalipolitiikan vaihtoehdon, mikäli kehitys olisi mahdollista pysäyttää ja jäisimme yksin Euroopan periferiaan. Joka tapauksessa on tärkeää, että sosiaalinen ulottuvuus on olennainen osa yhdentymiskehitystä, jotta esitetyn kaltaisia uhkakuvia ei pääse toteutumaan.

Keskeinen kysymys on: Mitä sosiaalisella ulottuvuudella oikeastaan tarkoitetaan? Suomalaisittain tai pohjoismaalaisittain ajateltuna termin "sosiaalinen ulottuvuus" ja "sosiaalipolitiikka" välille ei voida panna yhtäläisyysmerkkejä. Sosiaalisella ulottuvuudella tarkoitetaan EY-kielessä ennen kaikkea työnantajien ja työntekijöiden välisiä suhteita ja työelämään liittyviä asioita. EY painottaa sosiaalisessa ulottuvuudessa työllisyyskysymyksiä, työoloja, työturvallisuutta.

EY:n omassa piirissä taloudelliseen yhdentymiskehitykseen liittyviä sosiaalipoliittisia tavoitteita ja toimenpide-ehdotuksia koskeva keskustelu on alkanut vasta vuosi sitten, kun EY:n komissio julkaisi sosiaalista ulottuvuutta käsittelevän asiakirjalauonnoksen. Tämän vuoden toukokuussa julkaistiin Sosialisten oikeuksien peruskirjan luonnos. Sen perusteella on tarkoitus määritellä yleiset lähtökohdat, tavoitteet ja periaatteet, joille EY:n taloudellista yhdentymistä tukeva sosiaalipolitiikka nojautuu.

Euroopan sosiaalinen peruskirja sisältää sosiaaliset oikeudet ja periaatteet, jotka on ryhmitelty 12 päälohkoon, joiden sisältämät lausumat ovat hyvin yleisiä. Pohjoismaisessa sosiaalipolitiikassa korostuvat sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen sekä sosiaali- ja eläketurvaetuuksien turvaamiseen ja kehittämiseen liittyvät kysymykset. Nämä eivät sisälly EY:n sosiaalipolitiikkaan. Niitä koskevien ratkaisujen katsotaan kuuluvan yksinomaan jäsenmaiden oman kansallisen päätöksenteon piiriin eikä niiden osalta katsota olevan tarvetta eikä myöskään mahdollisuuksia pyrkiä tekemään yhteisön laajuisia ratkaisuja.

Sosiaalinen peruskirja antaa toimintakehykset ja sosiaaliset minimietuudet, joita ei pidä nyt eikä tulevaisuudessa tulkita maksimietuuksiksi. EY antaa jäsenmailleen oikeuden poiketa minimisopimuksista parempaan suuntaan. Samalla tavalla meidän tulee pitää kiinni oikeudesta korkeatasoiseen työympäristöön ja sitä koskevaan lainsäädäntöön sekä pitää kiinni oikeudesta omaan korkeatasoiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä palvelujärjestelmäämme.

Suomessa Euroopan sisämarkkinoiden toteutumiseen sosiaaliturvan alalla valmentaututaan tässä vaiheessa lähinnä seuraamalla tilannetta. Ulkoministeriön Brysselissä toimiva Suomen pysyvä EY-edustusto raportoi muun EY-tietouden ohella myös sosiaalisista kysymyksistä. Syyskuussa edustustossa aloitti työnsä työvoima-avustaja, jonka tehtäviin kuuluu juuri sosiaalisen ulottuvuuden seuranta ja arviointi ja siitä tiedottaminen.

Sosiaali- ja terveysministeriöön ja sosiaalihallitukseen on nimetty EY-kontaktihenkilöt, joiden tehtävänä on seurata yhdentymiskehityksen vaiheita oman alansa kannalta. Sosiaali- ja terveysministeriöllä ja sosiaalialitukella on myös edustajansa tasavallan presidentin viime kesäkuussa asettamassa neuvottelukunnassa, jonka tehtävänä on valmistella ja käsitellä Suomen kannanottoja yhdentymiskehitykseen liittyvissä keskeisissä neuvotteluissa.

Pohjoismaiden neuvoston piirissä tutkitaan Pohjoismaiden valmiuksia varautua Euroopan yhdentymiseen, esimerkiksi Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen ja EY:n lainsäädännön yhteensovittamiseen. Pohjoismaiden ja EY:n tärkeimmät neuvottelut käydään kuitenkin Eftan ja EY:n välillä.

Suomen kannalta EY:n säännöstö on ongelmallinen sikäli, että se on rakennettu sosiaaliturvajärjestelmille, jotka perustuvat yksinomaan työskentelyyn ja maksettuihin maksuihin. EY:n säännösten hyväksyminen sellaisenaan edellyttäisi Suomen sosiaaliturvajärjestelmän perusteiden muuttamista erityisesti kansaneläkejärjestelmän osalta. Sosiaali- ja terveysministeriö selvittää vaihtoehtoja, joita voitaisiin aikanaan tarjota asian tullella käsiteltäväksi Efta — EY-neuvotteluissa.

Arvoisa puhemies! Suomalaisessa keskustelussa on hyvinvointipolitiikan osalta yhdentymisen nähty tuottavan paljon kielteisiä

vaikutuksia. On arveltu, että hyvinvointivaltio on mennyt. On syytä kuitenkin pohtia, onko suomalainen hyvinvointipolitiikka kaikissa suhteissa niin erinomaista, että se kansallisena hyvinvointipolitiikkana on ilman muuta parempaa kuin eurooppalainen hyvinvointipolitiikka. Erot ovat varmaan hyvinvointipolitiikan lohkoilla suuriakin. Jos asiasta tehtäisiin kiihkoton, tieteellinen selvitys, päädyttäisiin varmaan saman kaltaisiin johtopäätöksiin kuin ne, mihin jouduttiin perusoikeuksien osalta liittyessä Euroopan neuvostoon. Suomen hyvät standardit ovat ainakin joiltakin osin vain mielikuvia.

Lyhyellä aikavälillä näyttää Länsi-Euroopassa joka tapauksessa siltä, että hyvinvointipolitiikan toteutuminen sillä tavalla ja siinä laajuudessa, mihin on totuttu julkisen vallan hoitamana, ei ole todennäköinen kehityssuunta. Hyvinvointivaltion puolustaminen tulee tapahtumaan yhä useamman Euroopan tasolla. Se nojaa kansainväliseen edunvalvontaan yhä useammin ja merkitsee yhteistyötä samanmielisten edunvalvojien kanssa: yhdessä yli rajojen. Joudumme joka tapauksessa pohtimaan kansallisen hyvinvointipolitiikan filosofiaa, sillä Suomi ei ole mikään aatteiden ja yhteiskuntapoliittisten kehityslinjojen takapajula.

Lopuksi on myös hyvä muistaa, ettei kaikilla hyvinvointiimme ja sosiaalipolitiikkaamme liittyvillä muutoksilla ole mitään yhteyttä yhdentyvään Eurooppaan.

Ed. Vuoristo: Herra puhemies! On olemassa vanha, joskin kulunut sanonta, mutta en ole sitä kuullut täällä vielä sanottavan, että "hullut vievät maailmaa eteenpäin, viisaat pitävät sen pystyssä". Ei ole epäilystä, ettei maailma, erityisesti Eurooppa, olisi mennyt huikeasti eteenpäin kuluneina viimeisinä aikoina, siis ei ainoastaan muuttunut vaan muutoksella on myös ilmeinen suunta eteenpäin.

Minusta tässäkin keskustelussa, omassa keskustelussamme, tämä olisi hyvä pitää mielessä. On siis menty eteenpäin siitä, missä on oltu koko sotien jälkeisen ajan Euroopassa. Kun näin on, voidaan kysyä, ketkä ovat ne hullut, jotka ovat tämän saaneet aikaan, ja tietysti voidaan vastata monella tavalla, ehkä monella nimelläkin. Minä vastaan näin: nuoret. Murros on ollut todella huikea. Vielä keväällä nuoret jyrättiin vanhojen toimesta

Taivaallisen rauhan aukiolla, kuten näimme. Kesällä ja syksyllä keskellä Eurooppaa, Euroopan sydämessä, he äänestivät jaloillaan, niin kuin termi kuuluu, ja lähtivät, ja nyt aivan viimeisinä aikoina, esimerkiksi parhailaan tänä iltana Prahassa, neljännesmiljoona tarttumalla toisiaan kädestä, nostamalla ne ylös ja pysymällä paikoillaan. Vanhat joutuvat ja joutavat lähtemään.

Tässä on paljon ajateltavaa. Nimittäin ensi vuosikymmenen Eurooppa ei ehkä ole sellainen ja niiden vuosikymmen, kuin me kuvittelemme sen olevan. On tietysti oikein ja paikallaan hahmottaa omaa asennoitumistamme ensi vuosikymmenen Eurooppaan, niin kuin parhailaan teemme. Se on järkevää valmistautumista. Kuitenkin on koko ajan pidettävä mielessä epävarmuus kaiken suhteen ja valmius hyvinkin yllättäviin muutoksiin.

Ketkä tai mitkä olisivat niitä viisaita, jotka pitävät maailmaa pystyssä? Vastauksia tietysti siihenkin on useita. Ehkä jälleen useita nimiä voitaisiin mainita. Yritän vastata omalla tavallani hyvin vahvoin varauksin.

Ensinnäkin vanhat ja viisaat eli historia ja inhimillinen kokemus pitävät maailmaa pystyssä. Ei aina se, mitä me sanomme uudeksi, sitä välttämättä ole. Tilanne voi kyllä olla uusi, niin kuin totisesti nyt on, verrattuna välittömästi edeltävään tilanteeseen, mutta ei välttämättä kovin uusi verrattuna johonkin aikaisempaan tilanteeseen historian pitkässä, vuosisataisessa kulussa. Vanhojen ja viisaiden, keitä he sitten nimeltä ovatkin, on teroitettava tätä uudelleen ja uudelleen historiatomien nuorten mieleen, etteivät he hulluudessaan toimisi tyhmästi. Historia on sitäkin varten, että siitä otetaan oppia, vanhasti sanottuna.

Eräs kirkon ihmisistä palasi vastikään Prahasta ja kertoi kokemuksestaan satatuhatpäisessä mielenosoituksessa. Tunnelma oli käsin kosketeltavan tiivis ja suggeroiva, suggestiivinen, merkkillinen. Siellä ja siinä tilanteessa oli myöskin aistittavissa muuta. Hän ilmaisi sen tällä tavoin: Vapaus on niin väkevästi in, että solidaarisuus on out, vaikka ehkä toiselta tuntuisi, kun televisio-kuvaa katsoo. Totta kai me ymmärrämme tämän vapauden kaihon. Onhan sitä meissä suomalaisissa yllin kyllin, ja mitä muuta esimerkiksi työväenliike perimmältään on tai ehkä kirkko aidoimmillaan kuin vapau-

tusliikettä. Jos perimmältään oleminen ja käytäntö törmäävät, kuten nyt on tapahtunut, vanhojen ja viisaiden, siis niiden, jotka pitävät maailmaa pystyssä, on toistettava ja taas toistettava, että arvojen järjestyksessä solidaarisuus on korkeammalla kuin vapaus, vaikka se kuinka vanhanaikaiselta kuulostaisi.

Kun hullut vievät maailmaa eteenpäin, muuttuu kaikki, myös ajattelu ja sen perusteet. Minua ei yllättäisi, jos ensi vuosikymmenen kovimmat taistelut erityisesti Euroopassa käytäisiin ihmisten tajunnan alueella ja sen herruudesta, eikä sekään olisi mitenkään uutta, mutta sen seurauksista ei varmasti voida nyt sanoa mitään varmaa. Henkisiä voimavaroja punnitaan ja tarvitaan, enkä minä tarkoita nyt ainoastaan aivokapasiteettia, jonka pelätään Suomesta lähtevän, tai taitotietoa, vaan yksinkertaisesti sen tuntemista, ehkä tietämistä myös, miten täällä maailmassa pitää elää, että inhimillinen elämä mahdollistuisi ja säilyisi ensi vuosikymmenen jälkeenkin ensi vuosituhannelle.

Euroopan asiat eivät ole irrallaan koko maailman asioista, maailman köyhän enemmistön asioista. Rajat ja muurit murtuvat. Kerran nämäkin rajat murtuvat. Maailma on yhteinen tavalla, jonka voimme vain aavistaa, ja siinä maailmassa olemme mekin mukana, tahdoimmepa tai emme.

Herra puhemies! "Maailman muuttuminen on ikävyyttävään hidasta", huudahtaa nuori. "Mihin oikein on kiire", vastaa vanha. Tässä kohden me juuri olemme. Vanha vastaa aivan oikein: "Mihin on kiire?" Mutta silti nuori on oikeassa. Nimittäin on kiire, taikka oikeammin maapallollamme on kiire. Perimmältään juuri sen ehdoilla integraatiokehityksenkin on tapahduttava. Se on viisautta, jota nyt tarvitaan ehkä enemmän kuin mitään muuta, jotta maailma pysyisi pystyssä, sillä se on tärkeämpi kuin minkään kaltainen muutos.

Ed. Hacklin: Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston tiedonannossa Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen pääsisältönä on ns. neljän vapauden periaate: tavaroiden, palvelujen, pääoman ja henkilöiden vapaa liikkuvuus yhteisön sisällä. Sormituntumalla voisi todeta, että tässä keskustelussa käytetyistä yli sadasta puheen-

vuorosta pääosa on kosketellut em. asioita.

Itse tiedonannosta noin 1/3 käsittelee aiheita, joita asiakirjassa kutsutaan ns. reuna-alueiksi yhdentymisen sisällä. Näitä ovat mm. tutkimus ja kehitys, ympäristö, kuluttajansuojelu, aluepolitiikka, koulutus, sosiaalinen ulottuvuus, kansalaisten Eurooppa, matkailu ja väestönsuojelu. Onneksi tiedonannossa todetaan, että eurooppalainen talousalue ei toteudu pelkästään toteuttamalla mainitut neljä vapautta, vaan tarvitaan lisäksi merkittävää edistystä em. reuna-alueen asioissa. Toisin sanoen yhdentymiskehitystä ei voi tiukasti rajata koskemaan vain tiettyä yhteiskunnan osa-aluetta, esimerkiksi taloutta, vaan yhdentymiskehitys koskettaa lähes kaikkia yhteiskuntaelämän lohkoja, ja mikä erityisen huomattavaa, lähes kaikkia ihmisiä enemmän tai vähemmän.

Arvoisa puhemies! Käsittelen tässä puheenvuorossa yhtä ns. reuna-alueen osaa, koulutusta, erityisesti ammatillista koulutusta.

Kokonaisuudessaan koulutus on mielestäni perustavaa laatua oleva tekijä, joka voi joko edistää tai viivyttää yhdentymiskehityksen toteutumista. Koulutuksella vaikutetaan siihen, miten paljon kukin yhdentymiskehitykseen osallistuva maa hyötyy integraatiosta.

Suomen eduksi on todettava, ettei maamme lähde alusta koulutuksen kansainvälisyydessä. Etenkin korkeakouluilla ja yleissivistävistä kouluista lukioilla on vankkaa kansainvälistä yhteistoimintaa. Ammatillisen koulutuksen puolella ollaan enemmän vasta kansainvälistymiskehityksen alussa.

Opetusministeriössä näytetään olevan oikeassa ajassa, sillä kuluvana syksynä on valmistunut ainakin kolmen työryhmän muistiot, jotka liittyvät koulutuksen kansainvälistämiseen: korkeakoulujen kansainvälisen opiskelijanvaihdon työryhmän muistio, peruskoulun ja lukion kieliohjelman monipuolistamista ja vieraalla kielellä annettavan opetuksen lisäämistä koskeva muistio ja ammatillisten oppilaitosten kansainvälistymistyöryhmän muistio.

Hyvän ja tavallaan ristiriidattoman pohjan EY-keskustelun yhteydessä käytävälle koulutuskeskustelulle antaa jo nyt EY:n piirissä vahvistettu periaate, että tavoitteena on lisätä koulutuksellista yhteistyötä pyrkimättä koulutuksen yhdenmukaistamiseen. Kansalli-

set koulutusmallit ovat siis yhteistyön pohjana.

Merkille pantavaa tällä hetkellä on, että sisämarkkinakehityksen edetessä ja nopeutessa koulutusyhteistyön osuus on EY:ssä kasvanut merkittävästi ja sen suunnitteluun ja toteutukseen on sijoitettu huomattavasti varoja.

Arvoisa puhemies! Ammatillisen koulutuksen kannalta integraatiokehityksessä on merkittävintä se, että ammattitaitoisesta työvoimasta tulee yhä tärkeämpi tekijä yritysten kilpailukyvyyn kannalta. Ihmiselle itselleen korkea ammattitaito merkitsee paitsi parempia ja turvatumia tuloja myös enemmän mahdollisuuksia sekä maantieteelliseen että ammatilliseen liikkuvuuteen. Laadulliset tekijät sekä koulutuksessa että työelämässä korostuvat. Pienenä maana Suomi menestyy vain laadulla. Varsinaisen ammattitaidon lisäksi laatutekijöinä nousevat esille ihmissuhdetaidot, mm. johtamistaito ja taito työskennellä ryhmässä, viestintätaidot ja ennen muuta kielitaito.

Jotta suomalainen ammatillisen koulun oppilas tai opettaja voisi saada täyden hyödyn tulevan eurooppalaisen talousalueen koulutukseen liittyvistä vaihto-ohjelmista, tarvitaan kielitaidon kohennusta sekä oppilaille että opettajille. Onneksi puheet siitä, että kielten opetus on ammattikoulussa turhaa, ovat loppuneet omaan mahdollomuuteensa. Uudenlainen kieltenopetustapa ehkä tällä koulutussektorilla olisi kuitenkin tarpeen.

Ammatillisten koulujen opettajien kielitaidon kohennus tarvitsee myös tukea. Nimitäin vastavuoroisuus edellyttää, että supisuomalaisessa ammattikoulussa saattaa lähitulevaisuudessa olla vaihto-oppilaita ja on tarpeen antaa opetusta vieraalla kielellä. Ammatillisen koulutuksen kansainvälistymisen työryhmä toteaaakin, että ensi vaiheessa tulisi varata varoja noin sadalle suomalaiselle opettajalle työskentelyyn ulkomaisessa yrityksessä tai oppilaitoksessa, eli opettajien ammattitaidosta huolehtiminen on oleellinen osa, jotta ammatillisten koulujen kansainvälistyminen olisi mahdollista.

Ehkäpä täällä joissakin puheenvuoroissa vilahthaneesta Eurooppa-aapisesta olisi hyötyä myös ammatillisen koulutuksen sektorilla. Kielitaidon merkityksen lisäksi on tarpeen nimittäin korostaa, että yhteistyömaan kult-

tuurin, tapojen ja historian ymmärtäminen on olennainen osa yhteistyötä. Vain tällaisen ymmärtämyksen kautta yhteistyö saavuttaa syvällisimmät tavoitteensa ihmisten keskinäisessä kanssakäymisessä.

Arvoisa puhemies! Ammatillisten tutkintojen vertailtavuudesta on EY:n piirissä jo tehty päätös. Suomessakin opetusministeriön työryhmä esittää, että asetettaisiin pysyvä elin seuraamaan EY:n piirissä tapahtuvaa ammatillisten tutkintojen vertailua. Myös samoin kuin korkeakouluissa ehdotetaan, että ulkomailta opiskellut asiat voitaisiin lukea tutkinnoissa Suomessa hyväksi. Näin tulisi tapahtua myöskin ammatillisella puolella. Kun suomalaisia tutkintotodistuksia kehitetään, niihin pitäisi tulevaisuutta varten voida liittää vaikkapa englanninkielinen ns. ammattikoulutuspassi, josta henkilön koulutus käy ilmi.

Ammatillisen koulutuksen alueella Euroopan yhdentymiskehitys merkitsee sekä mahdollisuuksia että vaikeuksia, kuten muillakin yhteiskunnan sektoreilla. Suomalaisen ammatillisen koulutuksen hyvä taso ja kehittämisinnostus viittaavat mielestäni siihen, että haasteista selvittää. Pallo on jo nyt myös oppilaitoksilla itsellään. Ne voivat etsiä itse yhteistyökumppaniksi oppilaitoksia Euroopasta tai muualta maailmasta ja saada oppilas- ja opettajavaihdon käyntiin omatoimisesti. Resurssien saamisen tällaiseen toimintaan tulee olla mahdollista, sillä koulutuksen kansainvälistyminen on suomalaisille eräs menestymisen ehto, mutta samalla myös inhimillistä kanssakäymistä ja ystävyyttä edistävä tekijä.

Ed. Melin: Herra puhemies! Euroopan yhteisön, eli kuten usein sanotaan Euroopan parlamentin, julkaisussa, joka käsittelee mahdollista sopimusta eurooppalaisesta talousalueesta Ees:stä, todetaan, että hankkeeseen liittyvät juridiset ja institutionaaliset ongelmat voidaan ratkaista, mikäli poliittista tahtoa kummallakin puolella riittää loppuun asti.

Viime torstaina pidettiin Brysselissä Eftan parlamentaarikkokomitean ja Euroopan parlamentin taloudellisia ulkosuhteita käsittelevän valiokunnan yhteinen kokous. Haluan tässä keskustelussa raportoida eduskunnalle tämän kokouksen kulusta. Tähän asti olemme voineet lähinnä tutustua muiden Eftamaiden mielipiteisiin suunnitellusta kehityk-

sestä. Sitä vastoin olemme aika vähän kuulleet siitä, mitä ajatellaan Euroopan yhteisön puolella, mitä EY-maiden päättäjät ajattelevat suunnitellusta yhteistyöstä ja suunnitelluista yhteiselimistä Eftan kanssa.

Kokous, johon osallistuimme, oli hyvin edustava. Euroopan yhteisön puolelta kokoukseen osallistui mm. Euroopan parlamentin puhemies Enrico Baron. Taloudellisia ulkosuhteita käsittelevää valiokuntaa johtaa entinen EY:n ulkoasiainkomissaari Willy de Clerk, ja jäseniä on tietysti jokaisesta EY-maasta.

Kokouksessa tuli myös esiin epäileviä mielipiteitä siitä, miten Eftan osallistuminen EY:n päätöksentekojärjestelmään ylipäänsä olisi mahdollista. Euroopan parlamentti, kuten parlamentit yleensä, on mustasukkainen omasta vallastaan. Euroopan parlamentin jäsenten pelkoja tässä suhteessa lisää vielä se, että sen valtuudet tehdä lopullisia päätöksiä ovat varsin rajoitetut. Eräät parlamentin ulkosuhdevaliokunnan jäsenet epäilivät, että Eftan osallistuminen EY:n päätöksentekojärjestelmään saattaisi vesittää erityisesti Euroopan parlamentin osuutta tässä prosessissa. Toiset jäsenet olivat taas sitä mieltä, että Euroopan parlamentti voisi yhdessä Eftamaiden parlamentaarikoiden kanssa Ees:n yhteyteen perustettavassa parlamentaarikoelimesta yrittää laajentaa omia valtuuksiaan.

Tuleva Ees-sopimusluonnos tulee aikaan myös lausunnolle edellä mainitun EY:n parlamentin valiokunnan käsittelyyn. On mahdollista, että siinä vaiheessa nousevat esiin samat epäilyt Ees-järjestelyjä kohtaan kuin ne, mitä eräät brittiparlamentaarikot viime viikolla yhteiskokouksessamme esittivät. He pelkäsivät, että Ees:stä voisi tulla Euroopan yhteisön ryömimiskaista, jolle heidän EY:n poliittisesta yhteistyöstä vähemmän kiinnostuneet kollegansa voisivat siirtää Yhdistyneen kuningaskunnan — mahtovatko ajatella itse rouva Thatcheriä.

Vaikka voidaankin todeta, että Euroopan yhteisön puolella on intressi tehdä pitkälle menevä taloudellinen sopimus suurimman kauppakumppaninsa Eftan kanssa, on huomattava, että tällä järjestelyllä on myös vastustajia. Niitä on sillä puolella, joka pelkää Ees-instituutioiden vesittävän itse Euroopan yhteisöä ja kankeavan päätöksentekomekanismia. On niitä, jotka eivät halua

Ees:stä ryömimiskaistaa, jolle Euroopan yhteisön politiikasta vähemmän innostuneet jäsenmaat voisivat ryhmittyä, tai sitten niitä, jotka katsovat, että ne Efta-maat, jotka todella haluavat lähempää yhteistyötä Euroopan yhteisön kanssa, liittykööt jäseniksi oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Mitään kolmatta tietä heidän mielestään ei tarvita eikä sitä myöskään haluta tunnustaa. Liiallinen itsevarmuus, liian epärealistiset toiveet meidän taholtamme tässä vaiheessa voivat vain haitata tulevia, ennustan vaikeita, neuvotteluja. Mikään ei ole vielä itsestään selvää. Kolmannen tien avaaminen Efta-maille nykyisten vapaakauppasopimusten ja täysjäsenyyden välille on vielä pitkän tien päässä.

Herra puhemies! Lainaan lyhyesti eräitä kohtia siitä julkilausumasta, josta päätettiin viime torstaina Brysselissä yhteisessä parlamentaarikkokokouksessa. Siinä todetaan mm. seuraavaa:

”On jatkettava ponnistuksia yhteisymmärryksen saavuttamiseksi mahdollisen sopimuksen sisällöstä ja saada aikaan yhteisön ja Efta-maiden välille laajennettu ja tiiviimpi yhteistyö. Yhteistyö voisi perustua mahdollisimman laajan tavaroiden, palvelujen, pääoman ja ihmisten vapaan liikkumisen toteuttamiseen sekä laajennettuun yhteistyöhön sivutoiminta-aloilla kuten tieteen ja tutkimuksen, ympäristön, kuluttajansuojan, koulutuksen, pienten ja keskisuurten yritysten, matkailun ja sosiaalipolitiikan sekä kauppapolitiikan aloilla.”

Kun ed. Antero Kekkonen äsken oli näkevinään liiallista bisneskeskeisyyttä integraatiokehityksessä, on tähän sanottava, että onhan tässä kehityksessä paljon muutakin, jos kysymykseen todella haluaa syventyä.

Jatkan edelleen julkilausumasta lyhyesti: ”Parlamentaarikot korostivat juridisia ja institutionaalisia näkökohtia, jotka muodostavat uuden sopimuksen vaikeimman ja toistaiseksi määrittelemättömän osan. Euroopan parlamentin jäsenet muistuttivat vaatimuksesta vaalia yhteisen päätöksenteon riippumattomuutta ja sen instituutioiden roolia sekä lausuiivat toiveen yhteisymmärryksen aikaansaamiseksi rakenteeltaan vahvistetun Eftan kanssa ja täten Eftan mahdollisuudesta neuvotella yhdenmukaisesti. Molemmat tahot katsovat, että sopimus voisi olla laajakantoinen.

Efta-parlamentaarikot puolestaan korosti-

vat, että omaperäinen yhteinen päätöksentekomekanismi on välttämätön, jotta sopimus olisi poliittisesti hyväksyttävissä. Lopuksi korostettiin tarpeellisuutta löytää muotoja paremmalle parlamentaariselle yhteistyölle Euroopan parlamentin ja Efta-maiden parlamenttien välillä. Tällaisten yhteistyömallien muodot ja kompetenssi määriteltäisiin tulevaisissa kokouksissa."

Herra puhemies! Haluan arvoisille kansanedustajille vakuuttaa, että jos näin on, kuten ed. Kekkonen epäilee ja mihin minä puolestani tosin en usko, mutta jos näin nyt olisi, on sitä tärkeämpää, että olemme kaikki myötävaikuttamassa sellaiseen kehitykseen, että uuteen tärkeään rakennelmaan, joka mahdollisesti syntyy Efta-maiden ja Euroopan yhteisön välille, bisnesintressien rinnalle myös saadaan parlamentaarinen elin, jossa molemmat osapuolet ovat edustettuina. Kun ulkomaankauppaministeri Salolainen, pitkäaikainen parlamentaarikko hänkin, sitkeästi kuuntelee puheenvuoroja, ja jos hän vielä jaksaa tehdä pienen muistiinpanon tästä asiasta, toivoisin, että asia ei unohtuisi kohta pidettävissä Eftan ministerineuvoston kokouksissa ja myös sitä, että Suomen virkamiesneuvottelijat, jotka valmistelevat sopimuksia, eivät unohtaisi Ees:n parlamentaarista elintä.

Ed. Väyrynen: Puhemies! Olisin hyvin mielelläni tyytynyt kahden minuutin vastauspuheenvuoroon iltapäivällä ja jatkanut keskustelua pääministeri Holkerin kanssa, mutta kun sitä puheenvuoroa ei myönnetty, joudun valitettavasti pitkittämään keskustelua ja käyttämään nyt 15 minuutin mittaisen varsinaisen puheenvuoron. Puheenvuoroni pääsisältö on vastausta hallituksen jäsenten iltapäivällä esittämiin kannanottoihin. Jos kamerat eivät ole paikalla, toimittajat eivät ymmärrä, mikä on mediatapahtuma, mutta se on heidän häpeänsä.

Hallituksen yhdentymispolitiikka on ollut kompuroivaa sekä menettelytapojen että asiasisällön osalta. Yhdentymisessä on kysymys Suomen tulevaisuuteen oleellisella tavalla vaikuttavista ratkaisuksista, joiden eduskuntakäsittelyssä tarvitaan laaja määräenemmistö. Näistä syistä hallituksen olisi alusta alkaen tullut hoitaa yhdentymispolitiikkaa laajalla poliittisella pohjalla. Eduskunnan olisi pitänyt voida olla mu-

kana alusta alkaen ja myös määrittelemässä yhdentymisratkaisujen lähtökohtia ja tavoitteita. Hallitus on kuitenkin laajentanut yhdentymisratkaisujen käsittelyä eduskunnan ja opposition suuntaan kovin myöhään ja vain pakon edessä. Vieläkään tämän tiedonannon käsittelyn yhteydessä eduskunnalle ei tarjoutu mahdollisuutta ottaa kantaa yhdentymispolitiikkaan, kun mahdollisuus käsitellä tiedonantoa valiokunnissa evättiin.

Keskusta on ollut ja on valmis antamaan hallitukselle valtuudet aloittaa yhdentymisneuvottelut tiedonannossa esitetyltä pohjalta. Tämä valtuutus on kuitenkin ehdollinen siten kuin ed. E. Ahon ehdottamassa päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodossa on esitetty.

Eduskunnassa on tämän keskustelun yhteydessä pyritty saamaan selvyyttä siihen, millaiset ovat hallituksen lähtökohdat ja tavoitteet nyt alkavissa neuvotteluissa. Kun selvitystä ei ole nyt saatu, odotamme tämän tiedon sisältävän luvattuun selontekoon. Eduskunnan on voitava ottaa näihin asioihin kantaa.

Yhdeltä keskeiseltä osalta hallitus on jo ennakkoon itse heikentänyt omia neuvotteluasemiaan. Juuri ennen neuvotteluihin ryhtymistä hallitus on tehnyt periaatepäätöksen, jolla oleellisesti lievennetään ulkomaalaisomistukselle asetettuja rajoituksia. Hallitus on esittänyt tälle ratkaisulle useita selityksiä, mutta mikään niistä ei ole vakuuttava. On ollut ilmeinen virhe, ehkä työtapaturma, heittää jo ennakolta kädestä yksi neuvottelujen valttikortti. Virheen merkitystä ei vähennä se seikka, että tähän suuntaan oli myös muita paineita kuin se, jonka tiedettiin tulevan esiin EY-neuvotteluissa.

Yhteen ed. E. Ahon esittämään edellytykseen on jo saatu myönteinen vastaus. Eduskunnan piiristä ja erityisesti opposition taholta esitetyn kritiikin vuoksi hallitus on päättänyt ottaa puolueiden edustajat mukaan yhdentymisratkaisujen valmisteluun. Tästä hallitusta on syytä kiittää. Ratkaisu on viisas.

Sen sijaan hallitus ei ole vielä edes käynnistänyt valmistelua, jolla voisimme varautua yhdentymisen mukanaan tuomiin Suomen sisäisiin muutoksiin. Tämä selvitystyö olisi syytä viipymättä käynnistää. Viittaan tässä siihen työhön, jota tehtiin vajaat 20 vuotta

sitten Eec-vapaakauppasopimuksen yhteydessä.

Sekä pääministeri Holkeri että ulkomaankauppaministeri Salolainen totesivat iltapäivällä, että keskustan esittämä ponsi on hallituksen linjan mukainen. Siksi olisi perusteltua ja konsensusta lujittavaa, että hallituspuolueiden edustajat tukisivat sitä. Iltapäivällä olisi ollut tilaisuus käydä keskustelua hallituksen talouspolitiikasta. Jälleen kerran pääministeri Holkeri kuitenkin väisti tämän keskustelun. — Onneksi pääministerin sijainen on paikalla. Tervetuloa eduskuntaan! — Välikysymyskeskusteluun hän ei kuitenkaan osallistunut. Nyt hän väisti keskustelun väittämän, ettei tämä eduskuntakeskustelu ole siihen sopiva foorumi. Kuitenkin hallituksen tiedonannossa käsitellään myös talouspolitiikkaa ja pääministeri kosketteli sitä omassa eduskuntapuheessaan.

Pääministeri väitti puheenvuorossaan, ettei hän ole saanut keskustalta muuta talouspoliittista ohjetta kuin minun äskettäisen esitykseni 10 miljardin markan käyttämisestä tilanteessa, jossa hallitus haluaisi säästää reservejä valtion kassaan. Istu ja pala! Keskusta on puolentoista viime vuoden ajan ennustanut, mihin hallituksen talouspolitiikka johtaa. Olemme vaatineet talouspolitiikan suunnan muuttamista ja tervehdyttämishojelman laatimista sekä tarjonneet hallitukselle yhteistyötä sen tekemisessä ja toteuttamisessa. Ellei pääministeri tätä muista, hän voi kaivaa arkistostaan vaikkapa ne kirjeet, jotka keskusta lähetti hänelle puolitoista vuotta sitten ja vuosi sitten. Keskusta on koko ajan esittänyt oman vaihtoehdon.

Asiattomalla heitollaan 10 miljardista pääministeri tarkoittanee puhettani, jossa totesin perusturvauudistuksen rahoituksen tulevan mahdolliseksi nyt, kun valtiolle kertyy suuria kassareservejä. Esitin, että osa kertyvästä reservistä käytettäisiin perusturvauudistuksen asteittaiseen toteuttamiseen. Korostin tässä yhteydessä kahta talouspoliittista näkökohtaa: 1) Uudistus on ajoitettava siten, että se sopii talouspoliittiseen tilanteeseen. Esitin uudistuksen käynnistämistä heti ja sen kehittämistä ripeämmin sitten, kun taloudessa tarvitaan elvyttäviä toimenpiteitä. 2) Totesin, että perusturvan kehittäminen on talouspoliittisesti järkevä tapa käyttää kertyviä kassareservejä, sillä se parantaa pienituloisimpien ihmisten ostovoimaa, jotka käyttävät

lisätulonsa ensi sijassa kotimaisten välttämättömyyshyödykkeiden ostamiseen. Johonkinhan kassareservit joka tapauksessa käytetään.

Herra puhemies! Ymmärrän hyvin sen, että pääministeri Holkeri pyrkii välttämään talouspoliittista keskustelua tai käymään sitä vain omilla ehdoillaan kateederilta puhuen. Hallituksen talouspolitiikka on nimittäin perusteellisesti epäonnistunut. Kun hallitus yhdentymistä koskevassa tiedonannossaan korostaa sitä, että Suomen talouspolitiikan tulisi rajojen yhä enemmän avautuessa olla erityisen terveellä pohjalla, on Holkerin hallitus kahdessa ja puolessa vuodessa tärvellyt sen hyvän talouspoliittisen perinnön, jonka se edeltäjältään sai.

Suomalaisten yritysten kilpailukyky on heikko sen vuoksi, että inflaatiovauhti Suomessa on ollut nopeampi kuin kilpailijamaissa, markka on talouden tasapainon ylläpitämiseksi revalvoitu ja lisäksi yrityksiin kohdistuvaa vero- ja maksutaakkaa on lisätty. Vaihtotaseen vaje kohoaa tänä vuonna noin 20 miljardiin markkaan, eli kansantaloutemme ulkomainen velka kasvaa nopeasti.

Hallituksen aikaansaama vakauttamisratkaisu on myönteinen siinä mielessä, että se estää kansantaloutemme ongelmien nopean kärjistymisen, mutta se ei vielä käynnistä taloutemme tervehtymistä. Ensi vuonnakin yritystemme kilpailukyky edelleen heikkenee selvästi. Vakauttamisratkaisu tuskin johtaa vaihtotaseen vajeen supistumiseen. Vaje saat-
taa jopa edelleen kasvaa.

Vakauttamisratkaisu ei luo edellytyksiä korkotason alenemiselle, joten talouden tasapaino uhkaa palautua onnettomalla tavalla. Korkea korko kaataa yrityksiä ja vähentää investointeja. Työttömyys kasvaa sen vuoksi, ja korkean korkotason takia monet ihmiset ajautuvat taloudelliseen ahdinkoon, jopa vararikkoon. Hallituksen finanssi- ja tulopolitiikan epäonnistuminen on siis johtamassa niihin ikäviin yhteiskunnallisiin seurauksiin, joihin keskusta ennusti ajauduttavan, ellei finanssi- ja tulopolitiikkaa hoideta hyvin.

Vakauttamisratkaisua on syytä arvostella myös sen sosiaalisen linjan osalta. Tälläkin asialla on yhteys yhdentymisratkaisuihin. Hallitus on päättänyt käyttää oleellisen osan kassareserveistä siihen, että korkein marginaalivero valtionverotuksessa pudotetaan 39 prosenttiin. Tämä ratkaisu yhdessä suuritu-

loisimmillekin tulevien palkankorotusten kanssa parantaa oleellisesti tulohaitarin ylimässä päässä olevien asemaa. Sen sijaan hallitus ei ole käynnistämässä pienituloisimmille elintärkeää perusturvauudistusta. Tässä pelkistyy Holkerin hallituksen epäsosiaalinen linja. (Ed. Pystynen: Puhujan pitäisi siirtyä asiaan!) — Juuri siirryn! SDP:n puheenjohtaja, ulkoasiainministeri Pertti Paasio on julkisuudessa perustellut hallituksen verolinjaa sillä, että meidän tulee yhdenmukaistaa verotustamme EY-maiden kanssa, ed. Pystynen. Tämä on keho perustelu.

Marginaaliveron keventäminen sinänsä on välttämätöntä, ja kannatan sitä, mutta marginaaliveron keventäminen olisi voitu ja se edelleen voitaisiin toteuttaa tuloratkaisujen yhteydessä siten, että tulonjako ei muutu suurituloisten hyväksi. (Ed. Häkämies: Ei muutu!) Lisäksi tuloeroja lisääviin veroratkaisuihin voidaan ja tulee liittää pienituloisten asemaa parantavia sosiaalipoliittisia ratkaisuja.

Herra puhemies! Vaikka keskusta on tyytymätön hallituksen tapaan hoitaa yhdentymispolitiikkaa, olemme valmiit yhteistyöhön esittämämme ponnien osoittamalla tavalla. Jos hallitus kuuntelee meidän mielipiteitämme ja pyrkii ottamaan ne huomioon, saattaa yhdentymistä koskeva konsensus säilyä ja jopa vahvistua. Vaikka keskusta on tyytymätön hallituksen talouspolitiikkaan, olemme edelleen valmiit yhteistyöhön, jos hallitus laatii kansantalouden tervehdyttämishojelman ja ryhtyy sitä toteuttamaan. Talouspoliittisen yhteisymmärryksen syntymisen ensimmäinen edellytys on kuitenkin se, että hallitus myöntää talouden tosiasiat. Tähän eivät viittaa hallituksen jäsenten julkiset lausunnot, eivät myöskään pääministeri Holkerin tämänpäiväiset puheet.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Ed. Värynen oli tässä integraatiodebatissa arvioni mukaan noin sadas puhuja, jos otetaan huomioon, että tuossa listassa hän oli sadankymmenennen paikkeilla karkeasti ottaen ja välistä on jäänyt väkeä pois. Yksikään aikaisempi puhuja ei ole tulkinut käsiteltävänä olevaa teemaa samalla tavalla kuin ed. Värynen eli ryhtynyt käsittelemään Suomen yleistä talouspoliittista tilaa ja veropoliittisia kysymyksiä tähänastisen keskustelun kuluessa.

Tämä teema, integraatiokysymys, on niin laaja ja vaativa, että kaikki eduskunnan käytettävissä oleva aika tulisi mielestäni käyttää nimenomaan nyt sen teeman pohtimiseen eikä siirtyä käsittelemään yleistä talouspoliittista tilaa. Sitä paitsi kommenttina vain siihen, mitä hän puhui verouudistuksesta: Uskon, että kun koko kokonaisuus on nähtävissä, tällä hallituksella ei siinä kysymyksessä ole mitään hävettävää.

Mitä tulee varsinaiseen teemaan, niin tässä oli eräitä väitteitä, joita on eräissä muissakin keskustan ja opposition puheenvuoroissa esitetty pitkin matkaa. Ed. Värynen sanoi mm., että eduskunta olisi pitänyt alusta lähtien ottaa mukaan tähän debattiin. Joudun kysymään eräällä tavalla vastakysymyksen: Eikö se, että vuosi sitten eduskunnalle annettiin selonteko, eikö se, että täällä jopa opposition edustajien todistamana eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on saanut vähintäänkin riittävän informaation tästä asiasta, eikö se, että kaikkia muita valiokuntia on toivomalla toivottu aloittamaan integraatiokysymysten käsittely, ja eräät ovat sen toivomuksen jopa ottaneet huomioon ja alkaneet niitä käsitellä, eikö se, että meillä nyt on eduskunnassa tiedonanto ennen kuin viralliset neuvottelut alkavat ja vieläpä ennen kuin tehdään edes poliittista päätöstä neuvottelujen aloittamisesta tai esineuvottelujen aloittamisesta, eikö tämä ole sitä, että eduskunnalla on riittävästi mahdollisuutta käsitellä tätä kansakunnan kannalta keskeistä kysymystä? Ja hallitus myös jatkossa aikoo erittäin perusteellisesti antaa näitä tietoja.

Kun olen tässä talossa jonkun aikaa ollut, niin en muista, että eräissä aikaisemmissa vaiheissa olisi näin perusteellista tilaisuutta annettu eduskunnalle käydä tällaisesta asiasta keskustelua. Ennen ulkopoliittiset kysymykset kyllä tulla tupsahtivat tähän taloon silloin, kun itse asiassa oli jo pelkkien ratkaisujen aika, mutta tämä on oikea menetelmä, jota nyt sovelletaan. Näin pitää menetellä, ja tänne täytyy tulla riittävän ajoissa näin keskeisissä kysymyksissä. Näin sen pitääkin olla, kuin nyt tämä hallitus on menettänyt.

On kyllä objektiivisesti pääteltävissä, että keskustalla on hieman vaikeutta nyt piirtää tässä asiassa omaa profiilia, ja se on kyllä seurausta siitä, että keskusta näkee vastuul-

lisuuden tässä kansallisesti tärkeässä kysymyksessä. On oikeastaan vaikea tehdä mitään todellista irtiottoa tässä kysymyksessä, mutta silti täytyisi jollain tavalla se oma eskonpuumerkkinsä saada näkyviin — miksi sellaisissa asioissa, joista hallitus on todennut, että ne ovat meillä täysin yksimielisesti toteutettavissa.

Annetaan selonteko, jatketaan informoimista, kaikki puolueet pääsevät integraatio-neuvottelukuntaan mukaan. Niitä selvityksiä ja tutkimuksia, joita te toivotte, on jo meillä lukuisia yliopistotasolla. Monenlaisia selvityksiä on menossa, paljon tutkimuksia ja arviointoja siitä, mitkä ovat integraation vaikutukset eri aloille, ja lisää voidaan tehdä hyvässä yhteistyössä ja varmasti tehdäänkin. Miksi täytyy välttämättä saada eskonpuumerkki tähän piirityksi? Eikö voisi ajatella, että kun näin lähellä ollaan hallituksen kantaa, näin tärkeässä kansallisessa kysymyksessä voitaisiin hyväksyä hallituksen linja?

Ulkomaalaisomistuksen osalta hallituksen tekemät periaateratkaisut eivät ole olleet, ed. Väyrynen, mikään virhe. Ne ovat olleet erittäin perusteellisen harkinnan tulosta, ja niihin on menty täysin tietoisina ja sillä tavalla, että on haluttu luoda eduskunnalle edellytykset myöskin tässä integraatiovaiheessa osallistua keskusteluun myöskin ulkomaalaisomistuskysymyksistä.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oppositio on integraatiokeskustelun puuroutanut epämääräiseksi jankuttamiseksi selonteosta ja tiedonannosta ilman, että sillä olisi ollut minkäänlaista yhteyttä parhaillaan käytävään kansalaiskeskusteluun. Ed. Väyrynenkin puheenvuorosaan lähinnä nureksi sitä, ettei ole saanut olla mukana valmistelussa. Tarkoittaa sitä, ettei ole saanut olla niissä virkamiesten kabinetissa, joissa tiedonantoa on kirjoitettu.

Nyt hänellä ja kaikilla muillakin opposition edustajilla olisi ollut mahdollisuus osallistua laajimmalla, arvokkaimmalla kansallisella avoimella foorumilla tähän keskusteluun ja viitoittaa julkisesti oma linjansa. Pahoittelen, että emme ole kuulleet näköaloja emmekä ole saaneet minkäänlaisia ohjeita siihen, miten hallituksen tulisi jatkossa menetellä. Sosialidemokraatit ovat lukeneet saman selonteon, mutta emme me ole tyytyneet

virkamiesten prosessien kuvaukseen, vaan me olemme omissa puheenvuoroissamme pyrkinneet levittämään eteen laajan vision siitä, minkälaisen kansalaisten Euroopan me haluamme. Samaan olisin toivonut täällä opposition edustajien yltävän.

Oppositiolla on kyllä oikeus parlamentarismissa olla luottamatta hallituksen talouspolitiikkaan, mutta jos minulta nyt joku kysyy, mitä mieltä Suomen keskusta integraatiosta on, en pysty vastaamaan. En ole saanut pitkään seurattuani tätä keskustelua minkäänlaista vihjettä Suomen keskustan linjasta. Erityisesti halusin sanoa tämän nyt, kun puheenvuoron käytti ed. Väyrynen, joka on suurimman oppositiopuolueen puheenjohtaja, ja hän jätti käyttämättä mahdollisuuden linjata oman puolueensa integraatiokannanottoja ja Suomen linjaa. Hänen puheenvuorollaan saattoi olla oma oikeutuksensa, mutta ei se tähän integraatiokeskusteluun liittynyt.

Ed. Pystynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Väyrysen puheenvuoron johdosta haluan kiinnittää huomiota pariin kolmeen seikkaan. Kun kuulin, mitä hän jälleen sanoi hallituksen periaatepäätöksestä, joka koskee ulkomaalaisrajoitusta, niin minä en voi välttyä siltä käsitykseltä, että ed. Väyrynen on joko kovakorvainen, kovapäinen tai kovasydäminen, jotakin näistä joka tapauksessa. (Ed. Väyrynen: Hänellä on luja linja!) Kun täällä on monet kerrat osoitettu, miten se on hyvin juuri tässä vaiheessa tehtynä tilanteeseen sopiva, niin siitä huolimatta hän väittää toistuvasti, että se on työtapaturma; sille väitteelle ei mahda mitään. (Ed. Väyrynen: Sitä se on!) — Mutta näin se ei voi olla, sillä nyt juuri ed. Väyrysenkin pitäisi sanoa, mitä mieltä hän on siitä, mutta sitä hän ei ole kertaakaan sanonut. (Ed. Väyrynen: Monta kertaa!)

Toinen seikka: Päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa rakentaessaan hän ottaa hallituksen tiedonannosta eräitä kohtia ja laittaa siihen ja sanoo, että tämä on hallituksen tiedonantoon sisältyvää, siis hallituspuolueiden pitää asettua tukemaan tätä päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa. (Ed. Väyrynen: Holkerin tulkinta, ei minun!) — Ed. Väyrynen juuri äsken tuolla pöntössä sanoi, että näin on asia. — On minusta aivan

järjetöntä edellyttää tällaista, tietenkin hyvän tuntuinen kikka, mutta järjetöntä muilta vaatia siihen yhtymistä.

Kolmanneksi äskeinen puheenvuoro, joka käsitteli laajasti yleistä talouspolitiikkaa: Tämäkin osoittaa ainoastaan sen, että ed. Väyrysellä ei ole itse integraatiokeskusteluun mitään annettavaa. Takki on tyhjentynyt kesken asian käsittelyn.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Minä puheenvuorossani kerroin, että tämä oli itse asiassa pidennetty vastauspuheenvuoro, koska iltapäivällä kieltäydyttiin hyväksymästä vastauspuheenvuoroja siihen keskusteluun, jota silloin käytiin. Keskustan ryhmäpuheenvuoron on käyttänyt ed. E. Aho ja monet muut meidän edustajamme ovat kertoneet, mikä on keskustan linja integraatiopolitiikkaan.

Minä pyrin iltapäivällä täydentämään sitä kuvaa, mutta se estettiin. Sen takia jouduin käyttämään varsinaisen puheenvuoron, joka on siis sisällöltään vastauspuheenvuoron luonteinen. Kannanotollani iltapäivällä oli selvä konkreettinen yhteys hallituksen politiikkaan, koska pääministeri Holkeri täällä itse otti esille talouspolitiikan ja pääministerin sijainen, ulkoasiainministeri Paasio on ottanut julkisuudessa esille veropolitiikan esittäen EY-perusteluja sille epäsolidaariselle verolinjalle, jonka hallitus on hyväksynyt.

Mitä tulee ulkomaalaisomistukseen, minulla on kova linja — herkätkä korvat, hellä sydän mutta kova linja. Minun mielestäni hallituksen politiikka on ollut epäviisasta tässä asiassa, eivätkä mielestäni hallituksen jäsenten täällä esittämät perustelut tätä arviointia voi muuksi muuttaa. Vaikka on ollut erilaisia perusteluita tehdä se päätös, mikä ulkomaalaisomistuksessa tehtiin, niin siitä huolimatta virheeksi jää, että juuri ennen yhdyntäneuvotteluita yksi tärkeimmistä valttikorteista on heitetty ilman mitään vastasuoritusta pois kädestä. Tämä on huonoa neuvottelustrategiaa.

Ed. Hämäläiselle toteaisin, että jos olisin sosialidemokraattinen kansanedustaja, häpeäisin sitä prosessia, mikä yhdyntäneuvottelussa on käyty. 70-luvun alussa sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä taisteli Suomen itsenäisyyden puolesta, vaati suojalakeja, vaati takeita siitä, että asiat hoidetaan Suomen kannalta hyvin asiassa, joka oli vähem-

män tärkeä kuin tämä. Ja nyt sosialidemokraattiset kansanedustajat vain nyökkäilevät hallituksen suuntaan ja tukevat sitä politiikkaa, jota hallitus harjoittaa, joka ei suinkaan ole loppuun saakka harkittua kansallista strategiaa, valitettavasti.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tulen vielä pyytämään erikseen puheenvuoron vastatakseni tuohon ministeri Salolaisen tulkintaan, mitä keskustan perustelulausumaehdotus sisältää. Toteaisin kuitenkin sen, että meillä on pari hyvin keskeistä erilaista näkemystä siitä, miten tulisi toimia. Yksi koskee linjan määrittämistä. Hallituksen tiedonanto lähtee siitä, että ei määritetä sisältöä, määritellään se neuvottelujärjestelmä, johon pyritään, ja neuvotteluteknikka, mutta sen sijaan neuvottelujen sisällölle ei aseteta täsmällisiä tavoitteita.

Me olemme siitä eri mieltä. Meidän mielestämme tulee ennen neuvottelujen käynnistämistä olla selkeästi määritellyt kansalliset tavoitteet. Siinä mielessä puhuminen hallituksen linjasta, ed. Hämäläinen, on tavallaan turhaa, kun ei ole olemassa hallituksen linjaa muuta kuin tähän neuvotteluteknikkaan ja neuvottelujen käynnistämiseen. Mutta sisällön osalta ei ole esitetty eduskunnalle linjaa, johon pitäisi ottaa kantaa. Jos olette, sosialidemokraatit, rehellisiä, näinhän se on. Ja se näkyy mm. tämän tiedonannon vaikkapa sivulta 18, jossa on selostettu eräitä asioita. Siellä on selostettu paljon enemmän siitä, mitä mieltä Efta-maat ovat asioista kuin mitä Suomi on. Täällä on hyvin harvoja kohtia, joissa kerrotaan Suomen omia kantoja, vaikka Suomi lähtee itse neuvottelemaan eikä suinkaan muiden mandaatilla.

Edelleen keskustan omasta profiilin tarpeesta. Meillä on toki tarve tuoda esille ne kansalliset ehdot, joilla haluamme neuvotteluihin käydä. Luulen, että meillä on tässä sellainen vastuullinen asema, josta ministeri Salolainen puhui, mutta me kyllä odotimme, että siihen vastuulliseen asenteeseen vastataisiin vastuullisuudella, koska luulen, että myös hallituksen intressi on se, että näissä kysymyksissä syntyy hyvin laaja yhteisymmärrys. Ministeri Louekoski täällä jo myönsi sen, että perustuslain säätämisyjärjestyksessä on merkittäviä lakeja Ees-ratkaisuun liittyen säädettävä.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väyrynen antoi hyvin kapea-alaisen tulkinnan äskeisessä puheenvuorossaan sosialidemokraattien toiminnasta. Sosialidemokraatit ovat Suomen itsenäisyyden puolesta toimineet ei vain 50-luvulta alkaen, vaan kautta itsenäisen Suomen historian ja paljon aiemminkin. Sen vuoksi en häpeä sosialidemokraattien toimintaa vaan arvostan sitä kovasti ja toistan uudelleen sen, mitä pyrin äskenkin puheenvuorossani sanomaan. Oppositio olisi voinut kyselemisen sijasta, jos se oli tyytymätön hallituksen esitykseen, näyttää meille, muotoilla oman linjansa. Nyt se on tyytynyt täällä valitettavasti vain pelkkien muodollisuuksien toistamiseen.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Juuri sen takia olen murheellinen sosialidemokraattien nykytilasta, että teillä on kunniakaat perinteet. Ja tässä tilanteessa, jossa neuvotellaan Suomen itsenäisyyden kannalta todella merkittävistä asioista, sosialidemokraatit ovat hampaattomia, vastuun sitomia. En tiedä, mikä on sosialidemokratian sisäinen valtarakenne ja mistä se johtuu, mutta puolue, joka 70-luvun alussa oli kärjessä, kun valvottiin Suomen itsenäisyyden säilyttämistä ja Suomen kansallisten etujen varjelemista, nyt yhtäkkiä on luopunut tästä kaikesta, ja kokoomus saa johtaa ideologisesti ja poliittisesti yhdentymispolitiikkaa. Tämä on häpeäksi sosialidemokratialle mielestäni, valitettavasti.

Mitä tulee keskustan linjaan, niin ed. E. Ahon puheenvuoro oli tästä erinomainen osoitus. Meidän puoluealtuuskuntamme piti kokouksen viikko sitten. Siellä hyväksyttiin laaja integraatiokannanotto. Näissä asiakirjoissa ja monissa puheenvuoroissa eduskunnassa meidän linjamme on esitetty. Se on sisältöä koskeva linja eikä mikään tekninen linja. Sosialidemokraattien monet puheenvuorot, esimerkiksi ed. Jaakonsaaren puheenvuoro, olivat erinomaisia. Mutta mitä sillä on tekemistä hallituksen politiikan kanssa? Ne ovat kaksi aivan eri asiaa, valitettavasti.

Ulkoasiainministeri P a a s i o : Herra puhemies! Ed. Väyrynen loi mielikuvan, että jos hän olisi SDP:n kansanedustaja, ja se hetkeksi lamautti minut, mutta päätin kuitenkin

tulla tähän pönttöön. (Ed. Väyrynen: En minä pyri sellaiseen, se on epäkiitollista!)

Ed. Väyrynen puhui mm. verotuksesta ja euroverotuksesta. Luulen, että sen käsittely tässä yhteydessä kovin pitkään ei ole mahdollista mm. sen takia, että ed. Väyrysellä ei näy olevan tiedossa, miten meidän verotaulukkojärjestelmämme toimii. Mutta ehkä sen ehtii seuraavaan keskusteluun sitten katsella.

Socialidemokraattisen eduskuntaryhmän taistelu Eec-suojalaeista oli sen jälkeen helpompaa, kun keskustapuolueen vastarinta oli murrettu. (Ed. Väyrynen: Hyvä, että mursitte!) — Niin, muistelen kyllä mielelläni noita aikoja. Jos olisimme silloin olleet keskustapuolueen linjoilla, niin olisimme olleet huomattavasti huonommin varustettuja, mutta kyllä se siitä sitten, kun tuo konsensus löytyi. Ja se konsensus, ed. Väyrynen, voi nytkin löytyä, kun sitä pidetään arvokkaana, mille annan arvoa (Ed. Väyrynen: Ei kuitenkaan kokoomuksen linjalla!) — sillä, että ed. Väyrynen puolueineen äänestää hallitukselle luottamuslausetta. Sitä hallitus nimittäin on hakemassa.

Katsotaan, mitä tässä keskustan ponsiesityksessä on. Siinä on kolme kohtaa sen jälkeen, kun on todettu virheellisesti, että eduskunnalle ei ole annettu mahdollisuutta tiedonannon perusteelliseen käsittelyyn. Eduskunta päättää siitä täysin suvereenisti.

Ensimmäinen ponsikohta on, että pitää antaa selonteko. Näin juuri hallitus on aikunut tehdäkin ennen kuin keskustapuolue on sitä keksinyt vaatia.

Toinen on se, että eduskuntapuolueet otetaan mukaan seurantaprosessiin, eli siihen neuvottelukuntaan, jossa mm. työmarkkinajärjestöt ovat mukana. Hallitus on tätä ajatusta pitänyt mahdollisena. Alun perin oli tarkoitus, että puolueiden asema korostuu sillä, että puolueet informoidaan eduskunnassa, ennen kaikkea eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa, jossa mm. ed. Väyrynen itse istuu, ja että sen suorittamaan työhön osallistumalla puolueet kaikkein parhaiten ovat mukana tässä työssä. Mutta kun nyt näin ei tunnu olevan, niin hallituksella ei tietenkään voi olla mitään sitä vastaan, että puolueet sen lisäksi lähettävät edustajansa vielä tuohon neuvottelukuntaan.

Kolmanneksi kerrotaan, että tulee käynnistää laajapohjainen ohjelmatyö, jolla etsitään keinoja haitallisten kansallisten talou-

dellisten ja yhteiskunnallisten vaikutusten torjumiseksi. Ei vain etsitä, ed. Väyrynen, vaan luodaan niitä keinoja. Näin on jo pitkän aikaa tehty ja näin nimenomaan tullaan tekemään. Kun on aivan ilmiselvää, että tähän ponteen ei sisälly mitään ed. Väyrysen eikä ed. E. Ahon mainitsemasta sisällöstä, niin miksi eduskunnan pitäisi turhanpäiväisiä ponsia hyväksyä, joissa vielä on virheellisiä väittämiä. Tämä on vain lyhyesti kommenttina.

Sitten kun täällä puhutaan Eftasta ja Eftan puitteista, niin aivan olennainen tämän prosessin osa on ollut ja on edelleen se, että Efta-maat yhdessä, niin pitkälle kuin se on suinkin mahdollista, puhuvat ns. yhdellä suulla ja yhdellä äänellä Euroopan yhteisöihin ja neuvotteluvaiheessa sen komissioon päin. Tämä ratkaisumalli on havaittu mm. Suomen vaikutusmahdollisuuksien maksimoimisen kannalta parhaaksi ja hyvin toimivaksi. Se on toiminut paremmin kuin alun perin järjestelmää luotaessa odotettiinkaan. Tämä on se, minkä takia korostetaan mm. sivulla 18 tämän tyyppistä lähestymistapaa. On tietenkin selvää, että Suomen parlamentissa pitää puhua Suomen lähestymistavasta, mutta yhtyisin ed. Hämäläisen näkökohtaan, että opposition tehtävänä olisi nimenomaan esittää se vaihtoehto. (Ed. E. Aho: Täällä lukee Suomen suhtautuminen!)

Tässä voitaisiin pitkään teoretisoida sillä, mikä yleensä on opposition tehtävä eduskunnassa. Se on mm. vaihtoehtojen esittäminen. Näissä puheenvuoroissa, vaikka ne kahden minuutin mittaisia ovatkin, olisi toki jotakin niistä vaihtoehtoista voitu tuoda esille. Se ei riitä, että keskustan puoluevaltuuskunta niitä hyväksyy, mutta en ole kuullut.

Minusta on luontevaa, että eduskunta löytää hyvin laajan konsensuksen niistä linjoista, joita hallitus on esittänyt, ja niistä, joita hallitus tulee jälkeenpäinkin esittämään. Linja nimittäin syvenee ja muotoutuu kautta koko prosessin, ja luulen, että tuokaan selonteko, joka on keväällä luvattu eduskunnalle antaa, ei tule olemaan viimeinen, vaan informaatio- ja valmistelutyön on oltava jatkuvaa. Tässä mielessä kaivataan ja perään kuulutetaan nimenomaan hyvää yhteistyötä. Se voisi lähteä liikkeelle siitä, että keskustasta suurine vastuunalaisine eduskuntaryhmineen antaisi hallitukselle luottamuslauseen äänestämällä puhemiesen ehdotuksen puolesta.

Tiedonantomenettely eduskuntakäsittelyn osalta on hyvin pitkälle samanlainen ja proseduuriltaan aivan samanlainen kuin väläkysymysmenettely, vireillepano on vain erilainen. En ole kuullut, että ed. Väyrynen olisi vaatinut, että esimerkiksi keskustan laajaa talouspoliittista väläkysymystä olisi pitänyt valmistella valiokunnissa. Tässä mielessä selontekomenettely on luontevampi ja tiedonantomenettelyssä hallitus nimenomaan hakee eduskunnalta mandaattia niiden neuvottelujen varalta, jotka todennäköisesti ensi vuoden alkupuoliskolla ovat käynnistymässä, jos kaikki menee tämän vuoden loppupuoliskolla hyvin.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ensinnäkin keskustan vaihtoehto integraatiopolitiikkaan on esitetty meidän ryhmäpuheenvuorossamme ja muissa edustajiemme käyttämissä puheenvuoroissa. Kerroin jo, että olin pakotettu käyttämään varsinaisen puheenvuoron kertoakseni sen, mitä halusin sanoa iltapäivällä vastauspuheenvuorossani, jota ei myönnetty.

Ministeri Paasion selitykset siitä, mikä on tiedonannon ja selonteon ero, ovat pohjaa vailla. Tiedonanto olisi voitu lähettää yhtä hyvin valiokuntaan, kuten olemme esittäneet ja kuten toivomme, että vieläkin tapahtuu.

Efta-kortti: Herää kysymys, onko Suomi enemmän pyrkinyt varjelemaan Eftan yhtenäisyyttä kuin puolustamaan omaa linjaansa. Jos näin on tapahtunut, on tehty virhe.

Toinen sisältöön liittyvä kommenttini koskee veropolitiikkaa. Ministeri Paasio on julkisuudessa perustellut jyrkkää marginaaliveron kevennystä tarpeella yhtenäistää verotusta EY:n suuntaan. Minä kannatan marginaaliveron kevennystä, mutta katson, että se pitäisi yhdistää tulopolitiikkaan niin, että ylimmässä päässä ei lainkaan korotettaisi nimellistuloja, vaan annettaisiin käteen jättäen tuloa verotuksen kautta. Nyt nostetaan prosentteja ja samanaikaisesti kevennetään verotusta niin, että tulonjako muuttuu pienituloisten tappioksi. Tämä on nyt sosialidemokraattienkin politiikkaa tämän päivän Suomessa. Hävetkää!

Kolmanneksi toteaisin, että konsensuksen kannalta katsottuna on käännettävä tämä asia päinvastaiseksi kuin ministeri Paasio esitti. Pääministeri Holkeri on eduskunnassa tänään kertonut, että opposition esittämien

ponsien sisältö, lukuun ottamatta devan pontta, sisältyy hallituksen linjaan. Miksi sitten hallituspuolueitten edustajat eivät kannata näitä ponsia? Tällähän voitaisiin rakentaa konsensusta oivallisella tavalla. On väärin vaatia oppositiota luopumaan ponsista, kun tiedonanto on niin epäselvä, että siihen ei pääse kiinni. Me olemme esittäneet täsmennyksiä. Toivon, että hallituspuolueitten edustajat tukevat näitä täsmennyksiä, koska ne ovat Holkerin hallituksen linjan mukaisia.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta on syytä nyt hyvin rauhallisesti ja viileästi katsoa, mikä on syntynyt tilanne. Minä ymmärrän niin ja tiedänkin sen, että meidän perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoehdotuksemme perustuvat hallituksen tiedonantoon. Ne ovat vastaus hallituksen tiedonantoon. Tiedonannon pohjalta ne on kirjoitettu siitä lähtökohdasta, että tätä tiedonantoa ei meidän toiveestamme huolimatta lähetetä valio-kuntaan. Tässä lyhyesti kahdessa minuutissa erittelen, mitä eroa meidän ja hallituksen kannalta tässä on.

Ensinnäkin tiedonannossa sanotaan, että hallitus tulee pitämään eduskunnan jatkuvasti tietoisena neuvottelujen kulusta. Sen sijaan me esitämme, että annettaisiin tiedonanto tai selonteko, jonka perusteella eduskunta perusteellisen valiokuntakäsittelyn jälkeen määrittää Suomen integraatiolinjan. Siinä on selvä ero.

Edelleen mitä tulee valmisteluun, tiedonannossa ei kerrota mitään siitä, millä tavalla on tarkoitus ottaa puolueita mukaan valmistelukoneistoon. Se on tullut tiedonannon antamisen jälkeen esille, ja on hyvä, että hallitus tässä on tullut oppositiota vastaan.

Mitä tulee kolmanteen kohtaan, se on täsmälleen sama, mitä sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa myös esitettiin. Vaadittiin selkeää seurantaohjelmaa, jolla kielteisiä seurausvaikutuksia torjutaan, ja että sitä laajalla pohjalla valmistellaan. Tällaista ei sisälly hallituksen tiedonantoon.

Jos on nyt niin kuin pääministeri on täällä sanonut, että hallitus onkin nyt tällä kannalla, valmis hyväksymään nämä, minusta tämä on aika merkittävä saavutus tästä eduskuntakeskustelusta, ja sen pohjalta voitaisiin löytää meidänkin näkökulmastamme yhteisymmärrys, ja sitten ryhdyttäisiin kes-

kustelemaan sisältöasioista, joita ei tähän nyt esitettyyn tiedonantoon valitettavasti sisälly. Hallitus on halunnut ilmeisesti oman periaatelinjansa pohjalta esittää asiat hyvin epä-määräisesti vedoten siihen, että neuvottelujen kuluessa vasta asioihin voidaan tarkemmin puuttua. Jos näin on, niin mennään niin ja eduskunnassa keväällä palataan asiaan.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jotenkin syntyy se vaikutelma, että kun keskustapuolueen johtajat tässä nyt lähtevät soitellen sotaan, niin he lähtevät hiukan eri suunnille. On tavaton jännite niiden puheenvuorojen välillä, joita puoluesihtööri Kääriäinen ja puheenjohtaja Väyrynen tässä keskustelussa ovat käyttäneet. Puoluesihtööri Kääriäinen käytti puheenvuoron, joka olisi voinut olla kenen tahansa sosialidemokraatin täällä käyttämä puheenvuoro. Siinä ajatukset olivat sellaisia, että niistä jokainen taisi esiintyä ed. Jaakonsaaren puheenvuorossa, joka oli todellakin kollektiivinen ryhmäpuheenvuoro. Siinä, missä ed. Kääriäinen yrittää uida kiinni sosialidemokraattiseen linjaan, ed. Väyrynen lähtee taas raivoisaan hyökkäykseen sosialidemokraattista politiikkaa vastaan. Tämä sekasortoinen käyttäytyminen joko paljastaa tietämättömyyden omasta linjasta tai sitten puhtaan taktisen asennoitumisen nyt käsiteltävänä olevaan kysymykseen.

Ed. Hämäläinen totesikin, että sosialidemokraattisten puheenvuorojen pohjalta nousee tässäkin eduskuntakeskustelussa suuri linja integraatiopolitiikalle, mutta ed. Väyrystä se harmittaa. Ed. Väyrynen haluaisi, että sosialidemokraatit rajoittuisivat siihen vastaanpanemiseen ja tutkainta vastaan potkimiseen, joka on aina helpoin työntää pait-sioon. Häntä harmittaa se, että sosialidemokraatit eivät nyt pane vastaan, vaan muokkaavat linjaa ja sisältöä.

Ed. Väyrysen johdolla keskustapuolue on kyllä sysäämässä itseään syrjään siitä taistelusta, jota käydään niin Suomen roolista kuin Euroopankin tulevaisuudesta.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Itse asiassa ed. Björklund kertoi aika paljon siitä, mitä minäkin ajattelin sanoa. Minusta on myös hyvin käsittämätöntä ed. Väyrysen puheenvuorojen sävy sen jälkeen, mitä hänen edustamansa edus-

kuntaryhmä on täällä esittänyt. Olen yrittänyt kuunnella hyvin tarkasti sitä, mitä keskustapuolueen kansanedustajat sanovat, ja olen tullut siihen tulokseen, että heidän lähtökohtansa on hyvin rakentava. Erityisesti tämä rakentavuus näkyi ja kuului ed. Kääriäisen puheenvuorossa. Nyt ed. Väyrynen käyttää täällä ilmaisua ”hävetkää”. On täysin käsittämätöntä, että joku tässä salissa voi käyttää sen laatuista kieltä semminkin, kun sanat on osoitettu sosialidemokraattiselle puolueelle, joka kumminkin jokaisessa kansainvälisessä kysymyksessä on lähtenyt hyvin puhtaasti, hyvin selkeästi ja hyvin itsetietoisesti vain ja ainoastaan isänmaan kannalta parhaimmalta mahdolliselta tasolta.

Tässä suhteessa minusta viittaaminen jononkin 70-luvun alkuun on pelkkä merkki siitä, että se ratkaisu ja se prosessi, jota sosialidemokraattinen puolue kävi Eec-ratkaisun alla, oli itse asiassa kaikkein tärkein ja kaikkein ratkaisevin prosessi siihen, että me juuri tällä hetkellä voimme sanoa ja todeta, että se ratkaisu oli oikea. Tässä suhteessa minun mielestäni — herra puhemies, tohdin tämän sanoa — ed. Väyrynen toimii hyvin rohkeasti kekkoslaista ulkopolitiikkaa vastaan, joka mielestäni piti sisälleen hyvin suuren latauksen kritiikkiä sellaista itsestään selvää Eurooppaan sitoutumista vastaan, mihin oli tarvetta 70-luvun alussa.

Ed. Pystynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Väyrysen äskeisen puheenvuoron johdosta haluan kiinnittää huomiota siihen kohtaan, jossa hän kysyi, onko hallitus kantanut enemmän huolta Eftan yhtenäisyydestä kuin puolustanut omaa linjaansa. On aivan luonnollista, että tähän asti käydyissä keskusteluissa on ollut hyvin merkittävänä seikkana rakentaa Efta yhtenäiseksi niin, että se voi puhua yhdellä äänellä, yhtenäisin ajatuksin neuvottelukumppanikseen tulevan Euroopan yhteisöjen kanssa.

Mutta kysymys siitä, ettei hallitus olisi puolustanut omaa linjaansa, minä olen ymmärtänyt, että hallitus on, sikäli kuin se jo tähän asti käydyssä keskustelussa on ylipääntänsä tullut kysymykseen, puolustanut sitä linjaa, mikä tiedonannossa on esitetty. (Ed. Väyrynen: Mikä se linja on?) — Juuri tässä kohdassa on tärkeätä, ed. Väyrynen, että tämän keskustelun aikana eduskunnan enemmistö on selvästi antanut tukensa hal-

ituksen linjalle. Luonnollisesti nämä kaksi lankeavat näin ollen yhteen: puolustaa Eftan yhtenäisyyttä ja puolustaa omaa linjaa.

Mutta ajattelin tehdä myös täsmälleen saman kysymyksen, jonka ed. Kekkonen jo ennätti tehdä: Mikä ed. Väyrynen on kehoittamaan muita edustajavereitaan ja eduskunnan suurinta ryhmää vielä kaiken lisäksi häpeämään? Minun täytyy sanoa, että kuunnellessani tätä kohtaa jo toistamiseen ed. Väyrysen puheessa minua hävettää edustajaverini ed. Väyrysen puolesta.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Palautan vielä mieliin keskustan ryhmäpuheenvuoron, josta tässä on paljon puhuttu äskeisen debatin aikana.

Keskustan ryhmäpuheenvuoro keskittyi ennen kaikkea menettelytapojen moittimiseen, ja keskustan ryhmäpuheenvuoro keskittyi esittämään kysymyksiä hallitukselle, mutta se ei antanut vastauksia yhteenkään kysymykseen. Keskustan linjattomuutta minusta kuvastaa myös tässä asiassa se, että pelkästään äsken käydyin debatin aikana keskustan edustajien puheenvuoroissa on toisaalta moitittu hallitusta siitä, että se on jo lyönyt etukäteen lukkoon neuvottelupositiotansa, toisaalta moitittu hallitusta siitä, ettei se ole ilmoittanut neuvottelupositiotansa tässä keskustelussa. Jos tämä ei ole uutta keskustan kaksoisstrategiaa, mihin jo ed. Björklund viittasi, niin en minä kyllä tiedä, mitä se on. Mutta joka tapauksessa on selvästi havaittavissa, että keskusta on esittänyt koko tiedonannon tarkoituksen aivan väärin.

Minä olen ainakin ymmärtänyt niin, että ei tällä tiedonannolla ole tarkoitus hankkia hyväksymistä neuvottelutulokselle, vaan sillä on tarkoitus vasta hankkia poliittinen mandaatti käynnistettävälle neuvotteluille. Sosialidemokraatit ainakin ovat nähneet, että niihin uusiin mahdollisuuksiin, joita tämä neuvottelutie avaa, on tartuttava siitä huolimatta, että se sisältää myös niitä riskejä, joita me olemme omassa puheenvuoroissamme osoittaneet. Mutta me olemme myös todenneet, että ei ole olemassa sellaista tilannetta, joka meille olisi riskitön. Riskejä väistämällä emme turvaa edes nykytilan säilyttämistä, vaan se merkitsisi pelkkää taantumista, ja siihen me emme halua ja toivon mukaan ei myöskään Suomen keskusta.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Jännite tässä asiassa näyttää olevan ensi sijassa sosialidemokraattisen puolueen sisällä, koska keskusta hyvin pitkälle hyväksyy puolueen eduskuntaryhmän esittämän ryhmäpuheenvuoron. Mutta se on ristiriidassa hallituksen politiikan kanssa.

Toiseksi kun täällä on arvosteltu minun kielenkäyttöäni, niin jos nyt joku yrittää elävöittää eduskuntakeskustelua, niin sitä ruvetaan moittimaan. Hyvät ystävät, käyttäkäämme vähän värikkäämpää kieltä täällä, niin ihmiset eivät torkahtele penkkeihinsä!

Kolmanneksi toteaisin, että 70-luvun alun historia minulle ja edistysellisille sosialidemokraateille on yhteinen, koska me yhdessä silloin olimme kriittisiä. Silloin hyväksyttiin yhteistyöllä tiettyjä suojalakeja ja asetettiin reunaehdot vähäisemmälle päätökselle, kuin se, mistä nyt on kysymys. Nyt sosialidemokraatit ovat hyväksymässä ilman reunaehdotja pitkälle meneviä päätöksiä. Kokoomus tässä ensiviulua näyttää soittavan.

Ed. Pystysen väite, että enemmistö on hallituksen linjalla, on mielenkiintoinen, koska hallituksella ei ole mitään linjaa. Eduskunnan enemmistön puheenvuoroista on käynyt ilmi kriittinen mielipide, joka esitettiin ed. E. Ahon keskustan ryhmäpuheenvuorossa.

Mitä tulee kysymykseen tämän keskustelun luonteesta ja mandaatista, jos täällä hyväksytään, ed. Hämäläinen, ed. E. Ahon esittämä ponsi, niin silloin eduskunta pitää jatkon käsissään. Mutta pelkkä luottamuksen äänestäminen hallitukselle ilman mitään eväyksiä merkitsee avoimen valtakirjan antamista ties mihin.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnä vastaisin ed. Björklundille, joka on minun mielestäni hyvin mielenkiintoinen persoona tässä keskustelussa siitä syystä, että hän on toiminut tässä asiassa hallitusryhmän kansanedustajana, sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän jäsenenä ja sitten Ulkopoliittisen instituutin integraatio-työryhmän jäsenenä. Minusta on mielenkiintoista verrata, miten ed. Björklund eri ominaisuuksissa toimii. Minusta tuntuu, että tämä kolmio ei nyt satu kohdalleen. Hallituksen tiedonanto ei vastaa niitä käsityksiä, joita ed. Björklund on työryhmässä esittänyt ja mitä hän on ollut tukemassa sosialidemok-

raattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuorossa. Ne eivät ole linjassa hallituksen tiedonannon sisällön kanssa.

Samaan aikaan, kun tiedonannon sisältö ei kerro sisällöstä yksityiskohtia ja aseta tavoitteita, Björklund on kuitenkin niitä edellyttänyt oman ryhmänsä ryhmäpuheenvuorossa ja myös Ulkopoliittisen instituutin työryhmässä, joka on tehnyt hyvää työtä tältä osin. Tämä osoittaa minusta sisällöllisen asetelman hyvin selvästi.

Ed. Hämäläinen, syy miksi me arvostelemme hallituksen tiedonannon sisältöä, on se, että siellä on yksi asia sanottu selkeästi. Se koskee ulkomaalaisomistusta. Siinä on ainoa asia, joka on täsmällisesti sanottu. Kaikessa muussa lähdetään siitä, että neuvottelujen kuluessa sitten kannanotot täsmentyvät. Me emme luota siihen emmekä usko, että eduskunta voi antaa näin suuressa kysymyksessä avointa valtakirjaa hallitukselle toimia, koska me samalla olemme tekemisissä ratkaisun kanssa, joka heikentää eduskunnan asemaa päätöksentekijänä, ja tästä syystä tässä kysymyksessä eduskunnan pitää pitää kaikki langat jatkuvasti käsissään. Ja jos me hyväksymme tiedonannon näin, kuin hallitus on sen esittänyt, se vie meiltä vaikutusmahdollisuuksia.

Ed. Joenpalo: Herra puhemies! Keski-Euroopan itäryhmän maiden tapahtumat hämmästyttävät vieläkin lähes päivittäin. Vapautuminen ja sen myötä käynnistynyt prosessi ja sen vauhti tuntuu pelottavalta. Kuka sitä kehitystä hallitsee?

Historiasta löytyy esimerkkejä siitä, miten voi käydä kansan siirtäessä päätöksenteon kaduille ja toreille. Ja kun kansa vaihtaa johtajiaan kaduilla, käy johtajille harvemmin hyvin, mutta harvemmin lopulta kansallekaan, ja itse kansakunnalle ei käy siinä prosessissa yhtään sen paremmin.

Vanha kansa Suomessa seuraa Euroopan tapahtumia huolestuneena. Se tietää sotaa, he sanovat ja löytävät tälle huolestuneisuudelle luonnosta ennusmerkkejä. Toivottavasti he ovat näissä ennustuksissaan yhtä väärässä kuin ennustajat ylipäätään.

Tuntuu uskomattomalta, että tällainen kehitys voi tapahtua rauhanomaisesti. Liekö Euroopan historiassa koskaan aikaisemmin tehty tällaisia muutoksia talousjärjestelmiin ja poliittisiin järjestelmiin ilman sotia, väki-

vallatta. Itse asiassa sotilaallinen vastakkainasettelu Euroopassa on vähenemässä. Suurvaltojen ote Euroopan valtioista on vähitellen höllentymässä. Aseidenriisunnan alueella on saavutettu merkittävää edistymistä, ja tämä prosessi tuntuu jatkuvan edelleen, paitsi Suomessa, jossa varustelutahtia ei hidasteta. Täällä ilmeisesti luotetaan vanhan kansan ennustuksiin enemmän kuin eurooppalaiseen kehitykseen.

Hävittäjien hankinnasta saa eduskunta lukea milloin mistäkin lehdestä, sen sijaan että se saisi edes jonkintasoista informaatiota edes tämän asian erityisvaliokunnassa. Samoin ollaan hyväksymässä väestönsuojelulakiin suuri periaatteellinen muutos, jonka seurauksena rakennetaan väestönsuoja lähes joka taloon ja torppaan. Eurooppalaista yhdentymis- ja liennytyskehitystäkö vastaan niistä haetaan suojaa?

Herra puhemies! Varsinaisesti yhdentymiskehityksen vaikutuksia yritän pohdiskella kunnallishallinnon kannalta. Tämä on tietysti aika arkinen tarkastelukulma verrattuna äskeiseen lennokkaaseen linjanvetojen keskusteluun, jota saimme kuunnella. (Ed. Kekkonen: Se on tärkeä juttu!)

Yhdentymiskehityksen vaikutukset ulottuvat monella tavalla Suomen kuntiin ja kunnallishallintoon. Kaikki neljä vapautta vaikuttavat juuri kunnissa. Esimerkiksi työvoiman vapaa liikkuvuus edellyttää nimenomaan kunnilta asuntotuotannon valmiutta vastaanottaa ihmisiä, mutta myös sosiaali- ja kouluviranomaisten on varauduttava uusien kulttuurien, uusien tapojen, kielten jne. asettamiin velvoitteisiin.

Eri maissa suoritettujen tutkintojen hyväksyminen virkoihin valittaessa tuo uusia piirteitä kuntien toimintaan. Euroopan yhdentymisen tuo kunnallishallintoon eurooppalaisia vaikutuksia. Tähänastiset vaikutteet Suomeen ovat tulleet ja niitä on käyty hakemassa lähinnä Ruotsista.

Kunnalliset keskusjärjestöt ovat varautuessaan tilanteeseen perustaneet työryhmän, jonka tehtävänä on seurata Euroopan yhdentymistä kunnallishallinnon näkökulmasta, analysoida sen vaikutuksia ja tiedottaa yhdentymiskehitykseen liittyvistä asioista kunnallishallintoon. Toivon mukaan eurooppalaistuminen merkitsee hallinnoissa mm. sitä, että vanha tsaristinen valtionhallintomme avautuu ja uudistuu ja tarpeeton byro-

kratia, turhat paperit ja turhat virkamiehet voidaan siirtää järkevämpiin tehtäviin.

Eurooppalaistuminen merkinnee uusia paineita yhteiskuntapolitiikan linjauksiin. Keskusteluun nousee kysymys suhtautumisesta julkiseen valtaan ja julkiseen hallintoon yleensä. Koko 1980-luvun ajan on Länsi-Euroopassa ollut vallalla oppi, joka on korostanut markkinavoimien ja kaiken kilpailuttamisen merkitystä. Julkisen vallan tehtävääluetta on haluttu rajata. Tämä on näkynyt yksityistämisenä, jota erityisen suurella innolla on harjoitettu Englannissa. Yksityistäminen on kohdistettu moniin sellaisiin peruspalveluihin, joita on perinteisesti kytketty hyvinvointivaltion käsitteeseen.

Eurooppalaistuminen ei saa merkitä sellaisten mallien tuomista Suomeen. Jos Thatcherismi on onnistunut valtiontalouden kohentamisessa yksityistämällä lähes kaiken mahdollisen ja mahdottoman, on se samalla merkinnyt rikkaiden rikastumista ja köyhien köyhtymistä. Eurooppalaistumishuomassamme emme saa sortua siihen, että pohjoismaisen hyvinvointivaltion yhteiset palvelut siirrettäisiin markkinavoimien hoidettaviksi.

Täällä on jo eräissä puheenvuoroissa tarkasteltu ammattiyhdistysliikkeen vaikutusmahdollisuuksia kansainvälisissä konserneissa. Puheenvuorojen huolestuneisuus on perusteltua. Yritykset ovat nopeimmin reagoiva osa suomalaista yhteiskuntaa yhdentymiskehityksessä. Henkilöstön vaikuttamismahdollisuuksien vähäisyys kansainvälisissä yhtiöissä tulee aiheuttamaan ongelmia.

Yhdentymisen vaikutukset yritysstrategioihin tulevat merkitsemään myös kuntatasolla epävarmuuden lisääntymistä hallinnossa ja palvelujen tuottamisessa. Yritysstrategiset ratkaisut vaikuttavat kunnallistalouteen. Yrityksen muutto paikkakunnalta tai tuotannon osien siirtäminen halvemman työvoiman maihin tuntuvat nopeasti juuri kunnallistalouden kehityksessä, mutta niillä on syväliempiäkin vaikutuksia. Koulutuksen kysynnän muutokset, asuntotuotanto, sosiaalitoimen palvelujen muutokset, liikenneolosuhteet jne. saattavat aiheuttaa kunnallishallinnolle vaikeasti ratkottavia ongelmia.

Koko infrastruktuuri saattaa jäädä tarpeettomaksi tai osoittautua huonosti sopivaksi uuden yritystoiminnan saamiseksi kuntaan. Varsinkin pienillä paikkakunnilla yhdenkin yrityksen päätöksen vaikutukset ovat tuntu-

via. Ne tuovat kuntien taloudenhoitoon epävarmuutta. Kuntien toiminta- ja taloussuunnittelu on tulevaisuudessa vaikeasti ennakoitavien tekijöiden varassa. On oletettavaa ja todennäköistä, että yritykset tekevät sijainti- ja toiminnan uudistamispäätöksiä syistä, joihin kunnilla kuten henkilöstölläkin, mukaan luettuna paikallisjohto, on yhä vähemmän mahdollisuuksia vaikuttaa. Yhdentymiskeskustelun pohdintaan mukaan pitäisi saada myös se, voidaanko yrityksiä velvoittaa ottamaan alueelliset vaikutukset huomioon yritystrategisia suunnitelmia tehdessään.

Toki yhdentymiskehitys antaa kunnallishallinnolle myös eräitä uusia myönteisiä mahdollisuuksia. Tällainen on esimerkiksi ulkomaisen rahoituksen hankkiminen tai mahdollisuus avata julkiset hankinnat ulkomaisille kilpailijoille. Tällainen antaa esimerkiksi isoissa rakennushankkeissa pelivaraa kunnille.

Herra puhemies! Kunnallishallinnon on varauduttava Euroopan yhdentymisen mukanaan tuomiin haasteisiin, uusiin tehtäviin ja uusiin ongelmiin. Tähän varautumiseen sisältyy yhtenä osana valtion ja kuntien välisen suhteen tarkistaminen. Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen siirtää kunnille enemmän itsenäisyyttä valita paikallisesti ja alueellisesti kehittämislinjojaan.

Kunnallinen jaotus olisi uudistettava. Kuntien rajat olisi vedettävä kokonaan uusiksi niin, että käytännössä elinkelvottomista pikkukunnista koottaisiin Suomen olosuhteisiin sopivia taloudellisia kokonaisuuksia. Samassa yhteydessä tulisi uudistaa myös lääninhallinto, ei enää uusia pikkuläänejä muodostaen ja tarpeetonta hallintoa paisuttaen, vaan niistäkin järkevästi koottuja suurempia kokonaisuuksia.

Euroopan yhdentymisen vaikutukset ulottuvat kunnallishallintoon. Monet asioista, varsinkin niistä, jotka koskettavat ihmisiä välittömästi, on ratkaistava kunnissa ja kunnallishallinnon päätösin. Kunnallishallinto on niin merkittävä osa suomalaista järjestelmää, että sen mukana pitäminen neuvottelua jatkettaessa on sekä perusteltua että tarpeellista.

Herra puhemies! Tiedonantokeskustelussa toteaisiin lopuksi, että kaikilla EY-yhdentymisen sektoreilla tulisi pohtia vastavuoroisuusvaatimuksen etuja, haittoja ja riskejä. Linjaksi tulisi valita mieluummin varovainen

kuin liian avoin ja kritiikitön suuntaus. Tässä prosessissa liiallisesta innokkuudesta johtuvien virheiden korjaaminen saattaa olla vaikeampaa kuin tällä hetkellä oletamme.

Ed. Häkämies: Herra puhemies! Ed. Väyrynen lausui täällä hänen suustaan lausuttuina ainutkertaisia sanoja tällä eduskuntakaudella. Oli tietysti miellyttävää kuulla hänen kertomanaan, että kokoomus soittaa tässä asiassa ensiviulua. Taitaa vain olla niin, että Suomen keskusta hakee kussakin tilanteessa yhtenäisestä hallituksesta vihollisensa aina tilanteen mukaan.

Yhdentymiskehitystä on useimmiten tarkasteltu vain taloudellisesta näkökulmasta ja tällöinkin suurteollisuuden vinkkelistä. Pieni ja keskisuuri teollisuus ja yritystoiminta on useissa tapauksissa suhtautunut asiaan periaatteella: ei yhdentymisen meitä koske. Näinhän asia ei ole. Asia on tietysti usein resurssikysymys. Pkt-yrityksen on varsin vaikea omakohtaisesti olla selvillä, mitä kaikkea yhdentymiskehityksessä on tapahtunut ja tapahtuu. Tietenkin on niin, että suurta osaa pkt-yrityksistä Euroopan yhdentymisen ei kosketa eivätkä tällaiset yritykset tarvitse välttämättä ajattelutavan muutosta.

Integraation vaikutus riippuu tietysti toimialasta ja siitä, kilpaileeko yritys länsieurooppalaisten yritysten kanssa joko Euroopassa tai kotimarkkinoilla. Jos kylmä ilmasto, vaikea kieli ja erilainen kulttuuritaustamme ovat eräänlaisena esteenä ihmisten liikumishalukkuudelle, eivät nämä tekijät näyttele samanlaista roolia yritysten välisessä kilpailussa. Eurooppalaiset sisämarkkinat tarjoavat aivan uusia mahdollisuuksia käyttäen hyväksi suurtuotannon etuja. Tämä herättää tietenkin pelkoa niin EY:n sisällä kuin sen ulkopuolellakin.

Suomalaiset yritykset käyttävät huomattavan paljon ulkomaisia tuotannontekijöitä. Raaka-aineiden, puolivalmisteiden, teknologian ja investointihyödykkeiden saatavuus on suomalaisten yritysten menestyksen kannalta elintärkeää. Toisaalta ulkomaiset yritykset tulevat muodossa tai toisessa lisäämään osallistumistaan Suomen markkinoilla myös niillä aloilla, joilla on kotimaista valmistusta. Kansainvälistyminen ulottuu siis yritysten toimintaan kotimarkkinoilla, haluttiinpa sitä sitten tai ei.

Sisämarkkinoiden toteutuminen ei ole lain-

kaan yksiselitteinen asia. Voidaan todeta myös niin, että vasta vuoden 1992 jälkeen alkaa todellinen Länsi-Euroopan talousrakenteen muutos. Siitä voi seurata aluksi kasvavaa työttömyyttä ja yritysten kesken voi alkaa eräänlainen uloslyöntipeli, jolla voi olla vaikutusta myös suomalaiseseen pkt-sektoriin. Toisaalta juuri pkt-sektorille on ehkä eniten hyötyä hallinnollisten esteiden ja byrokratian poistamisesta. Suurten yritysten on ollut helpompi selvittää tähän asti tällaiset esteet. Kaupantekoa vaikeuttavia tekijöitä erityisesti pkt-yritysten näkökulmasta ovat olleet erilaiset tekniset standardit sekä tietyt koestus- ja varmennusmenetelmät. Länsi-Euroopassa arvioidaan olevan noin 100 000—200 000 kansallista teknistä määräystä, joiden määrä on kasvanut koko ajan. Yhdentymiskehityksen myötä ei tarvitse enää valmistaa kullekin vientimarkkina-alueelle omaa tuotetta, vaan voidaan valmistaa yhden normin mukaista tuotetta koko läntiseen Eurooppaan.

Pienyritysten toiminta on usein sidoksissa suurempiin yrityksiin. Konkreettisimmin tämä näkyy alihankkijatoiminnassa ja siinäkin aivan erityisesti niiden alihankkijoiden kohdalla, joilla on käytännössä yksi ainoa asiakassuhde. On tietenkin vaikea ennakoida suomalaisen suurteollisuuden sijoittautumispolitiikkaa, mutta mikään ei ole estänyt siirtymistä jo nyt, ja onhan sitäkin tapahtunut. Kansainvälistyminen merkitsee ilman muuta myös sitä, että suomalaiset yritykset tulevat tulevaisuudessa toimimaan enenevässä määrin vientimarkkinamaista käsin. Ruotsissa esimerkiksi sikäläinen autoteollisuus on ilmoittanut siirtävänsä merkittävän osan tuotannostaan vientimarkkinamaihin. Tällaisella päätöksellä on ratkaiseva merkitys useiden paikkakuntien tai kenties koko maan elinkeinorakenteeseen. Erityisen ongelman tällaiset päätökset muodostavat alihankintayrityksille, mikäli ne aikovat säilyttää entiset asiakassuhteensa, jotka ovat tietysti niille useassa tapauksessa täysin välttämättömät.

Alihankintatyöt on tähän asti mielletty useissa tapauksissa sellaisiksi, että niitä suoritetaan vain Suomessa ja vain suomalaisia yrityksiä varten. On varmasti olemassa korkeita henkisiä ja muitakin esteitä sopeutua tilanteeseen, jossa Suomen sijasta alihankintatyötä tulisi suunnata muualle Eurooppaan ja kenties kokonaan ei-suomalaisille yrityk-

sille. Kaikki eivät siihen tietenkään pysty, mutta osalle se olisi välttämätöntä. Tässä tarvitaan konkreettista apua ja henkistäkin tukea. Positiivisena asiana on todettava Luxemburgin julistuksen seurauksena syntynyt Efta-maiden ja EY-komission perustama asiantuntijatyöryhmä, jonka tehtävänä on selvittää pieniin ja keskisuuriin yrityksiin liittyviä yhteistyömahdollisuuksia eurooppalaisella talousalueella.

Herra puhemies! Pkt-sektori on usein kansallisessa työmarkkinalainsäädännössä ja muissa työmarkkina-asioissa joutunut toteamaan olevansa väliinputoaja ay-liikkeen ja suuryritysten välissä. Toivoisin myös työelämän suhteiden kehityksen tapahtuvan sellaisessa muodossa, että se mahdollistaisi pkt-yritysten toiminnan eurooppalaisella talousalueella. Näissäkin asioissa voi vääränlainen politiikka aiheuttaa turhaa keskittyneisyyttä, joka ei ole kenenkään etu, ei ainakaan Suomen.

Ed. Rauramo: Herra puhemies! Täällä on käyty pitkä ja aika ajoin värikäskin keskustelu Suomen asemasta Euroopan yhdentymisessä. Keskustelu tänään iltapäivällä oli kaiken lisäksi varsin hyvätasoinenkin. Keskustelussa omistusoikeuden turvaaminen kansallisissa asioissa on noussut pääasiaksi. Henkilökohtaisesti näen Suomella olevan myös taloudellisesti enemmän voitettavaa kuin hävittävää. Tarkastelen kuitenkin puheenvuorossani yhdentymistä vähän toisesta näkökulmasta.

Euroopassa kulttuuri, mukaan lukien liikuntakulttuuri, on ollut yhdentynyttä pitkän aikaa. Urheilussa eurooppalaisia liigoja seuratasolla on pelattu jo parikymmentä vuotta. Mukana ovat olleet myös Itä-Euroopan maat. Millä tavalla tämä on vaikuttanut suomalaiseen liikuntakulttuuriin? Voidaan sanoa lyhyesti: vain piristävästi. Suomessa perinteiset lajit, ns. suomalaislajit, ovat uusienkin lajien puristuksessa säilyttäneet asemansa. Esimerkiksi hiihdolla ei ole koskaan mennyt niin hyvin kuin tänä vuonna. Muun kulttuurin alueella vaikutukset näkyvät ehkä selvimmin kevyen viihteen alueella, sillä alueella välillä ehkä liikaakin. Mutta kulttuurinkin alueella Turkan Seitsemän veljestä saavat elää täällä omaa elämäänsä muusta Euroopasta piittaamatta.

Herra puhemies! Yhdentymisen vaikutus

konkreettiseen lainsäädäntöön on toistaiseksi ollut aika vähäinen. Liikennevaliokunnassa on ollut kaksi tapausta, joissa on törmätty EY-lainsäädäntöön. Molemmissa valiokunnan kanta on ollut sallivampi kuin yhteisön säännöt olisivat edellyttäneet. Asiantuntijalausuntojen mukaan tämä on ollut mahdollista ja Suomen olosuhteet huomioon ottaen myös tarpeellista.

Mielenkiintoiseksi asian tekee se, että ääriivasemmisto olisi halunnut lait kirjoitettavaksi juuri siihen muotoon, miten ne on säädetty EY-maissa. Siis ainakin liikennevaliokunnassa deva ja SKDL olisivat luopuneet Suomen erikoismahdollisuuksista. Tärkeänä EY:tä koskevassa lakiesityksessä pidän sitä, että eduskunta pitää lain säätämisen ainakin tällä hetkellä omissa käsissään, eikä anna asetuksin tapahtuville sisältömuutoksille alkuvaiheessa liikaa liikkumatilaa, vaikka se saattaa hidastaa mukautumisprosessia yhdentymiskehityksen alkuvaiheessa.

Ed. J. Roos: Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiseen jättää avoimeksi lukuisan määrän kysymyksiä. Tuntuu jotenkin kuin Suomen hallitus katsoisi integraatioasiaa tyhjiöstä, johon Itä-Euroopan muutokset eivät juuri mainittavasti vaikuttaisi. On tietenkin kohtuutonta odottaa kovin yksityiskohtaista arviota Euroopan muutosten vaikutuksista integraatiokehitykseen, mutta kohtuullista olisi ollut odottaa jonkinlaisia vastauksia tai arvioita tulevaan kokonaiskehitykseen. Tiedonanto ei myöskään sisällä arviointeja Euroopan yhteisön integraatiosta. Euroopan yhteisön yhentyminen etenee varsin hitaasti ja vaivalloisesti, ja sitä jossakin määrin tuntuvat leimaavan jäsenmaiden ristiriidat. Ei ole lainkaan itsestään selvää, että EY näkee Eftan suhteen niin ongelmattomana ja harmonisena kuin hallituksen tiedonanto antaa ymmärtää. Kaiken kaikkiaan vaikuttaa siltä, että hallituksella on vankka usko harjoittamaansa integraatiostrategian toimivuuteen riippumatta siitä, mitä ympäristössämme tapahtuu.

Arvoisa puhemies! Pyrin tarkastelemaan asiaa lähinnä metalliyritysten ja ammattiyhdistysliikkeen kannalta.

Eräs peruskysymys on, mitä Euroopan yhentyminen tulee merkitsemään suomalaiselle metalliteollisuudelle ja mitkä tulevat

olemaan sen vaikutukset. Myönteisesti suhtautuvat yritykset näkevät yhdentymisen vähentävän kustannuksia, lisäävän kauppaa ja parantavan kilpailuasemia. Kielteisesti suhtautuvat näkevät suuryritysten liiallisen määräysvallan kasvavan ja pienyritysten toimintakyvyn heikkenevän. Kuitenkin käytännön vaikutelma on, että yhdentymisestä on enemmän puhetta kuin konkreettista ja yksityiskohtaista tietoa. EY-komissiolta tuleva tieto ei yritysten kannalta ole tarpeeksi eriteltyä. Tällä hetkellä ei yksinkertaisesti tiedetä, mitä vuosi 1992 tulee merkitsemään.

Kilpailu eurooppalaisista asemista kasvaa varsin voimakkaasti. Monin eri tavoin, mm. yritystöin, pyritään yritysten kokonaisstrategian mukaisesti asettumaan Eurooppaan tuotantoyksiköihin, siirtämällä palveluja lähelle tuotantoa, hankkimalla markkinayksiköitä sekä hankkimalla ja luomalla uusia jakelukanavia. Esimerkkejä yritystöistä Euroopassa voisi viime vuosilta luetella paljon. Euroopan markkinat näyttävät kuitenkin viimeaikaisten kokemusten valossa olevan suurelkin suomalaisille yrityksille erittäin vaikeita.

Ammattiyhdistysliikkeen kannalta olennaiseksi kysymykseksi tulee muodostumaan vaikutusmahdollisuuksien lisääminen monikanallisten yritysten päätöksenteossa. Pääoman ja työvoiman vapaa liikkuminen edellyttää työntekijöille tiedonsaantia, osallistumismahdollisuutta päätöksentekoon ja mahdollisuuksia kanssakäymisiin yli rajojen ja nimenomaan työnantajan kustannuksella. Viimeaikaiset tapahtumat erityisesti elektroniikka-sektorilla ovat konkreettisesti nostaneet nämä kysymykset esille.

Ammattiyhdistysliikkeen kansainvälistä toimintaa ei voi pitää irrallaan muusta työstä, sillä jokaisella erityisalalla kansainvälinen kehitys vaikuttaa yhä nopeammin ja yhä konkreettisemmin. Ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisen työn merkitys edunvalvonnassa tulee kasvamaan varsin nopeasti.

Ammattiyhdistysliikkeen vaikuttaminen integraatiokehityksessä tapahtuu pääasiassa pohjoismaisen ammattiyhdistysliikkeen Pau:n sekä eurooppalaisen ammattiyhdistysliikkeen Eay:n kautta. On kuitenkin todettava, että EY:n päätöksenteko on varsin virkamiesvaltaista, ei-parlamentaarista. Suomenkin vironomaistyössä, jossa oli noin 20 henkilöä, ei alun perin ollut kuin nimellinen edustus

ammattiyhdistysliikkeen puolelta, eikä se ole vahvaa koko nykyisessäkään 150 hengen ryhmässä. Uskon kuitenkin, että juuri ay-liikkeellä olisi myös annettavaa ihmistä koskevassa asiassa.

Suomen sekä koko pohjoismaisen ammattiyhdistysliikkeen kannalta on ratkaisevaa, minkä tien EY käytännössä valitsee sisämarkkinaohjelmaan: raa'an markkinapohjaisen vai tien, jota me haluamme kutsua nimellä demokraattisin puittein ohjattu markkinatalous, jolla on myös sosiaalinen sisältö. Mielestäni ammattiyhdistysliikkeen kannalta on myös ratkaisevaa pyrkiä kaikin tavoin vaikuttamaan EY:n kehitykseen, jotta suunnasta tulisi haluttu, solidaarinen ja demokraattisin puittein ohjailtu.

Koko pohjoismaisella ammattiliittotoiminnalla on myös varsin pitkät perinteet. Olemme tottuneet kulkemaan pohjoismaiseksi malliksi kutsutun yhteiskuntarakentamisen kärjessä ja kantamaan myös oman kortemme kekoon. Tätä toimintaa nimitän lyhyesti solidaarisen yhteiskunnan ilmaukseksi, missä työmarkkinaosapuolet ovat mukana kaikilla päätösprosessin tasoilla. Tämä yhteiskuntamalli korostaa asioita, jotka ovat olleet tärkeitä ammattiyhdistysliikkeelle ja joista vähitellen on tullut yhteisiä pohjoismaisille yhteiskunnille, mutta jotka samanaikaisesti erottavat nämä yhteiskunnat muista verrattavista yhteiskunnista, esimerkiksi mantereen keskeisillä paikoilla sijaitsevista EY-maista, vaikka ammattiyhdistysliike sielläkin ajaa saman kaltaisia vaatimuksia.

Haluun todeta, että järjestäytyneen työväenliikkeen saavutuksia ja tuloksia ei ole saatu ilmaiseksi. Päinvastoin ne on saavutettu toisenlaisia etuja puolustavia ryhmiä vastaan käydyn pitkän ja kovan taistelun tuloksena. On nähtävissä, että nämä ryhmät hyökkäävät tänäänkin ja myös tulevaisuudessa aktiivisesti ammattiyhdistysliikkeen toimintaa vastaan. Ammattiyhdistysliike ei luonnollisestikaan voi hyväksyä kehitystä, joka merkitsisi työntekijöihin ja kuluttajiin kohdistuvaa sosiaalista alennusmyyntiä. On tärkeää, että EY:n ja Efta-maiden poliittinen ja ammatillinen työväenliike tiivistää yhteistyötään vaikuttaakseen mahdollisimman tehokkaasti meneillään olevaan prosessiin.

Pohjoismaiden ja Suomen kannalta on tärkeää, että sosiaalisia tavoitteita ei rajoiteta koskemaan pelkästään aluepolitiikkaa EY:n

sisäisessä etelä — pohjois-perspektiivissä. EY:n sosiaalisena tavoitteena tulee olla hyvinvointivaltion kehittäminen, täystyöllisyyden saavuttaminen, syvennetty demokratia, oikeudenmukainen tulonjako, tasa-arvo, solidaarisuus vähäosaisia kohtaan ja eurooppalaisen elämäntyylin vahvistaminen erotukseksi japanilaisesta tai amerikkalaisesta elämäntyylistä.

Sosiaalisen ulottuvuuden tulee sisältää hyvä työympäristö, oikeus yhdistymiseen, oikeus organisoitumiseen ja oikeus lakkoon. Tähän tulee sisältyä myös oikeus tukilakkoon ja -toimiin kuten esimerkiksi kieltäytymisen mahdollisuus lakonalaisesta työstä. Siihen tulee myös sisältyä oikeus kattavaan kollektiiviseen työehtosopimukseen, oikeus sukupuolesta riippumattomaan tasavertaiseen kohteluun sekä oikeus tiedon saantiin ja neuvotteluihin. Edelleen siihen tulee sisältyä oikeusturva yksilöllisten tai kollektiivisten irtisanomisten tapahtuessa, oikeus sosiaaliseen turvallisuuteen sekä jatko- ja täydennyskoulutukseen.

Kaiken kaikkiaan perustavaa laatua olevat sosiaaliset oikeudet tulee mielestäni liittää osaksi yhdentymistä, ja ne täytyy kirjata sosiaalisten oikeuksien peruskirjaan. Ammattiyhdistysliikkeen tuleekin asettaa kynnyskysymykseksi sosiaalisten oikeuksien juridinen muoto ja sitovuus toimenpideaikatauluineen.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle on osittain kovin vihjaava ja jossain mielessä ylimalkainen kaikkein tärkeimmiltä osin eli asioista, jotka liittyvät suunniteltuun EY:n ja Eftan yhteiseen päätöksentekokeleimeen. Tuntuu siltä, että hallitus näyttää uskovan, että on mahdollista saada aikaan Suomea tyydyttävät osallistumismahdollisuudet Ees:n päätöksenteossa. Toisaalta jopa lehtitiedoista voi lukea, että EY ei ole halukas sallimaan Efta-maille osallistumista omien päätöstensä valmisteluun, puhumattaakaan päätöksenteosta. Hallitus ei myöskään kerro, kuinka se aikoo vaikuttaa Eftan kehitykseen järjestönä.

Mielestäni hallitus on kovin hyväuskoinen sanoessaan, että järjestelyt turvaavat poikkeusmenettelyt kansallisten etujen niin vaatiessa. EY:n piirissä ei tietävästi tätä mahdollisuutta kuitenkaan ole, vaan sisämarkkinoita koskevat päätökset tehdään enemmistöpäätöksinä ja jäsenmaita sitovina. Tuntuu kovin hyväuskoiselta ajatella, että Ees:n pii-

rissä voitaisiin noudattaa kovin erilaista menettelyä, sillä sehän veisi pohjan pois koko järjestelmältä.

Mielestäni olisi ollut myös paikallaan pohdita tiedonannossa enemmän alueita, jotka sisämarkkinoiden toteuduttua tulevat vähitellen integraation piiriin. On luultavaa, että esimerkiksi talouspolitiikan ja rahapolitiikan alueilla paineet yhdenmukaiseen käyttäytymiseen kasvavat. Avainkysymys on, miten hallitus tulee suhtautumaan tähän integraatioon.

On kuitenkin paikallaan todeta, että hallitus on laatinut varsin hyvän esityksen siitä, mitä Euroopan yhteisössä nyt tapahtuu. Tiedonanto auttaa pysymään ajan tasalla EY:n kehityksessä, mutta se ei kerro juurikaan uutta Suomen suhteesta tähän kehitykseen.

Ed. Särkijärvi: Herra puhemies! Käsittelen seuraavassa integraatiota myyttinä.

Suomalaiselle politiikalle ja poliittiselle keskustelulle on ominaista, että meillä on erilaisia mantroja, erilaisia taikasanoja, joita useasti käyttämällä uskotaan edistettävän tai vastustettavan niiden ilmaisemaa asiaa. Esimerkiksi rauha tai tulopolitiikka ovat hyviä sanoja, joiden puitteissa voidaan järjestää mielenosoituksia, seminaareja ja allekirjoittaa adresseja. Myös integraatioon tunnutaan suhtautuvan tällaisena myyttisenä asiana, johon kalevalaisen perinteen mukaan täytyy sisältyä jokin tosi olemus, jonka keskustelulla, selonteolla tai tiedonannolla voidaan uskoa avautuvan kaikille niille, joilla näkemisen lahja on.

Ensinnäkin illuusioista, joita tähän käsitteeseen sisältyy.

Näyttää kovin monella keskustelijalla olevan hyvin voimakkaasti illusorinen käsitys neuvottelujärjestelmästä, joka asiassa todellisuudessa on käytössä. Uskotaan, että tänäkin iltana Brysselissä valot palavat ikkunoissa pitkään odoteltaessa, mitä viisasta Suomen eduskunta ja kansanedustajat tässä asiassa sanovat, minkälaisia tavoitteita täällä asetetaan sellaisiin direktiiveihin, joista on 60 000 sivua jo valmiina kirjoitettuna. Vain tällaisen illuusion pohjalta on ymmärrettävissä se pyrkimys koko kentän miesvartiointiin, jota eräät opposition edustajat ovat vaatineet tämän asian käsittelyssä. Illusioon kuuluu vielä se, että uskotaan, että ensiksi tehdään periaatepäätöksiä sopimusneuvotteluissa ja

sen jälkeen käydään yksityiskohtaisesti jokainen direktiivi ja muu vastaava päätös läpi, jolta pohjalta on voitu tässäkin keskustelussa vaatia kannanottoja juuri sellaisiin yksityiskohtiin kuin ed. E. Aho juuri vähän aikaa sitten.

Mutta tällaista menettelytapaa ei neuvotteluissa tulla käyttämään ja niin pitkälle ei edes päästä, että rusinapulla tuotaisiin pöytään, vaan sieltä saa korkeintaan korvapuusteja, jos tältä pohjalta lähtee asiaa tarkastelemaan.

On myös selvästi nähtävissä usko illuusion muutoksista, jotka tapahtuvat yön ylitse. Vain tältä pohjalta voidaan ymmärtää kaipuu keskusjohtoisuuteen ja siihen, että hallitus koko Suomen kansan ja elinkeinoelämän puolesta valmistautuisi suunnitelmilla integraatioon ja siihen päivään, jolloin se tulee aamulla aikataulun mukaisesti. Mutta näinhän ei asia myöskään ole.

Pitkässä integraatiossa me olemme nyt siinä vaiheessa, jossa kirjoitetaan sopimuksia. Mikään ei muutu suuresti yön ylitse. Se yhdentyminen, jota Euroopassa on tapahtunut jo satoja vuosia, jatkuu tasaisesti, ja siihen jokainen on jo joutunut ottamaan kantaa ja toimimaan sen määräämissä puitteissa parhaan kykynsä mukaisesti. Suomesa yritystoiminnan pärjäämisestä vastaavat yritykset itse, ei hallitus.

Kolmantena illusiona nostan esille sen muukalaisvihan, jota täällä on tunnettu, kun hyvin monet puhujat ovat ajatelleet, että jossakin lännessä tai lounaan suunnassa on vihamielisiä neuvottelijoita, jotka aikovat ulosmitata viimeisetkin tuhkat suomalaisten pesästä, ja että siellä pyritään vain odottamaan tarkkaavaisuutemme herpaantumista, jotta tähän päästäisiin. Tämä on sellaista impivaaralaisuutta, että jokainen, jota emme tunne, on meidän vihollisemme ja sillä on varmasti jotakin paha meidän päämme menoksi. Mutta eihän asia myöskään näin ole.

Kun pyritään saamaan aikaan todella toimiva yhteismarkkina-alue, sen täytyy olla tasapuolinen, täytyy olla sellainen, että vastavuoroisesti myönnetään sellaisia etuja, jotka on aikaisemmin pelkästään omille kansalaisille ja yrityksille annettu. Tämä tasapuolisuuden ja vastavuoroisuuden periaate näkyy myös kaikissa Euroopan yhteisön omissa asiakirjoissa. Siellä ei siis todellakaan punota juonia meidän päämme menoksi, koska sillä

tavalla ei saada haluttua lopputulosta aikaan.

Neljäs illuusio on pelko tai tietoisuus siitä, että me olemme parhaita, me suomalaiset, me tiedämme kaiken ja osaamme kaiken, jolloin kaikki ulkopuoliset vaikutteet ovat pelkästään haitallisia ja huonoja, erityisesti se lainsäädäntö, jonka me pakosta joudumme hyväksymään, kun EY:n sisäiset periaatteet saatetaan voimaan Suomessa. Sieltähän tulee mm. vaatimuksia taloudellisen kilpailun aikaansaamiseksi Suomessa, kapitalismin ulkomuseossa. Kilpailulainsäädännön keskeiset periaatteetkin muuttuvat sellaisiksi, että niiden voi uskoa todella johtavan todellisen taloudellisen kilpailun syntymiseen. Tämä on tietysti ikävä niille, jotka ovat kilpailulta suojassa pystyneet ulosmittaamaan suomalaisilta kuluttajilta tähän asti sellaisia tuloja, jotka eivät olisi tulleet kysymykseen todella eurooppalaisessa ilmapiirissä ja lainsäädännön vallitessa.

Euroopasta myös tulevat sellaiset turvallisuusnormit, jotka ovat valtaosaltaan tiukempia kuin suomalaiset suojatessaan tuotteiden käyttäjiä ja muita kansalaisia.

On kummallista, kuinka juhlallisesti omistusoikeuteen on käytetyissä puheenvuoroissa suhtauduttu. Itse asiassa omistusoikeushan on vain lukuisten erilaisten oikeuksien summa, joka erilaisena kohdistuu erilaisiin aineellisiin ja aineettomiin varallisuuseriin. Nämä vaihtelevat kansakunnittain Euroopassa. Omistusoikeuden sisältöä voidaan muuttaa eri tavoin, jopa ilman vaikeutettua lainsäädäntöjärjestystäkin, esimerkiksi verolainsäädäntöä hyväksi käyttäen.

Edellinen puhuja käsitteli metalliteollisuutta, ja senkin osalta voidaan muistaa sen verran Suomen historiaa, että ilman integraatiota meillä ei olisi metalliteollisuutta siitä syystä, että sekä raudan jalostaminen että telakkateollisuus ovat Suomeen tulleet nimenomaan eurooppalaisten tänne tuomina.

Viides illuusio, joka tietysti 50 vuotta sitten on pitänyt paikkansa mutta ei enää tänään, on se, että itsenäisyys paranee rakentamalla muureja ja vetäytymällä niiden suojaan. Mutta se itsenäisyys, jota suomalaiset todellisuudessa tavoittelevat samalla tavalla kuin tavoittelevat monet itäeurooppalaisetkin kansat tällä hetkellä, sisältää pyrkimyksen taata itselle mahdollisimman suuria valinnan vapauksia, erityisesti taloudellisissa

kysymyksissä. Tämän päivän Euroopassa se tarkoittaa muurien alentamista, ovien avaamista, jotta tämä kaikki hyvä pystyy suuntaan ja toiseenkin rajojen ylitse kulkemaan.

On toki totta, että ei Euroopan yhteisöjenkään puolella ole oltu täysin illuusioista vapaita. Tämä näkyy mm. siinä EY-romantiikassa, jossa on pyritty mahdollisimman suureen haukkaukseen yhdellä kerralla ja jossa ei ole onnistuttu. Esimerkiksi yhteisen maatalouspolitiikan luominen ei ole tapahtunut sillä tavalla kuin EY:ssä aikomus oli. Viime päivinä olemme huomanneet, että Iso Britannia ei myöskään ole enää yksin suhtautuessaan varauksellisesti yhteiseen valuutajärjestelmään, yhteiseen keskuspankkiin ja tällä tavalla syntyvään yhteiseen talouspolitiikkaan.

Herra puhemies! Jos tässä keskustelussa olisi todella haluttu asettaa joitakin selkeitä linjoja vastakkain, olisi täältä pitänyt löytyä joku sellainen kansanedustaja, edes vain yksikin, joka olisi osannut asettaa, kertoa sen yksittäisen ehdon, jota olisi pidettävä todennäköisenä neuvotteluissa Suomelle asetettavaksi ja jota ei voitaisi hyväksyä ja jonka hyväksymättä jättäminen olisi tärkeämpää kuin koko yhdentymiskehityksen jatkaminen tulevan sopimusjärjestelmän mukaisena Suomen osalta.

Ed. Vastamäki: Arvoisa puhemies! Ed. Särkijärvi sanoi toisin sanoin monia niitä ajatuksia, joita itse tämän keskustelun puitteissa olen paperille laittanut.

Vaikka Euroopan yhdentymiskehityksen liikkeellelähtö tapahtui lähinnä Euroopan taloudellisen kilpailukyvyn säilyttämiseksi USA:n ja Japanin taloudellisten mahtien puristuksessa, viimeaikaiset tapahtumat ovat kuitenkin antaneet mahdollisuuden laajentaa yhdentymiskeskustelua myös muille yhteiskunnan alueille.

Ees:n muodostamisessa on mielestäni kuitenkin vieläkin pitäydytty liian tiukasti paljon puhuttujen neljän vapauden ympärillä. Tämän illan kuluessa on kuultu muutama tulevaisuutta hahmottava puheenvuoro. Useimmissa täälläkin käytetyissä puheenvuoroissa kuitenkin on pysytty ns. turvallisilla vesillä. On puolustettu omien etuoikeuksien ajamista ja velvoitettu pitämään kiinni omasta kansallisesta lainsäädännöstämme ja oikeuksistamme. Näin itsenäisyyspäivän kyn-

nyksellä ja 50 vuoden takaisia aikoja muistaen voi tietysti vaikuttaa epäisänmaalliselta, jos kansallisia etuja ei puolustaisi, varsinkin kun tärkeimmäksi edunpuolustuksen oikeudeksi on tuotu se, että muutkin kansat tekevät niin, muutkin haluavat poimia rusinoita pullasta, vaikka juuri ed. Särkijärveltä kuulin, että tämä rusinapullakin taitaa olla kotimaista keksintöä ja viinerit ovat Keski-Euroopasta saatuja.

Kansallisten etujen yksisilmäinen puolustaminen ei saa kuitenkaan olla pääasiamme. Me olemme vastuussa siitä, että tulevaisuudessaakin itsenäinen Suomemme on elinkel-poinen, enkä puhu nyt talouspolitiikan etujen ajamisesta, vaan ylikansallisista ympäristöongelmista, joiden ratkaisumahdollisuuse-ten viime viikkojen aikana poliittisesti enemmän kuin 50 viime vuoden aikana yhteensä.

Mielestäni olisimme osoittaneet täällä laajempaa ja kauaskantoisempaa näkemystä, jos olisimme nyt pyrkineet antamaan neuvotteli-joillemme muitakin evästyksiä kuin itsekkään omien etujen puolustamisen. Näistä tiedonannon pohjalta kyllä huolehditaan. Me olemme olleet varsin yksimielisesti sitä mieltä, että Suomen on syytä seistä Efta-rivissä tekemässä sopimuksia EY — Efta-yhteistyöstä.

Herra puhemies! Pienen kansan mahdollisuus johtaa keskusteluja on ehkä liian suurel-lisesti ajateltu, mutta se ei ole mahdottomuus. Innovoiva ajattelutapa ei ole kiellettyä puolueettomassa pienessä Suomessakaan. Eikö meillä nyt olisi ollut mahdollisuus ja aika koota ne alueet, joilla olemme taitavia ja joilla voimme sanoa olevamme maailman kärkisijoilla? Yksi näistä on monissa puheen-vuoroissa peräänkuulutettu sosiaalipoliitiikka. Olemme pystyneet tekemään kahdenvälisiä sopimuksia turvataksemme oman maamme kansalaisten oikeudet. En näe mahdottomana sitä, ettei meidän pohjoismainen lainsäädäntömme voisi olla esikuvana tulevaisuudessa Euroopassa niissäkin maissa, joissa ihmisten perusturva on heikompi.

Meidän ei kuitenkaan pidä kuvitella, että vaatimalla kaikkea pystyisimme kääntämään kehityksen kulun samoille raiteille kuin omassa maassamme on, enkä näe sitä edes suotavana. Ei meillä ole mitään viisasten kiveä tai suurta salattua tietoa, jonka johdosta voisimme sanoa olevamme yksin oi-

keassa. Me tarvitsemme vuorovaikutusta, mutta meidän pitää olla myös vuorovaikutajina, ei vain sosiaalisen ulottuvuuden alueella vaan kaikilla yhteiskunnan alueilla, joista yhtä eli ympäristökysymystä pyrin hahmottamaan vielä.

Herra puhemies! Integraatiota tulevaisuuden kannalta ajatellen meidän pitäisi mielestäni pystyä tarkastelemaan tätä kehitystä vähän kauempaa. Näen ihmiskunnan historian ketjussa jokaisen sukupolven muodostavan oman lenkkinsä. Oma 1900-luvun lopun sukupolveamme ja sen aikaansaannoksia myöhemmin arvioiden tulee väistämättä mieleeni, että historian ketjussa tämä lenkki on pyrkinyt olemaan muita suurempi. Sen suuruus perustuu paljolti luonnonvarojen kohtuuttomaan käyttöön. Näyttää siltä, että tämän lenkin jälkeen tulevat lenkit ovat väistämättä pienempiä kuin aikaisemmat. Miksi sitten tämä lenkki on muita suurempi ja lisäksi pahasti epäkesko? Kaikillahan ei ole samaa hyvinvointia kuin meillä.

Mitä meistä tulevaisuudessa ajatellaan, ja mitä me jätämme jälkeemme? Jääkö meistä jäljelle vain täydet kaatopaikat, auton romuja, rikkiäistä vanhentunutta elektroniikkaa, mikroaaltouuneja, jääkaappeja, leivänpaah-timia, videoita, saastuneita vesistöjä ja pystyyn kuolleita metsiä ym., vai onko meillä nyt Euroopan yhdyntyessä mahdollisuus kääntää ruoria niin, että tämä tuhoisa kehitys pysähtyisi? Eikö taloudellisesti vahva yhdyntyvä Eurooppa ja Suomi sen mukana voisi yhteisellä lainsäädännöllä ja aktiivisesti heikom-pia maita auttaen luoda jälkeläisilleen vielä puhtaan luonnon, ravinnon ja ilman? Näitä asioita ratkoessa meidän on pystyttävä näkemään myös omien kansallisten taloudellisten etujemme ohi. Sen me olemme velkaa heille, jotka tämän maan itsenäiseksi taistelivat.

Herra puhemies! Euroopan yhdyntyminen ei ole Suomen parlamentista kiinni, mutta meillä olisi ollut nyt tilaisuus evästää neuvotteli-joitamme tulevissa neuvotteluissa. Meillä olisi ollut mahdollisuus laajentaa Suomen näkymiä eikä kaivautua sisäpoliittisiin pote-roihimme, kuten tämän illan keskusteluissa olemme nähneet varsinkin keskustan puheen-johtajan puheenvuorossa. Puheenjohtaja Väyrynen peräänkuulutti myös värikästä kieltä. Voisin siis käyttää sitä ja todeta, ettei pitkäaikaisen työkokemukseni perusteella ih-

misen käärinliinoissa ole taskuja, eli mitään ei täältä mukanaan voi viedä.

Toiseksi toteaisin, ettei jälkeen jääneelläkään ole mitään hyötyä suomalaisten tiukasti puolustamasta kansallisesta omaisuudesta plus siihen halpatuontimaista tuodusta elektroniikasta, mikäli ei ole elinkelpoista ympäristöä. Pitkällä tähtäimellä juuri yleisinhimilliset ja ympäristökysymykset ovat mielestäni muodostuva yhdentymiskehityksen tärkeimmiksi kysymyksiksi.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa iltaa haluan vain toistaa viime keskiviikkona käyttämäni puheenvuoron viimeisen lauseen. Se tarkoittaa, että kannatan kaikkia ed. Soininvaaran tekemiä ehdotuksia päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoiksi. Niitä on kaikkiaan yhdeksän, ja ymmärtäkseni ne ovat nyt siinä muodossa esitetyjä, että kustakin voi äänestää erikseen.

Ed. E. Aho: Herra puhemies! Ilmoitan jo etukäteen, että aion puhua hyvin lyhyesti. Viittaan pääosin siihen debattiin, jota hetken aikaa sitten täällä käytiin. Mutta ehkä keskustan eduskuntaryhmän näkökulmasta vielä muutama yhteenvetosana siitä keskustelusta, joka on käyty, ja muutama selventävä sana myös siitä ehdotuksesta, joka keskustan eduskuntaryhmän nimissä on tehty.

Hallituksen tiedonantoteksti pitää sisällään sen, mikä on hallituksen tahto integraatioratkaisuissa. Olemme moneen kertaan toistaneet, että mitä tulee neuvottelutekniikkaan tai neuvottelujen etenemistapaan, siinä suhteessa me olemme tiedonannossa esitetyn mallin kannalla. Mutta mitä tulee sisältöön, neuvottelutavoitteisiin, niiden suhteen emme voi ottaa tässä vaiheessa mitään täsmällistä kantaa, koska niitä ei yksinkertaisesti selkeästi ole tiedonannossa selostettu.

Jääkin kysymään, mikä tulee eduskunnan tahdoksi tämän tiedonantokeskustelun jälkeen. Mielestäni vaihtoehtoja on kaksi. Toinen on se, että hallituksen toimintalinja kokonaisuudessaan hyväksytään. Sille annetaan siunaus, mikä tarkoittaa käsitykseni mukaan sitä, että neuvottelut voidaan aloittaa, neuvottelujen tavoitteet pääosin määritetään hallituksen suunnalla ja, niin kuin tiedonannon viimeinen lause kuuluu, hallitus tulee pitämään eduskunnan jatkuvasti tietoisena neuvottelujen kulusta. Tämä on sitten

eduskunnan rooli. Me saamme tiedonantoja ja selontekoja siitä, miten neuvottelut etenevät, mutta itse sisältöpuolen osalta me olemme valtakirjan myös antaneet, sikäli kuin hyväksymme tiedonannon sellaisenaan.

Tässä mielessä keskusta esitti oman päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotonsa, joka tähtäsi siihen, että eduskunnan asema ei jäisi tällaiseksi, vaan me antaisimme kyllä tälle neuvottelutekniikalle tukemme, mutta emme sen sijaan sitoutuisi millään tavalla sisältökysymyksiin, vaan edellyttämme, että eduskunta saa heti varhain keväällä annettavassa tiedonannossa tai selonteossa täsmällisen kuvauksen hallituksen tavoitteista ja voi ottaa niihin kantaa ja sen perusteella muodostaa eduskunnan käsityksen siitä, mitä sisällön tulisi olla. Edelleen ehdotimme myös seurantajärjestelmää ja haitallisten vaikutusten torjuntaohjelman laatimista samassa aikataulussa kuin neuvottelujakin käydään, niin että molemmista voitaisiin päättää yhtä aikaa.

Jos katsoo, mitä eduskunnassa on tähän mennessä sanottu meidän ehdotuksistamme, ministeri Salolainen yritti sanoa, että ne ovat hallituksen toimintaohjelmassa. Yksikään noista kolmesta kohdasta ei sisälly hallituksen tiedonantoon. Sen sijaan tiedonantoa saatelleessa puheenvuorossa ministeri Salolainen puuttui ensimmäiseen kohtaan ja hyväksyi toisen kohdan. Mutta voi sanoa, että pääosin hallitus ei ole antanut niille tukeansa. Tässä mielessä eduskunnan mielipide on mielestäni toisenlainen.

Kokoomusta lukuun ottamatta kaikissa muissa eduskuntaryhmissä on ajateltu asioista suurin piirtein samalla tavalla. On edellytetty laajaa valmistelupohjaa, sitä, että eduskunnalla pysyy päättävältä asioissa. Lisäksi varsinkin sosialidemokraattien ja keskustan puheenvuoroissa on selkeästi edellytetty myös haitallisiin seurausvaikutuksiin valmistautumista ja niiden torjumista ohjelmalla, joka laaditaan yhtä aikaa neuvottelujen etenemisen kanssa.

Eli jos eduskunnan vapaa tahto muodostuisi, olen ymmärtämässä, että tältä pohjalta olisi ollut mahdollista luoda tai suurin piirtein yhtenäinen kanta siitä, mitä eduskunta itse haluaa. Valitettavasti näyttää siltä, että tällaista äänestystilannetta ei kuitenkaan ole syntymässä, vaan ollaan menossa eteenpäin hallitus — oppositio-asetelmalla, mikä on mielestäni hyvin huono asia tulevaisuutta

ajatellen, sillä kyseessä on äärettömän suuri kansallinen linjavalinta, hyvin laajakantoinen ratkaisu, jossa eduskunnan aseman pitäisi olla keskeinen ja eduskunnan tulisi itse näyttää suuntalinjat.

Toinen syy, miksi eduskunnan tulisi olla keskeisesti tässä työssä mukana, on se, että ratkaisut tehdään kuitenkin viime kädessä, muodolliset ratkaisut, eduskunnassa. Näissä kysymyksissä, niin kuin ministeri Louekoski muistaakseni keskiviikkoiltana sanoi, edellytetään eräiltä osin perustuslain säätämisyjärjestyksessä tehtyä lainsäädäntöä. Kun tämä eduskunta ei enää todennäköisesti ehdi ratkaisuja käsittelemään, se tarkoittaa sitä, että seuraava eduskunta tarvitsee 5/6:n enemmistön viedäkseen näitä lakeja perustuslain säätämisyjärjestyksessä eteenpäin.

Olisi ollut toivottavaa, että eduskunnalla olisi ollut mahdollisuus yhteisymmärryksen etsimiseen tällaisenkin hyvin vaatimattoman ja puutteellisen käsittelyn yhteydessä, joka nyt on ollut mahdollista. Tietysti paras tapahan etsiä ja löytää sitä yhteisymmärrystä olisi ollut se, että asia olisi lähetetty valiokuntakäsittelyyn. Luulen, että jos äänestykset menevät tämän ladun mukaisesti, jolle hallitus on halunnut asiat viedä, se ei ole kyllä onnellinen ratkaisu eduskunnan tulevaa roolia ajatellen eikä myöskään onnellinen ratkaisu sikäli, kuin joskus tulevaisuudessa on välttämätöntä, niin kuin luulen, täällä laajaa yhteisymmärrystä hakea.

Ed. Björklund: Herra puhemies! Ed. E. Ahoa kuunnellessa ei voi välttyä siltä tunteelta, että hänen näin keskustelun päättyessä esittämissään toiveissa yhteisymmärryksen löytymisestä on tietty hurskasteleva sävy.

Kovasti on keskustapuolueen edustajien puheenvuoroissa tuhlattu aikaa tähän aika hedelmättömään menettelytapakeskusteluun. Siitä huolimatta, että menettelytapaa on nyt toistuvasti pitkään jatkuneen keskustelun aikana ruodittu, ed. Esko Ahon puheenvuorosta käy ilmi, että hän ei halua oivaltaa tai tunnustaa sitä tosiasiaa, joka on meidän edessämme ollut kaiken aikaa: Tiedonanto, joka tässä nyt on käsiteltävänä, on osa selvää kompromissia menettelytavasta, kompromissia, joka piti sisällään yhtäältä sen, että tiedonanto annetaan nyt ja kiireesti käsitellään ja siltä pohjalta annetaan valtuudet neuvottelujen käymiseen, ja toisaalta sen,

että ennen kuin neuvottelut ovat sellaisessa vaiheessa, että substanssissa ollaan sisällä, tämä eduskunta saa sellaisen selonteon, jota voidaan valiokunnittain yksityiskohtaisesti käsitellä.

Ed. E. Aho jättää tämän toisen ja keskeisen osan kokonaisuutta täysin huomiotta. Sitä paitsi ed. E. Aho mielestäni aliarvioi sen keskustelun suuntaa antavaa merkitystä, jota tässä on käyty. Ed. E. Aho tuntuu lähtevän siitä, että vain sillä, mikä on pontena kirjattu, on jokin merkitys. Tässä suhteessa esimerkiksi sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän asenne on ollut kovasti toisenlainen. Me olemme käyttäneet tämän keskustelun sillä tavoin hyväksemme, että me olemme pyrkineet kattamaan koko sen kentän, josta neuvotteluissa on kysymys, ja pyrkineet puheenvuoroillamme vaikuttamaan siihen suuntaukseen, joka luonnollisesti selontekoaikin valmisteltaessa tulee selkiintymään. Ja olen aivan vakuuttunut siitä, että se on ollut huomattavasti tehokkaampaa ja poliittisesti tuloksellisempaa ajankäyttöä kuin menettelytapakeskustelun toistaminen ja vain muodollisuuksiin tarttuminen.

Siinä suhteessa keskustapuolueen suunnalta käytetyt monet puheenvuorot ovat olleet pettymys. Sanoisin, että huomattavasti hyödyllisempää olisi se, että jätettäisiin tutkainta vastaan potkiminen ja käytettäisiin kriittisyys sillä tavoin rakentavasti, että oltaisiin tukemassa sitä integraatiolinjan kehittelyä, jossa kansalaisten, työntekijöiden ja kuluttajien, näkökulma nostetaan esiin ja jossa tämä näkökulma pääsee vallitsevaksi sen yksipuolisen näkökulman sijaan, joka aikaisemmin vain talouselämän intresseistä lähtien on integraatiokeskusteluamme dominoinut. Tämän näkökulman korostuminen väijäämättömässä ja tervetulleessa yhdentymisessä olisi toki paljon hedelmällisempi tavoite.

Herra puhemies! Olen eräitä keskustapuolueen edustajien puheenvuoroja kuunnellessani miettinyt, onko niin, että maatalouden akilleenkantapää on viime kädessä seikka, joka saa monet keskustapuolueen edustajat suhtautumaan kaikkeen eurooppalaisuuteen torjuvasti. Olen ymmärtänyt sillä tavalla, että monien keskustapuolueen edustajien taholta on juuri se näkymä kaikkein uhkaavimpana koettu, että integraatio tuo mukanaan meidän maatalouspolitiikkamme perustan heikkene-
misen ja sen tuontisuojaan poistumisen paineen,

jonka turvassa meidän vanhentunutta maatalouspolitiikkamme on voitu harjoittaa.

Minä ymmärrän sen pelon ja siitä lähtevän henkisen vastuksen, joka estää keskustaa suhtautumasta rakentavammin nyt käynnissä olevaan kehitykseen. Mutta haluaisin sanoa, että tämä maatalouteen kohdistuva kehitys on kyllä aivan riippumatonta EY:stä, se on aivan riippumatonta Ees:stä. Niin kansainväliset paineet, jotka tulevat Gattin kautta, kuin suomalaisten kuluttajien sisuuntuminen kalliiseen ja huonoon ruokaan tulevat, niin tai näin, nämä turhat suojat murskaamaan. Sen vuoksi ei pitäisi tämän sokean kohdan antaa vaikuttaa koko integraatiopolitiikan linjaukseen keskustapuolueen suunnalla.

Ed. E. Aho: Herra puhemies! Haluan vain lyhyesti todeta, että jos ed. Björklund todella on sitä mieltä, mitä hän sanoi puheenvuoronsa lopuksi, niin hän on todella äärettömän huonosti seurannut tätä keskustelua. Se oli kyllä aika masentava puheenvuoro kaiken sen jälkeen, mitä täällä keskustan puolelta esitetyissä puheenvuoroissa on sanottu. Itse vastaan lähinnä ryhmäpuheenvuorosta ja sen sisällöstä. Siinä oli kokonainen yksi kappale maatalouden kysymyksistä. Minusta tämä on sen luokan asia, ettei pitäisi sortua tuon tyyppiseen keskustelutapaan. Sillä ei asioita viedä millään tavalla eteenpäin.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Integraatiokeskustelu on ymmärtääkseni nyt päättymässä. Puheenvuoroja ei enää ole pyydetty. Haluaisin hallituksen puolelta lämpimästi kiittää kaikkia niitä, jotka ovat tähän osallistuneet. Täällä on käytetty satakunta varsinaista puheenvuoroa, ehkä hieman enemmänkin, ja sitten vielä debattipuheenvuorot siihen päälle. Tämä on ollut varsin vilkas ja monelta osin myös korkeatasoinen keskustelu. Voin sanoa, että monet puheenvuoroista, joita on käytetty, ovat osoittaneet todella syvällistä paneutumista ja pohtimista ja olivat todella hyödyllisiä myös hallituksen integraatiolinjan jatkon rakentamisen kannalta. Kaikki puheenvuorot tullaan tarkkaan tutkimaan ja selvittämään, ja ensimmäinen alustava analyysi onkin jo tehty aikaisempien puheenvuorojen pohjalta. Sieltä löytyy ihan selviä linjanvetoja siitä, mitä on kritisoitu. Käytännöllisesti katsoen samat kritiikit ovat

toistuneet useissa puheenvuoroissa. Eli hallitus on saanut arvokkaita aineksia omaksi linjanvedokseen jatkossa vielä yksityiskohdien osalta, kun tämä prosessi etenee.

Erästä asiaa kuitenkin aika kovasti ihmetelen. Me olemme vasta alkuvaiheessa, eikä meillä käytännöllisesti katsoen ole mitään koettelemuksia vielä ollut. Olen sataprosenttisen vakuuttunut siitä, että meille tulee, hyvät kollegat, vielä vaikeitakin paikkoja tämän retken aikana, joka nyt alkaa. Silloin tarvitaan todella kansallista konsensushenkeä ja kestäkykyäkin, tästä olen sataprosenttisen vakuuttunut. Tässä alkuvirtitylvaiheessa, jossa meitä ei ole koeteltu ja jolloin asian olisi ollut mahdollista hyvin suuren kansallisen yksituumaisuuden vallitessa mennä eteenpäin, tätä on haluttu riepotella turhaankin eikä annettu sitä vahvaa pohjaa, joka olisi ollut toivottava ja jota olisi tarvittu, ja vieläkin laajempaa pohjaa. Moni sellainen asia, jonka me vielä uskomme menevän helposti, ei suinkaan ole kirkossa kuulutettu. Eivät esimerkiksi maatalous ja siihen liittyvät elintarvikekysymykset ole kirkossa kuulutettuja. Nyt kuuluu ääniä, että Välimerenmaat haluavat suurempaa vastavuoroisuutta elintarvikkeissa tällaisissa ratkaisuisissa. Sen vuoksi, kun tämä alkuvirtitys nyt olisi ollut meille kansallisesti varsin helppo tehdä yksituumaisesti, olisi kyllä toivonut, että tässä olisi vähän nyt nähty vieläkin paremmin metsää puilta.

Näillä ajatuksilla, kiitos kaikille debateereille ja osallistujille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Puhemies: Edustajille tänään jaetut hallituksen esitykset n:ot 234—236 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Hallituksen esitys n:o 234 laiksi Teijon alueen käyttämisestä ja laiksi maatilalain 21 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jonka on pyydettävä lausunto laki- ja talousvaliokunnalta.

Keskustelu:

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Meillä on nyt tässä yön tummana tuntina käsiteltävänä hallituksen esitys Teijon alueen käyttämisestä ja sen valiokuntaan lähettäminen. Olisin todella toivonut, että tämän asian käsittely olisi voitu aloittaa valoisana aikana. Se olisi varmasti tämän asian mielenkiinnonkin vuoksi ollut ihan asiallista.

Hallitus esittää, että valtion omistamasta Perniön kunnassa sijaitsevasta 2 400 hehtaarin Teijon alueesta 1 150 hehtaaria muodostettaisiin valtion retkeilyalueeksi. Toinen puolisko myytäisiin yksityisille yhteismetsäksi. Yhteismetsäalueella olisi kuitenkin hallituksen lakiehdotuksen mukaan mahdollisuus asettaa rasitteita retkeily- ja luonnonsuojelukäyttöä varten.

Hallituksen valitsema linja on minusta hieman ihmeellinen. Hallituksen tiedossa on ollut, että eduskunnan enemmistö haluaa tehdä koko alueesta metsähallituksen hallinnoiman retkeilyalueen. Ed. Jukka Roosin tekemän lakialoitteen, joka on tämän vuoden huhtikuulta, on allekirjoittanut 122 kansanedustajaa. Viime lauantain lehdistä saimme kuitenkin lukea, että maatalousministeri Pohjala oli kommentoinut tätä asiaa ja todennut, että 122 kansanedustajan mielenilmaisulle ei tarvitse panna paljon painoa. Helsingin Sanomat kertoo ministerin epäilevän, että ”Roosin aloitteen allekirjoittaneista kansanedustajista melkoinen osa ei oikein ollut perillä, mihin nimensä pisti”. Ministerin arvio on melkoisen käsittämätön. Jos ministeri on oikeassa, mitä en todellakaan halua uskoa, meillä kansanedustajilla olisi tällaisessa käytännössä syytä aikamoiseen itsekritiikkiin. Olisikin mukava tietää, onko ministeri Pohjala todella saanut moneltakin kansanedustajalta sen kaltaisia tunnustuksia, että he eivät ole tienneet, mihin ovat nimensä panneet.

Arvoisa puhemies! Oma näkemykseni on kirkastunut sitä mukaa, mitä enemmän Teijon asiaa on puitu. Entistä selvemmäksi on tullut, että koko alueesta pitäisi tehdä retkei-

lyalue. Tämä ei ole vielääkään mahdotonta. Ministeri Pohjalakin sanoi lehtihaastattelussaan aivan oikein, että ”eduskuntahan tämän asian lopulta päättää”.

Hallitus kaavailee retkeilyalueeksi Teijon alueen eteläistä osaa. Se soveltuu tähän tarkoitukseen huonosti mm. suoperäisyytensä takia. Kallioiset erämaat ja upeat näköalat jäisivät varsinaisen retkeilyalueen ulkopuolelle. Etelä-Suomessa ei ole retkeilyalueita. Niiden muodostaminenkin on hankalaa, koska valtiolla on täällä vähän sellaisia maita, jotka soveltuisivat retkeilyalueeksi. Niiden muodostaminen vaatisi siis yksityismetsien lunastamista. Tämänkin takia nyt valtion omistuksessa olevasta Teijon alueesta tulisi tehdä yhtenäinen retkeilyalue. Se soveltuu siihen ihanteellisesti ja on yli miljoonan suomalaisen helposti tavoitettavissa. On selvää, että vaikka yhteismetsään liitetäisiinkin joitakin rasitteita, sen käyttömahdollisuudet retkeilyalueeseen verrattuna ovat rajalliset.

Metsästä puhutaan paljon suomalaisten leipäpuuna, mutta metsällä on monia muitakin tärkeitä tehtäviä suomalaisten elämässä. Se on osa suomalaisten sielunmaisemaa. Myös eteläisimmän Suomen asukkailla pitäisi olla mahdollisuus todella monipuolisesti kokea metsän ihmeellisyys.

Arvoisa puhemies! Toivon, että valiokunnassa tämä lakiesitys saa hyvin perusteellisen käsittelyn ja että valiokunta löytää tähän asiaan vähän hallituksen esitystä paremman ratkaisun.

Ed. J. Roos: Arvoisa puhemies! Hallituspuolueen kansanedustajana joudun väistämättä toteamaan, että olen todella pettynyt siihen, että hallitus lähti antamaan eduskunnan enemmistön tahdosta huolimatta omaa esitystään tästä asiasta. Mielestäni edellinen puhuja Eeva Kuuskoski-Vikatmaa kertoi asian varsin selkeästi, mutta haluan kuitenkin ihan muutamia asioita ottaa edelleen esille.

Kun todella aloitteessa oli 122 allekirjoittajaa, niin jotenkin ainakin näin uutena edustana tuntuu varsin oudolta, että ministerin tahto kaikesta huolimatta on vahvempi kuin eduskunnan. Kun katselin, mitä valtiosääntö sanoo, niin luin, että siellä oli suurin piirtein teksti, että eduskunta valvoo hallituksen toimenpiteitä eikä päinvastoin.

Kuitenkin ihan muutamia asioita siitä alueesta, josta nyt on puhe. Alueen kokonaisuus on 2 400 hehtaaria ja se on tällä hetkellä valtion maata. Tämä alue pitää sisällään Etelä-Suomen oloissa varsin poikkeukselliset puitteet, esimerkiksi neljä rakentamatonta järveä, maasto-oloiltaan hyvin vaihtelevan maaston. Myös Holkerin hallituksen ohjelmassa todetaan, että Etelä-Suomeen tulisi perustaa tämän suuntaisia alueita eli valtion retkeilyalueita.

Totta on myös se, että se puoli eli ne 1 150 hehtaaria, jotka hallituksen esityksessä ehdotetaan valtion retkeilyalueeksi, ovat huomattavasti huonompi puoli tästä alueesta, joka nyt on kysymyksessä. Sen ovat todenneet varsinkin maa- ja metsätalousvaliokunnan ihmiset jotka vierailivat kyseisellä alueella, ylipäättään puolueisiin katsomatta totesivat saman asian.

Minä olen sitä mieltä, että ministeri Bärnlund on pyrkinyt tekemään ja tehnyt varsin hyvää työtä, mutta en ole todella kovin tyytyväinen esimerkiksi oman puolueen muihin ministereihin tämän asian yhteydessä. Minusta on aivan käsittämätöntä todeta, ettei hallitus voi tehdä tälle asialle mitään. Kukas tälle voi? Ei eduskunnan enemmistö voi, niin kai se on sitten hallitus, jonka joltain pitäisi pystyä tämän asian kanssa ratkaisemaan. Mutta ilmeisesti tämä pitää sisällään jonkin semmoisen kompromissin, että on sovittu joltain muita asioita tämän asian yhteydessä. Tässä todella pilataan hyvä mahdollisuus tehdä tuleville sukupolville semmoinen alue, jossa voi kokea seisovansa omalla maallaan eli valtion maalla. Nimittäin uskon sitkeästi, että varsinkin Etelä-Suomessa kaikki rannat umpeutuvat, ja minusta olisi tältä hallitukselta kunniakas teko, jos se voisi tuleville sukupolville mahdollistaa tällaisen alueen säilymisen.

Tekemäni lakialoite oli myös maa- ja metsätalousvaliokunnassa käsiteltävänä. Siihen pyydettiin lausunto mm. oikeuskanslerilta, joka totesi, ettei ole mitään esteitä tämän alueen perustamiseen. Nyt vain tahto puuttuu.

En halua toistaa ministeri Pohjalan Hel-singin Sanomissa toteamaan asiaa edustajista. Sen sanon kuitenkin, että minusta lausunto oli hiukan käsittämätön. Minä uskoisin niin, että edustajat, jotka aloitteisiin nimittäin kirjoittelevat, sentään jonkin verran

katselevat, mihin nimensä laittavat. Itsekin toivon sitkeästi, että kun tämä menee valiokuntakäsittelyyn, niin ainakin oman puolueeni edustajat ja miksei muutkin valiokunnan jäsenet ottaisivat nyt todella huomioon eduskunnan tahdon ja saisimme tänne salin semmoisen esityksen, joka pitää sisällään koko tämän alueen. Nimittäin varsin merkille pantavaa on vielä se seikka, että kun tämä alue on 2 400 hehtaaria, niin alueen hienoimmat osat eli lintualueet ovat tämän retkeilyalueen ulkopuolella eli sen mahdollisesti perustettavan yhteismetsän alueella.

Arvoisa puhemies! En näin yön tunteina halua pitkittää tätä. Totean kuitenkin, että ellei valiokunta tämän suuntaista esitystä saa tuoduksi, joka pitäisi sisällään koko alueen, niin hallituspuolueen kansanedustajana tulen kuitenkin tekemään toisessa käsittelyssä esityksen, jossa koko alue tehtäisiin valtion retkeilyalueeksi. Minä toivoisin, että mahdollisimman moni edustaja tukisi tätä asiaa. Me tekisimme hyvin merkittävää työtä tässä asiassa. Nimittäin minä luulen niin, että ne Etelä-Suomen talot, joihin tämä on tarkoitettu lisämetsäksi, eivät välttämättä ole kaikkien huonoimmin toimeentulevia, eikä tämän merkityskään ilmeisesti ole heille niin suuri. Tässä on nyt enemmän kysymys poliittisesta pelistä tai asian pyörittämisestä. Toivoisin, että semmoista tahtoa löytyisi, että saataisiin tämä hyvä asia ratkaistua.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Kuu-lun itse niihin kansanedustajiin, jotka aikoinaan allekirjoittivat ed. J. Roosin aloitteen, ja samoista syistä kuin edelliset puhujat pidän tärkeänä, että tämä alue olisi toteutunut koko laajuudessaan. Uskon, että tämä puolenyön aika ei käytävälle keskustelulle ole kaikkein paras, koska monet edustajat, jotka aikanaan aloitetta kannattivat, ovat jo salista poissa.

Ehdotan, että asia jäisi pöydälle ensi viikon tiistaina pidettävään täysistuntoon.

Puhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia lausumaan käsityksensä pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Haavisto ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi viikon tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Haaviston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi viikon tiistain täysistuntoon.

Hallituksen esitys n:o 235 laiksi Suomen Vientiluotto Oy:n korkotuesta ja valuuttakurssitappioiden korvaamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Hallituksen esitys n:o 236 laiksi vuodelta 1990 suoritettavasta korotuksesta vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksuun ja työnantajan sairausvakuutusmaksuun

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Esityksessä ehdotetaan talouden tasapainon säilyttämiseksi ja talouspolitiikan perusvaihtoehtojen selkeyttämiseksi, että vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksuun tehdään pennin korotus ja että myös työnantajan sairausvakuutusmaksua korotetaan prosenttiyksiköllä maaliskuun alusta alkaen. Kun minulle ei selkeydy se, mitenkä talouspolitiikan perusvaihtoehtoja tällä esityksellä selkeytetään, toivon, että joku ministeri voisi olla sitä täällä selvittämässä.

Ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantaina pidettävään istuntoon.

Puhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia

lausumaan käsityksensä pöydällepanon ajasta.

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! Minä olisin vain kysynyt ed. Stenius-Kaukoselta, eikö tätä asiaa voitaisi kuitenkin panna yksimielisesti pöydälle seuraavaan istuntoon. En halua, että näin yön tunteina enää äänestettäisiinkään, mutta kysyn tätä, jotta asia etenisi ilman viivytystä.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Stenius-Kaukonen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

2) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 35 (HE n:o 224)

3) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 27 (HE n:o 159)

4) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 28 (HE n:o 92)

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan tiistaina 5 päivänä joulukuuta kello 0.04.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola (s. 4263—4376)

M. V. Mandelin (s. 4376—4379)

